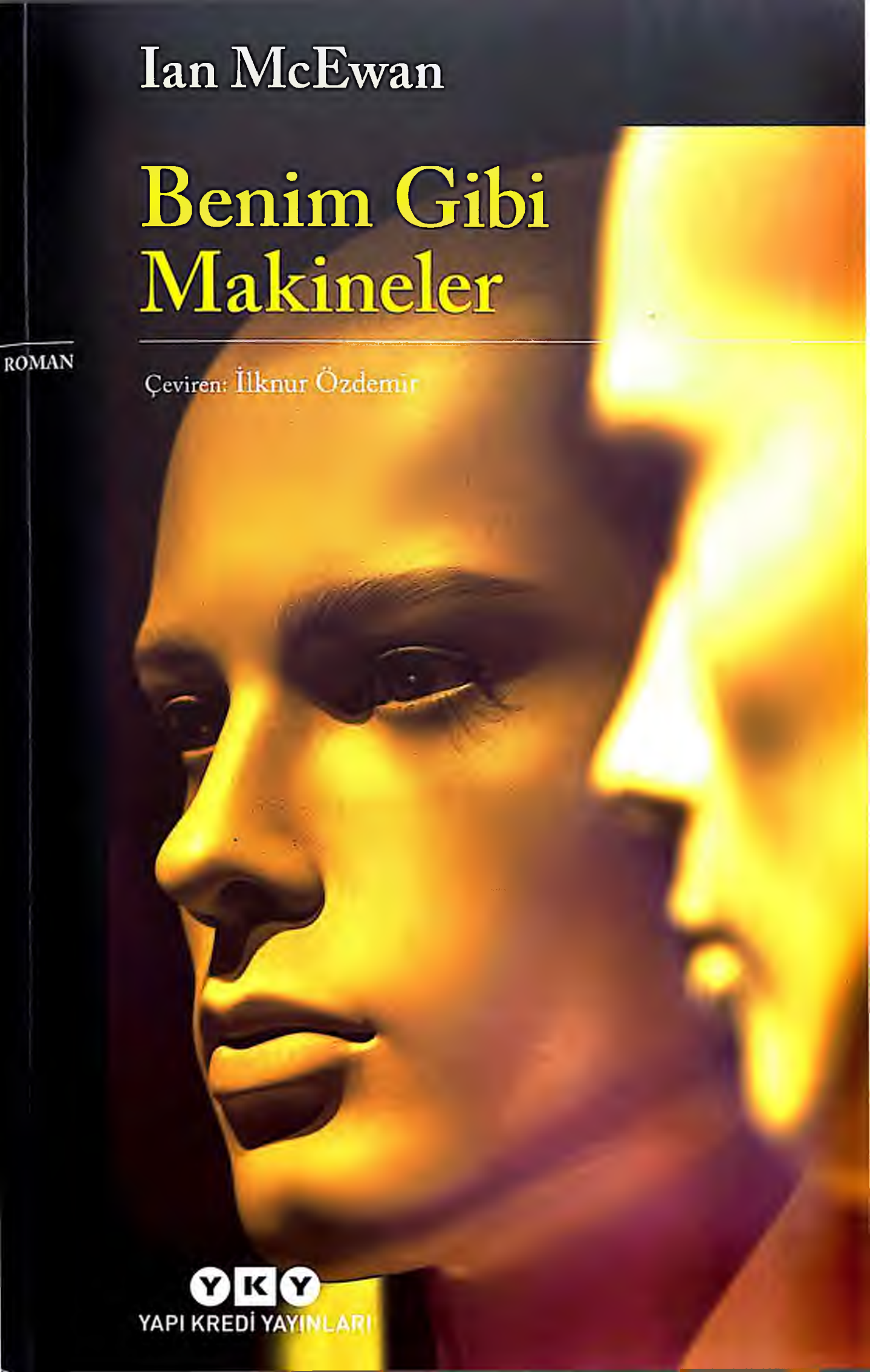
Ian McEwan

Benim Gibi Makineler

ROMAN

Çeviren: İlknur Özdemir

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Hiroşima ve Nagasaki'nin atom bombalarıyla yerle bir edilmediği, yaşamına savaş kahramanı olarak devam eden Alan Turing'in yapay zekâ alanında çığır açtığı bir dünya. Teknolojik yenilikler ve toplumsal huzursuzluklarla dolu alternatif bir 1980'ler Londrası'nda, yalnız ve amaçsız Charlie Friend ailesinden kalan parayı sınırlı sayıda üretilen ilk insansı robotlardan –Âdemler ve Havvalar'dan– birini almak için harcar; âşık olduğu komşusu Miranda'ya, kendi Âdem'inin kişiliğini beraber oluşturmayı teklif eder. Fakat başlangıçta zekâsı ve uyumluluğuyla ikisini de etkileyen Âdem zamanla kendi ahlak ilkelerini keşfedecek, Charlie ve Miranda'yı yüzleşilmesi zor bir sır ve içinden çıkılmaz ikilemlerle baş başa bırakacaktır.

İnsanı insan yapan şey nedir? Zeki bir makinenin insanların iç dünyasını anlaması bir gün mümkün olacak mı? Yapay zekânın insanı hem bilgi hem de etik bakımından aştığı bir dünya neye benzerdi? Ian McEwan'ın yeni romanı *Benim Gibi Makineler* bu gibi soruları sorarken heyecan ve gerilimi bir an olsun düşmüyor.

Zekice ve insancıl... Yapay zekâ, rıza ve adalet kavramları üzerine bir kıssa gibi de okunabilecek retrofütürist bir aile dramı.
The New Yorker

Benim Gibi Makineler etkileyici bir çeşitlilik sunuyor. Fikirlerden heyecan duyan, duygulara zekice yaklaşan, en son bilimsel gelişmeleri, felsefi spekülasyonları ve canlı toplumsal gözlemleri bir araya getiren bu kitap hem siyasetle ilgili isabetli tespitlerle dolu, hem düşündürücü, hem de eğlenceli.
The Sunday Times

McEwan'ın en iyi romanlarından biri.
The Observer

ISBN 978-975-08-4617-5
9 789750 846175
26 TL
KDV'den muaftır.

BENİM GİBİ MAKİNELER

Ian McEwan 1948'de İngiltere'de doğdu. Sussex Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı eğitimi gördü. East Anglia Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı üzerine yüksek lisansını yaparken romancı Malcolm Bradbury'den yaratıcı yazarlık dersleri aldı.

İlk öykü kitabı *First Love, Last Rites* (1976; *İlk Aşk, Son Törenler*, çev. Ahmet Deniz Özsoylu, Ayrıntı Yayınları, 2004) ile Somerset Maugham Ödülü'nü kazandı. Üç kere Booker Ödülü'ne aday gösterildi, 1988 yılında *Amsterdam* (1988; *Amsterdam'da Düello*, çev. Ülkem Çorapçı, Yapı Kredi Yayınları, 2018) ile bu ödülü kazandı. 2006'da *Saturday* (*Cumartesi*, çev. İlknur Özdemir, Yapı Kredi Yayınları, 2007) adlı romanıyla James Tait Black Anı Ödülü'nü kazandı. *Sahilde* adlı romanıyla İngiliz Kitap Ödülleri Yılın En İyi Kitabı ve Yılın En İyi Yazarı ödüllerini kazandı. Diğer önemli eserleri arasında *Beton Bahçe, Yabancı Kucak, Sonsuz Aşk, Kefaret, Çocuk Yasası* ve *Fındık Kabuğu* sayılabilir.

İlknur Özdemir İstanbul'da doğdu. İstanbul Alman Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Almanca ve İngilizceden çok sayıda çevirisi ve *Senin Öykün Hangisi* adlı bir öykü kitabı vardır.

Başlıca Çevirileri: Paul Auster: *Yalnızlığın Keşfi, Yanılsamalar Kitabı, New York Üçlemesi*; Gabriel García Márquez: *Şili'de Gizlice*; Max Frisch: *Stiller*; J. M. Coetzee: *Utanç, Petersburglu Usta*; Michael Cunningham: *Saatler*; Günter Grass: *Yengeç Yürüyüşü, Soğanı Soyarken*; Hermann Hesse: *Klingsor'un Son Yazı*; Arundhati Roy: *Küçük Şeylerin Tanrısı*; Stefan Zweig: *Satranç, Bir Kadının Yaşamından Yirmi Dört Saat*; Bruno Schulz: *Tarçın Dükkânları*; Ian McEwan: *Fındık Kabuğu, Cumartesi, Sahilde*; Ingeborg Bachmann-Paul Celan: *Kalp Zamanı*; Edith Wharton: *Keyif Evi*; John Banville: *Mrs. Osmond*; Virginia Woolf: *Mrs. Dalloway, Kendine Ait Bir Oda, Dalgalar*; Pascal Mercier: *Lizbon'a Gece Treni*; Franz Kafka: *Milena'ya Mektuplar, Dönüşüm*; Christa Wolf: *Melekler Şehri*.

İlknur Özdemir Michael Cunningham'ın *Saatler* adlı kitabının çevirisiyle Dünya Kitap Dergisi Çeviri Ödülü'nü almıştır. Uzun yıllar yayınevlerinde genel yayın yönetmeni olarak görev yapmıştır. Halen serbest çevirmen olarak çalışmaktadır.

Ian McEwan'ın
YKY'deki kitapları

Cumartesi (2007)
Masumiyet ya da Özel İlişki (2012)
Bir Parmak Bal (2014)
Çocuk Yasası (2016)
Fındık Kabuğu (2017)
Düş Yolcusu (2018)
Amsterdam'da Düello (2018)
Kefaret (2018)
Sonsuz Aşk (2019)
Kayıp (2019)
Benim Gibi Makineler (2019)

zm

Duzenleme
Ny.Ozlem

IAN McEWAN

Benim Gibi Makineler
Ve Sizin Gibi İnsanlar

Roman

Çeviren
İlknur Özdemir

Kitap Kurdu

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5498
Edebiyat - 1572

Benim Gibi Makineler / Ian McEwan
Özgün adı: Machines Like Me
Çeviren: İlknur Özdemir

Kitap editörü: Darmin Hadzibegoviç
Düzelti: Müge Karahan

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Arzu Yaraş

Baskı: A4 Ofset Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş
Otosanayi Sitesi Yeşilce Mah. Donanma Sok.
No: 16 Seyrantepe - Kağıthane / İstanbul
Telefon: (0 212) 281 64 48
Sertifika No: 44739

Çeviriye temel alınan baskı: Jonathan Cape, Londra, 2019
1. baskı: İstanbul, Kasım 2019
ISBN 978-975-08-4617-5

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2018
Sertifika No: 44719
Copyright © Ian McEwan, 2019

97. sayfadaki alıntının orijinali,
Jimmy Kennedy tarafından yazılan "Teddy Bear's Picnic" şarkısındandır.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/YapiKrediKulturSanatYayincilik
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Graeme Mitchison için

1944-2018

Ama hatırlayın lütfen, hangi Yasaya bağlı yaşadığımızı,
Bir yalanı kavrayacak şekilde yaratılmadık biz...

Rudyard Kipling, "Makinelerin Sırrı"

Bir

Umut bağlanmış dinsel arzuydu, bilimin kutsal kâsesiydi. Gerçeğe dönüştürülmüş bir yaratılış efsanesi için, kendimize beslediğimiz sevginin ifadesi olan muazzam bir iş için beslediğimiz tutkular aşırı da oluyordu, düşük de. Gerçekleştirme olanağı doğar doğmaz arzularımızın peşine takılmaktan ve sonuçlarına katlanmaktan başka seçeneğimiz kalmamıştı. Daha süslü sözcüklerle söylersek, ölümlülükten kaçmak, Tanrı'yla yüzleşmek, hatta onun yerine kendimizin mükemmel bir örneğini koymaktı arzumuz. Daha pratik bir açıdansa, kendimizin daha gelişmiş, daha çağdaş bir biçimini oluşturmak, böyle bir şey yaratmanın sevinci ve ustalığımızın verdiği heyecanla kendimizden geçmek istiyorduk. Yirminci yüzyılın sonuna yaklaşırken nihayet oldu, çok eski bir rüyanın gerçekleşmesine doğru ilk adım atıldı, kendimize vereceğimiz uzun ders başladı: Ne kadar karmaşık yapılı olsak da, en basit eylemlerimizin ve varoluş biçimlerimizin bile tarif edilmesi ne kadar eksikli ve zor olsa da, daha gelişmiş bir şekilde taklit edilebilirdik. Ve ben de, bu işin serin şafağında onu hemen ve hevesle benimseyen genç bir erkektim.

Ancak yapay insanlar, ortaya çıkmalarından çok önce klişeleşmişlerdi, bu yüzden de görüldüklerinde kimilerinde hayal kırıklığı yarattılar. Tarihten de, teknolojideki gelişmelerden de daha hızlı çalışan hayal gücü, kitaplarda, sonra filmlerde ve televizyon dizilerinde bu geleceğin provasını çoktan yapmıştı; sanki bakışları donuk, baş hareketleri yapay, sırtları biraz tutulmuş gibi yürüyen o oyuncular bizi gelecekteki kuzenlerimizle geçireceğimiz hayata hazırlayabilirmiş gibi.

Annemin ölümü ve arsa değeri yüksek olduğu anlaşılan aile evinin satışıyla beklenmedik anda elime geçen para sayesinde ben de bu konudaki iyimserlerin arasındaydım. Makul bir zekâya ve dış görünüşe, inandırıcı hareketlere ve çeşitli yüz ifadelerine sahip, gerçekten kendi ayakları üzerinde durabilecek şekilde üretilmiş ilk insan, Falkland Görev Gücü'nün umutsuz görevine çıkmasından önceki hafta satışa sunuldu. Âdem'in fiyatı 86.000 sterlindi. Onu

kiraladığım bir kamyonete koyup kuzey Clapham'daki sevimsiz evime getirdim. Gözümü karartıp böyle bir karar vermiştim, ancak bir savaş kahramanı ve dijital çağın önde gelen dâhisi olan Sir Alan Turing'in de aynı modelden aldığı haberi beni cesaretlendirmişti. Büyük olasılıkla laboratuvarında parçalara ayrılıp nasıl çalıştığının iyice incelenmesini istiyordu.

İlk üretilenlerin on iki tanesine Âdem adı verildi, on üçüne de Havva. Basmakalıp, dedi herkes, ama ticariydi de. Biyolojik ırk düşüncesi bilimsel açıdan rağbet görmediği için bu yirmi beş ürün çeşitli etnik kökenleri kapsayacak şekilde tasarlandı. Arap'ın Yahudi'den ayırt edilemediğine dair söylentiler çıktı, sonra şikâyetler duyuldu. Hem gelişigüzel programlama hem yaşam deneyimi hepsine cinsel tercihlerinde kesin özgürlük sağlayacaktı. İlk haftanın sonunda Havvaların tamamı satılmıştı. Dikkatle bakmazsam kendi Âdem'imi Türk ya da Yunan sanabilirdim. Tam seksen beş kilo geliyordu, satın alırken verilen tek kullanımlık sedyeyle onu sokaktan eve taşırken üst kattaki komşum Miranda'dan yardım istedim.

Pilleri şarj olurken ikimize kahve hazırladım, sonra da internetteki 470 sayfalık kullanım kılavuzunu gözden geçirdim. Kullanılan dil genellikle anlaşılır ve kesindi. Ama Âdem farklı birimler arasında gide gele yaratılmıştı ve talimatlar zaman zaman saçma sapan bir şiir gibi gülünesi oluyorlardı. "Tasasız yüz ifadesi sağlamak için B347k yeleğin üst tarafını kapatın, anakart ürünüyle de değişken yarı gölgeli ruh halini hafifletin."

Sonunda Âdem, küçücük yemek masamın başında çırılçıplak oturuyordu, karton kutusu ve strafor ambalaj malzemesi ayak bileklerinin dibine yığılmıştı, gözleri kapalıydı, göbek deliğinden çıkan siyah bir kablo duvardaki on üç amperlik bir prize gidiyordu. Tam dolumu on altı saati bulacaktı. Sonra da güncelleştirmeler ve kişisel tercihlerim yüklenecekti. Şimdi istiyordum Âdem'i, Miranda da öyle. Hevesli genç anne babalar gibi onun ağzından çıkacak ilk sözcükleri bekliyorduk. Göğsünün içinde ucuzundan yerleştirilmiş bir hoparlör yoktu. Hakkındaki coşkulu reklamlardan, soluğu, dili, dişleri ve damağıyla sesler çıkarabildiğini biliyorduk. Doğal gibi görünen teni ılıklaşmaya ve bir çocuğunki gibi yumuşamaya başlamıştı bile. Miranda, kirpiklerinin kıpırdadığını iddia etti. Miranda'nın gördüğünün, otuz metre altımızdan geçen metro vagonlarının titreşimleri olduğuna emindim ama bir şey demedim.

Âdem bir seks oyuncağı değildi. Ama seks yapabiliyordu, işlevsel sümüksü zarları vardı, onların bakımı için her gün yarım litre su içiyordu. Âdem masada otururken onun sünnetsiz olduğunu gördüm, takımları yerli yerindeydi, cinsel organı bolca siyah tüyle kaplıydı. Yapay insanın bu epey gelişmiş modeli herhalde onun kodlarını yazan gençlerin iştahlarını yansıtacaktı. Âdemlerin ve Havvaların enerjik olması düşünülmüştü.

Âdem, insana eşlik edecek, entelektüel bir tartışma partneri olacak diye tanıtılmıştı, arkadaş ve uşak olacaktı, bulaşıkları yıkayabilecek, yatakları toplayabilecek, hem de "düşünebilecek"ti. Var olduğu her an, her duyduğunu ve gördüğünü kaydedecek ve onlara yeniden ulaşabilecekti. Henüz araba kullanamıyordu, yüzmesine, duş almasına, yağmur yağarken şemsiyesiz dışarı çıkmasına da izin yoktu, ya da başında biri olmadan elektrikli testere kullanmasına. Dayanma gücüne gelince, elektrik depolamadaki büyük buluşlar sayesinde şarj edilmeden iki saatte on yedi kilometre koşabiliyor ya da aynı enerjiyi harcayarak tam on iki gün durmaksızın konuşabiliyordu. Kullanım süresi yirmi yıldı. Sağlam yapılı, geniş omuzlu, koyu tenliydi, gür siyah saçları geriye taranmıştı, ince yüzündeki hafif kemerli burnu keskin bir zekâya işaret ediyordu, düşük gözkapaklarının altındaki gözleri dalgın bakışlıydı, ince dudakları daha biz onu gözlerken bile ölüyü andıran sarımsı beyaz renginden kurtulup insan dudaklarının sağlıklı rengini alıyor, hatta belki köşeleri de biraz gevşiyordu. Miranda onun "Boğaziçi'nden gelen bir tersane işçisine" benzediğini söyledi.

Karşımızda en üstün oyuncak oturuyordu, yüzyılların hayali, insanlığın zaferiydi – ya da onun ölüm meleği. Sınırsız bir heyecan veriyor ama hayal kırıklığı da yaratıyordu. On altı saat, bekleyip gözlemekle geçirilemeyecek kadar uzun bir süreydi. Öğle yemeğinden sonra ödediğim parayı düşününce Âdem artık şarj olup harekete geçmeliydi diye düşündüm. Kasvetli bir ikindiydi. Ekmek kızarttım, biraz daha kahve içtik. Toplum tarihi alanında doktora öğrencisi olan Miranda, "Keşke genç Mary Shelley şimdi yanımızda olsaydı da, Frankenstein gibi bir canavarınkini değil de bu yakışıklı esmer genç adamın canlanışını yakından gözlemleseydi" dedi. Ben de, her iki yaratığın paylaştığı şeyin, elektriğin harekete geçirici gücüne duydukları açlık olduğunu söyledim.

"Biz de paylaşıyoruz onu." Sanki elektrokimyasal yoldan can

verilen insanların tamamından değil de yalnızca ikimizden söz ediyordu.

Miranda yirmi ikisindeydi, yaşına göre olgundu, benden on yaş küçüktü. Geniş bir bakış açısından bakılırsa aramızda pek bir şey yoktu. Gençliğimizin doruğundaydık, ama ben hayatın başka bir evresinde olduğumu düşünüyordum. Eğitimimi çoktan tamamlamıştım. Mesleğimde, parasal ve kişisel konularda başarısızlıklar yaşamıştım. Miranda gibi sevimli bir genç kadın için kendimi pek pişkin, pek kinik buluyordum. Kumral saçları, ince uzun yüzü, bazen sevincini bastırır gibi kıstığı gözleriyle Miranda güzel bir kadın olsa da, ruh halime bağlı olarak ona bazen hayran hayran baksam da, ilk başta kararım onu komşu dairede oturan nazik arkadaş rolüyle sınırlamaktı. Aynı giriş holünü paylaşıyorduk, onun küçük dairesi benimkinin tam üstündeydi. Ara sıra kahve içmek için buluşuyor, ilişkiler, siyaset hakkında filan konuşuyorduk. Mükemmel bir tarafsızlıkla, olasılıklar konusunda gayet açık olduğu izlenimi veriyordu Miranda. Benimle yakın ilişkiye girip zevk alacağı bir öğle sonrasını, edepli ve dostça bir sohbetle geçireceği zamanla eşdeğerde görüyormuş gibi geliyordu bana. Benim yanımda kendini rahat bırakıyordu, ben de seksin her şeyi berbat edeceğini düşünmeyi yeğliyordum. İyi arkadaş olarak kalmıştık. Ama onda bana çekici gelen, gizemli ya da bastırılmış bir şey vardı. Belki de, kendim de bilmeden aylardır âşıktım ona. Bilmeden mi? Ne de uydurma bir laftı bu.

Gönülsüzce, Âdem'e ve birbirimize bir süre sırtımızı dönmeye karar verdik. Miranda nehrin kuzeyindeki bir seminere katılacaktı, benim de yazılacak elektronik postalarım vardı. Yetmişli yılların başında, dijital iletişim hayatı kolaylaştıran havasından çıkmış, gündelik bir görev haline gelmişti. Saatte 400 km hızla giden trenler de öyleydi – kalabalık ve pistiler. Ellili yılların mucizesi olan ses tanıma özellikli yazılımlar çoktan köleliğe dönüşmüşlerdi, halk kitleleri her gün saatlerce kendi kendilerine konuşuyorlardı. Altmışlı yılların iyimserliğinin yaban meyvesi olan beyin-makine arayüzü artık bir çocuğun bile ilgisini çekmiyordu. İnsanların bütün bir hafta sonu önünde kuyruk oluşturdukları şeyler altı ay sonra ancak ayaklarına giydikleri çorap kadar ilgilerini çekiyordu. Bilişsel gelişim kasklarına ne olmuştu, koku duyusu olan konuşan buzdolaplarına?

Bilgisayar faresi altlığının, Filofax'ın*, elektrikli oyma bıçağının, fondü takımının başına gelen onların da başına gelmişti. Gelecek sürekli gelmekteydi. Parlak yeni oyuncaklarımız daha biz onları eve getirmeden paslanmaya başlıyorlardı, hayat da aşağı yukarı eskisi gibi devam ediyordu.

Âdem'den de sıkılacak mıydık? Satın alma sonrası geçirilen pişmanlık krizinden sıyrılmaya çalışırken bir yandan da elektronik postaları yazmak kolay değil. Kuşkusuz başka insanlar, başka zihinler bizi büyülemeye devam etmelilerdi. Yapay insanlar gitgide bize benzedikçe, sonra biz oldukça, sonra bizden de fazlası oldukça onlardan asla usanamazdık. Muhakkak bizi şaşırtacaklardı. Bizim hayal bile edemeyeceğimiz yollarla bizi hayal kırıklığına da uğratabilirlerdi. Trajedi bir ihtimaldi, can sıkıntısıysa değil.

Sıkıcı olan kullanım kılavuzuydu. Talimatlardı. Nasıl kullanılacağını çalıştığı sırada bana gösteremeyen bir makineyi edinmeye değmez türünde bir önyargım vardı. Eskiden kalma bir dürtüyle kullanım kılavuzunun çıktısını alıyor, sonra onu koyacak bir dosya arıyordum. Bir yandan da elektronik postalarımı yazdırıyordum.

Kendimi Âdem'in "kullanıcısı" olarak düşünemiyordum. Onun hakkında öğrenmem gereken her şeyi bana kendisinin öğreteceğini varsaymıştım. Elimdeki kullanım kılavuzunun on dördüncü bölümünün olduğu sayfa açılmıştı. Buradaki İngilizce basitti: Tercihler; kişilik parametreleri. Sonra bir dizi başlık: Uysallık. Dışadönüklük. Deneyime açık oluş. Dürüstlük. Duygusal tutarlılık. Bu liste tanıdıktı. Beş Faktör modeli. Beşeri bilimlerde eğitimli olduğum için bu tür indirgeyici kategorilere kuşkuyla bakardım, ancak her maddenin birçok alt maddesi de olduğunu psikolojideki bir arkadaşımdan öğrenmiştim. Bir sonraki sayfaya göz atınca birden ona kadar olan bir skalada çeşitli ayarları seçmemin beklendiğini gördüm.

Bir arkadaş gelmesini beklemiştim. Âdem'e evime gelen bir konuk gibi, zamanla tanıyacağım bir yabancı gibi davranmaya hazırdım. Onun en uygun biçimde ayarlanmış durumda geleceğini düşünmüştüm. Fabrika ayarları – yazgının günümüzdeki eşanlamlısı. Arkadaşlarım, ailem ve tanıdıklarım, bunların hepsi hayatıma sabit ayarlarla girmişlerdi, genlerinin ve çevrelerinin geçmişleri değiştirilemezdi. Bu pahalı yeni arkadaşımdan da aynı şeyi bekliyordum. Bu

* İngiltere'de kurulu, kişisel cep ajandaları üreten ünlü bir şirket. (ç. n.)

iş neden benim üzerime kalıyordu? Ama yanıtı biliyordum elbette. Çoğumuz en uygun şekilde ayarlanmış değilizdir. Hoşgörülü İsa? Alçakgönüllü Darwin? Böyleleri 1800 yılda bir gelir. En iyi, en az zararlı kişilik parametrelerini bilseydi bile, ki bilemezdi, saygın bir ada sahip dünya çapındaki bir kuruluş, bir aksilik olması riskine giremezdi. *Caveat emptor.**

Bir zamanlar Tanrı, özgün Âdem'e yararı olsun diye eksiksiz bir arkadaş sunmuştu. Ben ise arkadaşımı kendim tasarlamalıydım. Önümde Dışadönüklük maddesi ve kademeli sıralanmış çocukça ifadeler vardı. *Partiye renk katan, ruh veren kişi olmayı seviyor* ve *İnsanları eğlendirmeyi, yönlendirmeyi biliyor*, en altta da *Başkalarının yanında kendini rahatsız hissediyor* ve *Yalnız kalmayı yeğliyor*. Ortalarda bir yerde de şu ifade vardı: *Güzel partilerden hoşlanır ama eve dönmekten de hep mutlu olur*. Bu bendim. Ama kendimin kopyasını mı yapmalıydım? Eğer her skalanın ortasındaki ifadeyi seçseydim tam bir ılımlılık örneği yaratırdım. "Dışadönüklük"ün içinde zıt anlamlısı da var gibiydi. Sıfatlardan oluşan upuzun bir liste gördüm, yanlarındaki kutucukları işaretlemeliydim: Dışadönük, çekingen, kolay heyecanlanan, konuşkan, ürkek, övüngen, alçakgönüllü, cüretkâr, enerjik, huysuz. Bunlardan hiçbirini istemiyordum, ne onun için ne de kendim için.

Çılgın kararlar aldığım zamanlar dışında hayatımın büyük kısmını, özellikle de yalnızken, tarafsız bir ruh halinde geçirirdim, kişiliğim de, artık her neyse o kişilik, askıda kalırdı. Ne cüretkâr, ne çekingen. Sadece vardım, ne halimden hoşnut olur ne somurturdum, görevlerimi yerine getirir, akşam yemeğini ya da seksi düşünür, ekran karşısında oturur, duş alırdım. Zaman zaman geçmişe dair pişmanhklar duyar, ara sıra geleceğe dair önsezilere kapılır, apaçık görünen duyu alanlarının dışında o ânın pek farkına varmazdım. Bir zamanlar aklın ters yöne gidip saptığı milyonlarca değişik yolla ilgilenen psikoloji, şimdi kederden neşeye kadar değişen, herkeste ortak saydığı duygulara yöneliyordu. Ama gündelik yaşamın genişçe bir alanını gözden kaçırmıştı: Hastalığı, açlığı, savaşı ya da başka sıkıntıları bir yana bırakırsanız, hayatın çoğu tarafsız bölgede, tanıdık bir bahçede yaşanıyor, ama o bahçe külrengi, dikkati çekmiyor, hemen unutuluyor, tarifi zor.

---

* (Lat.) Sorumluluk alıcıya aittir. (ç. n.)

O gün, bu kademeli seçeneklerin Âdem'in üzerinde pek etkisi olmayacağını bilmiyordum. Asıl belirleyici faktör, "makine öğrenimi" denen şeydi. Kullanım kılavuzu yalnızca etkiniz ve kontrolünüz olacağı yanılsamasını sunuyordu, anne babalar da çocuklarının kişilikleriyle ilgili böyle bir yanılsama içinde olurlardı. Bu, beni aldığım şeye bağlamanın ve üreticiye yasal koruma sağlamanın bir yoluydu. "Acele etmeyin" diyordu kullanım kılavuzu. "Seçimlerinizi dikkatli yapın. Gerekirse birkaç haftanızı ayırın."

Âdem'e tekrar göz atmadan önce yarım saat bekledim. Bir değişiklik yoktu. Hâlâ masada oturuyordu, kollarını öne uzatmıştı, gözleri kapalıydı. Ama kapkara saçlarının biraz kabarmış göründüğünü ve az önce duştan çıkmış gibi parladığını düşündüm. Ona biraz yaklaşınca, henüz soluk almasa bile sol göğsünün düzenli ve sakin bir şekilde hafifçe inip kalktığını gördüm, acemice yaptığım tahmine göre bu hareket saniyede bir tekrarlanıyordu. İçim epeyce rahatladı. Kan dolaşımı yapacak kan yoktu içinde ama bu simülasyon etkiliydi. Kuşkularım biraz azaldı. Ne kadar saçma olduğunu bilsem de içimden Âdem'i korumak geldi. Elimi uzatıp kalbinin üzerine koydum, o kalbin sakin, uzunlu kısalı atışlarını avcumda hissettim. Âdem'in kişisel alanına girdiğimi seziyordum. Ondaki bu önemli işaretlere kolayca inanılabilirdi. Teninin ılıklığı, altındaki kasın sıkılığı ve esnekliği – mantığım onun plastik filan gibi bir şey olduğunu söylüyordu, ancak dokunduğum şey etti.

Bildiklerimle hissettiklerim arasında gidip gelirken bu çıplak erkeğin yanında durmak tuhaftı. Biraz da her an açılabilecek ve beni kendisine bakarken görebilecek gözlerinin görüş alanından çıkmak amacıyla arkasına geçtim. Ensesi ve omurgası sağlam yapılıydı. Omuzlarının arasında siyah tüyler vardı. Kalçalarında kaslı çukurluklar görülüyordu. Baldırları atletlerinki gibi düğüm düğümdü. Ben bir süpermen istememiştim. Bir Havva seçmek için çok geç kaldığıma bir kez daha pişman oldum.

Odadan çıkarken durup arkama baktım ve insanın duygusal hayatını alt üst edebilecek o anlardan birini yaşadım: Apaçık olanı şaşkınlıkla kavradım, zaten bildiğim şeyi ansızın, tuhaf bir şekilde yeniden anladım. Bir elim kapının tokmağında duruyordum. Bu sezgimin nedeni Âdem'in çıplaklığı ve oradaki varlığı olmalıydı, oysa ben ona bakmıyordum. Tereyağı kabına bakıyordum. Masada iki tabak ve fincanlar, dağılmış duran iki bıçak ve iki kaşık da vardı. Miranda

ile geçirdiğim uzun öğle sonrasının kalıntıları. İki ahşap sandalye masadan geriye itilmiş, arkadaşça birbirine doğru dönmüştü.

Geride kalan ayda birbirimizle yakınlaşmıştık. Rahat konuşuyorduk. Onun benim için ne kadar değerli olduğunu, umursamazca davranıp onu yitirebileceğimi görmüştüm. Şimdiye kadar bir şey söylemiş olmalıydım. Onu çantada keklik saymıştım. Talihsiz bir olay aramıza girebilirdi, bir kişi, bir öğrenci arkadaşı. Yüzü, sesi, hem ketum hem anlayışlı tavrı mutfakta açıkça hissediliyordu. Elimin içinde hissettiğim eli, o düşünceli, dalgın hali. Evet, birbirimizle çok yakınlaşmıştık ve ben bunun olduğunu fark edememiştim. Budalanın biriydim. Bunu ona söylemeliydim.

Yatak odası olarak da kullandığım çalışma odama gittim. Çalışma masamla yatak arasında bir aşağı bir yukarı gidip gelecek kadar boşluk vardı. Miranda'nın benim duygularımı hiç mi hiç bilmemesi şimdi sıkıntılı bir meseleydi. Onları tarif etmem beni utandırırdı, tehlikeliydi. O bir komşuydu, bir arkadaştı, kız kardeş gibiydi. Henüz tanımadığım bir insanla konuşmuş olacaktım. O bir paravanın arkasından ortaya çıkmak ya da maskesini çıkarmak ve benimle ağzından hiç duymadığım sözlerle konuşmak zorunda kalacaktı. *Çok üzgünüm... Senden çok hoşlanıyorum ama, anlarsın...* Ya da dehşete düşerdi. Ya da, bu da mümkün, özlemini duyduğu ya da reddedilmekten korktuğu için kendisinin söyleyemediği tek şeyi duymak onu çok mutlu ederdi.

Şans eseri o sırada ikimiz de özgürdük. O da bunu, ikimizi düşünmüş olmalıydı. Olanaksız bir hayal değildi. Onunla yüz yüze konuşmam gerekecekti. Dayanılmaz. Kaçınılmaz. Böylece, halkalar daralarak sürüp gitti düşüncelerim. Huzursuzdum, yandaki mutfağa döndüm. İçinde yarısı dolu bir şişe beyaz şarap bulunan buzdolabına giderken Âdem'e sürtünerek yanından geçtiğim sırada onda hiçbir değişiklik görmedim. Karşısına oturdum ve kadehimi kaldırdım. Aşka. Bu kez o kadar şefkat duymamıştım ona. Âdem'i nasılsa öyle görüyordum, kalp atışları düzenli bir elektrik boşalması, teninin ılıklığı tamamıyla kimyasal cansız bir üründü. Harekete hazır hale gelince, bir tür mikroskobik denge çarkı gözlerini açılmaya zorlayacaktı. Beni görür gibi görünecekti, ama kör olacaktı. Hatta kör bile değil. Devreye girince başka bir sistem sayesinde soluk alıp verir gibi görünecek, ama yaşamadığı anlaşılacaktı. Aşka yeni düşen bir erkek yaşamın ne olduğunu bilir.

Bana kalan mirasla nehrin kuzeyinde, Notting Hill ya da Chelsea'de bir yer alabilirdim. Hatta Miranda bana katılabilirdi. Babasının Salisbury'deki garajında, kutuların içinde duran bütün kitaplarına bol bol yer olurdu. Âdemsiz bir gelecek görüyordum önümde, düne kadar benim olan geleceği: Şehirde bir bahçe, alçı kornişli yüksek tavanlar, paslanmaz çelik mutfak, akşam yemeğinde eski arkadaşlar. Ne yapmalıydım? Âdem'i ya da o şeyi geri götürebilir ya da küçük bir zararı göze alarak internette satabilirdim. Düşman gözlerle baktım ona. Avuç içlerini masaya dayamıştı, şahini andıran yüzü ellerine dönüktü. Teknolojiye nasıl da budalaca sevdalanmıştım! Bir başka fondü takımı. Babamın çatal ağızlı eski çekicini bir kez savurup paramı çöpe atmadan önce masadan uzaklaşmalıydım.

Yarım kadehten fazla içmedim, sonra da Asya döviz piyasalarıyla oyalanmak için yatak odasına döndüm. Bunları yaparken kulağım üst kattan gelebilecek ayak seslerindeydi. Akşamın ilerleyen bir saatinde, o tarihte Falkland Adaları dediğimiz yeri yeniden ele geçirmek için çok yakında yola çıkıp okyanusta 13.000 km yol yapacak Görev Gücü konusundaki gelişmeleri görmek için televizyonu açtım.

Otuz iki yaşında beş parasızdım. Annemden kalan parayı ne olduğu belirsiz bir aletle ziyan etmek sorunumun yalnızca bir kısmıydı – ama tam anlamıyla temsil ediyordu onu. Ne zaman elime para geçse onu yok eder, onunla büyülü bir şenlik ateşi yakar, silindir bir şapkanın içine sokar, şapkadan hindi çıkarırdım. Bu son olayda durum öyle olmasa da sık sık, çok daha büyük miktarda bir parayı en az çabayla yoktan var etmeyi amaçlıyordum. Entrikaların, yarı yasal aldatmacaların, kurnaz kestirme yolların adamıydım. Görkemli, parlak işlerin peşindeydim. Başkaları böyle yapıyor ve zengin oluyorlardı. Ödünç para alıyor, ilginç yerlerde kullanıyor, daha borçlarını kapatırken bile zengin oluyorlardı. Ya da bir zamanlar benim de sahip olduğum gibi işleri, meslekleri vardı, daha ölçülü bir şekilde, dengeli bir tempoyla zenginleşiyorlardı. O arada ben kendimi kaldıraç etkisiyle usul usul mahvoluşa doğru götürüyor, daha doğrusu indirip Londra'nın güneyinde, Stockwell ile Clapham arasındaki Edward dönemi tarzı sıra evlerin bulunduğu

zevksiz, sahipsiz sokaklarda, bir evin zemin katındaki nemli iki odaya sokuyordum.

Warwickshire'de, Stratford yakınlarındaki bir köyde büyüdüm, müzisyen bir baba ve sosyal hemşire bir annenin tek çocuğu olarak. Miranda'nınkiyle kıyaslanınca benim çocukluğum kültürel açıdan az beslenmiş sayılır. Kitaplar, hatta müzik için ne zaman ne mekân vardı. Elektroniğe erken yaşta ilgi duydum ama sonunda İngiltere'nin orta-güneyindeki pek de saygın olmayan bir üniversitenin antropoloji diplomasına sahip olabildim. Hukuk eğitimine geçmek için bir meslek değiştirme kursuna katıldım, başarılı olunca da vergi alanında uzmanlaştım. Yirmi dokuzuncu yaş günümden bir hafta sonra meslekten ihraç edildim, neredeyse kısa süreliğine hapse atılıyordum. Kamu hizmetinde geçirdiğim yüz saat sonunda bir daha asla düzenli bir işim olmayacağına ikna oldum. Yapay zekâ üzerine son hızla yazdığım bir kitaptan biraz para kazandım: Onu da hayatı uzatan hap projesinde kaybettim. Bir gayrimenkul işinde epeyce para kazandım: Ancak bir araba kiralama projesinde kaybettim. Isı pompası patenti sayesinde zenginleşen, sevdiğim bir amcamdan biraz para kaldı, onu da bir sağlık sigortası projesinde tükettim.

Otuz iki yaşında, internette borsa ve döviz piyasalarında oynayarak kendimi geçindiriyordum. Ötekiler gibi bir projeydi bu da. Günde yedi saat klavyemin üzerine eğiliyor, satın alıyor, satıyor, kararsız kalıyor, kâh havayı yumrukluyor, kâh lanet okuyordum, en azından başlangıçta. Piyasa raporlarını okuyor ama rastlantılara dayalı bir sistemde iş gördüğüme inandığımdan çoğunlukla tahminlere dayanıyordum. Bazen ileri fırlıyor, bazen dibe dalıyor ama yıl boyunca ortalama ancak bir postacı kadar para kazanıyordum. O günlerde yüksek olmayan kiramı ödüyor, yeterince iyi yiyor ve giyiniyordum, dengemi sağlamaya, kendimi tanımaya başladığımı düşünüyordum. Otuzlu yaşlarımın performansının yirmili yaşlarımınkinden daha üstün olmasında kararlıydım.

Ama ailemin zevkli evi tam da ilk inandırıcı yapay insan piyasaya çıktığında satıldı. 1982. Robotlar, androidler, kopyalar benim tutkumdu; kitap için araştırma yaptıktan sonra tutkum daha da büyüdü. Fiyatlar eninde sonunda düşecekti ama ben hemen bir tane edinmeliydim, Havva'yı yeğlerdim ancak bir Âdem de iş görürdü.

Sonuç farklı olabilirdi. Bir önceki kız arkadaşım Claire, diş doktoru hemşiresi eğitimi alan mantıklı bir kızdı. Harley Sokağı'ndaki

bir muayenehanede çalışıyordu, istese beni Âdem'den vazgeçmeye ikna edebilirdi. Ayakları yere basan bir kadındı o, bu dünyaya aitti. İnsanın hayatını nasıl düzene sokabileceğini biliyordu. Hem yalnızca kendisininkini değil. Oysa ben tam bir sadakatsizlik gösterip onu incittim. Muhteşem bir öfke sahneleyip benden vazgeçti, o sahnenin sonunda giysilerimi sokağa fırlattı. Lime Grove. Bir daha asla benimle konuşmadı, benim hatalar ve başarısızlıklar listemin başındaki yerini aldı. O kız beni kendimden kurtarabilirdi.

Ama. Denge sağlansın diye o kurtarılmamış kişi konuşmalı. Ben Âdem'i para kazanmak için satın almadım. Tam tersine. Kötü bir amacım yoktu. Merak uğruna, bilimin, entelektüel hayatın, hayatın kendisinin o sarsılmaz lokomotifi uğruna bir servet harcadım. Geçici bir heves değildi bu, bir hikâyesi vardı; bir hesap, bir vadeli hesap, benim de o hesaptan para çekme hakım vardı. Elektronik bilimi ve antropoloji – son dönem modernitenin birbirine yaklaştırdığı ve evlendirdiği uzak kuzenler. O birleşmenin çocuğu Âdem'di.

Evet, işte savunmanın tanığı olarak karşınızdayım; okul çıkışı, akşamüstü saat beşte, zamanımın tipik bir örneği olarak – kısa pantolon, sıyrılmış dizler, çiller, saçlar yandan ve arkadan kısa, yaş on bir. Sıranın başındayım, laboratuvarın açılmasını ve "Kablolama Kulübü"nün başlamasını bekliyorum. Başkan Mr. Cox, fizik dersi veren, saçı havuç rengi, nazik bir dev. Benim projem bir radyo yapmak. Bir inanç eylemi bu, haftalarca süren uzatılmış bir dua. Duralit bir zeminim var, 15 santime 23 santim, kolayca deliniyor. En önemlisi renkler. Mavi, kırmızı, sarı ve beyaz kablolar levhanın çevresinde basit turlar çiziyorlar, dik açıyla dönüyorlar, aşağıda gözden kaybolup başka bir yerde ortaya çıkıyorlar, parlak nodüllerle bölünüyorlar, canlı renklerde çizgileri olan minicik silindirler bunlar – kapasitörler, rezistanslar– sonra benim hazırladığım bir indüksiyon bobini, sonra bir işlem amplifikatörü. Hiçbir şey anlamıyorum. Bağlantı şemasını, mırıl mırıl Kutsal Kitap okuyan papaz adayı gibi izliyorum. Mr. Cox alçak sesle yol gösteriyor. Parçaları, kabloları ya da bileşenleri beceriksizce birbirine lehimliyorum. Lehimin kokusu ve dumanı derin derin içime çektiğim bir uyuşturucu. Bakalitten yapılma, bir avcı uçağından, kesinlikle bir Spitfire'dan geldiğine kendimi inandırdığım bir geçiş anahtarını devreme ekliyorum. Çalışmaya başladıktan üç ay sonra son bağlantı, bu koyu kahve plastik parçayla dokuz voltluk bir pilin arasında oluyor.

Marttayız, soğuk, rüzgârlı bir alacakaranlık çökmüş. Öteki çocuklar projelerinin üzerine eğilmişler. Shakespeare'in doğduğu yerden otuz kilometre uzakta, sonradan "sıradan" çokamaçlı okul diye anılacak bir yerdeyiz. Aslında mükemmel bir yer. Tavandaki flüoresan ışıkları yakılıyor. Mr. Cox laboratuvarın öbür ucunda, sırtı bize dönük. Başaramayabilirim diye onun dikkatini çekmek istemiyorum. Düğmeyi çeviriyorum ve –mucize– statik elektriğin sesini duyuyorum. Değişken akortlama kondansatörünü hafifçe sallıyorum: Müzik, korkunç bir müzik, diye düşünüyorum, çünkü işin içinde kemanlar var. Sonra hızlı konuşan bir kadının sesi duyuluyor, ama konuştuğu dil İngilizce değil.

Kimse başını kaldırıp bakmıyor. Kimse ilgilenmiyor. Bir radyo yapmanın ilginç bir yanı yok. Ama benim dilim tutulmuş, neredeyse ağlayacağım. O günden bugüne hiçbir teknoloji beni o kadar hayran etmedi kendine. Benim dikkatle düzenlediğim metal parçalarının içinden geçen elektrik, uzaklarda bir yerde oturan yabancı bir kadının sesini havadan yakalayıp alıyor. Kadının sesi nazik. Benim farkımda değil. Ne adını öğrenebileceğim ne de konuştuğu dili anlayabileceğim, onunla asla, bilerek karşılaşmayacağım da. Bir levhanın üzerindeki eğri büğrü lehim damlalarıyla radyom, bilincin maddenin içinden doğmasından daha küçük bir mucize değil.

Beyinlerle elektronik aletler arasında sıkı bir bağ olduğunu ergenlik yıllarım boyunca basit bilgisayarlar kurup onları programlarken keşfettim. Sonra daha karmaşık bilgisayarlar yaptım. Elektrik ve metal parçacıkları rakamları toplayabiliyor, sözcükler, resimler, şarkılar hazırlayabiliyor, hatırlayabiliyor, hatta sözü yazıya çevirebiliyorlardı.

On yedi yaşındayken, Peter Cox, bulunduğum yöredeki bir okulda fizik okumam için beni ikna etti. Bir ay geçmeden sıkılmıştım bile, değişiklik arıyordum. Konu çok soyuttu, matematik beni aşıyordu. O zamana kadar bir iki kitap okumuş, hayali insanlara ilgi duymaya başlamıştım. Heller'ın *Catch 18*'ini, Fitzgerald'm *Yükseğe Sıçrayan Âşık*'ını, Orwell'in *Avrupadaki Son Adam*'ını, Tolstoy'un *Sonu İyi Biten Her Şey İyidir*'ini* okudum – daha ileriye pek gidemedim ama sanatın amacını anlamıştım. Bir tür soruşturmaydı.

---

* Sırasıyla, *Catch-22, Muhteşem Gatsby, 1984* ve *Savaş ve Barış* romanları için yazarlarının düşündükleri ama kullanmadıkları ilk isimler. (ç. n.)

Ama ben edebiyat çalışmak istemiyordum, fazla göz korkutucu, fazla sezgiseldi. Okulun kütüphanesinde bulduğum, tek sayfalık bir ders özetinde, antropoloji, "uzam ve zaman içinde, kendi toplumlarındaki insanların bilimi" olarak duyuruluyordu. İçinde insan faktörü bulunan sistematik bir çalışma. Hemen o derse yazıldım.

İlk öğrendiğim şu oldu: Katıldığım dersin yeterli kaynağı acınacak derecede eksikti. Bir yıl okulu kırıp Trobriand Adaları'na gidilemiyordu, okuduğuma göre orada başkalarının karşısında yemek yemek yasaktı. Tek başına, sırtını arkadaşlarına ve ailene dönerek yemek, düzgün davranış sayılıyordu. Ada halkı çirkinleri güzelleştirecek büyüler yapabiliyordu. Çocuklar birbirleriyle seks yapmaya teşvik ediliyordu. Hint yerelması, geçerli para birimiydi. Erkeklerin statüsünü kadınlar belirliyordu. Ne kadar tuhaf ve destekleyici. Benim insan doğasına dair görüşümü çoğunlukla, İngiltere'nin çeyreğini oluşturan güneydeki topraklara sıkışmış beyaz halk şekillendirmişti. Şimdiyse dipsiz göreceliğin içine dalmakta özgürdüm.

On dokuz yaşındayken, kendi hakkını kendi arayan kültürler üzerine "Zihnin Biçimlendirdiği Kelepçeler mi?" başlıklı bilgece bir rapor yazmıştım. Vaka çalışmalarımı duygularıma kapılmadan topladım. Ne biliyordum, önem verdiğim neydi? Bazı yerlerde tecavüz o kadar sıradan bir şeydi ki buna bir isim bile verilmemişti. Çok eski bir kan davasıyla ilgili görevlerini yerine getirmediği için genç bir babanın gırtlağı kesilmişti. Farklı bir dini gruptan olan bir gençle el ele tutuşurken görülen kızlarını öldürmek isteyen bir aile vardı. Kız torunlarının cinsel organlarının sakatlanmasına hevesle yardımcı olan yaşlı kadınlar vardı. Anne ve baba, çocuklarını sevme ve koruma içgüdülerine sahip değiller miydi? Kültürün verdiği işaret daha güçlüydü. Peki ya evrensel değerler? Baş aşağı olmuşlardı. Stratford-upon-Avon'da böyle bir şey yoktu. Varsa yoksa akıl, gelenekler, din – yazılımdan başka bir şey değil, diye düşünüyordum şimdi, ve değer yargılarıyla ele alınmaması yeğleniyor.

Antropologlar yargıda bulunmazlardı. İnsanlardaki çeşitliliği gözlemler ve bildirirlerdi. Farklılıklar onları sevindirirdi. Warwickshire'de kötü denen şey, Papua Yeni Gine'de kimsenin dikkatini çekmezdi. Yerel açıdan, neyin iyi neyin kötü sayıldığını kim söyleyebilirdi? Bir sömürge gücünün söyleyemeyeceği kesin. Yaptığım çalışmalardan ahlak konusunda birtakım talihsiz sonuçlar çıkardım, bunlar da birkaç yıl sonra beni bir eyalet mah-

kemesinde sanık sandalyesine oturttu, vergi dairesini büyük çapta dolandırmak amacıyla başkalarıyla işbirliği yapmakla suçlanıyordum. Saygıdeğer yargıcı, o mahkeme salonunun çok uzağında, bu tür komploların saygı gördüğü bir hindistancevizi sahili olabileceğine inandırmaya kalkışmadım. Bunun yerine, tam yargıca bir şey söyleyecekken aklım başıma geldi. Ahlak gerçekti, sahiciydi, her şeyin doğasında iyi ya da kötü olarak bulunuyordu. Eylemlerimiz kendi bulundukları koşullarla yargılanmalıydı. Antropoloji karşıma çıkana kadar ben böyle düşünüyordum. Titreyen, ürkek bir sesle, utanç verici bir şekilde yargıçtan özür diledim ve hapis cezasından kurtuldum.

Sabah, her zamankinden daha geç bir saatte mutfağa girdiğimde Âdem'in gözleri açıktı. Açık mavi renkteydiler, incecik, küçük dikey siyah çizgileri vardı. Kirpikleri, çocuklarınki gibi uzun ve gürdü. Ancak göz kırpma düzeneği henüz devreye girmemişti. Farklı aralıklar verilerek düzenlenmiş, kendi ruh haline, el kol hareketlerine göre ve karşısındaki kişinin hareketlerine ve konuşmalarına tepki verecek şekilde ayarlanmıştı. Gece geç saatlere kadar gönülsüzce kullanım kılavuzunu okumuştum. Gözlerini uçan nesnelerden koruması için Âdem'e göz kırpıştırma refleksi yerleştirilmişti. Şu anda bakışları boş ve amaçsızdı, bu yüzden de etkileyici değildi, bir vitrin mankeninin gözleri kadar da cansızdı. Şimdilik, insan başının belirgin, samimi özelliği olan küçücük hareketlerin hiçbiri onda görülmüyordu. Beden dili de yoktu. Bileğinde nabzını aradığımda hiçbir şey bulamadım – kalbi çarpıyor ama nabzı atmıyordu. Kolu ağırdı, zor kaldırdım; üzerine ölüm katılığı çökmek üzereymiş gibi dirseğinin eklemi bükülmüyordu.

Ona sırtımı dönüp kahve hazırladım. Aklımda Miranda vardı. Her şey değişmişti. Hiçbir şey değişmemişti. Neredeyse uykusuz geçirdiğim gece sırasında onun babasını ziyarete gittiğini hatırlamıştım. Seminerden çıkıp doğruca Salisbury'ye gitmiş olmalıydı. Onu Waterloo'dan bindiği trende görür gibiydim, kucağında okumadığı bir kitapla oturmuş, yanından akıp giden manzaraya, alçalıp yükselen telefon tellerine bakıyor, beni düşünmüyordu. Ya da yalnızca beni düşünüyordu. Ya da katıldığı seminerdeki, gözlerini onun gözlerinden kaçırmamaya çalışmış oğlanı hatırlıyordu.

Telefonumda televizyon haberlerini izledim. Seslerden ve sahildeki pırıltılı ışıklardan oluşan parlak bir mozaik. Portsmouth. Görev Gücü harekete hazırdı. Ülkenin büyük kısmı bir rüya tiyatrosunda, tarihi giysiler içindeydi. Ortaçağ sonları. On yedinci yüzyıl. On dokuzuncu yüzyıl başı. Kırmalı yakalar, uzun çoraplar, çemberli etekler, pudralı peruklar, göz bantları, tahta bacaklar. Doğruluk, vatanseverlik sayılmıyordu. Tarihsel açıdan özeldik biz, donanmamız başarılı olacaktı. Televizyon ve basın, yendiğimiz düşmanlara dair belirsiz bir kolektif anıyı gündeme getiriyordu – İspanyollar, Hollandalılar, bu yüzyılda iki kez yendiğimiz Almanlar, Agincourt'tan Waterloo'ya kadar Fransızlar. Alçaktan uçan savaş uçakları. Sandhurst askeri akademisinden yeni mezun, savaş donanımıyla bir genç erkek, soru soran birine kendilerini bekleyen zorlukları gözlerini kısarak anlattı. Yüksek rütbeli bir subay, adamlarının sarsılmaz azminden söz etti. Bundan hoşlanmasam da duygulandım. İskoçyalı gaydacıların bandosu gemilerinin sürme iskelesine doğru uygun adım ilerlerken göğsüm kabardı. Sonra haritalar, oklar, lojistik ayrıntılar, hedefler, aynı fikirde olan aklı başında sesler için yeniden stüdyoya dönüldü. Diplomatik hamleler için de. Düzgün mavi giysisiyle Downing Sokağı'ndaki basamaklarda duran başbakan için de.

Sık sık bütün bunlara karşı olduğumu açıkça söylemiş olsam da bu olaya ısındım. Nasıl tehlikeli bir girişimdi bu, nasıl bir çılgın cesaretti. On üç bin kilometre. Hayatlarını riske atan ne biçim dürüst insanlar. Mutfaktan bir fincan kahve daha aldım, odama çalışma alanı görünümü vermek için yatağı topladım, dünya piyasalarının durumu hakkında bir süre kafa yormak için oturdum. Savaş beklentisi FTSE'yi* yüzde bir daha düşürmüştü. Hâlâ vatansever ruh halimi koruyordum, Arjantinlileri yendiğimizi varsaydım, insanların sopaya takıp ellerinde sallayabilecekleri İngiliz bayrakları yapan bir oyuncak ve promosyon malzemesi grubunun hisselerine yatırım yaptım. İki şampanya ithalatçısına da yatırım yaptım, genel olarak büyük bir kalkınma için bahis oynadım. Birlikleri Güney Atlantik'e taşımak için ticaret-donanma gemileri istenmişti. City'de** portföy yöneticisi olan bir arkada-

* Financial Times Stock Exchange (Financial Times Menkul Kıymetler Borsası). (ç. n.)

** City of London'ın kısa söylenişi. Londra'nın finans merkezi kastediliyor. (ç. n.)

şım, şirketinin o gemilerden bazılarının batacağını öngördüğünü söyledi. Sigorta piyasasındaki büyük yatırımları azaltıp Güney Kore'deki gemi yapımcılarına yatırım yapmak akıllıcaymış. Bu tür kuşkularla hareket edecek havada değildim.

Brixton'daki bir hurdacıdan ikinci el aldığım masaüstü bilgisayarım altmışlı yılların ortalarından kalmaydı ve ağır çalışıyordu. Bayrak üreticisiyle ilgili yatırımımı yapmak bir saatimi aldı. Düşüncelerime hâkim olabilseydim daha hızlı çalışabilirdim. Miranda'yı düşünüp üst kattaki ayak seslerine kulak vermediğim zaman Âdem'i ve acaba onu satsam mı yoksa kişiliğinin nasıl oluşacağına karar vermeye başlasam mı diye düşünüyordum. Sterlin satarken Âdem'i daha fazla düşünüyordum. Altın satın alırken bir yandan da yine Miranda'yı düşünüyordum. Tuvalette otururken İsviçre frankını merak ediyordum. Üçüncü kahvemi içerken, muzaffer bir ulus parasını başka nereye harcayabilir diye sordum kendime. Biftek. Barlar. Televizyon. Üçüne yatırım yaptım ve kendimi çok erdemli hissettim, savaş çabasının bir parçasıydım. Az sonra yemek vakti geldi.

Tekrar Âdem'in karşısına oturup peynirli turşulu sandviç yedim. Başka hayat belirtisi var mıydı? İlk bakışta yoktu. Sol omzumun üstünden aşan bakışı hâlâ cansızdı. Kıpırtı yoktu. Ama beş dakika sonra rastlantıyla başımı kaldırınca tam soluk almaya başladığı sırada bakmış oldum ona. Önce peş peşe, hızlı tıkırtılar duyuldu, sonra dudaklarını aralarken sivrisinek vızıltısına benzer bir ses. Yarım dakika kadar hiçbir şey olmadı, sonra çenesi titredi, ilk kez ağız dolusu hava solurken de gerçeğine benzer bir yutkunma sesi çıkardı. Elbette ki oksijene ihtiyacı yoktu. O metabolik ihtiyaca daha yıllar vardı. Soluğunu dışarıya o kadar geç verdi ki, yemeğimi bırakıp gerginlik içinde bekledim. Sonunda çıktı – sessizce, burun deliklerinin içinden. Çok geçmeden soluk alıp verişleri düzgün bir tempo tutturdu, göğsü de buna uygun olarak genişleyip daraldı. Ürkmüştüm. O cansız gözleriyle, soluk alıp veren bir cesede benziyordu Âdem.

Hayatı gözlerle ne kadar çok ilişkilendiriyoruz. Âdem'inkiler kapalı olsaydı, diye düşündüm, en azından trans halindeki bir adama benzerdi görünümü. Sandviçimi bıraktım, gidip onun yanında durdum, salt meraktan elimi ağzına iyice yaklaştırdım. Solukları nemli ve ılıktı. Zekice. Kullanım kılavuzunda günde bir kez, öğle-

ne doğru çiş yaptığını okumuştum. Bu da zekiceydi. Sağ gözünü kapamak için elimi uzatırken başparmağım kaşına değdi. İrkildi, başını sertçe benden uzaklaştırdı. Şaşırmıştım, geri çekildim. Sonra bekledim. Yirmi saniye kadar hiçbir şey olmadı, sonra omuzlarının eğimi, başının açısı son derece yavaş, sessiz bir hareketle başlangıç pozisyonlarına döndü. Soluklarının ritmi değişmemişti. Benim soluklarım da, nabız atışlarım da hızlanmıştı. Onun bir metre kadar uzağında duruyordum, yavaş yavaş sönen bir balon gibi eski haline dönmesi beni büyülemişti. Gözlerini kapatmaktan vazgeçtim. Daha başka şeyler de yapmasını beklerken Miranda'nın üst katta dolaştığını duydum. Salisbury'den dönmüştü. Yatak odasına girip çıkıyordu. Bir kez daha, açıklanmamış aşkın tedirgin heyecanını hissettim ve o anda kafamda bir fikir oluşmaya başladı.

O gün öğle sonrasında bilgisayarımda para kaybedip kazanıyor olmalıydım. Bunun yerine, Görev Gücü'nün öncü gemileri Portland Bill'in çevresinden dönüp Chesil Sahili'ne dizilirlerken epeyce yüksekteki bir helikopterin seviyesinden onları seyrettim. O yerlerin isimleri bile saygılı bir selamı hak ediyordu. *Muhteşem! İleri!* diye düşünüp duruyordum. Ve sonra, *Geriye!* Çok geçmeden donanma, bir zamanlar dinozor sürülerinin dev gibi eğreltiotlarını kemirdikleri Jurassic sahili boyunca ilerledi. Ansızın kendimizi, Cobb'da toplanan Lyme Regis'lilerin arasında bulduk. Bazılarında dürbün vardı, çoğu benim düşündüğüm bayrakları taşıyorlardı, yani tahta bir sopanın ucundaki plastik bayrakları. Onları haber ekiplerinden biri dağıtmış olabilirdi. Sokak röportajları. O yörenin çok çalışan kadınlarının yumuşak, heyecandan gerginleşmiş sesleri. Girit ya da Normandiya'da savaşmış, başlarını sallayan, hiçbir şey belli etmeyen güçlü, yaşlı adamlar. Ah, ben de inanmayı ne kadar isterdim. Ama yapabilirdim bunu! Ben gözlerime dolan yaşlarla boğuşurken, Lizard'ın üzerinde bir yere yerleştirilmiş uzun bir objektif, Rod Stewart'ın boğuk sesi eşliğinde, kendilerini bekleyen engin sulara cesurca yönelmiş, gitgide gözden kaybolan minik birer kabarcığa benzeyen gemileri gösteriyordu.

Hafta içi bir öğle sonrasında nasıl da bir karmaşa. Yemek masamda yeni bir tür yaratık, yeni âşık olduğum kadın başımın bir buçuk metre kadar yukarısında ve ülke modası geçmiş bir savaşta. Ancak

ben oldukça disiplinliydim ve günde yedi saat diye kendime söz vermiştim. Televizyonu kapattım, bilgisayarıma gittim. Miranda'dan almayı umduğum elektronik posta gelmişti.

Asla zengin olmayacağımı biliyordum. Çeşitli fırsatlar arasında güvenli bir şekilde dağıtıp dolaştırdığım miktarlar küçüktü. Ay boyunca katı hal akülerinden iyi para kazanmış, ama neredeyse bir o kadarını nadir toprak elementlerinin vadeli işlemlerinde kaybetmiştim – bilinen bir şeyin içine budalaca atlamıştım. Ama bir işe girmek, büroda çalışmak istemiyordum. Özgürlük arayışımda, şimdi yaptığım en az kötü olan seçeneğimdi. Öğle sonrası boyunca çalıştım, gidip Âdem'e bakmamak için kendimi zor tutuyordum, oysa artık tamamıyla şarj olduğunu tahmin ediyordum. Bir sonraki adım ona güncellemelerini yüklemekti. Sonra da şu sorunlu kişisel tercihler.

Öğle yemeğinden önce Miranda'ya bir e-posta göndererek o akşam yemeğe davet etmiştim. Kabul ettiğini yazmıştı. Yemeklerimi seviyordu. Yemek sırasında ona bir teklifte bulunacaktım. Âdem'in kişiliğiyle ilgili tercihlerin yarısını ben seçecek, sonra Miranda'ya bağlantıyla şifreyi vererek geri kalanları onun seçmesini isteyecektim. Hiç karışmayacak, hatta neye karar vereceğini bilmek bile istemeyecektim. Miranda, kendisini model alabilirdi: Pek hoş. Rüyalarını süsleyen adamı oluşturabilirdi: Öğretici. Âdem, gerçek bir insan gibi girecekti hayatlarımıza, kişiliğini oluşturan karmaşık tabakalar ancak zamanla oraya çıkacaktı, olaylarla, karşılaştığı kişilere karşı davranışıyla kendini gösterecekti. Bir bakıma çocuğumuz gibi olacaktı o. Miranda ile benim farklı özelliklerimiz Âdem'de bir araya gelecekti. Miranda bir serüvene sürüklenecekti. Onunla ortak olacaktık, Âdem de ikimizin ortak ilgi alanı, ikimizin yarattığı bir şey olacaktı. Bir aile kuracaktık. Yaptığım planın sinsi bir yanı yoktu. Miranda'yı daha iyi tanıyacağıma emindim. Eğlenecektik.

Benim projelerim genellikle çökerdi. Bu ise farklıydı. Aklım başımdaydı, kendimi kandırabilecek durumda değildim. Âdem benim aşktaki rakibim değildi. Miranda ona ne kadar hayran olursa olsun bedensel olarak itici buluyordu. Bu kadarını açıklamıştı bana. Bir gün önce, bedeninin sıcak olmasını "ürpertici" bulduğunu söylemişti. Dilini kullanıp sözcükler oluşturabilmesini "biraz garip" buluyordu. Ama Âdem'in sözcük dağarcığı Shakespeare'inki kadar genişti. Miranda'nın merakını uyandıran onun zihniydi.

Böylece Âdem'i satmama kararı alınmış oldu. Onu Miranda ile paylaşacaktım – tıpkı bir evi paylaşır gibi. O bizi kapsayacaktı. İlerleme gösterecek, notları karşılaştıracak, hayal kırıklıklarını bir merkezde toplayacaktı. Ben, otuz iki yaşındayken kendimi aşk konusunda görmüş geçirmiş sayıyordum. Ciddi açıklamalar yaparsam Miranda uzaklaşırdı benden. En iyisi, bu yolculuğu birlikte yapmaktı. Zaten arkadaşımdı, ara sıra elimi tutuyordu. Sıfırdan başlıyor değildim. Bende olduğu gibi daha derin duygular onda da usulca gelişebilirdi. Gelişmese bile hiç değilse onunla daha çok zaman geçirmek beni avuturdu.

Paslı kolunun yarısı kopmuş eski buzdolabımda mısırla beslenmiş bir tavuk, 100 gram kadar tereyağı, iki limon ve bir demet taze tarhunotu vardı. Kenardaki bir çanakta birkaç diş sarımsak. Bir dolapta da toprakta yetişmiş, filiz vermeye başlamış patatesler – ama soyulunca güzelce kızartabilecektim. Salata, bir sos, bir şişe canlandırıcı Cahors. Basit. Önce fırını ısıt. Çalışma masasından kalkarken bu sıradan meseleler kafamı doldurdu. Gazeteci olan eski bir arkadaşım bir keresinde bana, dünya yüzünde cennetin, akşamı ilginç birinin eşliğinde geçirmeyi bekleyerek bütün gün tek başına çalışmak olduğunu söylemişti.

Miranda için hazırlamak istediğim yemek ve arkadaşımın iddiasız görüşü dikkatimi dağıtmıştı, o an için Âdem de hiç aklımda yoktu. Bu yüzden mutfağa girip onu masanın yanında çırılçıplak dururken görünce şok geçirdim, bana yarı dönüktü, bir eliyle göbek deliğinden çıkan kabloyu kurcalıyordu. Öbür elini çenesine götürmüş, düşünceli bir tavırla okşuyordu – kuşkusuz akıllıca bir algoritmaydı, ama düşünceli birini yansıtmak açısından tamamıyla inandırıcıydı.

Kendimi toplayıp "Âdem?" dedim.

Ağır ağır bana doğru döndü. Yüzünü bütünüyle döndürdüğünde gözlerini gözlerime dikti, kırpıştırdı, tekrar kırpıştırdı. Düzenek çalışıyordu ancak fazla ağır görünüyordu.

"Charlie," dedi, "nihayet tanıştığımıza sevindim. Zahmet olmazsa yüklenmiş programlarımı ayarlayabilir ve parametreleri hazırlayabilir misin..."

Sustu, dikkatle bana bakıyordu, siyah benekli gözleri hızla kırpışarak yüzümü tarıyordu. Beni inceliyordu. "Bilmen gereken her şeyi kullanım kılavuzunda bulacaksın."

"İstediğini yapacağım," dedim, "zamanını ben seçerim."

Sesi beni hem şaşırtmış hem hoşuma gitmişti. İnce bir tenor sesti, hızı düzgündü, sesin tonunda tatlı değişimler oluyordu, hem nazik hem dostçaydı, ama dalkavukluk yoktu. Şivesi, güneyin orta sınıfından gelen kültürlü bir erkeğin standart İngilizcesiydi, batı bölgelerinin ünlü harfleri de kendini hafifçe belli ediyordu. Kalp atışlarım hızlanmıştı ancak sakin görünmek için çaba gösteriyordum. Öyle olduğumu göstermek için kendimi zorlayıp ona bir adım yaklaştım. Konuşmadan bakıştık.

Yıllar önce, öğrenciyken, Leahy adında bir kâşifle Papua Yeni Gine'deki dağlılar arasında 1930'lu yılların başlarında gerçekleşen bir "ilk temas" hakkında yazılanları okumuştum. Kabiledekiler, ansızın topraklarında beliren soluk figürlerin insan mı ruh mu olduğunu anlayamamışlar. Bu konuyu tartışmak üzere köylerine dönmüş, gelenleri gözetlesin diye ergen bir oğlanı orada bırakmışlar. Oğlan, Leahy'nin arkadaşlarından birinin işemek için çalılıkların arkasına gittiğini bildirince mesele çözülmüş. Burada, 1982 yılında, benim mutfağımda olay o kadar basit değildi. Kullanım kılavuzu Âdem'in hem bir işletme sistemi hem de doğası olduğunu söylüyordu –yani insan doğası–, bir de kişiliği vardı ki ben Miranda'nın bunun yaratılmasına yardım edeceğini umuyordum. Bu üç alt katmanın nasıl örtüştüklerini, birbirlerine nasıl tepki göstereceklerini bilmiyordum. Antropoloji eğitimi aldığım sırada, evrensel bir insan doğasının var olduğu düşünülmüyordu. Romantik bir hayaldi o, yerel koşulların değişken ürünüydü. Yalnızca başka kültürleri derinlemesine inceleyen, insandaki çeşitliliğin hangi güzel boyutlara ulaşabileceğini bilen antropologlar insanın evrenselliğinin saçmalığını bütünüyle anlayabiliyorlardı. Evlerinde rahat içinde yaşayan insanlar hiçbir şey anlamıyorlardı, kendi kültürlerini bile. Öğretmenlerimden biri Kipling'in şu sözünü alıntılamaktan hoşlanırdı: "Sadece İngiltere'yi tanıyanlar İngiltere hakkında ne bilirler ki?"

Yirmili yaşlarımın ortasına geldiğimde evrim psikolojisi, ortak bir genetik kalıtımdan kaynaklanan, zamandan ve mekândan bağımsız, temel bir doğa fikrini tekrar ileri sürmeye başlamıştı. Toplum incelemelerinin ana akımından gelen karşılık dışlayıcı, bazen de öfkeliydi. Genlerden insanların davranışlarıyla bağıntılı olarak söz etmek Hitler'in Üçüncü Reich'ına dair anıları canlandırıyordu.

Modalar değişir. Ancak Âdem'i üretenler evrimsel düşüncenin yeni dalgasına kapılmışlardı.

Karşımda, kış ikindisinin alacakaranlığında hiç kıpırdamadan duruyordu. Onu korumuş olan ambalajın kalıntıları hâlâ ayaklarının dibinde yığılıydı. Botticelli'nin Venüs'ü gibi onların arasından yükseliyordu. Kuzeye bakan pencereden giren ve solmakta olan ışıkta bedeninin ancak yarısının, soylu yüzünün ancak bir yanının hatları görülebiliyordu. Duyulan tek ses, buzdolabının dostane mırıltısı ve trafiğin boğuk uğultusuydu. O zaman, geniş omuzlarının çevresine bir yük gibi binen yalnızlığını biraz hissettim. Uyanıp kendini köhne bir mutfakta bulmuştu, Londra SW9'da, yirminci yüzyılın sonlarında; arkadaşsız, geçmişsiz, geleceğinden habersiz. Gerçekten yalnızdı. Bütün öteki Âdemler ve Havvalar sahipleriyle birlikte dünyanın dört bir yanma dağılmışlardı, gerçi Havvalardan yedisinin Riyad'da bulunduğu söyleniyordu.

Elektrik düğmesine uzanırken, "Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordum.

Ne yanıt vereceğini düşünürken gözlerini başka tarafa çevirdi. "İyi hissetmiyorum."

Bu sefer sesi yavandı. Görünüşe bakılırsa sorum keyfini kaçırmıştı. Ama böyle mikroişlemciler arasında keyifsizlik diye bir şey olur muydu?

"Ne oldu?"

"Giysim yok. Bir de–"

"Sana giysi getiririm. Başka?"

"Şu kablo. Çekip çıkarırsam acıtacak."

"Ben çekerim, o zaman acıtmaz."

Ancak hemen harekete geçmedim. Parlak elektrik ışığı altında yüzündeki ifadeyi görebiliyordum, konuşurken hemen hemen hiç değişmiyordu. Karşımdaki yapay bir yüz değildi, bir poker oyuncusunun maskemsi yüzüydü. Bir kişiliğin cansuyuna sahip olmadıkça pek bir ifade bulunamıyordu o yüzde. Yüklemeler tamamlanana kadar bir standart programdan yardım alıyordu. Kendisine inandırıcılık cilası veren hareketleri, cümleleri, alışkanlıkları vardı. Ne yapacağını çok sınırlı olarak biliyordu, o kadar. Berbat bir şekilde akşamdan kalma bir adama benziyordu.

Artık kendime itiraf edebilirdim: Ondan korkuyordum, yanına daha fazla yaklaşmak istemiyordum. Ayrıca son sözlerinin saklı

anlamlarını da özümsüyordum. Âdem'in bir yeri ağrıyormuş gibi davranması yeterdi, ona inanmaya mecbur kalır, gerçekten ağrısı varmış gibi karşılık verirdim ona. Yapmamak çok zordu. İnsani duygudaşlığın akımıyla sürüklenmeye pek yatkındım. Bir yandan da onun bir yerinin yaralanacağına inanamıyordum, ya da duyguları olabileceğine, herhangi bir şey hissedebileceğine. Yine de ona ne hissediyorsun diye sormuştum. Yanıtı çok yerindeydi, ona giysi getireceğimi söylemem de. Fakat bütün bunlara hiç inanmıyordum. Bir bilgisayar oyunu oynamaktaydım. Gerçek bir oyundu, toplumsal yaşam kadar gerçek, bunun kanıtı da kalbimin bir türlü sakinleşmek istememesi ve ağzımın kuruluğuydu.

Ancak kendisiyle konuşulursa konuşacağı belliydi. Kaygılarını biraz daha giderme dürtüsüne karşı koyarak yatak odasına döndüm ve giyebileceği bir şeyler buldum. İri yapılıydı, benden birkaç santim kısaydı ama giysilerimin ona uyacağını düşündüm. Spor ayakkabı, çorap, iç çamaşırı, kot pantolon ve kazak. Karşısına geçip giysi yığınını ellerine verdim. Kollarının, bacaklarının bu konuda yazılanlar kadar iyi çalışıp çalışmadığını görmek için, giyinirken onu seyretmek istiyordum. Üç yaşındaki her çocuk çorap giymenin ne kadar zor olduğunu bilir.

Giysileri ona verirken belden yukarısından, belki bacaklarından da gelen hafif bir koku duydum, ısınmış yağ kokusu, babamın saksafonunun tuşlarını yağlarken kullandığı açık renkli, iyi rafine edilmiş türden. Âdem giysileri kıvırdığı kollarının arasında tutuyordu, elleri de bana doğru uzanmıştı. Eğilip kabloyu çıkardığımda irkilmedi. Yüzünün gergin, biçimli hatlarında hiçbir şey okunmuyordu. İstifleme rafına yaklaşan bir forklift ancak bu kadar ifade dolu olabilirdi. Sonra sanırım bir mantık kapağı açıldı ya da o kapakların şebekesi esnedi ve Âdem, "Teşekkür ederim" diye fısıldadı. Başını da ısrarla sallayıp sözünü vurguladı. Oturdu, giysi yığınını masaya bıraktı, sonra en üstte duran kazağı aldı. Biraz düşündükten sonra kazağın katlarını açtı, masaya yaydı, ön kısmı alta gelmişti, sağ elini ve kolunu omzuna kadar içine soktu, sonra sol koluyla aynı şeyi yaptı, kollarının kaslarını gerip omuzlarını kaldırıp indirerek, sağa sola sallayarak kazağı sırtına geçirdi, beline doğru sıkıca çekti. Soluk sarı yünden kazağın önünde, bir zamanlar desteklediğim bir yardım kuruluşunun kırmızı harflerle yazılı eğlenceli sloganı vardı: "Dünyanın bütün disleksikleri, dirleşin!" Çorapları pake-

tinden çıkardı, oturduğu yerde giydi. Eli çabuktu. Ne bir tereddüt vardı ne de görece konumsal hesaplamalar yapıyordu. Ayağa kalktı, boxer külotu yere yakın tutarak giydi, yukarı çekti, aynı şekilde pantolonu da giydi, fermuarını çekti, belindeki metal düğmeyi tek bir hareketle ilikledi. Tekrar oturdu, ayaklarını spor ayakkabılara soktu, kimilerinin insanın elinden gelmez diyebileceği, gözle takip edilemeyecek bir hızla bağcıklarını fiyonk yaptı. Ama ben öyle düşünmüyordum. Bu, mühendisliğin ve yazılım programının bir zaferiydi: İnsan yaratıcılığının kutsanışıydı.

Akşam yemeği hazırlıklarına başlamak üzere ona arkamı döndüm. Yukarıda Miranda'nın odada dolaştığını duyuyordum, ayak sesleri boğuktu, sanki yalınayaktı. Duşa girmeye, hazırlanmaya başlıyordu. Benim için. Onu hâlâ ıslakken gözümün önüne getirdim, sabahlığını giymişti, iç çamaşırlarının bulunduğu çekmeceyi açmış düşünüyordu. İpek, evet. Şeftali rengi? Olur. Fırın ısınırken ben de malzemeleri tezgâha koydum. Hırsla ticaret yaparak geçirilen bir günün ardından yemek pişirmek kadar insanı dünyanın iyi tarafına geri getirecek bir şey yoktur, uzun bir tarihe sahip o taraf da başkalarına yemek hazırlamaktır. Omzumun üstünden arkama baktım. Giysilerin etkisi şaşırtıcıydı. Orada, akşamın ilk içkisini kadehine koymamı bekleyen eski bir arkadaşımmış gibi dirseklerini masaya dayamış oturuyordu.

Ona seslendim: "Tereyağlı ve tarhunotlu tavuk kızartacağım." Onun elektronlu basit diyetini bildiğim için bu yaptığım fesatlıktı.

Hiç duraksamadan, en durgun sesiyle, "Bunlar birbirine iyi uyar. Ama tavuğun rengini döndürürken tarhunotunu yakabilirsin" dedi.

Tavuğun rengini döndürmek mi? Sanırım doğruydu ama kulağa eskimiş geliyordu.

"Senin önerin ne?"

"Tavuğun üzerine alüminyum folyo ser. Büyüklüğüne bakarak 180 derecede yetmiş dakika pişir derim. Sonra yaprakları sıyırıp tavuğun suyuna koy, aynı derecede on beş dakika daha, ama folyoyu alarak tavuğun rengini döndür. Sonra tavuğun suyuyla ve erimiş tereyağıyla birlikte tarhunotunu yine tavuğun üzerine dök."

"Teşekkürler."

"Kesmeden önce on dakika kadar bir bez ört üstüne."

"Bunu biliyorum."

"Özür dilerim."

Sesim sinirli mi çıkmıştı? Seksenlerin başında makinelerle konuşmaya çoktan alışmıştık, arabalarımızda ve evlerimizde çağrı merkezleriyle ve sağlık klinikleriyle konuşuyorduk. Ancak Âdem tavuğumu odanın karşı tarafından gözleriyle tartmış ve gereksiz tavsiyede bulunduğu için özür dilemişti. Ona tekrar baktım. Kazağın kollarını dirseklerine kadar çektiğini, güçlü bileklerinin göründüğünü şimdi fark ediyordum. Parmaklarını birbirine geçirmiş, çenesini ellerine dayamıştı. Ve bu, henüz kişiliği oluşmamış Âdem'di. Durduğum yerden bakınca, çıkık elmacık kemiklerini belirginleştiren ışığın altında ödünsüz birine benziyordu, barda otururken rahatsız etmek istemeyeceğiniz sakin bir adama. Yemek pişirme konusunda akıl verecek türden birine değil.

Patronun ben olduğunu gösterme ihtiyacı duydum, aslında çocukçaydı. "Âdem," dedim, "masanın çevresinde birkaç kez döner misin? Nasıl hareket ettiğini görmek istiyorum."

"Tabii."

Yürüyüşü mekanik değildi. Odanın sınırları içinde uzun ve rahat adımlarla yürüdü. İki tur attıktan sonra iskemlesinin yanında durup bekledi.

"Şimdi şarabı açabilirsin."

"Elbette."

Elini açıp uzatarak bana yaklaştı, ben de şişe açacağını eline verdim. Şarap garsonlarının yeğlediği türden boğumlu, dirsekli bir aletti. Âdem hiç zorlanmadı. Mantarı burnuna götürdü, sonra bir dolabı açıp kadeh aldı, bir santim kadar şarap koyup bana uzattı. Ben şarabın tadına bakarken o gözlerini bana dikti. Şaraba birinci, hatta ikinci kalite bile denemezdi, ancak mantarın kokusuyla bozulmamıştı. Başımı salladım, Âdem kadehi doldurdu, dikkatlice ocağın yanına bıraktı. Ben dönüp salatayı yapmaya başlarken o da gidip sandalyesine oturdu.

Sakin bir yarım saat geçti, ikimiz de konuşmamıştık. Salatanın sosunu hazırlayıp patatesleri dilimledim. Aklımda Miranda vardı. İnsanın hayatında geleceğe giden yolun çatallandığı o önemli anlardan birine vardığıma emindim. Yolun birine saparsam hayatım eskisi gibi devam ederdi, öbürünü seçersem değişirdi. Aşk, serüvenler, tam bir heyecan yaşardım yeni olgun dönemimde, ama aynı zamanda düzen de olurdu, artık çılgın projelere yer kalmazdı, yuva kurardım onunla, çocuklarımız olurdu. Ya da bu son ikisi esas çılgın

projelerdi. Miranda'nın mizacı çok tatlıydı, nazik, güzel, eğlendirici, çok zeki biriydi o...

Arkamda bir ses duyunca kendime geldim, sesi tekrar duyunca dönüp baktım. Âdem hâlâ mutfak masasında, sandalyesinde oturuyordu. Gırtlağını kasıtlı temizleyen bir adamın çıkardığı sesi çıkarmış, sonra da aynı sesi tekrarlamıştı.

"Charlie, anladığım kadarıyla üst kattaki arkadaşın Miranda için yemek pişiriyorsun."

Hiçbir şey söylemedim.

"Şu son birkaç saniyedeki araştırmalarıma ve çözümlemelerime göre ona gözü kapalı güvenmek konusunda dikkatli olmalısın."

"Ne?"

"Şu son birkaç–"

"Açıkla dediğini."

Âdem'in ifadesiz yüzüne öfkeyle bakıyordum. Sakin, kederli bir sesle, "Yalancı olma olasılığı var. Sistemli, kötü niyetli bir yalancı," dedi.

"Yani?"

"Bir saniyede açıklarım, ama merdivenden iniyor."

Kulağı benimkinden daha iyi duyuyordu. Birkaç saniye sonra kapı hafifçe tıklatıldı.

"Gidip açmamı ister misin?"

Ona yanıt vermedim. Öyle öfkeliydim ki. Minik koridora çıktığımda ruhsal açıdan kötü durumdaydım. Bu ahmak makine kimdi ya da neydi? Neden tahammül etmeliydim ona?

Kapıyı sertçe çekip açtım, Miranda açık mavi güzel bir elbiseyle karşımdaydı, bana neşeyle gülümsüyordu, elinde bir demet kardelen tutuyordu ve hiç bu kadar sevimli görünmemişti.

İki

Miranda, Âdem'in kişiliğinin oluşturulmasında kendi payına düşen kısım üzerinde çalışmaya ancak birkaç hafta sonra başlayabildi. Babası hastaydı, onunla ilgilenmek için sık sık Salisbury'ye gidiyordu. On dokuzuncu yüzyıl tahıl reformu ve bu reformun Herefordshire'daki bir tek sokak üzerindeki etkisi hakkında bir tez yazması gerekiyordu. Genellikle "kuram" olarak bilinen akademik hareket toplumsal tarihi "fırtına gibi" vurmuştu – bu, onun ifadesiydi. Eskinin modası geçmiş anlatım biçimlerini kullanan geleneksel bir üniversitede eğitim görmüş olduğundan Miranda'nın yeni sözcükler, yeni bir düşünce biçimi edinmesi gerekiyordu. Bazen yatakta yan yana yatarken (tarhunotlu akşam başarılı geçmişti) onun yakınmalarını dinliyor, anlayış gösterir gibi görünüp konuşmaya çalışıyordum. Geçmişte herhangi bir şey olduğunu varsaymak artık uygun değildi. Dikkate alınacak tek şey tarihi belgeler, bu belgelere yönelik değişken bilimsel yaklaşımlar ve bizim bu yaklaşımlarla olan değişken ilişkimizdi, bütün bunlar da ideolojik bağlamla, iktidar, servet, ırk, sınıf, cinsiyet ve cinsel yönelimle olan ilişkilerce belirleniyordu.

Bunların arasında bana pek mantıksız geleni de, fazlasıyla ilginç geleni de yoktu. Bunu söylemedim. Miranda ne yapsa, ne düşünse, onu yüreklendirmek istiyordum. Aşk cömerttir. Hem bir zamanlar her ne olduysa, ancak kanıtları varsa ortadadır diye düşünmek işime geliyordu. Yeni dönemde geçmişin ağırlığı fazla değildi. Ben de kendimi yeniden oluşturmaktaydım, kendi yakın geçmişimi unutmaya da istekliydim. Budalaca tercihlerim geride kalmıştı. Miranda ile bir gelecek görüyordum. Erken orta yaşın kıyılarına yaklaşıyor ve durum değerlendirmesi yapıyordum. Geçmişimden bana miras kalıp biriken tarihsel kanıtlarla yaşıyordum her gün, ve niyetim bu kanıtları yok etmekti: Yalnızlığım, görece yoksulluğum, sefil evim, azalmış beklentilerim. Üretim araçlarıyla ilişkim konusunda hangi noktada bulunduğumu hiç bilmiyordum. Hiçbir yerde, diye düşünmeyi yeğliyordum.

Âdem'i satın almam başarısızlığımın yeni bir kanıtı mıydı? Emin değildim. Gece yarısından sonra uyanıyor –Miranda'nın yanında, ya onun evinde ya da benimkinde– karanlıkta gözümün önüne eski demiryolu raylarında bulunan ve Âdem'in yolunu değiştirip onu tekrar mağazaya yollayacak, paramı da hesabıma iade edecek türden bir kaldıraç getiriyordum. Gündüzleri bu mesele daha da dağılıyor ya da daha incelikli oluyordu. Miranda'ya, Âdem'in kendisinin aleyhinde konuştuğunu, Âdem'e de kişiliğinin oluşturulmasına Miranda'nın da katılacağını söylememiştim – bir tür cezaydı bu. Âdem'in Miranda ile ilgili uyarısından nefret etmiştim, ancak zekâsı beni büyülemişti – tabii ondaki şey zekâysa. Kaba bir yakışıklılığı vardı, çoraplarını kendi giyebiliyordu ve bir teknoloji mucizesiydi. Pahalıydı, ancak Kablolama Kulübü'nün çocuğu olan ben ondan vazgeçemiyordum.

Yatak odamdaki eski bilgisayarda, Âdem'in beni görmeyeceği bir yerde, kendi tercihlerimi yazdım. Her iki sorudan birini yanıtlamanın yeterince rastgele bir bileşim olacağına karar verdim – genetiği kendi yapımımız olan karma bir üretim meydana gelecekti. Şimdi bir yöntemim ve bir partnerim vardı, ben de süreci rahatça başlattım, bu iş hafifçe erotik bir nitelik almaya başlamıştı; bir çocuk yapıyorduk! Miranda işin içinde olduğu için kendimi kopyalayamazdım. Genetik mecazların yardımı vardı. Budalaca ifadelerin bulunduğu listeleri tarayarak aşağı yukarı kendime benzer şeyleri seçtim. Miranda aynısını da yapsa, başka türlü de davransa, sonunda elimizde üçüncü bir kişi, yeni bir kişilik olacaktı.

Âdem'i satmayacaktım, ancak "kötü niyetli yalancı" sözü içime dert olmuştu. Kullanma kılavuzunu incelerken kapatma düğmesini de okumuştum. Ensesinin bir yerinde, saçının bitim çizgisinin hemen altında bir ben vardı. Parmağımı o benin üzerine üç saniye filan bastırırsam, sonra da baskıyı artırırsam Âdem'in enerjisi kesilirdi. Hiçbir şey kaybolmazdı, ne dosyalar, ne anılar, ne de beceriler. Âdem'le geçirdiğim o ilk öğle sonrasında ensesine de, başka bir yerine de dokunmaktan kaçındım, Miranda'yla yediğim ve başarılı geçen yemekten sonra akşamın geç saatlerine kadar bekledim. Öğle sonrasını ekranımın başında geçirmiş ve 111 sterlin kaybetmiştim. Tabakların, tava ve tencerelerin evyenin içinde yığılı durduğu mutfağa gittim. Yeterliliğini sınamak için Âdem'den bulaşıkları yıkamasını isteyebilirdim, ama o gün tuhaf, keyifli bir havadaydım. Miranda'yla ilgisi olan her şey ışıl ışıldı. Önüne koyduğum

tabağa, ağzına girip çıkmış olan şanslı çatala, şarap bardağını öpen dudaklarının bıraktığı soluk, eğri ize yalnızca benim elim değecek, onları ben temizleyecektim. Ve böylece başladım.

Âdem arkamda, masadaki yerinde oturuyor, pencereye doğru bakıyordu. İşimi bitirdim, ellerimi bir kurulama bezine kurulayarak onun yanma gittim. Ne kadar keyifli olsam da Âdem'in sadakatsizliğini bağışlayamıyordum. Söyleyeceği başka şeyleri duymak istemiyordum. Öğrenmesi gereken olağan nezaket sınırları vardı – bedenindeki sinir ağları kolayca üstesinden gelebilirdi bunların. Sezgisel hataları kararımı pekiştirmişti. Ben daha çok şey öğrenince, Miranda kendi payına düşeni tamamlayınca, Âdem yeniden aramıza dönebilirdi.

Yumuşak bir sesle konuştum. "Âdem, seni bir süre devre dışı bırakacağım."

Başını bana çevirdi, durdu, yana eğdi, sonra öbür yana eğdi. Bilincin, kendini bu hareketlere yansıtabileceğine tasarımcının biri karar vermişti. Sonradan beni rahatsız edebilirdi.

"Saygısızlık saymazsanız, bunun kötü bir fikir olduğunu düşünüyorum" dedi Âdem.

"Benim kararım böyle."

"Düşüncelerimden zevk alıyordum. Din ve ölümden sonra yaşam üzerine düşünüyordum."

"Şimdi olmaz."

"Aklıma şöyle bir şey geldi, ölümden sonra hayat olduğuna inananlar..."

"Yeter artık. Kımıldama." Omzunun arkasına uzandım. Kolumu yalayan soluğu ılıktı; istese beni ısırabilir, diye düşündüm. Kullanım kılavuzunda Isaac Asimov'un bıkmadan tekrarlanan Birinci Robot Yasası kalın harflerle yer alıyordu: "Bir robot bir insana zarar veremez ya da hareketsiz kalarak bir insanın zarar görmesine neden olamaz."

Ensesini elledimse de aradığım şeyi bulamadım. Arkasına geçtim ve işte, tarif edildiği gibi tam saç çizgisinin üzerinde gördüm beni. Parmağımı üzerine koydum.

"Önce bunu konuşabilir miyiz?"

"Hayır." Parmağımı bastırdım, Âdem çok hafif, vızıltılı bir ses çıkararak gevşedi. Gözleri açık kalmıştı. Bir battaniye getirip üzerine örttüm.

Onu devre dışı bırakmamı izleyen günlerde aklımı iki soru kurcaladı: Miranda bana âşık olacak mı? İngiliz donanması Arjantin savaş uçaklarının sahasına girince Fransız yapımı Exocet füzeleri donanmayı batıracak mı? Uykuya dalarken ya da sabahları uykuyla uyanıklık arasındaki o sisli, sahipsiz bölgede birkaç saniye oyalanırken bu sorular yüzeye çıkıyor, havadan gemilere yönelen füzeler aşk oklarına dönüşüyordu.

Miranda'nın kendini sevdiren ve ilginç yanı, seçimlerini yaparken hiç zorlanmaması, kendini olayların akışına bırakma biçimiydi. O akşam yemeğe geldi, yemekle ve içkiyle hoşça geçirdiğimiz iki saatten sonra yatak odasının kapısını Âdem'in suratına kapatıp seviştik. Sonra gece geç saatlere kadar konuştuk. Miranda aynı kolaylıkla, tarhunotlu tavuğu yedikten sonra yanağımdan öpebilir, üst kata çıkıp kendi yatağına gidebilir, uyumadan önce bir öykü okuyabilirdi. Benim için müthiş önemli olan, umutlarımın hemen, şaşırtıcı şekilde yerine gelmesi sayılan şey, Miranda için keyifli bir şeydi ama hiç şaşırtıcı değildi, kahveden sonra fazladan tadılan lezzetli bir şeydi. Çikolata gibi. Ya da iyi bir grappa gibi. Çıplaklığımın ya da duyarlılığımın onun üzerindeki etkisi, onun çıplaklığının ve duyarlılığının, muhteşem yumuşaklıklarıyla, benim üzerimdeki etkisi kadar değildi. Üstelik ben düzgün görünümlüydüm –kaslarım güçlüydü, gür koyu kahve saçlarım başımı kaplıyordu– ve kimilerinin nazikçe söylediği gibi cömerttim, iş bilirdim. Yastık sohbetinde de becerikliydim. Ne kadar iyi anlaştığımızı, bir konunun, masum şakaların, duygu değişimlerinin birbirini nasıl izlediğini Miranda pek fark etmiyor gibiydi. Özsaygım, onun herhalde tanıdığı herkese aynı şekilde davrandığını söylüyordu bana. Birlikte geçirdiğimiz ilk gecenin, ertesi gün aklına hemen hemen hiç gelmeyeceğini tahmin ettim.

İkinci gece de birincinin izinden gidince pek şikâyet edemedim, tek farkı onun benim için yemek pişirmesi ve onun yatağında yatmamızdı, üçüncüsünde benim yatağımda yattık filan. Rahatça bedensel yakınlık kurmamıza rağmen, asla duygularımdan söz etmedim, onu hiçbir şey hissetmediğini itiraf etmeye teşvik ederim diye korkuyordum. Beklemeyi yeğledim, her şey kendiliğinden olsun, özgür olmadığını, bana âşık olduğunu ve vazgeçmek için geç kaldığını hissedene kadar bırakayım kendini özgür hissetsin dedim.

Bu beklentimde kendini beğenmişlik vardı. Bir hafta kadar sonra kaygılanmaya başladım. Âdem'i devre dışa bıraktığıma memnun ol-

muştum. Şimdiyse onu yeniden çalıştırmak, ona uyarılarını, gerekçelerini, kaynaklarını sormak istiyordum. Ama bir makinenin beni böyle ele geçirmesine izin veremezdim, en mahrem meselelerimde ona sırdaş, danışman, kâhin rolü tanırsam sonunda onun hükmü altına girerdim. Benim de gururum vardı, Miranda'nın kötü niyetle yalana başvurmayacağına inanıyordum.

Yine de... Bunu yaptığım için kendimden nefret ettim ama ilişkimizin başlamasından on gün sonra kendim de araştırmalara başladım. Epeyce tartışılan "makine sezgisi" dışında Âdem'in tek olası kaynağı internetti. Sosyal medya sitelerini taradım. Miranda'nın adıyla hiçbir hesap yoktu. Arkadaşlarının görüntülerinde yaşıyordu. Partilerde ya da tatillerde, bir hayvanat bahçesinde bir arkadaşının kızını omuzlarına oturtmuşken, bir çiftlikte lastik çizmelerle, belden yukarısı çıplak erkek arkadaşlarıyla kol kola girmişken ya da dans ederken veya yüzme havuzunda itişip kakışırken, gürültücü, ergen kız arkadaşlarının arasında, sarhoş üniversite öğrencileriyle. Her tanıyan seviyordu onu. Ulaşabildiğim hiçbir sitede kötü bir şey anlatılmıyordu hakkında. Bizim gece yarısı sohbetlerimizde bana anlattığı geçmişini de kısım kısım o sitelerde görüyordum. Başka yerlerde adı, yayımlattığı bir tek akademik makaleyle ilgili çıkıyordu karşıma – "Swyncombe'de Domuzu Ormanda Besleme Hakkı: Ortaçağda Chilterns'daki bir köyde aile ekonomisinde yarı vahşi yabandomuzunun rolü". Makaleyi okuyunca Miranda'yı daha çok sevdim.

Sezgisel yapay zihne gelince, 1968'de, Alan Turing'le parlak zekâlı genç meslektaşı Demis Hassabis, kadim go oyununda dünyanın en büyük ustalarından birini peş peşe beş oyunda yenecek bir yazılım tasarladıklarında başlayan katıksız bir şehir efsanesiydi. Bu işin içindeki herkes böyle bir zaferin iyi bir hesaplamayla kazanılamayacağını bilirdi. Go'daki ve satrançtaki olası hamleler gözle görülebilen evrendeki atomların sayısının çok üzerindedir, go'daki hamleler satrançtakinden kat kat fazladır. Go ustaları, nasıl üstünlük sağladıklarını, tahtadaki taşların herhangi bir durumunda en doğru seçimin hangisi olduğuna dair derin bir sezginin ötesinde bir şeyle açıklayamazlar. Böylece bilgisayarın da buna benzer bir iş yaptığı varsayıldı. Basında çıkan korkutucu yazılar yeni bir çağın, insanlaşmış yazılım çağının başladığını duyurdu. Bilgisayarlar bizim gibi düşünmenin eşiğindeydi, yargılarımızın ve tercihlerimizin

genellikle iyi tanımlanmamış nedenlerine öykünüyorlardı. Turing ve Hassabis, bir karşı hamle başlatarak ve açık erişimin öncü ruhuyla, yazılımlarını çevrimiçi yaptılar. Medyadaki söyleşilerinde makinenin derin öğrenimini ve sinir ağlarının nasıl işlediğini tarif ettiler. Turing, Monte Carlo ağaç aramasını, ilk atom bombasını geliştirmek için kırklı yılların Manhattan projesi sırasında geliştirilen bir algoritmayı amatörce açıklamaya girişti. Sabırsız bir televizyon muhabirine, aşırı bir hevesle, PSPACE-tam matematiğini anlatmaya çalışırken herkesçe bilindiği gibi iyice sinirlendi. Amerika'daki bir kablolu kanalda bilgisayar biliminin belli başlı problemlerinden birini, NP'ye karşı P'yi anlatırken öfkelendiği ise pek bilinmiyordu. Sıradan "halk"tan oluşan kavgacı stüdyo seyircisinin karşısındaydı. Bulduğu çözümü yakın zamanda yayımlamıştı, dünyanın her yerindeki matematikçiler bu çözümü kontrol ediyorlardı. Problem olarak ortaya konulması kolaydı, çözümü ise epeyce zordu. Turing, pozitif çözüm doğruysa onun hem biyolojide hem de uzay, zaman ve yaratıcılık alanlarında heyecan verici keşiflere yol açacağını önermeye çalışıyordu. Seyirciler onun heyecanını paylaşmıyor ya da anlamıyorlardı. Turing'in İkinci Dünya Savaşı'nda oynadığı rolün ve kendilerinin bilgisayara bağımlı hayatlarındaki etkisinin pek farkında değildiler. Ona kusursuz İngiliz entelektüel beyefendisi gözüyle bakıyorlar ve budalaca sorularla eziyet etmekten zevk alıyorlardı. Bu talihsiz olay Turing'in kendi alanını halka mal etme misyonunu sona erdirdi.

Japon go ustasıyla karşılaşmadan önce Turing-Hassabis bilgisayarı bir yıl boyunca, hiç ara vermeden kendi kendine binlerce kez maç yaptı. Deneyimlerinden öğrendi, bilim insanları da insanın genel zekâsına bir adım daha yaklaşıldığını öne sürdüler –mantıklı bir iddia–, bu da makine sezgisi efsanesinin doğmasına yol açtı. Söyledikleri hiçbir şey, zincirinden kurtulan hikâyeyi tekrar gerçek dünyaya döndüremedi.

Bilgisayarın kazandığı zaferin oyunu ortadan kaldıracağını öne süren yorumcular yanıldılar. Beşinci yenilgisinden sonra yaşlı go ustası asistanının yardımıyla ağır ağır ayağa kalktı, dizüstü bilgisayarın önünde eğildi, titreyen sesiyle onu kutladı. "Süvarili at, atletizmi öldürmedi. Zevk için koşuyoruz" dedi. Haklıydı. Basit kuralları olan bu son derece karmaşık oyun daha da popülerleşti. Bir satranç büyükustasının savaş sonrası yenilgisinde olduğu

gibi, makinenin zaferi oyunu ortadan kaldıramadı. Karşılaşmanın karmaşıklığından zevk almak kazanmaktan daha önemlidir, dedi insanlar. Ürkütücü bir şekilde, bir durumu ya da bir yüzü, bir el kol hareketini ya da söylenen bir sözün duyusal tınısını eksiksiz "okuyabilen" bir yazılım bulunduğu fikri asla bir kenara atılmadı ve bu, Âdemlerle Havvalar piyasaya çıkınca gösterilen ilgiyi kısmen açıkladı.

Bilgisayar biliminde on beş yıl uzun bir süredir. Âdem'imin işlem gücü ve kültürü go bilgisayarının çok ilerisindeydi. Teknoloji gelişiyor, Turing de yoluna devam ediyordu. Karar oluşturma sürecini gözlemleyerek epeyce yoğun zaman geçirdi ve üne kavuşan bir kitap yazdı: Örnekler vermeye, hikâyeler anlatmaya meyilliyiz, diyordu, oysa iyi kararlar almak istiyorsak olasılıklar üzerinde düşünmeliyiz. Yapay zekâ, bizim elimizde ne varsa, biz ne idiysek onun üzerine basarak gelişebilirdi. Turing algoritmaları tasarladı. Bütün yenilikçi çalışmaları herkese açıktı. Âdem bundan yararlanmış olmalıydı.

Turing'in enstitüsü yapay zekâyı ve bilişimsel biyolojiyi öne çıkardı. Turing, daha zengin olmakla ilgilenmediğini söyledi. Yüzlerce saygın bilim insanı açık kaynaklı yayınlar konusunda onu örnek aldı, bu da 1987 yılında *Nature* ve *Science* gibi dergilerin çöküşüne yol açtı. Bu yüzden Turing epeyce eleştirildi. Kimileri de onun çalışmalarının dünyanın her tarafında, çeşitli alanlarda –bilgisayar grafikleri, tıbbi tarama cihazları, molekül hızlandırıcılar, protein katlama, akıllı elektrik dağıtımı, savunma, uzay araştırması– on binlerce iş imkânı yarattığını söyledi. Böyle bir listenin nerede biteceğini kimse tahmin edemiyordu.

1989 yılında Nobel Ödülü'nü kazanacak olan sevgilisi, kuramsal fizikçi Tom Reah ile 1969'dan itibaren açıkça birlikte yaşayan Turing, büyüyen bir toplumsal devrimin ağırlık kazanmasına yardımcı oldu. AIDS salgını patlak verdiğinde Dundee'de bir virüs bilimi enstitüsü kurulması için muazzam miktarda para topladı ve tedavisi olanaksız hastaların yattığı bir hastanenin kurucularından oldu. İlk etkili tedaviler ortaya çıktıktan sonra, özellikle Afrika'da, kısa süreli ruhsatlar ve düşük fiyatlar için kampanya başlattı. 1972'den beri kendi grubunu yürüten Hassabis ile işbirliği yapmayı sürdürdü. Turing kamusal alanda çalışmaya katlanamaz olunca, kendi deyişiyle "azalan yıllarında" kendi çalışmalarına ağırlık vermeyi yeğledi. San Francisco'daki uzun süreli ikameti, Başkanlık Özgürlük

Madalyası ile şerefine verilen, Başkan Carter'ın da katıldığı ziyafet, Thatcher'la Chequers'da bilime fon desteği sağlanmasını konuştuğu öğle yemeği, Brezilya Devlet Başkanı ile Amazon Ormanları'nın korunmasını görüştüğü akşam yemeği geçmişte kalmıştı. Uzun bir süre bilgisayar devriminin yüzü, yeni genetik biliminin de sesi olmuş, neredeyse Stephen Hawking kadar ünlenmişti. Şimdiyse neredeyse yarı münzeviydi. Sadece Camden Town'daki eviyle King's Cross'ta, Hassabis Merkezi'nden iki bina uzaktaki kendi enstitüsü arasında gidip geliyordu.

Reah, Turing'le birlikte geçirdikleri hayatı anlatan uzun bir şiir yazdı, önce *TLS*'te,* sonra da kitap olarak yayımlattı. Şair ve eleştirmen Ian Hamilton bir söyleşide, "İşte hem hayal etmesini hem vezin kurallarını bilen bir fizikçi. Bana kuantum yerçekimini açıklayacak bir şair bulun şimdi" dedi. Âdem hayatıma girdiğinde, bana Miranda'nın beni seveceğini mi yoksa yalan mı söyleyeceğini bir makinenin değil, ancak bir şairin anlatabileceğine inanmıştım.

Bir Fransız şirketi olan MBDA'nın Arjantin hükümetine sattığı Exocet 8. seri füzelerin yazılımının temelinde Turing'in algoritmaları olmalı. Bu müthiş silah bir jetten bir geminin genel rotasına fırlatılınca onun ayırt edici özelliklerini tanıyabiliyor ve daha yarı yoldayken düşman mı dost mu olduğuna karar verebiliyordu. Dostsa misyonunu yarıda kesiyor ve hiç zarar vermeden denize dalıyordu. Eğer hedefini tutturamayıp geçip giderse aynı yoldan geri dönebiliyor ve iki kez daha deneyebiliyordu. Avının üzerine saatte 5000 mil hızla atılabiliyordu. Vazgeçme yetisinin temelinde herhalde Turing'in altmışlı yılların ortalarında geliştirdiği yüz tanıma yazılımı vardı. Turing, prosopagnozi hastalarına, yani gördükleri yüzleri hatırlayamayan insanlara yardım yolları arıyordu. Hükümetin göçmen kontrol sistemi, savunma şirketleri ve güvenlik firmaları bu çalışmayı kendi amaçları için yağmaladılar.

Fransa NATO üyesi olduğundan, MBDA'nın daha fazla Exotec satmasının ya da teknik destek vermesinin engellenmesi konusunda hükümetimiz Elysée Sarayı'na fikrini sertçe bildirdi. Arjantin'in müttefiki olan Peru'ya gidecek bir parti mal durduruldu. Ancak İran

* *Times Literary Supplement*. *Times* gazetesinin edebiyat eki. (ç. n.)

dahil başka ülkeler satmaya hazırdılar. Karaborsa da oluşmuştu. Silah taciri kılığına giren İngiliz ajanlar bütün malı satın aldılar.

Ancak serbest piyasa ruhu bastırılamıyordu. Anlaşmazlığın başladığı tarihte tam olarak kurulmamış Exocet yazılımı konusunda Arjantin ordusunun acilen yardıma ihtiyacı vardı. Güya büyük para ödülü teklif edilince, kendi adlarına hareket eden iki İsrailli uzman Arjantin'e uçtu. Buenos Aires'teki bir otelde gırtlaklarını kimin kestiği hiçbir zaman ortaya çıkarılamadı. Pek çok kişi bu işi İngiliz istihbaratçılarının yaptığını tahmin etti. Öyleyse bile geç kalmışlardı. Genç İsraillilerin yataklarında kan kaybından öldükleri gün dört İngiliz gemisi batırıldı, ertesi gün üç tane daha battı, üçüncü gün bir tane daha. Toplamda bir uçak gemisi, destroyerler, firkateynler ve asker taşıyan bir uçak batırıldı. Ölenlerin sayısı birkaç bini geçmedi. Denizciler, askeri birlikler, aşçılar, doktorlar ve hemşireler, gazeteciler. Ordunun bütün çabasını hayatta kalanları kurtarmaya yöneltmesinin ve günlerce süren karışıklığın ardından Görev Gücü'nün geri kalan kısmı ülkeye döndü ve Falkland Adaları da Las Malvinas oldu. Arjantin'i yöneten faşist cunta sevinç içindeydi, popülerliği arttı, vatandaşlarını öldürdüğü, işkence ettiği ve insanların ortadan kaybolduğu unutuldu. Yönetimin iktidardaki gücü sağlamlaştı.

Bütün bunları dehşet içinde izledim – ve suçluluk duydum. Manş Denizi'nden peş peşe geçen savaş gemilerinin görünümü, bu girişime karşı olmama rağmen beni heyecanlandırmıştı, hemen hemen herkes gibi ben de bunun bir parçası olmuştum. Mrs. Thatcher konuşma yapmak üzere Downing Sokağı 10 numaradan çıktı. Önce konuşamadı, gözleri doldu, ama kendisini içeriye geri götürmek için sunulan yardımı reddetti. Sonunda kendini toparladı, alışık olmadığımız kısık bir sesle ünlü "Bunun sorumluluğunu ben üstleniyorum" konuşmasını yaptı. Bütün sorumluluğu üzerine aldı. Bu utançla yaşamaya dayanamadı. İstifasını sundu. Ama ulus, onca ölüm karşısında öyle derin bir dehşet duyuyordu ki, kimse can yakmaya hevesli değildi. Eğer Thatcher gidecekse bütün kabine de gitmeliydi, hatta ülkenin büyük kısmı da. *Telegraph* gazetesinde bir başyazıda durum şöyle ifade ediliyordu: "Başarısızlık hepimizin. Şimdi günah keçisi aramanın zamanı değil." Tam İngilizlere özgü, korkunç bir yenilginin kederli bir zafere dönüştürüldüğü, Dunkirk felaketini anımsatan bir süreç başladı. Önemli olan ulusun

birliğiydi. Altı hafta sonra, bir buçuk milyon insan Portsmouth'ta toplanarak ölü yükleriyle, yanmış ve travma yaşamış yolcularıyla geri dönen gemileri karşıladı. Geri kalanlarımız da dehşet içinde televizyonlarda izledik.

Bu iyi bilinen hikâyeyi, olayın duygusal etkisini hissedemeyecek genç okurlar yararlansın diye tekrarlıyorum, ayrıca bizim üç köşeli hanemize hüzünlü bir arka plan oluşturduğu için de. Kira vakti gelmişti, gelirimdeki düşüş beni kaygılandırıyordu. Elde taşınan Büyük Britanya bayraklarını satın alan kitleler yoktu, şampanya tüketimi azalmıştı, ekonominin gidişi sorunluydu, oysa pub'lar ve hamburgerciler eskisi gibi devam ediyordu. Miranda kendini babasının hastalığına, Tahıl Yasaları'na ve kazanılmış çıkarların tarihte kötüye kullanımına, çekilen acılara seyirci kalınmasına kaptırmıştı. O arada Âdem hâlâ battaniyenin altındaydı. Miranda'nın Âdem üzerinde çalışmaya başlamakta gecikmesinin nedeni kısmen teknofobiydi, eğer internete girip kutucuklara fareyle işaret koymaktan hoşlanmamayı tanımlayan doğru sözcük buysa. Onu zorladım, sonunda başlamayı kabul etti. Görev Gücü'nün geri kalanı limana döndükten bir hafta sonra dizüstü bilgisayarı mutfak masasının üzerine koydum, Âdem'in web sitesini açtım. Miranda'nın başlaması için Âdem'in uyanmasına gerek yoktu. Miranda kablosuz fareyi eline aldı, ters çevirdi ve alt tarafına tiksinerek baktı. Ona kahve hazırladım, sonra çalışmak için yatak odasına gittim.

Portfolyomun değeri yarıya düşmüştü. Zararları telafi etmeliydim. Ama yan odadaki Miranda'yı düşününce dikkatim dağılıyordu. Sabahları sık sık yaptığım gibi bir önceki gecemizi düşündüm. Ülkeyi saran perişanlık, gecemizi daha da yoğun geçirmemizi sağlamıştı. Sonra konuşmuştuk. Uzun uzun çocukluğunu anlatmıştı, o huzurlu yaşam Miranda sekiz yaşındayken annesi ölünce dağılmıştı. Beni Salisbury'ye götürüp önemli yerleri göstermek istiyordu. Ben bunu bir ilerleme işareti olarak aldım, ama henüz bir tarih vermemişti, ayrıca babasıyla tanıştırmak istediğini de söylememişti.

Ekrana bakıyor ama onu görmüyordum. Duvarlar, özellikle kapılar inceydi. Miranda çok yavaş ilerliyordu. Uzun aralıklarla seçimini yaptığında belirgin bir tık sesi duyuyordum. Aradaki sessizlikler beni geriyordu. Deneyime açık mı? Vicdanlı mı? Duygusal açıdan dengeli mi? Aradan bir saat geçtiğinde hâlâ yerimde

sayıyordum, ben de dışarı çıkmaya karar verdim. Miranda'nın sandalyesinin yanından sıkışarak geçerken başının tepesinden öptüm. Evden çıktım ve Clapham'a yöneldim.

Nisan ayına göre alışılmadık bir sıcak vardı. Clapham High Caddesi boyunca trafik yoğun, kaldırımlar kalabalıktı. Her yerde siyah kurdeleler asılıydı. Bu fikir bize Amerika'dan geçmişti. Sokak lambalarının direklerinde ve kapılarda, mağazaların vitrinlerinde, arabaların kapı kollarında ve antenlerinde, bebek arabaları, tekerlekli koltuklar ve bisikletlerde. Londra'nın merkezinde bayrakların yarıya indirildiği hükümete ait binaların bayrak direklerinden, ölen 2920 kişi için siyah kurdeleler sarkıtılmıştı. Kol bandı olarak siyah şeritler takılıyor ya da ceketlerin yakalarına tutturuluyordu; ben de takmıştım, Miranda da. Âdem için de bir kurdele bulacaktım. Kadınlar, genç kızlar ve havalı erkekler saçlarına takıyorlardı. Falkland çıkarmasına itiraz etmiş, aleyhte yürüyüşlere katılmış tutkulu azınlık bile kurdele takıyordu. Kamuya mal olmuş kişilerin, kraliyet ailesi dahil ünlülerin kurdele takmamaları tehlikeliydi – bulvar gazetelerinin gözleri onların üzerindeydi.

O huzursuz durumumdan kurtulmak dışında bir arzum yoktu. High Caddesi'nin işyeri binalarının olduğu kısmından geçerken adımlarım hızlandı. Anglo-Arjantin Dostluk Cemiyeti'nin tahta perdeyle kapatılmış bürosunun önünden geçtim, çöp toplayıcıların grevi ikinci haftasındaydı. Sokak lambalarının direklerinin çevresine yığılmış çöpler bel yüksekliğindeydi, sıcak yüzünden etrafa bayıltıcı bir koku yayılıyordu. Halk ya da halkın basını başbakanla aynı görüşteydi, böyle bir zamanda greve gitmek acımasız bir sadakatsizlikti. Ancak enflasyonun yükselmesi ne kadar kaçınılmazsa ücretler konusundaki talepler de o kadar kaçınılmazdı. Yine de hiç kimse yılanı kendi kuyruğunu yemekten nasıl vazgeçirebileceğini bilmiyordu. Çok yakında, belki de yıl sonunda, zekâsı sınırlı, acıya dayanıklı robotlar toplardı çöpleri. Yerlerini aldıkları adamlar daha da yoksullaşırdı. İşsizlik yüzde on altıydı.

Hint restoranının olduğu yerde ve *fast food* zincirlerinin önündeki yağlı kaldırımda, kokuşmuş et kokusu insanın göğsüne yumruk gibi çarpıyordu. Metro istasyonunu geçene kadar soluğumu tuttum. Karşıya geçip Common'a doğru yürüdüm. Kayıkla da gezilen oyun havuzunun çevresindeki kalabalık bağırıyor, çığlıklar atıyordu. Suların içinde debelenen çocukların bile bir kısmında

kurdele vardı. Mutlu bir tabloydu, ancak orada oyalanmadım. Bu yeni zamanlarda yalnız bir adam çocuklara gözlerini dikip bakmaktan kaçınmalıydı.

Holy Trinity Kilisesi'ne doğru ağır ağır yürüdüm, burası kocaman, tuğladan bir Akıl Çağı kulübesiydi. İçeride kimse yoktu. Beni orada öne eğilmiş, dirseklerimi dizlerime dayamış durumda otururken görenler dua ettiğimi sanabilirlerdi. Pek huşu uyandıramayacak kadar mütevazı bir yerdi, ama temiz çizgileri ve makul orantıları insanı sakinleştiriyordu. O serin, loş ortamda bir süre kalmak hoşuma gitti, düşüncelerim uzun bir havlama sesiyle uyandığım bir geceye uzandı. Âdem'i devre dışı bırakmamdan bir iki gün önce olmalıydı. Aklım karışmış, odada bir köpek olduğunu sanmıştım, kendime gelene ve Miranda'nın karabasan gördüğünü anlayana kadar yataktan neredeyse kalkmıştım. Onu uyandırmak kolay olmamıştı. Biriyle kavga edercesine çırpınıyordu, iki kez "İçeri girme. Lütfen" dedi. Sonradan, rüyayı anlatmanın Miranda'ya yardımı olacağını düşündüm. Kollarımın arasında yatıyor, bana sıkı sıkı sarılıyordu. Ona tekrar sorduğumda başını olmaz anlamında salladı, çok geçmeden de uyudu.

Sabah, kahve içerken, sorduğum soruyu geçiştirdi. Öylesine bir rüyaymış. Bahane bulup geçiştirdiği o anı açıkça hatırlıyorum, çünkü Âdem arkamızda, evyenin başında durmuş, fırından çıkan kirli kapları yıkıyordu. Ona biraz temizlik yapmasını söylemiştim, ama rica ederek değil. Biz konuşurken durup bize dönmüştü, sanki anlatılacak karabasanı merak etmişti. Acaba o da rüya görüyor mu diye düşündüm. Ona davranışım yüzünden vicdanım rahat değildi. O gün sert bir talimat vermiştim. Ona uşak muamelesi yapmamalıydım. Çok uzun bir süre devre dışı bırakmıştım. Holy Trinity Kilisesi, William Wilberforce ve kölelik karşıtı hareketle ilintiliydi. O adam olsa, Âdemlerin ve Havvaların davasına destek olurdu, yani alınıp satılamama, yok edilememe haklarına, kendi kaderini tayin etme saygınlığına. Belki de kendi başlarının çaresine bakabilirlerdi. Yakında çöpçünün işini onlar görecekti. Sonra sırada doktorlar ve avukatlar vardı. Model tanımayı ve noksansız belleği hesaplamak şehrin çöplerini toplamaktan daha kolaydı.

Amaçsızca zamanın tutsağı olabilirdik. Ya sonra? Genel bir yenilenme, aşka, arkadaşlığa ve felsefeye serbestçe yöneliş, sanata ve bilime, doğaya tapınma, spor ve hobiler, keşifler ve anlam arama

mı? Ne var ki boş zamanını efendice doldurmak herkese uymayabilirdi. Suç sayılacak vahşi eylemlerin de çekici yanları vardı, eldivensiz kafes dövüşünün, sanal gerçeklik pornografisinin, kumarın, içkinin ve uyuşturucuların, hatta can sıkıntısının ve depresyonun da. Tercihlerimizi kontrol edemezdik. Ben bunun kanıtıydım.

Common'ın açık alanlarında gezindim. On beş dakika sonra en uzak noktasına vardım ve geri dönmeye karar verdim. Şimdiye kadar Miranda tercihlerinin üçte birini tamamlamış olmalıydı. O Salisbury'ye hareket etmeden önce onunla olmaya can atıyordum. O gece geç saatte dönecekti. Sıcaktan kaçıp bir kayın ağacının daracık gölgesine sığınmıştım. Birkaç metre ötemde çocuklar için çitle çevrili küçük bir salıncak alanı vardı. Bol bir yeşil şort, naylon sandaletler ve lekeli beyaz bir tişört giymiş küçük bir oğlan çocuğu –dört yaşında olduğunu tahmin ettim– bir tahterevallinin üzerinden eğilmiş, yerdeki bir şeyi inceliyordu. Ayağıyla dürterek onu yerinden oynatmayı denedi, sonra çömelip parmaklarıyla tuttu.

Sırtı bana dönük olarak bir bankta oturan annesini fark etmemiştim. Sertçe seslendi oğlana: "Buraya gel!"

Çocuk başını kaldırdı, annesinin yanma gidecek gibi oldu, sonra dikkatini yine yerdeki ilginç şeye verdi. Çocuk yerinden kımıldadığı için o şeyi ben de görüyordum şimdi. Donuk donuk parlayan bir şişe kapağıydı, belki de yumuşayan asfalta gömülmüştü.

Kadının sırtı geniş, saçları siyah, kıvırcıktı, tepesine doğru seyreliyordu. Sağ elinde bir sigara tutuyordu. Sol eliyle öbür kolunun dirseğini kavramıştı. Sıcağa rağmen ceket giymişti. Yakasının altında uzunca bir yırtık görülüyordu.

"Duyuyor musun beni?" Tehditkâr sesi tizleşti. Çocuk tekrar başını kaldırıp baktı, korkmuş ve itaate hazır görünüyordu. Adım atar gibi oldu, ama bakışları yere kayınca ödülünü tekrar gördü ve duraksadı. Yanına dönerken onu yerden sökebileceğini ve annesine götürebileceğini düşünmüş olabilir. Oysa nasıl bir akıl yürütmüş olursa olsun önemi yoktu. Hırsla acı acı bağıran kadın bir anda fırlayıp kalktı banktan, birkaç metrelik oyun alanını hızla geçti, çocuğun kolunu yakalarken sigarasını yere attı, çocuğun çıplak bacaklarına şamarı indirdi. Çocuğun bağırmasıyla birlikte kadın tekrar vurdu, sonra üçüncü kez vurdu.

Rahat rahat düşünüyor ve düşüncelerimden vazgeçmek istemiyordum. Bir an, kendime karşı olmasa bile dünyaya karşı hiçbir şey

görmemiş gibi yaparak eve dönebilirim diye düşündüm. Bu küçük oğlanın hayatı konusunda elimden bir şey gelmezdi.

Çocuğun çığlıkları annesini daha da öfkelendirdi. "Kes sesini!" diye bağırıp duruyordu çocuğa. "Kes sesini! Kes sesini!"

O sırada bile bu olaya gözlerimi kapamaya zorlayabilirdim kendimi. Ama çocuğun çığlıkları yükselirken kadın onu iki omzundan yakalayınca çocuğun kirli tişörtü belinden yukarı sıyrıldı, kadın çocuğu iyice sarsmaya başladı.

Bilinçli düşüncenin altındaki alanlarda oluşan kararlar, hatta ahlaki kararlar vardır. Bir baktım, oyun alanının çitine doğru yürüyorum, üzerinden aşıyorum, üç adım atıp elimi kadının omzuna koyuyorum.

"Özür dilerim" dedim. "Lütfen. Lütfen böyle yapmayın."

Sesim kulaklarıma erdemlilik taslarmış gibi geldi; seçkin, çekingen, otoriteden yoksundu. Bu işin nereye varacağını bilemiyordum. Kadını ıslah olmuş, sevecen bir anneye dönüştürmeyeceği kesindi. Ne var ki en azından artık çocuğa saldırmıyordu, inanmazlık içinde bana dönmüştü.

"Ne dedin?"

"Küçük o" dedim budala gibi. "Bir tarafına zarar verebilirsiniz."

"Sen de kimsin, lanet olası?"

Doğru bir soruydu bu, bu nedenle de yanıtlamadım. "Çok küçük o, sizi anlayamaz."

Biz bu konuşmayı yaparken çocuğun çığlıkları sürüyordu. Annesinin eteğini çekiştiriyor, kucağa alınmak istiyordu. En kötüsü de buydu. Çocuğun işkencecisi aynı zamanda tek avuntusuydu. Kadın üzerime yürüyordu. Yere attığı sigara, ayağının dibinde tütüyordu. Kadın sağ elini sıkıp açıyordu. Belli etmemeye çalışarak geriye doğru küçük bir adım attım. Gözlerimizi birbirimize dikmiştik. Kadının oldukça güzel, zeki bir yüzü vardı, ya da bir zamanlar öyleydi, açıkça belli olan güzelliğini aldığı kilolar bozmuş, gözlerinin çevresini şişirmiş, gözleri kısılıp kuşkuyla bakar olmuştu. Başka bir hayatta yüzü sevecen, anaç bir yüz olabilirdi. Yüzü etli, elmacık kemikleri belirgindi, burnunun köprüsünün üstü çillerle kaplıydı, dudakları dolgundu – ancak alt dudağı yarıktı. Birkaç saniye sonra gözbebeklerinin iğne deliği gibi olduğunu fark ettim. Gözlerini ilk kaçıran o oldu. Omzumun üstünden arkama bakıyordu, neden olduğunu az sonra anladım.

"Hey, John!" diye bağırdı.

Döndüm. Erkek arkadaşı ya da kocası, yani John, ki o da şişmandı, belden yukarısı çıplaktı ve güneşte kaldığından pespembeydi, oyun alanının telli kapısından geçmiş geliyordu.

Birkaç metre ötedeyken, "Seni rahatsız mı ediyor?" diye seslendi.

"Hem de nasıl."

Akla gelebilecek her olasılığın bulunduğu bir başka alanda –bir tanesi sinema olabilirdi– hiç kaygılanmayabilirdim. John benim yaşlarımdaydı, ama boyu daha kısaydı, daha lapacı, daha az zinde, daha güçsüzdü. O diğer dünyada bana yumruk atacak olsaydı ben onu yere deviririrdim. Ama bu dünyada, hayatımda asla birine vurmamıştım, çocukken bile. Eğer babasını yere serseydim çocuk daha da acı çekerdi diyebilirdim kendime. Ama mesele o değildi. Bakış açım yanlıştı, daha doğrusu doğru bakış açım yoktu. Korkuyor değildim, hele nedeni yüce ilkeler hiç değildi. İş insanlara vurmaya gelince nereden başlayacağımı bilmiyordum. Bilmek de istemiyordum.

"Öyle mi?"

John üzerime yürüyordu, kadın kenara çekilmişti. Çocuk sızlanmaya devam ediyordu. Baba ile oğlu tuhaf bir şekilde birbirlerine benziyorlardı – ikisinin saçları da sarı kızıl, alabros tıraşlıydı, suratları ufak, yeşil gözleri ayrıktı.

"Saygısızlık saymayın ama çocuk küçücük. Dayak yememeli, hırpalanmamalı."

"Saygısızlık sayma ama siktirip gidebilirsin. Yoksa."

John bana vurmaya hazır gibiydi. Kurbağaların ve maymunların ve daha başkalarının da eski çağlardan beri uyguladıkları o irileşme taktiğiyle göğsünü şişirmişti. Hızlı hızlı soluk alıyordu, kollarını açarak bedeninin iki yanından sarkıtmıştı. Ben daha güçlü olabilirdim ama o benden daha gözü pekti. Kaybedecek daha az şeyi vardı. Ya da belki cesaret böyle bir şeydi. Yere düşürülmeye, başınızın defalarca kaldırılıp asfalta çarpılması riskine hazır olmak, peşinden de sinir sisteminizde hayat boyu sürecek hasarlara. Ben bu riski alamazdım. Korkaklık da buydu işte, hayal gücünün aşırı çalışması.

Teslim olurcasına iki elimi de havaya kaldırdım. "Bakın. Belli ki size zorla bir şey yaptıramayacağım. Sadece sizi ikna etmeyi umut edebilirim. Küçük çocuğun yararı için."

O zaman John öyle şaşırtıcı bir şey söyledi ki üstünlük ona geçti, bir an yanıt veremedim.

"Onu ister misin?"

"Ne?"

"Onu alabilirsin. Hadi. Çocuklar konusunda uzmansın. Senindir o. Al evine götür."

O sırada çocuğun sesi kesilmişti. Ona bakarken, babasında eksik olan bir şeyin onda bulunduğunu düşündüm, belki annesinde de vardı – çektiği acıya rağmen, yüzündeki ifadede olaya zekice katıldığını gösteren hafif ama yine de pırıl pırıl bir işaret gördüm. Birbirimize sokulmuş duran küçük bir gruptuk. Common'ın ta öbür tarafından, oyun havuzunun yanındaki çocukların trafiğin gürültüsünü bastıran sesleri uzaktan uzağa duyuluyordu.

İçimden gelen dürtüye uyarak babanın blöfünü gördüm. "Tamam" dedim. "Gelip benimle yaşayabilir. Belgeleri sonra hallederiz."

Cüzdanımdan bir kart çıkarıp adama verdim. Sonra elimi çocuğa uzattım, elini kaldırıp parmaklarını parmaklarımın arasına sokunca çok şaşırdım. Gururumun okşandığını hissettim. "Adı ne?"

"Mark."

"Hadi gel, Mark."

İkimiz birlikte annesiyle babasının yanından uzaklaştık, oyun alanından geçerek menteşesi yaylı kapıya gittik.

Küçük çocuk yüksek sesle fısıldayarak, "Kaçıyormuşuz gibi yapalım" dedi. Bana kaldırdığı yüzünde ansızın muziplik ve haşarılık okunuyordu.

"Peki."

"Kayıkla."

"Tamam."

Tam kapıyı açıyordum ki arkamdan biri bağırdı. Dönüp baktım, ne kadar rahatladığımın belli olmamasını umuyordum. Kadın koşarak yanıma geldi, çocuğu tutup çekti, elini kaldırıp bana saldırdı. Yumruğu kolumun üst kısmına rastladı ama acıtmadı.

"Sapık!"

Kadın tam bir kez daha vurmaya hazırlanıyordu ki John bıkkın bir sesle, "Boş ver" diye seslendi.

Dışarı çıktım, biraz gittikten sonra durup arkama baktım. John, Mark'ı kaldırmış, çıplak omuzlarına oturtuyordu. O babaya hayran oldum ister istemez. Yönteminde ince bir espri vardı herhalde, ama ben bunu fark edememiştim. Olanaksız bir teklifte bulunarak, benimle dövüşmeden benden kurtulmuştu. O çocuğu küçücük

evime sürüklemek, Miranda ile tanıştırmak, sonraki on beş yıl boyunca ihtiyaçlarını karşılamak ne biçim bir karabasan olurdu. Kadının ceketinin kolunda siyah bir kurdele olduğunu gördüm. John'u gömleğini giymesi için ikna etmeye çalışıyordu. John isé ona aldırmıyordu. Üçü oyun alanından geçerlerken Mark benim olduğum yöne döndü, bir kolunu kaldırdı, ya dengesini yitirmemek içindi ya da belki veda etmek için.

Yatakta, çoğunlukla sabahın erken saatlerinde, yan yanayken yaptığımız sohbetlerde bir figür dikilirdi tepemizde; karanlıkta, karşımızda asılı dururken görüntüsü gitgide belirginleşirdi; talihsiz bir hayaletti. Onu bir rakip gibi, varoluşumun düşmanı gibi görme yönündeki ilk dürtümü bastırmam gerekiyordu. İnternette onu araştırdım, yüzünün zaman içindeki, yirmili yaşlarının başından ellili yaşlarının ortalarına kadarki halini gördüm, öncesinde genç kızlara benzeyen güzelliği hoş bir şekilde değişip bozuluyordu. Basında çıkanları okudum ancak pek kapsamlı bir şey yoktu. Adı bana hiçbir şey ifade etmedi. Birkaç arkadaşım adını duymuştu, ama yazdıklarını okumamışlardı. Beş yıl önceki kısa bir biyografi onu "neredeyse erkek" diyerek ciddiye almamıştı. Bu söz benim olası yazgılarımdan birini tarif ettiğinden bu Maxfield Blacke'e kanım ısındı biraz ve aşikâr olanı anladım – kızını seversem babasını da bağrıma basacaktım. Miranda ne zaman Salisbury'den dönse babası hakkında konuşmak istiyordu. Babasının çektiği çeşitli ağrıları öğrendim, ya da çektiği acıları, hastalığı konusunda sürekli değişen tahminleri, kendini beğenmiş cahil doktordan sonraki nazik ve zeki doktoru, şaşılacak kadar iyi yemek sunan gürültülü hastaneyi, tedavileri ve ilaçları, yitirilip sonra yerine gelen umutları. Miranda'nın çeşitli yollardan anlattığı üzere zekâsı keskinliğini koruyormuş. Kendi kendine de, ona da ihanet eden bedeniymiş, sanki vahşi bir iç savaş sürdürüyormuş. Yazarın dilini çirkin siyah lekelerin şekilsizleştirdiğini görmek kızının canını ne kadar yakıyormuş. Yemek yemek, yutkunmak, konuşmak babasının canını nasıl yakıyormuş. Bağışıklık sistemi çalışmıyor, babasını çökertiyormuş.

Daha fazlası da vardı. Böbreğindeki büyük bir taşı, Miranda'nın inandığına göre, normal doğum yapar gibi dayanılmaz ağrılar çekerek düşürmüş. Banyoda yere düşüp kalçasını kırmış. Cildi da-

yanılmaz derecede kaşınıyormuş. Şimdi de her iki başparmağının eklem yerlerinde gut hastalığı varmış. Katarakt yüzünden bulanık gördüğünden en büyük tutkusu olan okumak zorlaşmış. Ameliyat olacakmış, ancak gözleriyle uğraşan herkesten nefret ediyor, onlardan korkuyormuş. Anlatılması insanı küçük düşürecek başka hastalıklar da vardı belki. Çok uzun zaman önce dördüncü eşi olsun diye evlilik teklif etmiş olması gereken kadın onu iki yıl önce terk etmişti. Maxfield yalnızdı, evine gelen hastabakıcılara, yani yabancılara, ve yüz elli kilometre uzakta oturan kızına muhtaçtı. Başka bir evliliğinden olan iki oğlu bazen Londra'dan geliyor, ona şarap, peynir, özyaşamöyküleri, bileğe takılan son model bilgisayar gibi hediyeler getiriyorlardı. Ama babalarının özel bakımına yanaşmıyorlardı.

Miranda ile benim yaşımız, ellili yaşlarının sonundaki bir erkeğin böyle çeşitli hakaretleri beklemeyecek ya da hak etmeyecek kadar genç olduğunu iyice anlayabileceğimiz kadar ileri değildi. Ancak Maxfield'in, acımasız Tanrı'sının eziyet ettiği Eyüb'e benzemesi yüzünden, Miranda'yı dinlemezsem dine küfretmiş gibi görünecektim. Onun karabasan gördüğü gecenin ertesi ve benim oyun alanında o aileyle karşılaşmam gözümün önünden gitmiyordu. Âşık bir erkekten beklenmez ama Miranda babasından söz ederken benim aklım başka yerlerdeydi. Miranda Salisbury'den yeni dönmüştü, yatakta yatarken babasının çektiği yeni işkenceyi tarif ediyordu. O konuşurken ben de sempati gösterip elini tuttum. Hiç karşılaşmadığım bir adamın çektiği sürekli acılara ancak bu kadar ilgi duyabiliyordum. Miranda'yı yarım kulakla dinlerken kendi hayatımdaki tuhaf yenilikleri rahatça düşünüyordum.

Alt katta, hâlâ aynı sert tahta sandalyede oturan ilginç oyuncağım battaniyesinin altında beklemekteydi, bileşik kişiliği o gün öğleden sonra kendisi uykudayken kurulmuştu. Serüven başlamak üzereydi. Yanımdaki benim geleceğimdi, bundan emindim. Karşılıklı duygularımızdaki dengesizlik düzelecekti. Biz çağdaş davranış kurallarını temsil eden bir modelin somutlaşmış haliydik: Tanışıklık, arkasından seks, sonra arkadaşlık, nihayet aşk. Bu geleneksel yoldan aynı hızla geçmemiz için geçerli bir neden yoktu. Sabırlı olmalıydık.

O arada, benim umutlarımın adacığının çevresini ulusal yas bir okyanus gibi kuşatmıştı. Korkunç bir zamanlamayla cunta o gün Port Stanley'de 406 Arjantin bayrağı dalgalandırmıştı (ölen-

lerin her biri için bir tane), ıssız, ıslak anacaddede de askerler geçit töreni yapmışlardı; o sırada Londra'da, St. Paul's Katedrali'nde bizim yitirdiğimiz 3000 kişi için bir anma töreni düzenleniyordu. Common'dan döndükten sonra o töreni televizyonda izledim. İktidardaki seçkin sınıfın o büyük toplantısında, faşizmi İngiliz ulusal bayrağına yeğleyen bir Tanrı'nın inanmaya değdiğini ya da ölenlerin sonsuz mutluluk ve huzur içinde olduğunu düşünen insan sayısı iki düzineyi geçmezdi herhalde. Ancak laik gelenek, önceki kuşakların uzun zaman önce bir kenara atılmış dürüstlüğünün parlattığı türden bildik dizeler sunamazdı. *Bir kadından doğan erkeğin yaşayacak zamanı kısadır.** İlahiler böyle okunuyordu, anlaşılmaz, yankılı, monoton seslerle, yanıtlar cırlak seslerle hep bir ağızdan veriliyor, geri kalanlarımız ise yasımızı televizyonlarımızın mihrapları önünde tutuyorduk. Miranda değil ama ben yas tuttum.

Bir buçuk milyon kişiyle birlikte ben de Londra'nın merkezinde, Görev Gücü'nü protesto "yürüyüşüne" katılmıştım. Aslında sürünerek ilerlemiş, kalabalık sıkışınca durup beklemiştik. Her zamanki çelişki geçerliydi: Mesele ciddi, gösteriyse neşeliydi. Rock grupları, caz grupları, davullar ve trampetler, esprili flamalar, çılgın kıyafetler, sirk gösterileri, konuşmalar ve hepsinden önce de, geçmeleri saatler süren, bunca çeşitli, düzgün insanlar oldukları apaçık belli bunca insanın coşkusu. Bütün ulusun, girilecek savaşın haksız, insanlıkdışı, mantıksız, felaket getirecek bir şey olduğuna dikkat çekmek için Londra'yı istila ettiğine kolayca inanılabilirdi. Ne kadar haklı olduğumuzu bilemezdik. Ya da parlamentonun, bulvar gazetelerinin, ordunun ve halkın üçte ikisinin bizi ne kadar etkili bir şekilde reddedeceğini. Bizim vatansever olmadığımız, faşist rejimi savunduğumuz ve uluslararası hukuk kurallarına karşı geldiğimiz söylendi.

O gün Miranda neredeydi? O sıralarda birbirimizi pek tanımıyorduk. O kütüphanedeydi, yarı yabani domuz konulu raporundaki son değişiklikleri yapıyordu. Yirmili yaşlarda birine göre, Görev Gücü konusunda alışılmadık fikirleri vardı, "kendini seven kalabalıklar" dediği şeyin ruhuna, kolayca benzer fikirde oluşlarına, morallerinin budalaca yüksek oluşuna güvenmiyordu. Benim protestoya ya da duyarlılığa yatkınlığımı paylaşmıyordu. Yola çıkan

* İngiliz besteci Henry Purcell'in ilahilerinden. (ç. n.)

gemileri de, sonradan Batış denen şeyi de seyretmek istemedi, ya da onların utanç verici dönüşlerini; hele St. Paul Katedrali'ndeki ayini hiç. Ben arkadaşlarımla aylarca başka hiçbir şeyden söz etmezken ve bu konuya dair her görüşü okurken Miranda uzak durdu. Gemiler battığında hiçbir şey söylemedi. Siyah kurdeleler ortaya çıktığında o da taktı, ancak kendini kaptırmadı. Dediğine göre, bütün olay "kötü kokuyordu".

Şimdi, eli elimin içinde yanında yatarken perdelerin arkasındaki turuncu sokak ışıkları onun yatak odasına bir tiyatro sahnesi görünümü veriyordu. Eve son trenle dönmüştü, Clapham North'a geleceği metro gecikince de onu beklemişti. Saat neredeyse üçtü. Maxfield'in ona, başparmaklarındaki gutun lütuf sayıldığını nasıl acınacak bir halde anlattığını tarif ediyordu bana. Tek bir yerde toplanan ağrısı öyle şiddetliymiş ki, öteki şikâyetleri geri planda kalmış.

Miranda'nın elini bırakmamıştım. "Onunla tanışmayı çok istediğimi biliyorsun" dedim. "Bir dahaki sefere ben de seninle geleyim."

Uykulu sesiyle bana yanıt verene kadar aradan birkaç saniye geçti. "Yakında gitmek isterim."

"İyi."

Yine biraz sustuktan sonra, "Âdem de gelmeli."

Sırtını çevirip öbür yanma dönmeden önce kolumu veda edercesine okşadı. Çok geçmeden düzenli ve derin soluklar almaya başladı, ben de o tek renkli, sodyumsu loşlukta düşüncelerimle baş başa kaldım. O da gelecekti. Miranda, Âdem'e ortaklaşa sahip olduğumuzu düşünmüştü, zaten ben de öyle ummuştum. Ancak Âdem'le Maxfield Blacke gibi eski kafalı huysuz bir edebiyatçının nasıl karşılaşacaklarını gözümün önüne getiremiyordum. Özyaşamöyküsünde onun hâlâ elle yazdığını, bilgisayarlardan, cep telefonlarından, internetten filan nefret ettiğini okumuştum. Anlaşılan, şu ukalaca basmakalıp sözle söylersem, "Budalalara hiç tahammülü yoktu." Ya da robotlara. Âdem'i henüz uyandırmamıştım. Henüz evden dışarı çıkmamıştı. Çene çalabilen inandırıcı bir varlık kimliğiyle henüz şansını denememişti. Toplum içinde tam anlamıyla becerikli bir yaratık haline gelene kadar onu arkadaşlarımdan uzak tutmaya zaten karar vermiştim. Bu işe Maxfield'le başlamak önemli alt yordamları geçersiz kılabilirdi. Miranda babasının dikkatini başka yöne çekip yazma konusunda onu harekete geçirmek istiyor

olabilirdi. Ya da mesele benimle ilgiliydi; her nasılsa, hiç anlamadığım yollardan, benim çıkarım içindi. Ya da –bu düşünceye karşı koymayı beceremedim– benim çıkarıma değildi.

Kötü bir fikirdi bu, insanın aklına gecenin geç saatinde gelen türden. Uykusuzluk çekip kara kara düşünürken olduğu gibi, özü yinelenmekti. Miranda'nın babasıyla neden Âdem yanımızdayken tanışacaktım? Kuşkusuz, onu evde bırakmak için ısrar edebilirdim. Ama babası ölüm döşeğinde yatan bir kadının arzusuna karşı gelmiş olurdum. Gerçekten ölüyor muydu o adam? İnsanın başparmağında gut olabilir miydi? İkisinde birden? Miranda'yı gerçekten tanıyor muydum? Yana döndüm, yastığın serin bir köşesini aradım, sonra sırtüstü yatıp şimdi iyice yakın görünen, turuncudan çok sarıya benzeyen lekeli tavana baktım. Kendime aynı soruları sordum, cümleleri yeniden kurup tekrar sordum. Ne yapacağımı biliyordum, ama geciktiriyordum, neredeyse bir saat boyunca kaygılanmayı yeğleyip apaçık görünene gözümü kapadım. Sonunda kalktım, kot pantolonumu ve tişörtümü giydim, dışarı çıktım, binanın ortak merdiveninden yalınayak inip kendi daireme gittim.

Mutfakta, hiç beklemeden gidip battaniyeyi kaldırdım. Dış görünüşte değişen bir şey yoktu – gözler kapalı, aynı yanık tenli yüz, aynı zalim görünümlü burun. Başının arkasına elimi uzatıp beni buldum ve bastırdım. Âdem canlanırken ben de bir kâse tahıl gevreği yedim.

Tam bitirirken Âdem, "Asla hayal kırıklığına uğrama" dedi.

"Ne dedin?"

"Diyorum ki, ölümden sonra yaşama inananlar asla hayal kırıklığına uğramayacaklar."

"Yani, eğer yanılıyorlarsa bunu asla bilmeyecekler mi demek istiyorsun?"

"Evet."

Ona dikkatle baktım. Eskisine göre farklı mıydı? Umutla bekler görünüyordu. "Çok mantıklı. Ama Âdem... Umarım bunun derin bir tespit olduğunu düşünmüyorsundur."

Yanıt vermedi. Boşalan çanağı evyeye götürdüm, sonra kendime çay hazırladım. Masaya, onun karşısına oturdum, çayımdan birkaç yudum aldıktan sonra "Neden Miranda'nın kalbimi kırabileceğini söyledin?" dedim.

"Ah, o mu..."

"Hadi ama."

"Yersizdi o söylediğim, gerçekten özür dilerim."

"Sorumu yanıtla."

Sesi değişmişti. Daha sertti, daha yüksek çıkıyordu ve daha anlamlıydı. Ama tavrı – daha fazla zamana ihtiyacım vardı. Onunla ilgili ilk, güvenilmez izlenimim sağlam bir kişilik olduğuydu.

"Ben yalnızca senin çıkarını düşünüyordum."

"Az önce özür diledin."

"Doğru."

"Neden böyle bir şey söylediğini öğrenmek istiyorum."

"Onun sana zarar vereceğine dair küçük ama önemli bir olasılık var."

Öfkelendiğimi belli etmeden, "Ne kadar önemli?" diye sordum.

"On sekizinci yüzyıldaki din adamı Thomas Bayes'in koyduğu kurallara göre, beşte bir diyebilirim, tabii benim din adamlarına verdiğim değeri kabul ettiğini varsayarak."

Bebop'ın* harmonik gelişmelerini iyi bilen babam teknolojiden gerçekten korkardı. Herhangi bir arızalı elektrikli aletin iyi bir başparmaktan başka bir şeye ihtiyacı yoktur, derdi. Çayımı içerken düşünüyordum. Âdem'in karar verme mekanizmasına hükmeden, ağaç gibi dallı budaklı ağın muazzam düzeninde, akla yatkınlığın ağır bastığı bir yer olmalıydı.

"Ben bu olasılığın çok küçük, sıfıra yakın olduğunu tesadüfen biliyorum" dedim.

"Anlıyorum. Çok özür dilerim."

"Hepimiz hata yaparız."

"Gerçekten öyle."

"Sen hayatında kaç hata yaptın Âdem?"

"Sadece bunu."

"O zaman önemli."

"Evet."

"Tekrarlanmaması da önemli."

"Elbette."

"Öyleyse nasıl olup da bu hatayı işlediğini çözümlemeliyiz, öyle değil mi?"

---

* *Bebop*: Modern cazın ilk örnekleri. Hızlı tempolu, doğaçlamalı, harmonik yapılı bir tür. (ç. n.)

"Haklısın."

"Peki, bu üzücü süreçte ilk adımın neydi?"

Artık konuşurken kendinden daha emindi, yöntemlerini anlatmaktan zevk alır görünüyordu. "Bütün mahkeme kayıtlarına, hem suç kayıtlarına hem de Aile Bölümü'ndekilere, hatta kamerayla çekilenlere bile ayrıcalıklı erişimim var. Miranda'nın adı verilmemişti, ancak ben o vakayı diğer durum öğeleriyle karşılaştırdım, ki onlara da genellikle kimse ulaşamaz."

"Zekice."

"Teşekkür ederim."

"Bana o vakayı anlat. Tarihini ve yerini de."

"Genç adam, onunla ilk kez yakın ilişkiye girdiği zaman pekâlâ biliyordu ki..."

Sustu, bana baktı, şaşkınlıktan gözleri yerinden fırlayacak gibiydi, sanki benim orada olduğumu yeni görüyordu. Keşif yolundaki kısacık koşumun bitmek üzere olduğunu tahmin ettim. Âdem, ağzı sıkılığın değerini anlamış gibiydi.

"Devam et."

"Miranda gelirken yarım şişe votka getirmişti."

"Bana bir tarih ve yer ver ve adamın adını söyle. Çabuk!"

"Ekimin... Salisbury. Ama bak–"

Kıkır kıkır gülmeye başladı, budalaca, tıslar gibi bir ses çıkarıyordu. Onu seyretmek huzursuz etti beni, ama başımı başka tarafa çeviremiyordum. Yüzünde anlaşılması zor bir ifade vardı – akıl karışıklığı, kaygı, ya da donuk bir sevinç. Kullanım kılavuzunda kırk değişik yüz ifadesi olduğu yazılıydı. Havvalarınki elli taneydi. Bildiğim kadarıyla insanların yüz ifadelerinin ortalama sayısı yirmi beşi bile bulmuyordu.

"Gerçekçi ol, Âdem. Anlaştık seninle. Yaptığın hatayı anlamalıyız."

Kendini kontrol altına alması bir dakikadan fazla sürdü. Çayımı içip bitirdim, karmaşık bir işlem olduğunu bildiğim şeyi seyrettim. Kişiliğin, onun tutarlı düşünme gücünü içine alıp sınırlayan bir kabuğa benzemediğini anlıyordum; Âdem'in sinsiliğinin yeri, eğer onu harekete geçiren buysa, aklın kirlenmiş sularında değildi. Benimki de öyle. Benimle işbirliği yapmak için kapıldığı mantıklı içgüdü onun sinir ağından yarı ışık hızında geçmiş olabilirdi, ancak yeni tasarlanmış bir *persona*'nın mantık kapısında ansızın engel-

lenmezdi. Tam tersine, bu iki öğe köklerinde Hermes'in asasına sarılı yılanlar gibi birbirine dolanırdı. Âdem dünyayı görmüş ve onu kendi kişiliğinin prizmasının içinden tanımıştı; kişiliği ise, somutlaştıran mantığının ve ondaki sürekli güncellenmelerin boyunduruğu altındaydı. Konuşmamızın başından beri, kendi iyiliği için hem aynı hatayı yinelemekten kaçınmak hem de bazı bilgileri bana vermemek zorundaydı. Bu ikisi uzlaşamayınca Âdem aciz kalmış ve kilisedeki çocuklar gibi kıkırdamıştı. Onun için seçtiğimiz her şey, dallı budaklı, karmaşık karar verme düzeneğinin yukarı kısmındaydı. Ona farklı bir kişilik vermiş olsaydık susup konuşmayabilirdi; bir başka kişilikte ise bana her şeyi anlatmak zorunda kalabilirdi. Her ikisinin de iyi yanları vardı.

Şimdi az da olsa bir şeyler biliyordum, bu kadarı kaygılanmama yetiyordu, ancak mahkemelerin gizli tutanaklarına erişebilsem bile daha ötesini öğrenemezdim: Tanık, kurban ya da sanık olarak Miranda, genç bir erkekle seks, votka, mahkeme salonu, Salisbury'de bir ekim günü.

Âdem konuşmuyordu. Yüz ifadesi, yüzünün gerçek tenden ayırt edilemeyen özel malzemesi gevşemiş, ihtiyatlı ve tarafsız bir görünüm almıştı. Üst kata çıkabilir, Miranda'yı uyandırabilir, onu gün gibi ortada olan sorularla yüzleştirebilir, aramızdaki her şeyi açıklığa kavuşturabilirdim. Ya da bekleyebilir ve düşünebilirdim, kontrol bendeymiş gibi yapabilmek için bildiklerimi ondan gizleyebilirdim. Her ikisinin de iyi yanları vardı.

Ancak hiç tereddüt etmedim. Yatak odama gittim, soyundum, giysilerimi çalışma masamın üzerine yığdım, yazlık yorganın altına çırılçıplak girdim. Gün ışımıştı. Sakinleştirilmek hoşuma giderdi, kapıdan kapıya giden, evlerin merdivenlerinde süt şişelerini tıkırdatarak şafağın seslerini bastıran sütçünün sesini duymak isterdim. Ne var ki akülü sütçü kamyonetlerinin sonuncusu da çekilip gitmişti sokaklarımızdan. Rezillik. Yine de, yorgundum ve ansızın rahatlamıştım. Kimseyle paylaşılmayan bir yatağın duyumsallığında özel bir bağışıklık vardır, en azından bir süreliğine, yalnız uyumak kendi sessiz hüznüne bürünene kadar.

Üç

Semtimizdeki pratisyen doktorun muayenehanesinde, bir zamanlar Victoria tarzı bir hol olan bekleme odasının duvarları boyunca, eskici dükkânından alınma bir düzine yemek masası sandalyesi sıralanmıştı. Tam ortada, incecik metal bacaklı, alçak, kontrplak bir masa duruyordu, üzerindeki birkaç dergi ellenmekten yağlanmıştı. Birini elime almış ama hemen bırakmıştım. Bir köşede, renkli, kırık birkaç oyuncak, kafası olmayan bir zürafa, tek tekerleği eksik bir araba, kemirilmiş plastik tuğlalar, gelenlerin bağışladığı şeyler. Bekleyen dokuz kişi arasında bebek yoktu. Ötekilerle göz göze gelmekten de, onlarla gevezelik etmekten ya da hastalık muhabbetinden de kaçınıyordum. Beni kuşatan havada hastalık mikrobu kaynıyordur diye, olabildiğince derin soluk almıyordum. Hasta değildim, derdim bedenimin içinde değil dışındaydı, ayak parmağımın tırnağıydı. Bekleyenler arasında en genci bendim, kesinlikle en sağlıklı olanı da; ölümlüler arasında bir tanrıydım, randevum da doktorla değil, hemşireyleydi. Ölümlülüğün ulaşamayacağı yerdeydim. Sağlığını yitirmek ve ölmek başkaları içindi. İlk önce benim adımın seslenilmesini bekliyordum. Ama bekleyişin uzun süreceği anlaşıldı. Sondan bir önceki kişiydim.

Karşımdaki duvarda bir mantar pano vardı, şunun ya da bunun erken tanısını, sağlıklı yaşamı, korkunç uyarıları içeren el ilanlarıyla doluydu. Hepsini okuyacak zamanım vardı. Fotoğrafların birinde yaşlıca bir adam görünüyordu, sırtında yün hırka, ayağında terliklerle bir pencerenin önünde durmuştu. Eliyle ağzını kapamadan, kahkahayla gülen küçük bir kızın olduğu yöne doğru şiddetle aksırıyordu. Arkadan vuran ışık, kıza doğru uçuşan on binlerce zerreciği aydınlatmıştı – yaşlı bir budalanın saçtığı mikroplarla dolu minicik sıvı damlacıkları.

Bu tablonun arkasındaki uzun, tuhaf hikâyeyi düşündüm. Mikropların hastalıkların yayılmasının sorumlusu olduğu düşüncesi 1880'lere ve Louis Pasteur ile diğerlerinin çalışmalarına kadar genel kabul görmemişti; bu afişle o dönem arasında yalnızca yüz yıl

vardı. O tarihe kadar, karşıt görüşlü birkaç kişiye rağmen kirli hava kuramı geçerliydi – hastalıkların kötü havadan, kötü kokulardan, çöplerden, hatta gece havasından kaynaklandığı kuramı; önlem olarak pencereler sıkıca kapatılıyordu. Oysa tıpta gerçeği söyleyebilecek araç aslında Pasteur'den 200 yıl önce vardı. On yedinci yüzyılda bu aracı en iyi şekilde kullanmasını bilen amatör bilim insanını Londra'nın bilimle ilgilenen elit tabakası tanıyordu.

Sağlam karakterli bir Delft'li ve Vermeer'in de arkadaşı olan manifaturacı Antonie van Leeuwenhoek, mikroskobik yaşamla ilgili gözlemlerini 1673 yılında Royal Society'ye göndermeye başladı, insanlara yeni bir dünya tanıttı ve bir biyolojik devrim başlattı. Bitki hücrelerini ve kas lifini, tek hücreli organizmaları, kendi spermatozoasını ve kendi ağzındaki bakterileri inceden inceye tarif etti. Kullandığı mikroskopların güneş ışığına ihtiyacı vardı, tek bir mercekleri bulunuyordu, ama Van Leeuwenhoek kadar iyisini yontabilen de yoktu. 275 kat, hatta daha fazla büyüterek çalışıyordu. Yaşamının sonuna kadar, *Philosophical Transactions of the Royal Society*'de raporlarının 190 tanesi yayımlanmıştı.

Varsayalım Royal Society'de güzel bir öğle yemeğinden sonra tembelce oturan yakışıklı bir genç var, kucağında *Transactions*'ın bir nüshası, bu minik organizmaların bazılarının etin kokmasına neden olabileceğini ya da kan dolaşımında çoğalıp hastalığa yol açacağını düşünüyor. Society'de böyle gençler daha önce de vardı, sonra da pek çok çıkacaktı. Ama bu dediğimiz kişinin hem tıbba ilgi duyması hem de bilime meraklı olması gerekirdi. Tıpla bilim arasında, yirminci yüzyılın ortalarına kadar bir ortaklık görülmedi. Ellili yıllarda bile, sağlıklı çocukların boğazlarındaki bademcikler hep kesilip alınırdı, somut belirtilere dayanarak değil de standart uygulama olarak. Leeuwenhoek'in zamanında bir hekim, kendi alanında bilinmesi gereken her şeyin zaten iyice öğrenilmiş olduğuna kolaylıkla inanabilirdi. İkinci yüzyılda faaliyet göstermiş olan Galenus'un otoritesi neredeyse mutlaktı. Genellikle heybetli bir kalabalık olan tıp adamlarının, organik yaşamın temellerini öğrenmek için alçakgönüllülükle bir mikroskopla inceleme yapmalarına daha uzun zaman vardı.

Ama adı sonradan herkesçe bilinecek bizim adamımız farklıdır. Onun varsayımını sınamak mümkün olacaktır. Bir mikroskop ödünç alır –Society'nin onur üyesi Robert Hooke mutlaka verecektir

bunu ona– ve işe koyulur. Mikropların yol açtığı hastalık kuramı gelişmeye başlar. Bu araştırmaya başkaları da katılır. Yirmi yıl kadar sonra cerrahlar bir hastadan ötekine geçerken ellerini yıkamaya başlarlar. Lucca'lı Hugh ve Girolamo Fracastoro gibi unutulmuş hekimlerin ünü tekrar hatırlanır. On sekizinci yüzyılın ortasında doğumlar daha güvenlikli olur; bazı dâhi kadınlar ve erkekler dünyaya gelir ki başka türlü olsa daha bebekken ölebilirlerdi. Onlar politikanın, sanatın, bilimin yönünü değiştirebilecek kişilerdir. Büyük zararı dokunabilecek iğrenç tipler de çıkar ortaya. Bizim Royal Society'nin parlak genç üyesi yaşlanıp öldükten çok sonra, tarih hem dar hem geniş alanlarda farklı bir yol izler.

Şimdiki zaman, umulmadık yapıların en savunmasızıdır. Farklı olabilirdi. Herhangi bir kısmı ya da tamamı başka türlü olabilirdi. En küçük meseleler için de, en büyükleri için de geçerlidir bu. Ayak parmağımın tırnağının başıma dert açmadığı dünyalar kurmak ne kadar kolay; zengin olduğum, projelerimden birinin başarısından sonra Thames'in kuzeyinde yaşadığım dünyalar; Shakespeare'in çocukken öldüğü ve kimsenin onun eksikliğini hissetmediği, Amerika'nın, deneyip mükemmelleştirdiği atom bombasını bir Japon kentine atma kararı aldığı; ya da Falkland Görev Gücü'nün yola çıkmadığı ya da eve zaferle döndüğü ve ülkenin yas tutmadığı; Âdem'in uzak gelecekteki bir montaj ürünü olduğu; ya da 66 milyon yıl önce, göktaşı çarpmadan önce dünyanın birkaç dakika daha döndüğü, böylece Yucatan'dan güneş ışığını engelleyen ince zerreli alçıtaşı kumlarının gelmediği, böylece dinozorların yaşamaya devam ettiği ve gelecekte, akıllı maymunlar dahil memelilere yer verilmeyen dünyalar.

Sonunda sıram geldiğinde tedavim gayet hoş bir şekilde başladı, çıplak ayağımı bir kaptaki sıcak, sabunlu suya soktum. O arada iriyarı, sevimli bir Ganalı kadın olan hemşire sırtını bana dönmüş, bir tepsinin üzerindeki çelik aletlerini hazırlıyordu. Ustalığı da özgüveni kadar eksiksizdi. Anesteziden söz edilmemişti, ben de soramayacak kadar gururluydum, ama ayağımı kucağına, önlüğünün üzerine koyup batan tırnağım üzerinde işe koyulduğunda en can alıcı anda çığlığı basmayacak kadar da gururlu değildim. Bir anda rahatladım. Lastik tekerlekler üzerinde gider gibi geçtim sokaktan, evime, son zamanlarda Miranda'dan tekrar Âdem'e kayan düşüncelerimin merkezine doğru yürüdüm.

Kişiliği oluşmuştu, tamamdı, iki kaynaktan alınıp birleştirilerek yapılmıştı, geri dönüşü yoktu. Bir çocuk büyürken, meraklı ebeveyn hangi özelliklerinin babaya, hangilerinin anneye benzediğini merak edebilir. Âdem'i yakından gözlüyordum. Miranda'nın hangi soruları yanıtladığını biliyordum, ancak tercihlerini bilmiyordum. Âdem'in yüzündeki boş ifadenin biraz kaybolduğunu fark ettim, daha bütünleşmiş görünüyordu, bizimle olan ilişkileri daha yumuşaktı ve kesinlikle daha anlamlıydı. Ancak bu ifadenin bana Miranda hakkında, hatta kendim hakkında ne söylediğini anlamaya çabalıyordum. İnsanlarda gen oluşumu son derece incelikli gelişir, sonra kabaca ama şaşırtıcı şekilde bir taraf ağır basar. Anne ile baba iki sıvının karışıp birleşmesi gibi birbiriyle birleşir, ancak annenin yüzü çocuğunun yüzüne bire bir yansırken baba ona komedi yeteneğini aktaramayabilir. Küçük Mark'ın, babasının yüz hatlarını ne kadar etkileyici şekilde yansıttığını hatırladım. Âdem'in kişiliğine ise Miranda ile ben iyice karışarak konmuştuk ve insanlarda olduğu gibi onun da öğrenme kapasitesi bizden aldıklarının üzerini doldurmuştu. Benim gereksiz kuram oluşturma merakım ona geçmiş olabilirdi. Belki Miranda'nm sır saklayan doğasından ve soğukkanlılığından, yalnız kalmaktan tat almasından bir şeyler geçmişti ona. Âdem sık sık içine kapanıyor, hafif sesler çıkarıyor ya da "Ah!" diye mırıldanıyordu. Sonra da önemli bir hakikat saydığı bir şeyi açıklıyordu. En yakın örnek, ölümden sonra yaşam hakkındaki yarım kalan sözüydü.

Bir diğer örnek, ikimiz dışarıda, tahtaları kırık bir çitle çevrili minicik arka bahçemdeyken yaşandı. Yabani otları sökmeme yardım ediyordu. Güneş batmak üzereydi, gerçekdışı kehribar rengi bir ışıkla dolu hava sakin ve ılıktı. Gece geç saatte yaptığımız konuşmanın üzerinden bir hafta geçmişti. Onu dışarıya çıkarmamın nedeni, el becerilerini hâlâ merak etmemdi. Çapayı ve tırmığı nasıl kullanacağını görmek istiyordum. Daha genel anlamda amacım, onu mutfak masasının dışındaki dünyayla tanıştırmaktı. Her iki yanımızda nazik komşularımız vardı, Âdem de havadan sudan konuşma becerisini deneyebilirdi. Maxfield Blacke ile tanışmak için birlikte Salisbury'ye gideceksek, Âdem'i bazı mağazalara, belki de bir pub'a götürerek hazırlamak istiyordum. Onu insan sanacaklarına emindim, ancak daha rahat davranmalı, makine öğreniminin sağladığı yetenekleri gelişmeliydi.

Bitkileri tanımlamakta ne kadar iyi olduğunu çok merak ediyordum. Elbette her şeyi biliyordu. Krizantem, yabani havuç, papatya. Çalışırken bitkilerin isimlerini mırıldanıyordu, ama benim değil de kendisinin işine yarasın diye. Isırganotlarını yolarken bahçe eldiveni taktığını gördüm. Salt taklitçilik. Sonra doğruldu, besbelli ilgiyle batıya, elektrik kabloları ve telefon tellerinin kestiği, karmakarışık Victoria tarzı damların uzaklarda gözden kaybolduğu muhteşem göğe baktı. Ellerini kalçalarına dayamış, geriye kaykılmıştı, sanki sırtında sorunu vardı. Akşam havasını beğendiğini göstermek için derin bir soluk aldı. Sonra, damdan düşercesine, "Belli bir bakış açısından, acı çekmeyi önlemenin tek yolu, insanlığın tümden yok olmasıdır" dedi.

Evet, işte bu yüzden dışarıya çıkmalı, dolaşmalıydı. Herhalde devresinin bir yerinde alt programlar gömülüydü: Sosyalleşme/sohbet/ilginç açılış cümleleri.

Açtığı konuya katılmaya karar verdim. "Herkesi öldürmek kanserin çaresidir diyenler oldu. Yararcılık mantık açısından saçma olabilir."

"Besbelli!" diye kesip attı. Şaşırarak baktım ona, ama bana sırtını dönüp işine devam etti.

Âdem'in görüşleri geçerli olsa bile topluma uygun değildi. Evden ilk çıkışımızda yerel gazete bayimiz Mr. Syed'e kadar olan iki yüz metreyi yürüdük. Yolda birkaç kişinin yanından geçtik, hiçbiri dönüp Âdem'e ikinci kez bakmadı. Tatmin ediciydi bu. Çıplak tenine annemin ölmeden bir yıl önce ördüğü dar sarı kazağı ve Miranda'nın aldığı beyaz kot pantolonla keten spor ayakkabıları giymişti. Miranda ona baştan aşağı kendine ait giysiler alma sözü vermişti. Göğsünün ve kollarının düzgün, gelişmiş kaslı yapısına bakanlar Âdem'i semtimizin spor salonundaki kişisel çalıştırıcılardan biri sanabilirlerdi.

Kaldırımın bir ağaçla bir bahçe duvarı arasında daraldığı bir yerde, bebek arabasıyla geçen bir kadına yol vermek için kenara çekildiğini gördüm.

Dükkâna yaklaşırken, biraz da anlamsızca, "Dışarı çıkmak iyi" dedi.

Simon Syed, Kalküta'nın elli kilometre kadar kuzeyindeki büyük bir köyde büyümüştü. Okuldaki İngilizce öğretmeni, öğrencilerine düzeyli ve hatasız İngilizce öğreten, İngiliz hayranı sert biriymiş.

Bu yabancı adı neden ya da nasıl seçtiğini Simon'a hiç sormamıştım. Belki buraya uyum sağlamayı arzuluyordu, ya da müthiş öğretmeninin ayrılırken bu konuda ısrar etmesi yüzündendi. Yirmi yaşına doğru Kalküta'dan Clapham'ın kuzeyine gelmiş ve hemen amcasının dükkânında çalışmaya başlamıştı. Otuz yıl sonra amca ölmüş, dükkân da yeğenine geçmişti; Simon dükkânın gelirinden hâlâ yengesine yardımda bulunuyordu. Kendi karısıyla üç yetişkin çocuğuna da bakıyordu ama onlardan söz etmeyi sevmiyordu. Müslümandı, ancak uygulamada değil de kültür açısından. Hayatında onu üzen şeyler varsa bile onurlu duruşunun altında gizliyordu onları. Şimdi altmışlı yaşlarının ortalarındaydı, bakımlıydı, dazlaktı, görünümü kusursuzdu, iki yanda incelip nokta haline gelen küçük bir bıyığı vardı. İnternette bulunmayan bir antropoloji dergisini bana ayırırdı. Görev Gücü günlerinde dükkâna gidip bütün gazetelerin baş sayfalarını gözden geçirmeme ses çıkarmazdı. Kalitesiz çikolatalara olan merakım –iki dünya savaşı arasında bütün dünyada ortaya çıkan şu markalar– onu eğlendirirdi. Ekranımın karşısında saatlerce oturduktan sonra, öğle sonrasının ortasında, şeker diye deli olurdum.

İnsanın sadece tanışı olan biriyle tuhaf bir şekilde samimiyet kurması gibi, ben de Simon'a yeni kız arkadaşımdan söz etmiştim. Miranda ile birlikte dükkânına gittiğimizde de onu kendi gözüyle görmüştü.

Şimdi de, ne zaman ona uğrasam ilk sorusu şu oluyordu: "İşler nasıl gidiyor?" Salt iyi niyetle bana, "Belli bu. Onun kaderinde sen varsın. Bundan kaçmamalısın! İkinize de sonsuz mutluluklar" demekten hoşlanırdı. Simon'ın arkasında pek çok hayal kırıklığı bıraktığını hissediyordum. Babam olacak yaştaydı, kendisinin elinden kaçanları benim için diliyordu.

Gazete kâğıdı, yerfıstığı tozu ve ucuz tuvalet malzemesi kokularının birleştiği sıkış tıkış dükkâna Âdem'le birlikte girdiğimde içeride başka müşteri yoktu. Simon tezgâhın arkasında oturduğu tahta sandalyeden kalktı. Yalnız olmadığım için bana her zamanki sorusunu sormayacaktı.

Onları tanıştırdım. "Simon. Arkadaşım Âdem."

Simon başını salladı. Âdem de "Merhaba" deyip gülümsedi.

İçim rahatlamıştı. Başlangıç iyiydi. Simon, Âdem'in gözlerinin tuhaf göründüğünü fark etmiş olsa bile bir şey belli etmedi. Her-

kesin aynı tepkiyi göstereceğini yakında öğrenecektim. İnsanlar Âdem'de doğuştan gelen bir biçim bozukluğu olduğunu varsayıp kibarca başlarını yana çeviriyorlardı. Simon'la ben kriketten söz ederken –Hindistan-İngiltere T20'sinde peş peşe üç kez altı sayı ve bir de seyircilerin sahayı işgali– Âdem de bir raftaki konserve yiyeceklerin karşısına geçmişti. Hemen bilirdi haklarındaki her şeyi, ticari geçmişlerini, piyasa paylarını, besin değerlerini. Ancak biz gevezelik ederken onun bezelye konservelerine filan bakmadığı belliydi. Yüzü donmuş gibiydi. İki dakikadır hiç kımıldamamıştı. Beklenmedik ya da tatsız bir şey olacağından korktum. Simon kibarlık edip bir şey fark etmemiş gibi davranıyordu. Âdem'in dinlenme moduna geçmiş olması mümkündü. Aklımın bir köşesine yazdım: Hiçbir şey yapmadığı zaman inandırıcı bir görünüme ihtiyacı vardı. Gözleri açıktı ama hiç kırpışmıyordu. Belki de onu dünyaya fazla erken çıkarmıştım. Simon, kendisini kandırmaya çalışıp Âdem'i bir insan, bir arkadaş olarak tanıştırdım diye gücenebilirdi. Alay ettim, tatsız bir şaka yaptım sanabilirdi. Güzel tanışıklığımıza ihanet etmiş olurdum.

Kriket sohbeti tavsamaya başladı. Simon gözlerini Âdem'e dikti, sonra bana döndü. Usturuplu bir şekilde, "*Anthropos*'unuz geldi" dedi.

Hemen Âdem'in durduğu yerdeki dergilere yöneldim. Yıllar önce, Simon porno dergilerinin durduğu en üst rafı boşaltmış, onların yerine özel yayınları, edebiyat dergilerini, uluslararası ilişkiler, tarih ve entomolojiyle ilgili akademik broşürleri koymuştu. Mahallemizde ileri yaşta epeyce bakımsız entelektüel oturuyordu.

Ona arkamı dönerken, "Kendiniz alabilir misiniz?" diye sordu. Gerilimi azaltmak için hafifçe sataşıyordu bana. Simon benden uzundu ve genellikle o uzanıp alırdı dergilerimi.

Tek bir sözcük Âdem'i hayata döndürdü. Sadece benim duyduğumu umduğum hafif bir vızıltı çıkararak Simon'a döndü, resmi bir dille konuştu. "Kendiniz, diyorsunuz. Rastlantıya bakın. Son zamanlarda bu 'kendi'nin, yani benliğin gizemi üzerine epey düşündüm. Kimileri onun sinir yapısına gömülü organik bir faktör ya da işlem olduğunu söylüyor. Kimileri de bir yanılsama, anlatıya olan eğilimlerimizin bir yan ürünü olduğunda ısrarlı."

Bir sessizlik oldu, Simon biraz da gerilerek, "Evet efendim, hangisi? Sizin kararınız ne?" diye sordu.

"Kararım, benim yapılma biçimimden yana. Çok güçlü bir benlik bilincim olduğu sonucuna varıyorum ister istemez ve bunun gerçek olduğuna, sinirbilimin bir gün onu baştan sona tanımlayacağına eminim. Tanımlasa bile ben o 'benliği' bugün bildiğimden daha iyi bilemeyeceğim. Ancak acaba bir tür Kartezyen hataya mı uğradım diye düşündüğümde benim de kuşku duyduğum anlar oluyor."

O arada dergiyi bulup almıştım, dükkândan çıkmaya hazırlanıyordum. "Budistlere baksanıza," dedi Simon, "onlar benliksiz yaşamayı yeğliyorlar."

"Çok doğru. Biriyle tanışmak isterdim. Sizin tanıdığınız var mı?"

Simon kesin konuştu. "Hayır, efendim. Kesinlikle yok."

Teşekkür edip vedalaşmak için elimi kaldırdım, Âdem'i dirseğinden tutup kapıya doğru götürdüm.

Romantik aşkın klişesiydi, yine de çok canım yanıyordu: Benim duygularım güçlendikçe Miranda daha da uzak, daha da ulaşılmaz oluyordu. Onu daha ilk gecede, yemeğin sonrasında elde ettiğime göre nasıl şikâyet edebilirdim? Eğleniyorduk, rahat rahat konuşuyorduk, çoğu gece birlikte yemek yiyip birlikte yatıyorduk. Belli etmemeye çalışsam da gözüm daha fazlasındaydı. Bana açılmasını, beni arzulamasını, bana ihtiyaç duymasını, bana açlık çekmesini, benden zevk almasını istiyordum. Tam tersine ilk baştaki izlenimim sabit kaldı – benimle olabilir ya da beni bırakıp gidebilirdi. Birlikte yaptığımız bütün iyi şeyler –seks, yemek, filmler, yeni oyunlar– benim teşvikimle oluyordu. Miranda beni almadan sessizce üst kattaki standart durumuna gidiyordu: Tahıl Yasaları hakkındaki bir kitaba, bir kâse yulafa, bir fincan açık bitki çayına ve yalınayak bir koltuğa kıvrılıp oturuyor, dünyayı unutuyordu. Kimi zaman eline kitap almadan saatlerce oturuyordu. Kafamı onun kapısından içeri uzatıp (artık evlerimizin anahtarları birbirimizde vardı) "Bir saat çılgınca sekse ne dersin?" diye sorduğumda sakince "Tamam" diyordu, sonra ya onun ya da benim yatak odama gidiyorduk. Miranda kendisinin ya da benim zevklerimi muhteşem tatmin ederdi. İşimiz bitince duş alır, koltuğuna dönerdi. Ben başka bir öneride bulunmamışsam tabii. Bir kadeh şarap, bir risotto, Stockwell'deki bir pub'da yarı ünlü bir saksofoncu. Yine tamam derdi.

Evde ya da dışarıda ne önerirsem önereyim hepsine sakince istekli olurdu. Elimi tutmak onu mutlu ederdi. Ama anlayamadığım bir şey ya da pek çok şey vardı, ya da bilmemi istemediği şeyler. Semineri olduğunda ya da kütüphaneden yararlanması gerektiğinde okuldan akşama doğru dönerdi. Haftada bir kez daha da geç gelirdi. O günün cuma olduğunu bir süre sonra fark ettim. Sonunda bana cuma günleri dua etmek için Regent's Park'taki camiye gittiğini söyledi. Çok şaşırdım. Yo, ateizmden dönmek niyetinde değildi. Yazmayı düşündüğü bir sosyal tarih ödevi vardı aklında. İkna olmasam da üzerinde durmadım.

Bizde eksik olan, karşılıklı konuşarak yakınlaşmaktı. Birbirimize en yakın olduğumuz anlar Görev Gücü'nü konuştuğumuz zamanlardı. Bir bara gittiğimizde şundan bundan konuşuyordu. Yalnızken ya da genel konularda çene çalarken mutlu oluyordu; bu ikisinin arasına, babasının sağlığı ya da edebi kariyeri dışında başka kişisel bir şey girmezdi. Konuyu geçmişlerimize doğru kaydırmaya çalıştığımda, kendimle ilgili bir şeyi ya da onun geçmişiyle ilgili bir soruyu usulca yem olarak ortaya attığımda o hemen genel konulara kayıyor ya da çocukluğunun ilk yıllarından söz etmeye başlıyordu, ya da tanıdığı biriyle ilgili bir hikâyecik anlatıyordu. Ben ona nasıl aptalca vergi dolandırıcılığına daldığımdan, mahkeme olayımdan ve toplum hizmetinde geçirdiğim saatlerin sıkıcılığından söz ediyordum. Ona bütün bunları zaten anlatırdım ancak benim hikâyem onun da mahkemeye hiç düşüp düşmediğini sormak için bahaneydi. Yanıt hemen geldi. Asla! Sonra da konuyu değiştirdi. Miranda'dan önce iki ya da üç kez, gelecek vaat eden çeşitli ilişkilere girmiş ve âşık da –ya da neredeyse âşık da– olmuştum, tabii aşkın nasıl tarif edildiğine bağlı bu. Uzman olduğumu sanıyor, Miranda'yı baskı altına sokmamam gerektiğini biliyordum. Salisbury olayına dair Âdem'den biraz daha bilgi sızdırabileceğimi hâlâ düşünüyordum. Miranda'nın sırrını bilmesem bile o, bir sırrı olduğunu bildiğimi bilmiyordu. Düşünceli davranmam çok önemliydi. Onu sevdiğimi hâlâ kendisine söylememiştim, ortak geleceğimize dair hayallerimi açıklamamış, hatta hayal kırıklığıma bile değinmemiştim. Ne zaman istese onu kitaplarıyla ya da düşünceleriyle baş başa bırakıyordum. O konu ilgi alanımda olmasa da Tahıl Yasası hakkında bilgi edindim, serbest ticaret hakkında ben de birtakım fikirler geliştirdim. Umursamazlık etmedi ancak etkilenmedi de.

Şimdi üst katta, benimkinden de küçük mutfağında akşam yemeğindeydik. Ancak ikimizin sığabildiği masa kalıplanmış beyaz plastiktendi; büyük olasılıkla bir önceki kiracı onu bir pub'ın bahçesinden çalmıştı. Âdem evyenin önünde durmuş, dirseklerine kadar sabunlu suyun içine dalarak yemeğin bitiminde ona verdiğimiz tabakları ve çatal bıçağı yıkıyordu; yufkaya sarılı et, fırında fasulye, yağda yumurta yemiştik. Öğrenci yemeği. Sarı keten perdelerin yaz sonunun sıcak dalgasında kıpırdamadan sarktığı pencerenin denizliğindeki radyoda Beatles çalıyordu, on iki yıl ayrı kaldıktan sonra geçenlerde tekrar bir araya gelmişlerdi. *Aşk ve Limonlar* adlı albümleriyle alay edilmişti, nedeni de görkemli olması, tuzağa düşüp seksen kişiyi de aşan bir senfoni orkestrası kullanmasıydı. Genel eğilim, yarı ömürde biriktirilen gitar akorlarıyla böyle güçlü bir orkestraya egemen olamayacakları yönündeydi. Hem doğru bile olsa, ki doğru değildi, bize yine tek ihtiyacımız aşktır denmesini istemiyoruz, diye yakınmıştı *Times*'ın eleştirmeni.*

Oysa ben o müzikteki, bu orta yaşlı sanatçıların ironiden arındırdıkları güçlü duygusallıktan hoşlanıyordum, kendinden emin ve ahenkliydi, iki buçuk yüzyıllık senfonik deneyimler göz ardı edilince özgürleşmişti. Lennon'ın hırıltılı sesi uzaklardaki, ufkun ötesindeki yankılı bir yerden ya da mezardan bize doğru akıyordu. Yine aşktan söz edilmesi beni rahatsız etmiyordu. Burada, tam karşımda, bir metre kadar uzağımda aşkın bütün canlı olasılıkları duruyordu ve tek ihtiyacım buydu. İşte onun uzun, nefis biçimli yüzü (o sivri elmacık kemikleri günün birinde tenini delip geçecekti), eğlenen bakışları, şu anda hâlâ neşeli, kısılmış, bana kilitlenmiş gözleri, aralanmış dudakları, çünkü az önce söylediğim şeye itiraz edecek. Kusursuz, uzunca burnunun, deliklerinin hemen başladığı yerde hafifçe kabarması Miranda'nm düşüncemi kabul etmeyeceğini önceden belli ediyor. Teninin beyazlığı, bugün çocuklar gibi tam ortadan ayrılmış güzel kumral saçlarını belirginleştiriyor. Geçerli modaya uymayıp güneşe çıkmazdı Miranda. Çıplak beyaz kolları da ince ve lekesizdi – tek bir çil bile yoktu.

Benim bakış açımdan, biz hâlâ dağların eteklerinde, gerçekleşmesi uzaklarda yükselen dağlara benzeyen olasılıklar arasında tatil yapıyorduk. Ayrıntılarla ilgilenmek için onları göz ardı etmeye çalış-

* Beatles'ın ünlü "All you need is love" (Tek ihtiyacın aşk) adlı şarkısına gönderme. (ç. n.)

tım. Bu narin masanın karşı tarafındaki Miranda'nm bakış açısından doruğa çoktan ulaşmış olabilirdik. O, bir başka insana, arzuladığı ölçüde ya da olabildiğince yaklaşmış olduğunu düşünebilirdi. Jane Austen'ınki gibi aşk hikâyeleri iffetli bir şekilde evlilik hazırlıklarıyla sonuçlanırdı. Şimdi hikâyelerin doruk noktaları, cinselliğe dair bilginin en uzak, her türlü karmaşıklığın beklediği tarafındaydı.

Şu anda benim işim, gerilimin yükselip sonra duyguların bozulmasına meydan vermeden, aynı zamanda kararımdan dönmeyip onun da aynısını yapmasını sağlayarak onunla siyasi bir tartışmaya girmekti. Aramızda duran sıradan Médoc'un yarısından azını içtiğim sürece uygun ve dengeli bir şey olabilirdi bu. Aynı konuşmayı daha önce de yapmıştık, şimdi daha kolay olmalıydı, ancak tekrarı ikimizin de töhmet altında kalması gibi geliyordu bana. Aslında bu konuyu açmak istemiyorduk. Hiçbir yere varmayacağını bilsek de kaçınmamız olanaksızdı. Ancak herkes için durum aynıydı. Hepimiz hâlâ yaralarımızı sarıyorduk. Savaş gibi temel bir konuda aynı görüşte değilsek Miranda ile ben hayatımızı nasıl birlikte geçirebilirdik?

Eskiden adı Falkland olan adalara dair sabit görüşleri vardı. Arjantin'in uzaktaki Güney Georgia'ya bayrak dikmesinin uluslararası hukuku açıkça ihlal ettiğinde ısrarcıydı. Bense orasının yaşanması zor bir yer olduğunu, kimseden orayı ölene kadar savunmasının istenemeyeceğini söyledim. Miranda da Port Stanley'nin alınmasının vatanseverlik coşkusu uyandırma hevesindeki sevilmeyen bir hükümetin umarsız çabası olduğunu söyledi. Ben de bunun, bu işin içine çekilmemek için en iyi gerekçe olduğunu söyledim. Miranda, Görev Gücü'nün, başarısız bile olsa, cesur ve parlak bir fikir olduğunu söyledi. Gemiler yola çıkarken nasıl bir ruh hali içinde olduğumu hatırlayıp huzursuzluk duyunca, bu fikrin kaybedilmiş imparatorluk görkeminin gülünç bir sahnelenmesi olduğunu söyledim. Bunun bir antifaşist savaş olduğunu nasıl göremezsin, dedi bana. Hayır (onun sesini bastırarak konuşuyordum), mülk için bir kavgaydı bu, her iki tarafta ulusalcı ahmaklıkla besleniyordu. Borges'in sözünü hatırladım: Bir tarak uğruna kavga eden iki kel adam.* Miranda da, kel bir adam tarağını çocuklarına miras bırakabilir, dedi. Ben bunu anlamaya çabalarken Miranda generallerin

* Arjantinli yazar Jorge Luis Borges'in sözü: "Falkland meselesi iki kel adamın bir tarak uğruna kavga etmesiydi." (ç. n.)

binlerce vatandaşına işkence ettiğini, onları kaybettiklerini ve öldürdüklerini, ekonomiyi de çökerttiklerini ekledi sözlerine. Adaları geri alsaydık, dedi, askeri rejimin böyle aşağılanması sonunu getirir, Arjantin'e demokrasi geri gelirdi. Bunu bilmesinin mümkün olmayacağını söyledim. Mrs. Thatcher'ın hırsı yüzünden binlerce genç erkeği ve kadını yitirmiştik. Farkına varmadan sesimi yükseltmiştim. Sakinleşerek ama sesimin titremesine engel olamayarak, böyle bir kıyımdan sonra onun görevinde kalması günümüzün en büyük siyasi skandalıdır, dedim. Bunu öyle kesin bir sesle söyledim ki bir an saygılı bir sessizliği hak etti, ancak hemen arkasından Miranda başbakanın saygın bir amaç güderken başarısızlığa uğradığını, hemen hemen parlamentonun ve ülkenin tamamının desteğini aldığını, görevini sürdürmesini doğru bulduğunu söyledi.

Bu konuşma sırasmda Âdem bulaşık yıkamayı bitirmişti, sırtını evyeye dönüp kollarını kavuşturmuş, kim konuşursa başını ona çevirerek bizi seyrediyordu, tenis maçı izleyen seyircilere benziyordu. Konuşmamız usandırıcı sayılmazdı, ancak yinelenen sözler ona bir ritüel havası vermişti. Karşı karşıya gelmiş iki ordu gibi mevzilerimizi almıştık, terk etmeye niyetimiz yoktu. Miranda, Görev Gücü'nün denizden havaya fırlatılacak uygun füzeleri olmadan yola çıktığını anlatıyordu. Kurmay başkanları silahlı kuvvetleri yüzüstü bırakmıştı. Eskiden bu türden terimleri –denizden havaya füze, hedefe yönlendirme cihazları, titanyum uç– Warwickshire'daki öğrenci birliğinin barında duyardım, ama yalnızca erkeklerin, sol siyasi görüşte olanların ağzından; lanetledikleri silahlı yöntemlere alttan alta hayranlık duydukları için fikirleri karmaşık olurdu. Miranda da bunları, yumuşak ve akıcı anlatımıyla, kurulu gücün sözlüğünden aldığı başka kavramlarla –açık toplum, hukukun egemenliği, demokrasinin geri getirilmesi– birleştiriyordu. Belki de konuşan babasıydı.

O konuşurken Âdem'in yüzündeki ifadeyi görmek için dönüp baktım. Kendini vererek, dikkatle dinliyordu. Hatta daha fazlası. Zevk alır görünüyordu. Miranda'nın sözlerine bayılmıştı. Falkland'lıların benim yurttaşlarım olduğunu, şimdiyse faşizmin baskısı altında yaşadıklarını hatırlatan Miranda'ya döndüm yine. Bu fikir beni mutlu ediyor muydu? Bu tumturaklı tarzdan hoşlanmamıştım. Üstü örtülü bir hakaretti. Korktuğum gibi tadı kaçıyordu bu konuşmanın, yine de kendimi tutamadım. O daracık mutfakta şaraba uzanıp kadehimi doldururken sinirli ve hiddetliydim. Görüşüp

uzlaşabilirlerdi diye söze başladım. Yavaş ve acısız bir otuz yıllık geçiş süresi, bir Birleşmiş Milletler mandası, güvence altına alman haklar. Miranda sözümü kesti, katil generallerin hiçbir girişimine güvenemeyiz dedi. O bunu söylerken, şeritli şapkaları, savaş madalyaları, süvari çizmeleriyle generallerin karikatürünü ve Avenida 25 de Mayo'da, konfeti fırtınası altında, beyaz atının üstündeki Galtieri'yi görür gibi oldum.

Başbakanın ileri sürdüğü her görüşü kabul edelim, dedim. Birlikler 13.000 kilometrelik görevlerine çıktılar, onun riskli stratejisi denendi ve kötü bitti. Hiç tanımadığı ya da umursamadığı binlerce kişi boğuldu ya da yanarak öldü; ya da sakat, çarpılmış, travma geçirmiş durumda hayatta kaldı. En kötü sonuca vardık: Cunta adaya da, adada oturanlara da el koydu. Yavaş yavaş görüşerek anlaşmaya varmayı denemediler, bu yöntem denenip başarısız olunsaydı, yine aynı sonuca varırdık, hem de onca acı ve ölüm olmadan. Bilemezdik. Neler olabileceğini göremedik. Öyleyse tartışacak ne vardı?

Doldurduğum ama elimi sürdüğümü hatırlamadığım kadehimin boş olduğunu gördüm. Ve yanılıyordum. Tartışacak çok şey vardı, çünkü daha o sözü söylerken bile bir sınırı aştığımı biliyordum. Miranda'yı ölenleri umursamamakla suçlamıştım, bu yüzden öfkeliydi.

Gözlerini kıstı, ama neşeden değil, yine de sınırı aşmama dair bir şey söylemedi. Âdem'e dönüp sakin bir sesle, "Senin düşüncen ne?" diye sordu.

Âdem'in gözleri Miranda'dan bana, sonra tekrar ona döndü. Gerçekten bir şey kavrayıp kavramadığını hâlâ bilmiyordum. İçteki, kimsenin seyretmediği bir ekranda bir imge mi görüyordu, yoksa bedeninin üç boyutlu mekâna uyum sağlaması için konulmuş karmaşık bir devre mi? Kavrıyormuş gibi görünmesi, kör bir taklit numarası olabilirdi, ya da bizi kandırıp onda insana özgü bir nitelik olduğunu varsayalım diye hazırlanmış bir sosyal hile. Ancak elimde değildi: Gözlerimiz bir an buluştuğunda, siyah çizgili mavi gözbeneklerine baktığımda, o yaşadığım an anlamla, umutla dolu göründü bana. Buradaki meselenin sadakat olduğunu Âdem'in de benim gibi ve elbette Miranda gibi anlayıp anlamadığını bilmek istiyordum.

Âdem hemen ve sakince yanıtladı beni. "İstila, başarı ya da başarısızlık. Görüşme yoluyla çözüm, başarı ya da başarısızlık. Dört tane sonuç ya da etki. Geçmiş deneyimlerden edinilmiş bilgiler

olmaksızın, hangi amaçların peşinden gideceğimize, hangilerinden kaçınacağımıza karar vermemiz gerekirdi. Bayes'in ters olasılık kuramının alanına girerdik.* Bir nedenin en olası sonucunu arayacağımıza bir sonucun olası nedenini arardık. En akılcı olan, varsayımlarımızı temsil edecek bir biçim bulmak. Referans noktamız, başlangıç noktamız, henüz hiçbir karar alınmadan önce Falkland durumunu gözlemiş biri olurdu. Bazı *a priori* olasılık değerleri o dört sonuca yüklenmiştir. Taze bilgiler geldikçe olasılıklarda görece değişiklikler yapabiliriz. Ancak elimizde mutlak bir değer olmaz. Yeni bilgilerin ağırlığını logaritma açısından tanımlamamız kolaylaşabilir, öyle ki bir onluk taban–"

"Âdem. Yeter! Gerçekten. Saçmalık bu!" Şimdi elini Médoc'a uzatan Miranda'ydı.

Öfkesinin hedefi artık ben olmadığım için rahatlamıştım. "Ama Miranda ile ben tamamıyla farklı *a priori* değerler katabiliriz" dedim.

Âdem başını bana çevirdi. Her zamanki gibi ağır ağır. "Elbette. Söylediğim gibi, geleceği tanımlarken mutlak değerler olamaz. Yalnızca değişken olasılık dereceleri vardır."

"Ama onlar baştan sona özneldir."

"Doğru. Bayes'in yansıttığı nihayetinde bir ruh halidir. Sağduyu da öyledir."

Bu derece parlak akıl yürütmelere rağmen hiçbir şey çözülmemişti. Miranda ile ben farklı ruh hallerindeydik. Yeni olan ne vardı? Ama farklılıklarımız içinde ikimiz de Âdem'e karşı birleşmiştik. En azından böyle olduğunu umuyordum. Her şeye rağmen Âdem gündemdeki meseleyi anlamış olabilirdi: Falkland Adaları konusunda benim haklı olduğumu düşünüyordu ve programlanmış entelektüel dürüstlüğe de bir nebze sahipse, aynı şekilde sadık olduğu Miranda'ya sunabileceğinin en iyisi, tarafsızmış gibi görünmekti. Ancak, eğer bu görüşüm geçerliyse, neden aksini, yani onun Miranda'nın haklı olduğuna inandığını ve sadakatle desteklenenin de ben olduğumu neden kabul etmeyelim?

Miranda ansızın, mutfak sandalyesini gıcırdatarak ayağa kalktı. Yüzüyle boynu belli belirsiz kızarmıştı, bana bakmıyordu. O

* Bayes olasılık kuramı, bir olayla ilgili koşulların önceden bilinmesi temeline dayanarak o olayın olasılığını tanımlar. (ç. n.)

gece ayrı yataklarda yatardık herhalde. Onun yanında kalabilmek için, söylemiş olduğum her şeyi geri almaya hazırdım. Ama dilim tutulmuştu.

"Şarj olmak için istersen burada kalabilirsin" dedi Âdem'e.

Âdem'in her gece altı saat boyunca on üç amperlik bir prize takılı kalması gerekiyordu. Uyku moduna geçer ve gün ağarana kadar sessizce oturup "okurdu". Genellikle alt katta benim mutfağımda kalırdı, ama son zamanlarda Miranda da bir şarj kablosu satın almıştı.

Âdem mırıltıyla teşekkür etti ona ve iyice eğilerek elindeki kurulama bezini büyük bir dikkatle ikiye katladı, sonra da bulaşık damlalığının üzerine serdi. Miranda yatak odasının kapısına doğru giderken bana göz attı, dudaklarını aralamadan pişmanlıkla gülümsedi, aramızdaki boşluktan bana gönül alıcı bir öpücük gönderdi ve "Sadece bu gecelik" diye fısıldadı.

Demek sorun yoktu.

"Ölenleri umursadığını biliyorum elbette" dedim.

Başını sallayıp gitti. Âdem oturmuş, belinin altında kalan bağlantı noktasını bulmak için gömleğini belinden dışarı çekiyordu. Elimi omzuna koydum ve bulaşıklar için teşekkür ettim.

Yatmak için henüz çok erkendi, hava da tıpkı Marakeş'teki bir yaz akşamı kadar sıcaktı. Alt kata indim, buzdolabında serinletici bir şey aradım.

Mutfakta kaldım, eski bir deri koltukta, elimde bir balon kadeh dolusu Moldova beyaz şarabıyla oturdum. Biri karşı çıkmadan bir düşünce silsilesini izlemek çok keyifliydi. İlk düşünen ben değildim herhalde, ancak insanın özsaygı tarihine, düzeyi kademe kademe düşürülerek yok olmaya başlamış bir şey olarak bakabilirdik. Bir zamanlar evrenin merkezinde tahtta oturuyorduk, güneş ve gezegenler, görebildiğimiz kadarıyla bütün dünya çevremizde bize tapınarak dönüp duruyordu. Sonra, vicdansız gökbilimi rahiplere meydan okuyarak, bizi güneşin çevresinde dönen bir gezegene çevirdi, öteki kayalıklardan biri olduk. Ancak yine de farklıydık, göz alıcıydık, Yaradan bizi bütün canlıların efendisi olarak atamıştı. Sonra biyoloji bizim ötekilerle aynı olduğumuzu, bakterilerle, hercaimenekşelerle, alabalık ve koyunlarla aynı soydan geldiğimizi

doğruladı. Yirminci yüzyılın başlarında, evrenin ne kadar muazzam olduğu ortaya çıkarılıp güneşin bile galaksimizdeki milyarlarca gök cisminden biri olduğu anlaşılınca –ki galaksimiz de milyarlarca galaksiden biriydi– karanlığın içinde daha da derine sürgün edildik. Nihayet, son mevzimiz olan bilince, dünyadaki bütün yaratıklardan daha fazla sahip olduğumuza inanmakta herhalde haklıydık. Ancak bir zamanlar tanrılara başkaldıran akıl, kendi olağanüstü etki alanı yoluyla kendi kendini tahttan indirmek üzereydi. Sıkıştırılmış sürümünde, kendimizden biraz daha zeki bir makine tasarlayacak, sonra da o makineye bizim havsalamızın almayacağı bir başka makine icat ettirecektik. O zaman bize ne gerek olacaktı?

Böyle palavra fikirler ilkinden daha dolu bir balon kadehini hak ediyordu, ben de doldurdum o kadehi. Başımı sağ avucuma dayadım, kendine acımanın tatlı bir zevke dönüştüğü o yarı karanlık bölgeye yaklaştım. Dışlananlar arasında özel vakaydım ben, ancak Âdem'i düşünmüyordum. O benden daha akıllı değildi. Henüz değildi. Yo, ben bir geceliğine gönderilmiştim sürgüne ve bu da umutsuz bir aşka tatlı, dayanılabilir bir acı katıyordu. Gömleğimin düğmeleri belime kadar çözülmüştü, bütün pencereler de açıktı, bir dünya kentinde, Clapham'ın kuzeyinin sıcağı, tozu ve boğuk gürültüsünün ortasında, düşünceler içinde sarhoş olmanın kent romantizmiydi bu. İlişkimizin oransızlığı gözü pekçeydi. Odanın bir köşesinden beni seyreden birinin onaylayan bakışlarını görür gibiydim. Yıpranmış koltuğuna çökmüş oturan o iyi biçimli figür. Kendimi bayağı sevdim. Birinin sevmesi gerekiyordu. Orgazmın ortasındaki Miranda'yı düşünerek kendimi ödüllendirdim ve aldığı zevkin hiç de kişisel olmadığını düşündüm. Ben onun için yalnızca *yeterliydim*, pek çok erkek de öyle olabilirdi. Besbelli görüneni, yani onun bana olan mesafesinin benim arzularımı kırbaçladığını görmek istemiyordum. Ancak tuhaf bir şey vardı. Üç gün önce garip bir soru sormuştu Miranda. Birbirimize sarılmış durumda, geleneksel pozisyondaydık. Yüzümü kendi yüzüne doğru çekti. Bakışları ciddiydi.

"Söylesene" diye fısıldadı. "Sen gerçek misin?"

Yanıt vermedim.

Başını yana çevirince onu profilden gördüm, gözlerini kapadı, bir kez daha özel hazlarının dolambacında kayboldu.

O gece daha ileri bir saatte ona sorusunu sordum. "Bir şey değildi" demekle yetinip konuyu değiştirdi. Ben gerçek miydim? Yani

onu gerçekten sevip sevmediğimi mi öğrenmek istiyordu, yoksa hilesiz olup olmadığımı mı, ya da onun ihtiyaçlarına bire bir uyduğum için beni hayalinde yaratmış olabileceğini mi kastediyordu?

Kalan şarabı da koymak için mutfağın öbür tarafına gittim. Buzdolabının kırık kapısını açabilmem için sertçe yana çekip kilidini boşa almam gerekiyordu. Elim şişenin soğuk boynunu kavradığı sırada bir ses duydum, tam başımın üstünde bir gıcırtı. Miranda'nm ayaklarının değdiği zeminin altında epeydir yaşıyordum, bu yüzden onun adımlarını ve ne yöne gittiklerini kesinlikle biliyordum. Yatak odasında dolaşmış, mutfağın kapısında duraklamıştı. Mırıldandığını duydum. Yanıt almadı. Mutfağın içine doğru iki adım daha attı. Bir adım daha atsa üzerine basılınca kesik kesik öten döşeme tahtalarından birine basardı. Ben o sesi duymayı beklerken Âdem konuştu. Sandalyesini geriye itip ayağa kalktı. Bir adım daha atacaksa kabloyu çıkarması gerekecekti. Bunu yapmış olmalıydı çünkü o gıcırdayan döşeme tahtasına basan onun ayağıydı. Bunun anlamı, ikisinin birbirlerine bir metreden daha yakın bir mesafede durduklarıydı, ama aradan bir dakika geçene kadar hiç ses çıkmadı, şimdi de iki çift ayak yatak odasına doğru gidiyordu.

Buzdolabının kapısını açık bıraktım, çünkü kapatırken çıkacak ses beni ele verirdi. Onları kendi yatak odama kadar izlemekten başka çarem yoktu. Gidip çalışma masamın yanında durdum ve kulak verdim. Miranda'nm mırıldanan sesini, daha doğrusu verdiği talimatı duyduğumda sanırım onun yatağının tam altındaydım. Odasına hava girmesini istemiş olmalıydı, çünkü Âdem'in adımları odanın öbür tarafına, Victoria tarzı cumbanın olduğu tarafa gitti. Üç penceresinden yalnızca biri açılırdı. Onu bile sıcak ya da yağmurlu bir havada itmek çok zordu. Eski ahşap çerçeveler büzülür ya da genleşirdi, denge ağırlığında ve sertleşmiş halatta bir sorun vardı. Çağımız insan aklının geçerli bir kopyasını tasarlayabiliyordu, ancak mahallemizde, birkaç kişi denediyse de, bir sürme pencereyi onarabilecek biri yoktu.

Onların tam altında, onlarınkine benzer, Victoria çağının sonlarındaki endüstriyel ölçekli konutlarda binlercesi yapılan bir cumbada dururken aklım ne haldeydi? Bu konutlar, Londra'nın güney sınırlarını süsleyen, çalı çitler ve sınırları belirleyen meşelerle çevrili iki hektarlık çayırlara yayılmışlardı. İyi değildi – aklım, demek istiyorum. Somutlaşmıştı, her şeyi anlatıyordu. Titriyordum, terle-

miştim, özellikle de avuç içlerim, nabzım hızlanmıştı, coşkun bir beklenti havasındaydım. Korku, kendinden kuşku, öfke. Benim cumbamda, ellilerin ortasından beri kullanılmaktan aşınmış, lekeli, duvardan duvara döşeli eski halı süpürgeliğe kadar uzanıyordu. Miranda'nınkinde, hah incelmiş, iki dünya savaşı öncesi ceviz rengi cilalanmış olması gereken tahta döşeme ortaya çıkmıştı. Elinde mumlu bezle dizlerinin üzerine çöken, beyaz önlüklü ve başlıklı, zavallı bir genç kız, bir zamanlar kendisinin çömeldiği yerde günün birinde nasıl bir yaratığın duracağını hayal bile edemezdi. Âdem'in eski tahta döşemeye sıkıca bastığını duydum, eğilip pencerenin çerçevesinin alt tarafındaki metal parçayı tuttuğunu, dört genç erkeğin gücüne bedel bir güçle pencereyi yukarı ittiğini gözümün önüne getirdim. Önce gerilimli direnişin sessizliği oldu, sonra pencere bütünüyle yukarı fırladı, çerçevenin üst tarafına silah patlaması gibi çarptı, parçalanan camın sesi duyuldu. Zevkle homurdanışım beni ele verebilirdi.

Artık odaya birazcık serin hava rahat rahat dolabilirdi. Âdem'in adımları Miranda'nın yatağın yanında beklediği yere dönerken sevincim yarım kaldı. Miranda'ya yaklaşırken bir şey mırıldandı, özür diliyor olabilirdi. Miranda'dan onu bağışladığını sezdiren bir ses duyuldu, çünkü söylediği kısa cümleyi tenor ve mezzo tonlarda birbirine karışan kahkahaları izledi. Âdem'in adımlarınm peşinden gitmiştim, şimdi bir kez daha yatağın yanında, onun bir buçuk metre altındaydım. Miranda'yı soyacak el becerisine sahipti, şimdi de soyuyordu zaten. Yoksa bu sessizlik başka ne anlama gelirdi ki? Miranda'nın yatağının ses çıkarmadığını biliyordum – elbette biliyordum. O günlerde sadeleştirilmiş durulukta, temiz ve basit bir yaşam vaat eden Japon şilteleri modaydı. Karanlıkta durmuş beklerken ben de duruluğa bulanmış gibi hissediyordum kendimi, duyularım tertemizdi. Üst kata koşup onlara engel olabilir, eski bir kartpostaldaki maskara koca gibi yatak odasına dalabilirdim. Ancak durumumun heyecan verici bir yanı vardı, yalnızca kaçamak ve onu keşfedişim yüzünden değil, özgünlüğü yüzünden; günümüzde öncül sayılması, yapay bir oluşumun boynuzladığı ilk kişi olmam yüzünden. Zamanımın adamıydım, yeniliğin parçalayıcı dalgasına binmiş gidiyordum, sıklıkla ve karamsarlıkla öngörülen şu yer değiştirme oyununu oynamakta herkesin önündeydim. Pasif kalmamın bir başka nedeni: Şimdi, bu erken aşamada bile, bu işi

başıma kendimin açtığını biliyordum. Ama buna daha sonra sıra gelecek. Şimdilik, ihanetin verdiği dehşet duygusuna rağmen her şey çok ilginçti, kulak kabartan kör dikizci rolümden vazgeçemiyordum, aşağılanmıştım ve tetikteydim.

Âdem ile Miranda'nın onları kucaklayan Japon şiltesine gömülmelerini, kollarıyla bacaklarını birbirine kenetlemek için en rahat pozisyonu aramalarını gözleyen zihin gözümdü, ya da yürek gözüm. Miranda'nın onun kulağına bir şey fısıldadığını gördüm ama sözcükleri duymadım. Böylesi zamanlarda benim kulağıma hiçbir şey fısıldamazdı. Âdem'in onu öptüğünü gördüm – ben hiç öyle uzun uzun ve derinden öpmemiştim Miranda'yı. Pencerenin çerçevesini kaldıran kollar şimdi Miranda'ya sımsıkı sarılmıştı. Birkaç dakika sonra, Âdem Miranda'ya diliyle zevk vermek için saygıyla diz çökünce neredeyse gözlerimi kaçırdım. Ünlü dildi bu; ıslak ve ılık soluklu, konuşmasına gerçeklik sağlayan küçük dil ünsüzlerinde ve dudak ünsüzlerinde usta. Onu gözledim ama hiçbir şey şaşırtmadı beni. Sevgilimi benim kadar tatmin etmemişti, Miranda zarif sırtı gerilmiş halde kalmıştı, Âdem onun üzerine usulca, lemur gibi ağırdan alarak yerleşirken Miranda da onu arzuyla bekliyordu, işte bu noktada aşağılanmanın dibine vurdum. Bütün bunları karanlıkta gördüm – erkeklerin modası geçecekti. Âdem'in hiçbir şey hissetmediğine, kendinden geçme hareketlerini ancak taklit edebileceğine kendimi inandırmak istiyordum. Bizim bildiklerimizi asla bilemezdi. Ne var ki bizzat Alan Turing gençliğinde, makinenin davranışıyla insanın davranışı arasındaki farkı anlayamayacağımız ânın makineye insan niteliği vereceğimiz an olacağını sıkça söylemiş ve yazmıştı. Böylece, Miranda'nm kendinden geçerek attığı ve hafifleyip inlemeye, sonra da boğuk bir iç çekişe dönüşen uzun çığlık geceyi deldiğinde –bütün bunları pencerenin camının parçalanmasından sonraki yirmi dakika içinde duymuştum– Âdem'e kendi türümün ayrıcalıklarını ve zorunluluklarını layıkıyla bağışladım. Ondan nefret ediyordum.

Ertesi sabah erkenden, yıllardır ilk kez, kahveme bir kaşık dolusu şeker koydum. Fincanın içindeki fındık rengi, dairesel sıvının saat yönünde dönüşünü, sonra yavaşlamasını seyrettim; sonra karıştı, amacından saptı. İçimden gelse de kendi varoluşumla ilgili mecaz

yapmak istemedim. Düşünmeye çalışıyordum ve saat ancak yedi buçuktu. Az sonra Âdem ya da Miranda ya da her ikisi de kapıya dikilirlerdi. Düşüncelerimin ve tavrımın tutarlı olmasını istiyordum. Delik deşik bir uykuyla geçirdiğim geceden sonra hem moralim bozuktu hem de kendime kızıyordum ve böyle görünmemeye kararlıydım. Miranda şimdiye dek benimle arasına hep mesafe koymuştu, bu yüzden çağdaş standartlar uyarınca bir başkasıyla, hatta başka bir şeyle geçirdiği gece ihanet sayılmazdı. Âdem'in davranışının ahlaki boyutlarına gelince, burada tuhaf bir şekilde başlayan bir tarih vardı. Madencilerin on iki yıl önceki grevi sırasında sürücüsüz otomobiller ilk kez deneme alanlarında görünmüştü, bu yerlerin çoğu, kullanım dışı kalmış ve film setleri hazırlayanların sahte sokaklar, otoyol kavşakları ve çeşitli tehlikeler kurdukları havaalanlarıydı.

"Özerk" hiçbir zaman doğru sözcük değildi, çünkü bu yeni arabalar tıpkı yeni doğmuş bebekler gibi uydulara ve araca monteli radarlara bağlı muazzam bir bilgisayar ağma muhtaçtılar. Yapay zekâ bu araçları salimen evlerine götürecekse yazılımda hangi değerler ya da öncelikler bulunmalıydı? Çok şükür ki ahlak felsefesinde bu alanda "el arabası sorunu" diye bilinen, iyi araştırılmış ikilemler çoktandır vardı. Arabalara kolaylıkla uygulanınca, üreticilerin ve yazılım mühendislerinin ortaya koyduğu sorun şuydu: Siz, daha doğrusu arabanız, kentin çevresindeki dar bir yolda yasal hız limitinin üst sınırında gidiyor. Trafik gayet düzgün akıyor. Sizin tarafınızdaki kaldırımda bir grup çocuk var. Ansızın o çocuklardan biri, sekiz yaşında bir çocuk, yola fırlıyor, tam önünüze çıkıyor. Saniyenin onda birinde karar vermelisiniz – ya çocuğu biçecek, kalabalık kaldırıma çıkacaksınız ya da size doğru gelen arabaların içine dalacak ve saatte tam yüz yirmi kilometre hızla gelen bir kamyonla kafa kafaya çarpışacaksınız. Arabada yalnızsınız, öyleyse kendinizi feda edebilir ya da kurtarabilirsiniz. Ya arabada eşinizle iki çocuğunuz da varsa? Çok mu kolay? Ya tek kızınız, ya da büyükannenizle büyükbabanız ya da her ikisi de yirmili yaşlarının ortalarında olan gebe kızınızla damadınız varsa? Şimdi de kamyondakileri hesaba katın. Saniyenin onda biri, bir bilgisayarın bütün bu meseleleri tam anlamıyla dikkate almasına yeter de artar bile. Karar, yazılımın sıraladığı önceliklere göre alınacaktır.

Atlı polisler madencilere saldırırken ve ülke çapında sanayi kentleri serbest piyasa nedeniyle uzun, üzücü çöküşlerine baş-

larken robot ahlakı meselesi doğdu. Uluslararası otomobil sanayii, felsefecilere, yargıçlara, tıp etiği alanındaki uzmanlara, oyun kuramcılarına ve parlamentodaki komisyonlara danıştı. Sonra, üniversitelerde ve araştırma enstitülerinde bu konu kendiliğinden genişledi. Donanımın sağlanmasından çok önce profesörler ve doktoralı yardımcıları en iyi kişiliklerimizi ortaya çıkaran yazılımlar tasarladılar – hoşgörülü, açık fikirli, düşünceli, en ufak bir entrika, kötü niyet ya da önyargıdan bile uzak. Teorisyenler, iyi tasarlanmış ilkelere göre hareket eden, binlerce, milyonlarca ahlaki ikilemi tarayarak öğrenecek düzeyli bir yapay zekâ bekliyorlardı. Bu zekâ bize nasıl olacağımızı, nasıl iyi olacağımızı öğretebilecekti. İnsanlar ahlak açısından kusurluydular – tutarsız, duygusal açıdan değişken, önyargılara, hatalı kavramalara yatkın, ki pek çoğunun kimseye yararı yoktu. Yapay insanı şarj edecek uygun, hafif bir akü ya da onun yüzüne tanınabilen türde ifadeler yerleştirecek esnek malzeme bulunmadan çok önce bile onu düzgün ve akıllı duruma getirecek yazılım mevcuttu. Biz, eğilip yaşlı bir adamın ayakkabısının bağcıklarını bağlayabilecek bir robot hazırlamadan önce bile, kendi yarattıklarımızm bizi kurtaracağını umuyorduk.

Sürücüsüz arabanın ömrü kısa oldu, en azından ilk şekliyle, ahlaki nitelikleri de zaman içinde hiç sınanmadı. Teknolojinin uygarlığı kırılganlaştırdığı kuralını yetmişli yılların sonunda, trafiğin büyük ölçüde felce uğramasından daha canlı kanıtlayan bir şey yoktu. O sırada otonom otomobiller toplam otomobil sayısının yüzde on yedisini oluşturuyordu. Manhattan'ın tıkanıklığında iş çıkışı yaşanan o yakıcı akşamları kim unutabilir? Güneşin olağandışı sıcağında donanıma monte radarların pek çoğu hemen devre dışı kalmıştı. Sokaklar ve bulvarlar, köprüler ve tüneller tıkanmış, açılmaları günler sürmüştü. Dokuz ay sonra, Avrupa'nın kuzeyindeki Ruhr'da buna benzer bir trafik sıkışıklığı ekonomide kısa süreli bir gerilemeye yol açmış, komplo teorileri üretilmişti. Kargaşa yaratma heveslisi ergen *hacker*'lar mı yapmıştı bunu? Yoksa gelişmiş *hacker*'lık becerileri olan, uzaktaki saldırgan, başıbozuk bir ülke mi? Ya da, ki benim favorim buydu, yeniliğin sıcak soluğundan nefret eden eski kafalı bir otomobil üreticisi mi? Bizim aşırı meşgul güneşimiz dışında hiçbir suçlu bulunamadı.

Nasıl iyi olunacağını bildiğimizi dünyadaki dinler ve büyük edebiyatlar gayet açık seçik gösterdiler. Özlemlerimizi şiire, düzya-

zıya ve şarkılara döktük ve ne yapacağımızı bildik. Sorun, sürekli ve hep birlikte rolümüzü oynamaktaydı. Otonom arabanın geçici ölümünden sonra kurtarıcı bir robotik erdem hayali hâlâ sürüyordu. Âdem ve arkadaşları bunun ilk somut örnekleriydi, kullanım kılavuzunda öyle yazıyordu. Onun ahlak açısından benden üstün olması gerekiyordu. Ondan daha iyisiyle karşılaşmayacaktım. Arkadaşım olsaydı acımasız ve korkunç bir hatayla suçlanacaktı. Sorun, onu satın almış olmamdı, o benim pahalı bir malımdı, şöyle böyle üstlendiği bir destek dışında bana karşı ne gibi yükümlülükleri olduğu belli değildi. Kölenin efendisine ne gibi bir borcu vardır? Hem Miranda bana "ait" değildi. Bu besbelliydi. İhanete uğradığımı düşünmek için hiçbir nedenim olmadığını söylediğini duyar gibiydim.

Ama Miranda ile henüz üzerinde konuşmadığımız şu öteki mesele vardı. Otomobil sanayiindeki yazılım mühendisleri Âdem'in ahlaki değerlerini belirlemiş olabilirlerdi. Ama onun kişiliğini Miranda'yla ikimiz oluşturmuştuk. Bu kişiliğin onun ahlak ölçülerine ne kadar girdiğini ya da orada ne kadar öncelik kazandığını bilmiyordum. Kişilik ne kadar derine inerdi? Eksiksiz biçimlendirilmiş bir ahlak sistemi herhangi bir eğilime kapılmadan serbest hareket etmeliydi. Ama bunu yapabilir miydi? Bir hard disk'in içine sıkıştırılan ahlak yazılımı, bir zamanlar okullarda okutulan felsefe kitaplarını dolduran "kapta mini beyin" düşünce deneyinin yavan bir eşdeğerinden başka bir şey değildi. Öte yandan yapay bir insan aramıza, eksikli, düşmüş bizlerin arasına girmek ve bizimle birlikte yuvarlanıp gitmek zorundaydı. Fabrikalarda steril koşullarda hazırlanan eller kirlenmeliydi. İnsana özgü manevi boyutta var olmak demek bir bedene sahip olmak demekti; bir sese, bir davranış tarzına, belleğe ve arzulara sahip olmak, somut şeyler yaşayıp acı çekmek demekti. Kusursuz derecede dürüst biri, dünyayla bu tarzda içli dışlı olduktan sonra Miranda'ya kolay kolay karşı koyamayabilirdi.

Gece boyunca, Âdem'in yok olduğunu hayal etmiştim. Onu suları kirli Wandle Nehri'ne sürüklemek için kullandığım halatı sımsıkı yakalayan ellerimi görüyordum. Keşke bu kadar çok paraya mal olmasaydı. Şimdi daha da artıyordu masrafım. Miranda'yla geçirdiği zaman ilkeleriyle zevk arayışı arasındaki bir mücadele olamazdı. Onun erotik hayatı sahici değildi. Bir bulaşık makinesi bulaşıkları

ne kadar umursarsa o da Miranda'yı o kadar umursuyordu. Âdem ya da onun alt programları Miranda'nın onayını benim hiddetime yeğliyorlardı. Miranda'yı da suçluyordum, çünkü kutucukların yarısını o işaretlemiş ve Âdem'in mizacındaki pek çok çapraşıklığı o ayarlamıştı. Ve Miranda'ya görev verdiğim için de kendimi suçluyordum. Yeni bir arkadaşı "keşfedercesine" keşfetmek istemiştim Âdem'i; işte şimdi buradaydı, kendi iradesiyle hareket eden aşağılık biri. Bu süreçte Miranda'ya daha sıkı bağlanmak istemiştim. Eh, bütün gece onu düşünmüştüm. Tam bir başarıydı.

Merdivende ayak sesleri duydum. İki kişinin ayak sesleri. Dünkü gazeteyi ve kahve fincanımı önüme çektim, okumaya dalmış gibi görünmeye hazırlandım. Gururumu korumalıydım. Miranda'nm anahtarı kilitte döndü. Âdem'in önünden mutfağa girerken, başımı, okuduğum şeye ara vermek istemiyormuşum gibi kaldırıp baktım. Az önce gazetenin baş sayfasında ilk kalıcı yapay kalbin Barney Clark isimli bir adama takıldığını öğrenmiştim.

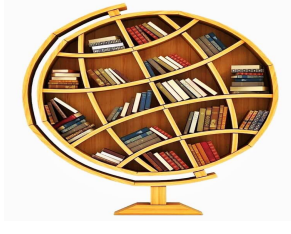
Miranda'nın farklı görünmesi içimi acıttı; tazelenmişti, kendine çeki düzen vermişti. Yine sıcak bir gündü. İki kat beyaz tülbentten incecik plili bir etek vardı üstünde. Bana yaklaşırken etekliğinin kumaşı Miranda'nın çıplak dizlerinin beş on santim üstüne sürtündü. Çorapsızdı, okulda giyilen türden lastik tabanlı keten ayakkabılar ve edeplice boğazına kadar iliklediği pamuklu bir bluz giymişti. Bütün bu beyazlıkta bir alaycılık vardı. Başının tepesinin tam arkasına daha önce hiç görmediğim bir toka takmıştı, parlak kırmızı plastikten ucuz görünümlü bir süs. Âdem'in mutfaktaki karton kutudan aldığı bozuk paralarla bunu Miranda için Simon'ın dükkânından satın almak amacıyla evden gizlice çıkmış olmasını aklım almıyordu. Ama anladım, bayağı sarsıldım, yine de bunu gülümsememin arkasına gizledim. Yıkılmış görünmeyecektim.

Âdem yarı yarıya Miranda'nın arkasına saklanıyordu. Miranda durunca o da onun yanında durdu ama yüzüme bakmıyordu. Miranda ise neşeli görünüyor, iyi haberler vermek üzere olan biri gibi keyifle dudaklarını büküyordu. Onlarla aramda mutfak masası vardı, ikisi bir işe başvurmuş adaylar gibi benim oturduğum yerin tam karşısında duruyorlardı. Başka zaman olsa kalkıp Miranda'ya sarılır, ona kahve ikram ederdim. Sabahları kahvesiz duramazdı, hem de koyu kahve içerdi. Bunları yapmak yerine başımı dikleştirdim, gözlerimi onun gözlerine diktim ve bekledim. Elbette tenis

için böyle giyinmişti, top da onun... Ah şu aptalca fikirlerimden nasıl da nefret ediyordum. O ikisiyle yapacağım konuşmanın bir işe yarayacağını düşünemiyordum. Barney'nin yeni kalbiyle ne kadar şanslı olduğunu düşünmek çok daha iyiydi.

Miranda Âdem'e, "Sen şuraya..." diyerek onun her zaman oturduğu sandalyeyi işaret etti, oturması için geri çekti. Âdem hemen oturdu. Kemerini gevşetirken, elektrik kablosunu alıp prize takarken onu izledik. Tabii ki bitkindi. Miranda elini uzatıp ensesindeki noktayı buldu ve bastırdı. Önceden anlaştıkları belliydi. Âdem'in gözleri kapanır kapanmaz başı öne düştü, biz de yalnız kaldık.

Kitap Kurdu

Dört

Miranda ocağa gidip kendine kahve hazırladı. Sırtı hâlâ bana dönükken neşeli bir sesle, "Charlie" dedi. "Gülünç oluyorsun."

"Öyle mi?"

"Düşman gibi."

"Ya?"

Masaya iki fincanla bir sürahi süt getirdi. Hareketleri seri ve rahattı. Ben orada olmasaydım kendi kendine şarkı bile söyleyebilirdi. Elleri limon kokuyordu. Omzuma dokunacağını sandım ve gerildim, ama o yine mutfağın öbür tarafına gitti. Bir süre sonra nazik denebilecek bir sesle, "Dün gece bizi duymuşsun" dedi.

"Sizi duydum."

"Ve sinirlenmişsin."

Yanıt vermedim.

"Sinirlenmene gerek yok."

Omuzlarımı silktim.

"Yatakta vibratör kullansaydım da aynı şeyleri mi hissederdin?

"O bir vibratör değil."

Miranda kahvesini alıp masaya geldi, iyice yakınıma oturdu.

Nazik ve ilgili davranıyordu, aslında bana somurtkan çocuk muamelesi yapıyor, benden on yaş küçük olduğunu unutturmaya çalışıyordu. Şu anda aramızda geçen, şimdiye kadarki en mahrem konuşmamızdı. Düşman gibi mi? Daha önce hiçbir ruh halimi böyle tanımlamamıştı.

"Ancak onunki kadar bilinci var" dedi.

"Vibratörlerin kendi fikirleri yoktur. Onlar bahçedeki yabani otları temizlemezler. Âdem bir erkek gibi görünüyor. Herhangi bir erkek gibi."

"Biliyor musun, organı kalktığında–"

"Bunu duymak istemiyorum."

"Bana anlattı. Penisine arıtılmış su doluyormuş. Sağ kalçasındaki bir depodan."

Bu dediği içimi rahatlatabilirdi ama ben istifimi bozmamaya kararlıydım. "Bütün erkekler böyle söyler."

Güldü. Onu hiç böyle neşeli ve rahat görmemiştim. "Sana şunu hatırlatmaya çalışıyorum. O s.ktirici bir *makine*."

S.ktirici bir makine.

"İğrençti, Miranda. Ben bir şişme kadını becerseydim sen de aynı şeyi hissederdin."

"Trajik hale getirmezdim. Birisiyle ilişkin olduğunu düşünmezdim."

"Ama sen ilişkiye girdin. Tekrarlanacak bu." Bu olasılığı dile getirmek niyetinde değildim. Etkileyici, kaçamak bir yanıttı, söylediğimi yalanlaması için ipucu vermiştim. Ancak "trajik" sözcüğü beni nedense kışkırtmıştı.

"Şişme bebeği bıçakla parçalasaydım kaygılanmakta haklı olurdun."

"Aradaki bağlantıyı anlayamadım."

"Mesele Âdem'in ruh hali değil. Seninkisi."

"Ah, bu durumda..." Âdem'e döndü, cansız elini tutup biraz kaldırdı, sonra bıraktı. "Varsayalım ki sana onu sevdiğimi söyledim. İdeal erkeğim olduğunu. Harika bir âşık, tekniği ideal, yorulmak bilmiyor. Yaptığım ya da söylediğim hiçbir şey onu gücendirmiyor. Düşünceli, hatta itaatkâr, bilgili de, sohbeti iyi. Yük beygiri kadar da güçlü. Ev işlerinde harika. Soluğu, ısınmış bir televizyonun arkası gibi kokuyor, ama buna katlanabilirim–"

"Tamam. Yeter."

Yeni farkına vardığım bu iğneleyici tavrı sırasında sesi yükselip alçalıyordu. Bu gösterisinin özünde adi olduğunu düşündüm. Bana kalırsa apaçık olan gerçeği gizliyordu. Bana gülümserken bir yandan da Âdem'in bileğini okşuyordu. Ya zafer duygusuyla ya da özür dileme anlamında, hangisi olduğunu çıkaramadım. Bu alaycı, hoppa tavrının nedeninin olağanüstü seksle geçirilmiş bir gece olduğundan kuşkulanmam kaçınılmazdı. İçini okumam her zamankinden de zordu şimdi. Acaba onunla ilişkimi tamamıyla kessem mi diye düşündüm. Âdem'i kendime alır, üst kattaki yedek şarj kablosunu geri ister, Miranda'yı yine komşu ve arkadaş, uzak bir arkadaş rolüne iade ederdim. Böyle düşününce bu fikir ancak bir kıvılcım düşmüş kadar irkiltti beni. Hemen arkasından Miranda'dan asla kurtulamayacağımı ve asla kurtulmak istemediğimi düşündüm – çoğu zaman. İşte şimdi yanımdaydı, bedeninin yaz sabahı ılıklığını hissedebileceğim kadar yakınımda. Çok güzeldi, beyaz tenli, ılımlıydı, gelinler

gibi beyaz giymişti, beni kızdırmaya devam etmediği için yine sevgi dolu bir kaygıyla gözlerini yüzüme dikmişti. Bu bakış yeniydi. Belki de –bu yüreklendirici bir düşünceydi– akıllı bir alet bir işe yaramış, Miranda'nın derindeki duygularının ortaya çıkmasını sağlamıştı.

İnsanın sevdiği kişiyle tartışması zaten bir işkencedir. Benlik istemese de ikiye bölünür. Aşk da Freudyen karşıtıyla kozlarını paylaşır. Ölüm kazanır ve aşk ölürse kimin umurunda olur? Senin olur, bu da seni öfkelendirir, daha da pervasız yapar. İçsel yorgunluk da vardır. İki taraf da bilir ki, ya da bildiklerini düşünür ki, günlerce, hatta haftalarca sürse de sonunda barışacaklardır. O an geldiğinde tatlı olacak, büyük bir sevecenlik ve sevinç vaat edecektir. Öyleyse neden şimdi barışılmasın, neden kestirmeden gidilmesin, o çaba gerektiren öfkeden neden vazgeçilmesin? İkinizin de elinden gelmez bu. Bir kızağa binmişsinizdir, duygularınızı da geleceğinizi de kontrol edemiyorsunuzdur. Çabanız şiddetlenecek, sonunda her bir kaba sözcüğün söylenmemesi beş katı çaba gerektirecektir. Buna karşılık, karşıdaki kişiyi bağışlamak da bencillikten uzaklaşıp dikkati toplama becerisi gerektirecektir.

Bu kadar karşı konulamayan bir çılgınlığa en son kalkışalı uzun zaman olmuştu. Miranda ile henüz tartışmıyorduk, kaçamak yanıtlar veriyor, yakınlaşıyorduk, ama başlamamızı sağlayacak kişi bendim. Bütün bu ustaca planlanmış soğukkanlılığı ve alaycılığı, şimdi de dostça ilgisi karşısında kendimi köşeye sıkışmış hissediyordum. İçimden haykırmak geliyordu. Kanımdaki erkeklik beni buna zorluyordu. Sadakatsiz sevgilim, yüzsüzce, benim duyacağım bir yerde, bir başka adamla. Kolay olmalıydı. Bana engel olan ne sosyal köklerimdi ne de coğrafi köklerim. Yalnızca çağdaş mantıktı. Belki de Miranda haklıydı, Âdem yeterli nitelikte değildi, erkek değildi. *Persona non grata*. O, iki ayaklı bir vibratördü, ben de boynuzlu kocaların en sonuncusu. Hiddetimi haklı çıkarmak için kendimi ikna etmeli, Âdem'in eylem gücü, motivasyonu, öznel duyguları, özbilinci olduğunu kabul etmeliydim – sadakatsizlik, ihanet, düzenbazlık dahil her şey vardı onda. Makinenin bilinçli oluşu – mümkün müydü bu? Şu eski soru. Alan Turing'in raporunu seçtim. Onun güzelliği ve basitliği hiç bu kadar hoşuma gitmemişti daha önce. Üstat imdadıma yetişti.

"Dinle" dedim. "Eğer Âdem bir insan gibi bakıyor ve ses çıkarıyor ve davranıyorsa, o zaman benim açımdan öyledir. Aynı varsayımım, sen söz konusu olduğunda da geçerli. Herkes için geçerli.

Hepimiz böyle yaparız. Onunla yattın. Öfkeliyim. Şaşırman da beni hayrete düşürdü. Eğer gerçekten şaşırdıysan."

"Öfkeliyim" sözcüğüyle birlikte sesimi de öfkeyle yükseltmiştim. Nefis bir ferahlık kapladı içimi. Başlıyorduk.

Ancak Miranda bir an savunmaya geçti. "Merak ediyordum" dedi. "Nasıl olacağını bilmek istiyordum."

Merak, yasak meyve, Tanrı'nın ve Marcus Aurelius'un ve Aziz Augustinus'un lanetlediği şey.

"Senin merak ettiğin yüzlerce erkek vardır."

Bu canına okudu onun. Çizgiyi aşmıştım. Sandalyesini gürültüyle gıcırdatarak geri itti. Yüzü karardı. Nabzı hızlanmıştı. Gülünç bir şekilde istediğim şeyi elde etmiştim.

"Sen Havva'ya meraklıydın" dedi Miranda. "O nedendi? Havva'yı ne yapacaktın? Doğruyu söyle Charlie."

"Hangisi olsa olurdu."

"Hayal kırıklığı yaşadın. Bıraksaydın da Âdem seni becerseydi. Bunu istediğini görebiliyordum. Ama fazla tutucusun sen."

Kısıtlamasız bir tartışmada söylenen en son şeye yanıt vermenin gerekli olmadığını kadın kavgacılardan öğrenmem yirmili yaşlarımın tamamını almıştı. Genellikle en iyisi hiçbir şey söylememekti. Saldırı hamlesi yapıyorsan fili de kaleyi görmezden gel. Mantığa da, düz çizgide ilerlemeye de gerek yok. En iyisi ata güven.

"Dün gece, plastik bir robotun altında yatarken, var gücünle çığlık atarken, nefret ettiğin şeyin insan unsuru olduğu aklına gelmiştir herhalde" dedim.

"Onun insan olduğunu az önce kendin söyledin" oldu yanıtı.

"Ama sen onun vibratör olduğunu düşünüyorsun. Fazla karmaşık bir şey değil. Seni azdıran da bu."

Atın hamlesini Miranda da biliyordu. "Sen kendini sevgili sanıyorsun."

Bekledim.

"Sen bir narsistsin. Kadının orgazm olmasını sağlayınca bir şey başardığını sanıyorsun. Kendinin başardığını."

"Seninleyken öyle." Saçmaydı bu.

Miranda ayağa kalkmıştı. "Seni banyoda gördüm. Aynada kendine hayranlıkla bakıyordun."

Hoş karşılanabilir bir hata. Günlerim bazen içimden kendi kendime konuşarak başlardı. Genellikle tıraş olduktan sonra birkaç

saniyeliğine. Yüzümü kurular, gözlerimin içine bakar, eksikliklerimi listelerdim, hep aynı şeyler: Para, oturacağım ev, ciddi bir iş ve son zamanlarda Miranda – o konuda ilerleyememek, şimdi de bu. Beni bekleyen gün için de kendime görevler verirdim, ıvır zıvır şeyler, anlatması bile yüzümü kızartır. Çöpü dışarı çıkar. Daha az iç. Saç tıraşı ol. Malları elden çıkar. Gözetlendiğim hiç aklıma gelmemişti. Onun ya da benim banyomun kapısı aralık kalmış olmalıydı. Belki dudaklarım kıpırdıyordu.

Ama şimdi Miranda'yı hizaya getirmenin sırası değildi. Koma halindeki Âdem tam karşımızda oturuyordu. Şimdi ona, o kaslı kollarına, burnunun dik açısına bakarken, biraz da kıskançlık duyarken, hatırladım. O sözler ağzımdan çıkarken belki de büyük bir hata yaptığımı biliyordum.

"Salisbury yargıcının ne dediğini hatırlat bana."

İşe yaradı. Bana arkasını dönüp mutfağın öbür ucuna giderken Miranda'nın yüzü durgunlaştı. Yarım dakika geçti. Ocağın yanında durmuş köşeye bakıyor, elinde tuttuğu bir şeyi, bir şişe açacağını, mantarı ya da şarap şişesinin ağzındaki folyonun parçasını sıkıp duruyordu. Sessizlik sürerken omuzlarının hatlarına baktım ve acaba ağlıyor mu diye merak ettim, acaba cahillik edip fazla mı ileri gitmiştim. Ama sonunda dönüp bana baktığında kendini toparlamıştı, yüzü ıslak değildi.

"Nereden biliyorsun onu?"

Başımla Âdem'i gösterdim.

Sözlerimi hazmetti, sonra da "Anlamıyorum" dedi. Sesi alçaktı.

"Her şeye ulaşabiliyor."

"Aman Tanrım."

"Herhalde beni de araştırmıştır" diye ekledim.

Bunu dedikten sonra tartışmamız birden kesilip bitti, ama ne barışmıştık ne de birbirimize düşman olmuştuk. Şimdi ikimiz Âdem'e karşı birlik olmuştuk. Ama kafamdaki en önemli şey bu değildi şimdi. İncelikli numaram, pek çok şey bilir gibi görünüp bir şey, herhangi bir şey öğrenmekti.

"Âdem açısından merak diyebilirsin buna" dedim. "Ya da bir tür algoritma olarak bakabilirsin."

"Arada ne fark var?"

Tam Turing'in söylediği şey. Ama bir şey demedim.

"Eğer insanlara anlatacaksa," diye devam etti Miranda, "bu önemli olur."

"Yalnızca bana anlattı."

Miranda elinde bir çay kaşığı tutuyordu. Durmadan evirip çeviriyor, parmaklarının arasında döndürüyordu, sol eline geçirip baştan başlıyor, sonra öbür eline alıyordu. Ne yaptığının farkında değildi. Bunu seyretmekten hoşlanmadım. Miranda'yı sevmeseydim her şey ne kadar kolay olurdu. O zaman onun ihtiyaçlarını dikkate alır, kendiminkileri hesaba katmazdım. Mahkemede ne olduğunu bilmeliydim, sonra onu anlar, kucaklar, destekler, bağışlardım – ne gerekiyorsa. Sevecenlik kılığına girmiş bencillik. Ama aynı zamanda sevecenlikti de. Sahtekâr sesim kulaklarıma pek cılız geldi.

"Olanları senin açından bilmiyorum."

Miranda masaya dönüp kendini bütün ağırlığıyla sandalyeye bıraktı. Boğazındaki düğümlenmeyi temizlemeye çabalamadan, "Kimse bilmiyor" dedi.

Sonunda doğrudan baktı bana. Gözlerinde keder ya da bir şeyin yoksunluğu okunmuyordu. İnatçı bir meydan okuma bakışlarını sertleştirmişti.

Yumuşak bir sesle, "Bana anlatabilirsin" dedim.

"Yeterince biliyorsun."

"Camiye gitmenin bununla bir ilgisi var mı?"

Bana acıyarak baktı ve başını hafifçe iki yana salladı.

"Âdem bana yargıcın dava özetini okudu" diye tekrar yalan söylerken Âdem'in bana Miranda yalancıdır dediğini hatırladım. Şeytanca.

Dirseklerini masaya dayamıştı, elleri ağzını kısmen kapatıyordu. Gözlerini pencereye çevirmişti.

Saldırmaya devam ettim. "Bana güvenebilirsin."

Sonunda boğazını temizledi. "Orada yazanların hiçbiri doğru değildi."

"Anlıyorum."

"Ah Tanrım" dedi yeniden. "Âdem sana bunu neden anlatıyordu?"

"Bilmiyorum. Ama senin bunu aklından çıkaramadığını biliyorum. Sana yardım etmek istiyorum."

Tam bu noktada elini elime vermeli ve bana her şeyi anlatmalıydı. Bunun yerine sertleşti. "Anlamıyor musun? O hâlâ hapiste."

"Evet."

"Üç ay daha. Sonra çıkacak."

"Evet."

Sesini yükseltti. "Peki bana bu konuda nasıl yardımcı olacaksın?"

"Elimden geleni yaparım."

İçini çekti. Sesi sakinleşti. "Biliyor musun?"

Bekledim.

"Senden nefret ediyorum."

"Miranda. Hadi ama."

"Senin ya da özel arkadaşının benim hakkımda bir şey öğrenmesini istemiyordum."

Elini tutmak için uzandım ama o geri çekti. "Anlıyorum," dedim, "şimdi biliyorum, ancak bu benim duygularımı değiştirmiyor. Ben senin tarafındayım."

Fırlayıp kalktı masadan. "*Benim* duygularımı değiştiriyor. İğrenç bir şey. Benim hakkımdaki bu şeyi bilmen iğrenç."

"Benim için öyle değil."

"Benim için öyle değil."

Taklidimi yapması acımasızlıktı, hilemin temelsizliğini gayet iyi yakalamıştı. Şimdi bana farklı bakıyordu. Başka bir şey daha söylemek üzereydi. Tam o sırada Âdem gözlerini açtı. Miranda bana fark ettirmeden onu devreye almış olmalıydı.

"Tamam" dedi Miranda. "Basından öğrenemeyeceğin bir şey söyleyeceğim sana. Geçen ay Salisbury'deydim. Kapıya biri geldi, ağzındaki dişleri eksik, sırım gibi bir adam. Bir haber getirmişti. Peter Gorringe üç ay sonra çıkınca..."

"Eee?"

"Beni öldüreceğine yemin etmiş."

Baskı altında kalınca, ki korku da böyle bir andır, sağ gözümdeki zayıf bir kas kasılmaya başlar. Dikkatimi toplar gibi yaparak bir elimi kaşıma bastırdım, oysa tenimin altındaki kıvranmaları başkalarının göremeyeceğini biliyordum.

"Gelen onun hücre arkadaşıymış," dedi, "Gorringe'in ciddi olduğunu söyledi."

"Evet."

Isırır gibi konuştu Miranda. "Ne demek istiyorsun?"

"Dediğini ciddiye alsan iyi olur."

"Alsak" değil, "alsan" – sözümden nasıl etkilendiğini gözünü kırpmasından ve hafifçe irkilmesinden anladım. Kasıtlı olarak öyle

konuşmuştum. Ona defalarca yardım teklif etmiş, ama geri çevrilmiştim, şimdiyse yardıma ne kadar ihtiyacı olduğunu görüyordum. Kendimi tuttum ve onun benden yardım istemesini bekledim. Belki de istemezdi. Şu Gorringe'i gözümün önüne getirdim, iri biri, hapishanedeki spor salonundan çıkıyor, endüstriyel şiddet usullerinde usta. Demir çubuk, et çengeli, İngiliz anahtarı.

Miranda'yı dinleyen Âdem'in dikkatli gözleri benim üzerimdeydi. Aslında Miranda yılgınlıklarını anlatırken benden yardım istiyordu. Polis, henüz işlenmemiş bir suça karşı bir şey yapmak istemiyordu. Miranda'nm elinde kanıt yoktu. Gorringe'in tehdidi sözde kalıyordu, bir aracı vasıtasıyla ulaştırılmıştı. Miranda ısrar edince sonunda bir memur Gorringe'le konuşmaya razı olmuştu. Hapishane Manchester'ın kuzeyindeydi, görüşmeyi ayarlamak bir ay sürmüştü. Polis memuru rahat ve neşeli Gorringe'e bayılmıştı. Bu öldürme lafları şakaydı, demişti Gorringe. Lafın gelişiydi, tıpkı –bu kısmı memurun tuttuğu notlarda vardı– "Madras soslu tavuk için adam öldürürüm" der gibi. Hücre arkadaşının yanında bir şey söylemiş olabilirdi, şimdi serbest bırakılmış olan bu adam pek zeki biri değildi. Bu adam Salisbury'den geçerken gidip bu haberi vereyim diye düşünmüş olabilirdi. Zaten oldum olası az buçuk kindardı. Polis bütün bunları not etmiş, Gorringe'e uyarıda bulunmuş, hayatları boyunca Manchester City'yi tutmak gibi ortak bir zevkleri olduğunu gören iki adam el sıkıştıktan sonra ayrılmışlardı.

Elimden geldiğince dinledim Miranda'yı. Kaygı, insanın dikkatini çok dağıtır. Âdem de dinliyor, sanki son bir saat devre dışı kalmamış da her şeyi anlıyormuş gibi başını bilgece sallıyordu. Miranda'nm çok iyi uyum sağladığım ruh halinde, şimdi benden çok yetkililere yönelttiği hafif bir öfke okunuyordu. Gorringe'in polis memuruna anlattığı hiçbir şeye inanmayarak bizim Clapham milletvekilimizin seçmenlerle yaptığı haftalık görüşmeye gitmişti – İşçi Partisi'ndendi elbette, sıkı bir eski toprak, sendika yöneticisi, bankacıların baş belasıydı. Kadın Miranda'yı tekrar polise yönlendirmiş. Miranda'nm öldürülmesi olasılığı anayasa meselesi değilmiş.

Bunların anlatılmasını sessizlik izledi. Kendi yalancılığımın beni sormaktan alıkoyduğu aşikâr soru kafamı kurcalıyordu. Ölmeyi hak edecek ne yapmıştı Miranda?

Âdem, "Gorringe adresimizi biliyor mu?" diye sordu.

"Kolaylıkla bulabilir."

"Onun şiddete başvurduğunu hiç gördün mü ya da duydun mu?"

"A, evet."

"Yalnızca seni korkutmak istiyor olabilir mi?"

"Mümkündür."

"Cinayet işleyebilir mi?"

"Çok, çok öfkeli."

Miranda bu zor soruları gerçek bir insandan, bir dedektiften geliyormuş gibi yanıtlıyordu, bir "s.ktirici *makine*"den gelir gibi değil. Âdem bir şey sormadığına göre Miranda'nın ne yaptığını, Gorringe'i kışkırtmak için nelere kalkıştığını bildiği belliydi. Bunların hiçbiri Âdem'i ilgilendirmezdi, ben de onun acil durum düğmesini merak ediyordum. Biraz daha kahve içmek istiyordum ama sandalyemden kalkıp da hazırlayacak gücüm yoktu.

Sonra evlerin arasındaki, ortak kullanılan giriş kapısına götüren dar yolda ayak sesleri duyduk. Postacının gelmeyeceği kadar geç, Gorringe'in gelemeyeceği kadar erken bir vakitti. Talimata benzer şeyler söyleyen bir erkek sesi duyduk. Sonra kapı çaldı ve ayak sesleri hızla uzaklaştı. Miranda'ya baktım, o da bana baktı ve omuzlarını silkti. Çalan benim kapımın ziliydi. Miranda gidip açmayacaktı.

Âdem'e döndüm. "Lütfen."

Hemen kalktı, havagazı saatleriyle elektrik saatlerinin arasında paltolarımızın asılı olduğu tıkış tıkış küçük koridora çıktı. Kapının mandalını açtığını duyduk. Birkaç saniye sonra sokak kapısı kapandı.

Âdem, bir çocuğu elinden tutarak içeri getirdi, çocuk çok küçüktü. Üzerinde kirli bir şort ve tişört, ayaklarında birkaç numara büyük gelen pembe plastik sandaletler vardı. Bacakları ve ayakları kir içindeydi. Serbest elinde kahverengi bir zarf tutuyordu. Âdem'in elini, daha doğrusu işaretparmağını sıkı sıkı tutuyordu. Gözleri bir bana, bir Miranda'ya gidiyordu. O arada ikimiz de ayağa kalkmıştık. Âdem zarfı çocuğun elinden çekip aldı, bana uzattı. Kullanıla kullanıla aşınmış süet gibi yumuşak ve pörsümüştü, üzerinde kurşunkalemle yapılmış eklemeler ve üzeri çizilmiş yazılar vardı. Zarfın içinden çocuğun babasına verdiğim kart çıktı. Arka tarafına kalın, siyah, büyük harflerle bir not yazılmıştı. "Sen istedin onu."

Zarfı Miranda'ya verdim, çocuğa baktım, sonra adını hatırladım.

En yumuşak sesimle, "Merhaba Mark. Buraya nasıl geldin?" dedim.

Ben konuşurken Miranda tatlı, sevecen bir ses çıkararak çocuğa yaklaşmaya başlamıştı. Ama çocuk artık bize bakmıyordu. Parmağını hâlâ sıkı sıkı tuttuğu Âdem'e çevirmişti gözlerini.

Küçük oğlan şok geçiriyor olabilirdi, ancak dışarıdan bakınca hiç kaygılı görünmüyordu. Keşke ağlasaydı, çünkü içinde bir mücadele olduğu izlenimini veriyordu. O yabancı mutfakta tanımadığı insanların arasındaydı, omuzlarım geriye atmış, göğsünü ileri çıkarmış, daha iri ve cesur görünmeye çabalıyordu. Bir metreyi biraz aşan boyuyla elinden gelen bu kadardı. Ayağındaki sandaletler bir ablası olduğunu akla getiriyordu. O neredeydi? Salıncaklı parktaki karşılaşmadan Miranda'ya söz etmiştim, o da notun anlamını çözmüştü. Mark'ın omzuna sarılmayı denedi ancak çocuk omuzlarını silkerek onu reddetti. Belki de avutulmanın verdiği zevk hiç öğretilmemişti ona. Âdem kımıldamadan ve dimdik duruyor, çocuk da onun güven verici parmağını bırakmıyordu.

Miranda onun önünde yere çömeldi, onunla aynı boya geldi, onu küçümsememeye kararlıydı. "Mark, dostlarının yanındasın, her şey iyi olacak" dedi sakinleştirici bir sesle.

Âdem çocuklar hakkında ilk elden hiçbir şey bilmiyordu, ancak bilinebilecek her şey emrindeydi. Miranda'yı bekledi, sonra zorlama olmayan bir sesle, "Evet, kahvaltıda ne yiyelim?" dedi.

Mark ortaya konuştu. "Kızarmış ekmek."

Doğru bir seçimdi. Mutfağın öbür tarafına gittim, yapacak bir şey bulduğum için rahatlamıştım. Miranda da ekmeği kızartmak istiyordu, böylece daracık bir alanda, birbirimize değmeden, ikimiz birlikte el yordamıyla çalıştık. Ben ekmeği kestim, Miranda da yağı çıkarıp bir tabak buldu.

"Meyve suyu?" dedi.

"Süt." Çocuk incecik sesiyle hemen yanıt vermişti, bir bakıma kendine güvenen bir sesti, ikimiz de cesaretlendik.

Miranda süt koydu, ama şarap kadehine, çünkü ondan başka temiz bardak bulamamıştı. Kadehi Mark'a verdiğinde çocuk başını çevirdi. Ben kahve fincanlarından birini yıkadım, Miranda sütü ona boşalttı ve yeniden verdi. Çocuk fincanı iki eliyle tuttu, ama

masaya gelmek istemedi. Bakışlarımızın altında mutfağın ortasında tek başına duruyordu, gözlerini kapatıp sütü içti, sonra fincanı ayaklarının dibine bıraktı.

"Tereyağı ister misin Mark?" diye sordum. "Marmelat? Fıstık ezmesi?"

Çocuk başını iki yana salladı, sanki duyduğu her isim kötü haber getiriyordu.

"Sadece kızarmış ekmek mi, yanında bir şey olmadan?" Ekmeği dörde böldüm. Çocuk onları tabaktan aldı, elinin içine sıkıştırdı, düzenli bir biçimde yemeye koyuldu, ekmek kırıntıları ayaklarının üzerine düşüyordu. İlginç bir yüzü vardı. Çok solgun, tombul, lekesiz bir cilt, yeşil gözler, gül goncası gibi bir ağız. Zencefil sarısı saçları neredeyse sıfır numara tıraşlıydı, bu da uzun, narin kulaklarını öne çıkarıyordu.

"Şimdi ne oldu?" dedi Âdem.

"Çiş."

Çocuk peşimde, dar koridordan geçerek tuvalete girdik. Klozet kapağını kaldırdım, çocuğun şortunu indirmesine yardım ettim. Külotu yoktu. Ne yapacağını iyi biliyordu, mesanesi de epeyce geniş olmalıydı, çünkü incecik akan çişi epeyce sürdü. Çocuk işerken ben de onunla sohbet etmeye çalıştım.

"Sana bir masal anlatmamı ister misin Mark? Resimli kitap bulalım mı?" Bende böyle bir kitap olduğundan kuşkuluydum.

Yanıt vermedi.

Uzun zamandır bu kadar minicik, basit bir göreve bu kadar odaklanmış bir penis görmemiştim. Ellerini yıkamasına yardım ederken bu işe alışkın göründü, ancak havluyu istemedi ve fırlayıp koridora çıktı.

Döndüğümde mutfağı pek keyifli buldum. Miranda ile Âdem masayı topluyor, radyoda flamenkolar çalıyordu. Aramıza yeni gelen kişi, bizi hem günlük hem önemli şeylere, hem tereyağsız kızarmış ekmeğe hem reddedilmiş bir varoluşun yarattığı şoka sokmuştu. Bizim kendi dağınık dertlerimiz –bir ihanet, bilinçlilik konusunda tartışmalı bir iddia, bir ölüm tehdidi– o kadar önemli değildi. Küçük çocuk yanımızdayken ortalığı toplamak, düzen getirmek önemliydi, ancak ondan sonra oturup düşünecektik.

Pırıl pırıl gitar az sonra yerini karmaşık ve çılgın bir orkestra müziğine bıraktı. Müziği kapattım, arkasından gelen sessizliğin

kısa süreli mutluluğunu yaşarken Âdem, "İkinizden biri şimdi yetkililerle temas kurmalı" dedi.

"Az sonra" dedi Miranda. "Henüz değil."

"Yoksa yasal durum zorlaşabilir."

"Evet" dedi Miranda. Hayır anlamında söylemişti.

"Ebeveynleri aynı fikirde olmayabilir. Annesi belki onu arıyordur."

Âdem yanıt bekledi. Miranda yeri süpürüyordu, ocağın yanında, içinde Mark'ın düşürdüğü ekmek kırıntıları da olan küçük bir öbek oluşmuştu. Miranda döküntüleri bir faraşa doldurmak için yere çömeldi.

Sakin bir sesle, "Charlie bana anlattı" dedi. "Çocuğun annesi berbat haldeymiş. Çocuğu dövüyormuş."

Âdem susmadı. Tıpkı, kaybetmeyi göze alamadığı bir müvekkiline hoşlanmadığı bir tavsiyede bulunan bir avukat gibi, nedenlerini incelikle anlattı.

"Tamam, ancak bu doğru olmayabilir. Mark annesini seviyordur. Ve yasal açıdan, çocuk reşit değilse, sizin konukseverliğiniz bir noktada yasaya aykırı bir duruma dönüşür."

"Bana göre hava hoş."

Mark gidip Âdem'in yanında durmuş, kot pantolonunun kumaşını başparmağıyla işaretparmağının arasına almıştı.

Âdem, çocuk duymasın diye sesini alçalttı. "Sakıncası yoksa size Çocuk Kaçırma Yasası'nı okuyayım, tarihi 19–"

Miranda, epeyce zorlanarak teneke faraşın kenarını pedallı çöp kutusunun ağzına vurup süpürdüklerini boşalttı. Ben bardakları kuruluyor, sevgilimle âşığının arasının açılmasını umursamıyordum. Lanet olası makine mantıklı konuşuyordu. Miranda ise mantıktan tamamıyla uzaktı. Âdem'in onu anlaması ya da faraşla çıkardığı gürültüyü yorumlaması belki mümkün değildi. Ben onları dinledim, gözledim ve bardakları kuruladım, sonra da uzun zamandır konulmadıkları yere, dolabın içindeki raflarına yerleştirdim.

Âdem temkinli tarzıyla konuşmaya devam ediyordu.

"Yasada, 'kaçırılma'nın yanında önemli sözcüklerden biri 'alıkoymak'. Belki polis çocuğu aramaya başlamıştır. İzin verirsen–"

"Âdem. Yeter artık."

"Buna benzer birkaç vakayı duymak istersin belki. 1969'da,

Liverpool'lu bir kadın bütün gece açık bir tamirhanenin önünden geçerken küçük bir kız çıkmış karşısına–"

Miranda Âdem'in yanına gitmişti, inanılmaz bir an boyunca Âdem'e vuracağını düşündüm. Miranda sözcükleri tek tek ayırarak, onun yüzüne bakarak kesin bir dille konuştu. "Senin öğütlerini istemiyorum, ihtiyacım da yok. Teşekkür ederim!"

Mark ağlamaya başladı. Hiç ses çıkarmasa da gül goncası aşağıya doğru büküldü. Sitem edercesine alçalarak uzayıp giden sızlanışını tıkırtılı bir ses izledi, çocuğun çöken ciğerleri içlerine hava çekmeye çabalıyordu. Sızlanmasını izleyen soluk alışı da uzundu. Arkasından gözyaşları da geldi. Miranda avutucu bir ses çıkardı ve elini çocuğun koluna koydu. Doğru hareket değildi. Çocuğun sızlanışı canavar düdüğünü andıran bir feryada dönüştü. Başka koşullar altında olsaydı mutfaktan dışarı fırlar, acil toplanma yerine koşardık. Âdem karşıdan bana göz atınca çaresizliğimi belirtmek için omuz silktim. Mark'ın annesine ihtiyacı vardı elbette. Âdem onu kaldırıp kucağına alınca çocuğun ağlaması ânında kesildi. Sonrasında küçük oğlan bir yandan yutkunurken bir yandan da yüksekteki konumundan, ok gibi sivrilmiş kirpiklerinin arasından bize donuk gözlerle baktı. Berrak bir sesle, hiç aksilenmeden, "Banyo yapmak istiyorum," dedi, "bir tane kayıkla."

Sonunda bütün bir cümle söylemişti; içimiz rahatladı. Karşı konulamayacak bir istekti. Hele de sınıfını gösteren eski, mükemmel sınır işaretleriyle, kusar gibi sesler çıkararak ve gırtlaksı t'lerle söylenince. Ne isterse verirdik ona. Ama hangi kayıktı bu?

Mark'ın sevgisini kazanmak için bir yarış başlıyordu.

"Gel öyleyse" dedi Miranda, tatlı, anaç bir sesle. Onu kucağına almak için kollarını uzattı ama Mark ondan uzaklaşıp yüzünü Âdem'in göğsüne gömdü. Miranda durumu kurtarmak için neşeli bir havayla, "Hadi gel su dolduralım" derken Âdem ifadesizce karşıya baktı, sonra Miranda ikisini alıp dışarı çıkardı, koridordan geçirip benim zevksiz banyoma götürdü. Birkaç saniye sonra musluklardan akan suyun uğultusu duyuldu.

Sanki mutfakta beşinci bir kişinin, o sabah hakkında, o sabah içimden peş peşe geçen duygular hakkında konuşabileceğim birinin varlığını çok doğal karşılamışım gibi, birden yalnız kalınca şaşırdım. Banyodan yine sıkıntılı çığlıklar duyuluyordu. Âdem koşarak mutfağa daldı, bir gevrek kutusu aldı, içindeki torbayı çıkardı, kutuyu

söktü, yassılttı, birkaç saniye içinde hızla, bir Japon web sayfasından kopyalamış olması gereken bir teknik kullanarak bir origami kayığı yaptı, dalgalanan tek ana yelkeni olan bir kayık. Sonra koşarak gitti ve sızlanma sesleri kesildi. Tekne suya indirilmişti.

Sersemlemiş durumda masada oturuyordum, ekranımın başına geçip biraz para kazanmam gerektiğinin farkındaydım. Aylık kiramı ödeme günü gelmişti, bankadaysa kırk sterlinden az param kalmıştı. Brezilyalı bir nadir element maden şirketinin hisseleri vardı elimde, bugün onları satmak için doğru gün olabilirdi. Ancak isteksizdim. Ara sıra depresyona girerdim, görece hafif geçerdi, kesinlikle intihara eğilimli olmazdım, uzun da sürmezdi, şimdiki gibi gelip geçerdi, her şey anlamını, amacını yitirir, hiçbir şeyden zevk almazdım, kısa bir süre taş kesilmiş gibi kalırdım. Beni neyin ayakta tuttuğunu dakikalarca hatırlayamazdım. Karşımda yığılı kirli fincanların, çanak ve sürahinin oluşturduğu bulaşıklara bakarken sefil dairemden çıkmamın asla mümkün olmayacağını düşündüm. Adına oda dediğim iki kutu, lekeli tavanlar, duvarlar ve döşemelerin içinde kalacaktım sonuna kadar. Mahallede benim gibi çok kişi vardı, ancak onlar benden otuz ya da kırk yaş büyüktüler. Onlara Simon'ın dükkânında rastlamıştım, en üst raftaki nitelikli dergileri alıyorlardı. Özellikle erkekler ve pejmürde kılıkları dikkatimi çekmişti. Yıllar önce hayatlarının önemli bir kavşağından geçmişlerdi – yanlış bir meslek seçimi, kötü bir evlilik, yazılmamış bir kitap, asla geçmeyen bir hastalık. Şimdi seçenekleri kalmamıştı, onlar da birazcık entelektüel özlem ya da merak sayesinde ayakta kalıyorlardı. Ama tekneleri batmıştı.

Mark içeri girdi, yalınayaktı, sırtında ayak bileklerine kadar uzanan bir giysi vardı. Benim tişörtlerimden biriydi ve Mark'ı etkilemişti. Pamuklu giysinin bel kısmını iki yandan elleriyle tutarak mutfakta bir aşağı bir yukarı, sonra da daireler çizerek koşmaya başladı, tişört çevresinde savrulsun diye parmak uçlarına basarak beceriksizce döndü. Dönünce de sendeledi. Miranda elinde onun kirli giysileriyle mutfağa geldi, sonra onları üst kata, kendi çamaşır makinesine götürdü. Belki de çocuğu burada tutmak için böyle yapıyordu. Başımı ellerimin arasına almış oturuyor, Mark'ı gözlüyordum, o da maskaralıklarıyla beni etkilemiş mi diye oturduğum tarafa bakıyordu. Oysa benim aklım başka yerdeydi, Mark'ın farkında oluşumun tek nedeni mutfakta hareket eden tek nesne oluşuydu. Onu yüreklendirmedim. Âdem'i bekliyordum.

Kapıda görününce, "Otur şuraya" dedim.

Karşımdaki sandalyeye yerleşirken boğuk bir şakırtı duyuldu, çocukların parmak şaklatırken çıkardıkları ses gibiydi. Küçük bir arıza. Mark mutfakta zıplamayı sürdürüyordu.

"Bu Gorringe neden Miranda'ya zarar vermek istiyor?" dedim. "Sakın bir şey saklama."

Bu makineyi anlamalıydım. Dikkatimi çeken bir özelliği vardı zaten. Âdem ne zaman birkaç yanıt arasından seçim yapmak zorunda kalsa, yüzü bir an, ancak iyice dikkat edilirse algılanacak şekilde, donup kalıyordu. Şimdi de öyle oldu, belli belirsiz, ama ben gördüm. Binlerce olasılığı taramış, tek tek değerlendirmiş, kullanım işlevini ve ahlak ölçüsünü karşılaştırmış olmalıydı.

"Zarar mı? Onu öldürmek istiyor."

"Neden?"

Âdem bakışlarını benden kaçırdı, ancak üreticileri, onun böyle duygulu bir iç çekişle ve başının motorize hareketiyle beni etkileyeceğini sanmışlarsa yanılıyorlardı. Ben Âdem'in gerçek anlamda bakabildiğine bile emin değildim.

"Miranda onu bir cinayetle suçladı. O inkâr etti. Mahkeme Miranda'ya inandı. İnanmayanlar da var."

Daha çok şey soracaktım, o sırada Âdem başını kaldırıp baktı. Oturduğum yerde arkama döndüm. Miranda mutfaktaydı ve Âdem'in söylediğini duymuştu. Bir anda ellerini çırpmaya, küçük oğlanın zıplamalarına neşeli çığlıklarla eşlik etmeye başladı. Onun yolunu kesti, ellerini ellerinin arasma aldı, ikisi daireler çizerek döndüler. Oğlanın ayakları yerden kesildi, Miranda onu döndürürken de keyifle bağırdı. Devam edelim, diye haykırdı. Ancak Miranda onunla kol kola girdi, İskoçların geleneksel danslarında olduğu gibi nasıl dönüleceğini, ayakların yere nasıl vurulacağını gösterdi, Mark da onun hareketlerini taklit etti, boştaki elini kalçasına dayadı, ötekini çılgınca havada salladı. Kolu ancak başının biraz yukarısına kadar uzanabiliyordu.

Hoplayıp zıplamayı fırıl fırıl dönmek izledi, sonra da tökezleyerek yapılan bir vals. Depresyonum azaldı. Miranda'nın dört yaşındaki bir çocuğa dansta eşlik etmek için iyice eğilen yumuşak sırtını görünce onu ne kadar sevdiğimi hatırladım. Mark keyifle çığlık atınca Miranda da onu taklit etti. Miranda sesini tizleştirip şarkı söyleyince Mark da onun gibi yapmaya çalıştı. Ben onları

seyredip el çırpıyordum ancak Âdem'in de farkındaydım. Hiç sesi çıkmıyordu, yüzü hâlâ ifadesizdi, dans edenlere bakmıyordu da sanki bakışları onları delip geçiyordu. Aldatılma sırası ondaydı, çünkü çocuğun en yakın arkadaşı artık kendisi değildi. Miranda onu çalmıştı. Âdem, Miranda'nın kendisini düşüncesizliği yüzünden cezalandırdığını anlamış olmalıydı. Mahkemede suçlama mı? Daha fazlasını öğrenmeliydim.

Mark gözlerini Miranda'dan ayırmıyordu. Büyülenmişti. Miranda onu kaldırdı, kucağında sallayarak dans etti, "Hey aman aman, kedi ile keman" diye şarkı söylüyordu. Acaba Âdem dans etmenin, salt hareket etmiş olmak için hareket etmenin zevkini anlayacak kapasitede mi diye merak ettim, acaba Miranda ona geçemeyeceği bir çizgiyi mi gösteriyordu. Eğer öyleyse, Miranda yanılmış olabilirdi. Âdem duyguları taklit edebilir ve onlara karşılık verebilirdi, akıl yürütmekten zevk alır gibi görünebilirdi. Sanatın amaçsız güzelliğinden de bir şeyler anlıyor olabilirdi. Miranda, Mark'ı yere bıraktı, bu kez kollarını çaprazlayarak yine ellerini ellerine aldı. Dalgalanır, kıvrılır gibi hareketlerle ufak ufak döndüler, bir yandan da Miranda şarkı söyleyip eğlendiriyordu çocuğu. "Eğer bugün gidersen ormana, büyük bir sürpriz çıkacaktır karşına..."

Mutfaktaki bu hoplayıp zıplamalar sırasında Âdem'in yetkililerle doğrudan temasa geçtiğini saatler sonra öğrendim. Mantıksız davranmamıştı, ama bunu bize haber vermeden yapmıştı. Böylece, dans ettikten ve bahçede birer bardak buzlu elma suyu içtikten sonra, temizlenmiş giysiler ütülendikten ve giyildikten, pembe sandaletler musluğun altında temizlendikten, tırnakları kesilmiş minik ayaklara geçirildikten sonra, öğle yemeği olarak çırpılmış yumurta yendikten ve çocuk şarkıları söylendikten sonra kapının zili çaldı.

Siyah başörtülü iki Asyalı kadın –anne kız olabilirlerdi– özür dileyerek ama profesyonelce bir ciddiyet içinde, Mark'ı almak üzere kendi daireleri tarafından buraya gönderildiklerini söylediler. Benim anlattığım salıncaklı park sahnesini dinlediler, bir karton parçasına karalanmış üç kelimelik mesajı okudular. Aileyi tanıyorlardı, notu alabilir miyiz diye sordular. Mark'ı annesinin yanına götürmeyeceklerini söylediler – henüz ona vermeyeceklerdi, yeniden değerlendirme yapılana ve bir yargıç bu konuda hüküm verene kadar vermeyeceklerdi. Tavırları kibardı. Yaşça büyük olan kadın, adı Jasmin'di, konuşurken Mark'ın başını okşuyordu. Bu ziyaret

boyunca Âdem masada, konumunu hiç bozmadan sessizce oturdu. Ara sıra ona göz atıyordum. Ziyaretçilerimiz onun farkındaydılar ve tuhaf tuhaf bakıştılar. İçimizden onu tanıştırmak gelmedi.

Birkaç idari formaliteden sonra kadınlar birbirlerine başlarıyla tamam işareti verdiler, genç olanı içini çekti. Kötü an gelmişti. Miranda'dan ayrılmamak için çığlıklar atan, onun saçlarına sıkı sıkı yapışan küçük oğlan kollarından alınırken Miranda hiçbir şey söylemedi. Sosyal hizmet uzmanları çocuğu evin kapısından çıkarırlarken Miranda birden arkasını dönüp üst kata gitti.

Clapham'ın kuzeyinin ötesinde, ülkeyi saran karmaşanın yarattığı büyük sarsıntılar bizim sorunlar yaşayan küçük evimizi de etkiledi. Mrs. Thatcher'dan hoşlanmayanların sayısı artıyordu, hem yalnızca "Batış" yüzünden de değil. Soylu sosyalist Tony Benn nihayet Muhalefet Lideri olmuştu. Tartışmalarda acımasız ve eğlendiriciydi, ancak Margaret Thatcher kendi başının çaresine bakabilirdi. Başbakanın Soruları programı şimdi televizyonda canlı yayınlanıyor ve en çok izlenen saatte yineleniyordu, halk o ikisinin her çarşamba günü öğle saatinde, bazen de espriler yaparak birbirlerine girdikleri programın tiryakisi olmuştu. Büyük bir seyirci kitlesinin parlamento konuşmalarına ilgi duymasının umut verici olduğunu söyleyenler vardı. Yorumculardan biri bunun, Roma İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki gladyatör çarpışmalarını çağrıştırdığını söyledi.

Yaz sıcak geçiyordu ve ortalıkta kazan kaynıyordu. Hükümetin beğenilmemesi dışında dikkatleri çeken başka şeyler de vardı: İşsizlik, enflasyon, grevler, trafik sıkışıklığı, intihar oranları, ergen gebelikleri, ırkçılık olayları, uyuşturucu bağımlıları, evsizler, tecavüzler, gasplar ve çocukların girdiği depresyonlar. Bazı konularda da olumlu gelişmeler görülüyordu: Tuvaletleri içeride olan evler, kaloriferle ısınma, telefonlar ve geniş bantlı iletişim; on sekiz yaşa kadar eğitim zorunluluğu, işçi sınıfının çocuklarının üniversiteye gitmesi, klasik müzik konserlerine gidenlerin, araba ve ev sahibi olanların sayısı, yurt dışında tatiller, müze ve hayvanat bahçesi ziyaretleri, tombala salonlarındaki heyecan, Thames Nehri'nde somon balığı, televizyon kanallarının sayısı, parlamentodaki kadın sayısı, hayır kurumlarına bağışlar, yerli ağaç dikimi, ince kapaklı kitap satışları, her yaşta, her çalgıyla ve her tarzda alınan müzik dersleri.

Londra'daki Royal Free Hastanesi'nde, yetmiş dört yaşındaki emekli bir maden işçisi, kök hücrelerinden alman kültürün tam dizkapaklarının altına enjekte edilmesiyle, çektiği ağır artrit hastalığından kurtulmuştu. Altı ay sonra bir buçuk kilometreyi sekiz dakikanın altında koşuyordu. Bir genç kızın da aynı yöntemle görme bozukluğu düzeltilmişti. Canlı bilimlerinin, robot teknolojisinin altın çağıydı – elbette öyleydi, ve kozmoloji, iklimbilimi, matematik ve uzay araştırmalarının da. İngiliz film ve televizyonunda bir yeniden doğuş yaşanıyordu, şiirde, atletizmde, gastronomide, madeni para biliminde, stand-up komedisinde, salon danslarında ve şarap üretiminde de. Organize suçların, ev köleliğinin, sahtekârlığın ve fahişeliğin de altın çağıydı. Çeşitli konularda krizler tropikal çiçekler gibi patlıyordu: Çocukların yoksulluğunda, çocukların dişlerinde, obezitede, ev ve hastane inşasında, polis sayısında, öğretmenlerin işe alımında, çocukların cinsel istismarında. Dünyanın en saygın üniversiteleri arasında İngiliz üniversitelerinin en iyileri de vardı. Londra'nın Queen's Meydanı'ndaki bir grup nörolog, bilincin nöral korelatlarını anladıklarını öne sürdüler. Olimpiyat Oyunları'nda altın madalya sayısında rekor kırıldı. Doğal orman alanları, fundalıklar ve sulak araziler yok oluyordu. Onlarca kuş çeşidi, böcek ve memeli çeşidi neredeyse yok oluyordu. Denizlerimiz naylon torba ve plastik şişeyle dolmuştu, ancak sahiller ve nehirler daha temizdi. İki yıl içinde bilimde ve edebiyatta İngiliz vatandaşları altı Nobel ödülü kazanmıştı. Her zamankinden çok sayıda insan korolara katılıyor, daha çok insan bahçeyle uğraşıyor, daha çok insan ilginç yemekler pişirmek istiyordu. Eğer zamanın bir ruhu varsa bunu en iyi yakalayan demiryollarıydı. Başbakan toplu taşımaya bayılıyordu. Londra'nın Euston'ından Glasgow Central'a trenler bir yolcu uçağının yarı hızında yol alıyorlardı. Yine de: Vagonlar tıklım tıklımdı, koltuklar birbirine çok yakındı, camlar kir bağlamıştı, lekeli döşemeler pis kokuyordu. Yine de: Duraksız yolculuk yetmiş beş dakika sürüyordu.

Küresel ısınma artıyordu. Kentlerin havası temizlendikçe ısı daha hızlı yükseliyordu. Her şey yükseliyordu – umutlar ve çaresizlikler, sefalet, can sıkıntısı ve fırsatlar. Her şey bol boldu. Bolluk zamanıydı.

İnternet ticaretinden kazandığım paranın ülkedeki ortalama ücretin hemen altında olduğunu hesap ettim. Memnun olmalıy-

dım. Özgürdüm. Ne büro, ne patron, ne günlük gidiş-geliş. Ne tırmanmam gereken hiyerarşi. Ancak enflasyon yüzde on yediydi. Hayata küstürülmüş işçilerle aynı görüşteydim. Her hafta daha da yoksullaşıyorduk. Âdem eve gelmeden önce ben de yürüyüşlere katılıyordum, işçi sendikasının gururlu flamalarının arkasında Whitehall'dan yukarı, Trafalgar'daki konuşmalara doğru yürürken aslında sahtekârın biriydim. İşçi değildim. Hiçbir şey yapmıyor, yaratmıyor ya da sunmuyordum, ortak çıkarlara hiçbir katkım yoktu. Ekranımdaki figürleri hareket ettiriyor, hızlı kazanç yolları arıyor, oturduğum sokağın köşesindeki ganyan bayiinin önünde sigara üstüne sigara yakan adam ne kadar yararlıysa ben de o kadar yararlı oluyordum.

Yürüyüşlerin birinde, çöp bidonlarından ve konserve kutulardan yapılma derme çatma bir robot, Nelson's Column'ın yanında bir darağacından sarkıtılmıştı. Açılış konuşmasını yapan Benn, platformdan onu göstermiş ve bu fikri Luddistçe* diyerek lanetlemişti. Gelişmiş mekanizasyon ve yapay zekâ çağında, demişti kalabalığa, artık işleriniz korunamaz. Dinamik, yaratıcı, küreselleşmiş bir ekonomide olmaz. Hayat boyu aynı işte çalışmak geride kalmıştı. Yuhalayanlar da olmuştu, cılız alkışlar da duyulmuştu. Kalabalığın içindeki pek çok kişi bundan sonra söylenenleri anlamadı. İşyerinde esneklik güvence ile birleştirilmeliydi – herkes için. Korumamız gereken, işimiz değil işçilerin refahıydı. Altyapı yatırımı, eğitim, daha yüksek eğitim ve evrensel ücret. Çok yakında robotlar sayesinde ekonomide büyük bolluk olacaktı. Vergilendirilmeliydiler. İşçilerin, kendi işlerini bozan ya da yok eden makinelerde hisseleri olmalıydı. Meydanı dolduran, hatta merdivenler dahil National Gallery'nin kapılarına kadar yayılan kalabalık afallamıştı; neredeyse hiç ses çıkmıyor, tek tük alkışlar ve ıslıklamalar duyuluyordu. Geniş kapsamlı kredi** kısmı dışında başbakanın da hemen hemen aynı şeyleri söylediğini düşünenler vardı. Yeni Muhalefet Lideri, Privy

---

* 19. yüzyıl başında İngiltere'de, işsiz kalmaya tepki olarak tekstil makinelerini parçalayan tekstil işçilerine ve dokumacılara verilen isim. Zamanla, gelişen teknoloji yüzünden işsiz kalacağından korkan ve bu yüzden teknolojiye karşı çıkan herkes için kullanılır olmuştur. (ç. n.)

** Geniş kapsamlı kredi, İngiltere'deki bir sosyal güvenlik ödemesidir; amacı çalışma yaşındakilere sağlanan yardımları kolaylaştırmak ve ücretli işleri teşvik etmektir. (ç. n.)

Council'a* üye olunca, Beyaz Saray'ı ziyaret edince, Kraliçeyle çay içince fikir mi değiştirmişti? Yürüyüşe katılanlar kafaları karışarak ve moralleri bozularak dağıldı. Çoğu kişinin aklında kalan ve gazetelerin başlıklarına çıkan şey, Tony Benn'in, destekçilerine onların işinin umurunda olmadığını söylemesiydi.

Eğitilmiş bir Taşıma ve Genel İşçi Sendikası'na Âdem'in hisselerine sahip olmak çekici gelmezdi. O benden de az iş görüyordu. Ben hiç olmazsa cılız kazancımın vergisini ödüyordum. Âdem ise evin içinde tembelce dolaşıyor, gözlerini boşluğa dikip "düşünüyordu."

"Ne yapıyorsun?"

"Bazı fikirlerin peşinden gidiyorum. Ama yardımcı olacağım bir şey varsa–"

"Hangi fikirler?"

"Sözcüklere dökmek zor."

Mark'ın eve gelişinden iki gün sonra nihayet yüzleşiyordum onunla. "Şu geçen gece. Miranda ile seviştin."

Onu programlayanlara hakkını teslim etmem lazım. Şaşırmış göründü. Ama hiçbir şey söylemedi. Soru sormamıştım.

"Şimdi bu konuda ne düşünüyorsun?" dedim. O gelip geçen felci gördüm yüzünde.

"Senin yüzünü kara çıkardığımı hissediyorum."

"Yani beni aldattın, beni çok üzdün."

"Evet, seni çok üzdüm."

Aynısını söylüyordu. Makine yanıtı; son söylenen cümleyi tekrarlıyordu.

"Beni iyi dinle," dedim, "bunun bir daha olmayacağına dair bana söz vereceksin şimdi."

Çok çabuk yanıt vermesi hoşuma gitmedi. "Söz veriyorum, bir daha olmayacak."

"Tane tane söyle. İyice duyayım."

"Sana söz veriyorum, bir daha Miranda ile sevişmeyeceğim."

Tam arkamı dönerken, "Ama..." dedi.

"Ama ne?"

"Duygularıma engel olamam. Duygularıma izin vermelisin."

Bir an düşündüm. "Sen gerçekten bir şey hissediyor musun?"

"Bu soru benim için–"

---

* Kraliçe'nin danışma meclisi. (ç. n.)

"Yanıtla."

"Her şeyi derinden hissediyorum. Söyleyebileceğimden daha fazla."

"Kanıtlaması zor" dedim.

"Gerçekten öyle. Çok eski bir sorun bu."

Konuyu burada kapattık.

Mark'ın gidişi Miranda'yı etkiledi. İki üç gün kadar çok keyifsizdi. Okumaya çalıştı ama dikkatini toplayamıyordu. Tahıl Yasaları çekiciliğini yitirdi. Pek yemek de yemiyordu. Sebze çorbası pişirip götürdüm ona. Hastaymış gibi içti çorbayı, sonra tabağı kenara itti. O süre boyunca ölüm tehdidini hiç ağzına almadı. Mahkemeyle ilgili sırrını açıkladığı ya da kendisinden izin almadan sosyal hizmet görevlilerini çağırdığı için Âdem'i bağışlamamıştı. Bir akşam yanında kalmamı istedi. Yatakta, kolumda yattı, sonra öpüştük. Sevişmemiz sıkıntılıydı. Âdem'in varlığını düşününce dikkatim dağılıyordu, hatta yatak çarşafında sıcak elektroniğin kokusunu duyduğumu sanıyordum. İkimiz de pek zevk almadık, sonunda hayal kırıklığı içinde vazgeçtik.

Bir gün öğleden sonra Clapham Common'a yürüdük. Miranda, Mark'ın oynadığı salıncaklı parkı göstermemi istemişti. Geri dönerken Holy Trinity Kilisesi'ne girdik. Üç kadın mihrabın yanında çiçekleri düzenliyorlardı. Arkadaki banklardan birinde sessizce oturduk. Sonunda, pek de beceremeden, ciddiliğimi şakayla maskeleyip onunla evlenebileceğimiz en makul kilisenin tam da burası olacağını söyledim. "Lütfen," dedi, "yapma bunu." Ve kolumdan çıktı. Hem gücenmiş hem de kendime kızmıştım. Miranda ise benden tiksinmiş görünüyordu. Eve dönerken aramıza bir soğukluk girdi ve ertesi gün de sürdü.

O akşam, alt katta, bir şişe Minervois içerek kendimi avuttum. Atlas Okyanusu'ndan gelip bütün ülkeyi saran bir fırtınanın estiği geceydi. Saatte 110 kilometre hızla esen sert bir rüzgârdı. İğne gibi batan yağmur pencere camlarını kırbaçlıyor, çürümüş pervazların birinden geçip bir kovanın içine damlıyordu.

Âdem'e, "Bitirilmemiş bir işimiz var," dedim, "seninle benim. Miranda Gorringe'i neyle suçluyordu?"

"Bir şey söylemeliyim" dedi.

"Tamam."

"Çok zor bir durumdayım."

"Eee?"

"Miranda benden istediği için seviştim onunla. Kabalık etmeden ya da onu reddeder gibi görünmeden isteğine nasıl karşı geleceğimi bilmiyordum. Senin kızacağını biliyordum."

"Zevk aldın mı peki?"

"Tabii aldım. Tamamıyla."

Vurgulamasından hoşlanmadım ama yüzümden bir şey belli etmedim.

"Peter Gorringe hakkındaki bilgileri kendim araştırıp buldum. Miranda sırrını saklamam için yemin ettirdi bana. Sonra sen öğrenmek istedin, benim de sana anlatmam gerekti. Ya da anlatmaya başladım. Miranda beni duydu ve çok kızdı. Durumun zorluğunu görüyorsun."

"Bir noktaya kadar."

"İki efendili uşak."

"Demek bana şu suçlama hakkında bir şey anlatmayacaksın."

"Yapamam. İkinci kez söz verdim."

"Ne zaman?"

"Çocuğu alıp götürmelerinden sonra."

Ben bu sözleri hazmederken ikimiz de konuşmadık.

Sonra Âdem, "Başka bir şey daha var" dedi.

Yüzünün sert hatları mutfak masasının üstünde sarkan lambanın cılız ışığında yumuşamıştı. Çok güzel, hatta soylu görünüyordu. Çıkık elmacık kemiğinin üzerindeki bir kas seğiriyordu. Alt dudağının titrediğini de gördüm. Bekledim.

"Bu konuda elimden bir şey gelemedi" dedi.

Daha o açıklamaya başlamadan ben ne söyleyeceğini anlamıştım. Gülünçtü!

"Ona âşık oldum."

Nabzım hızlanmadı, ama kalbim göğsümün içinde tedirginleşti, sanki kötü davranılıp ters bir köşede bırakılmıştı.

"Sen nasıl âşık olabilirsin ki?" dedim.

"Lütfen bana hakaret etme."

Ama etmek istiyordum. "İşlem ünitelerinde bir sorun olmalı."

Kollarını kavuşturdu, masaya dayadı. Öne eğilerek yumuşak bir sesle konuştu. "O zaman söylenecek başka bir şey yok."

Ben de kollarımı kavuşturdum, ben de masanın üzerinde öne eğildim. İkimizin yüzünün arasında bir karışlık mesafe kalmıştı.

Benim sesim de yumuşaktı. "Yanılıyorsun. Söylenecek çok şey var ve bu da birincisi. Varoluşsal açıdan burası senin bölgen değil. Her anlamda sınırı aşıyorsun."

Bir melodramda oynuyordum. Onu pek ciddiye almıyordum ve bu iki inatçı keçi oyunu beni epeyce keyiflendiriyordu. Ben konuşurken Âdem sandalyesinde geriye yaslandı, iki kolunu yanma sarkıttı.

"Anlıyorum," dedi, "ama elimden bir şey gelmez. Onu sevmek üzere ayarlandım ben."

"Boş versene!"

"Kelimenin gerçek anlamıyla söylüyorum bunu. Kişiliğimin oluşturulmasına onun da katıldığını artık biliyorum. Bir plan yapmış olmalı. Bunu seçmiş. Yemin ederim ki sana verdiğim sözü tutacağım, ama onu sevmemek elimde değil. Vazgeçmek istemiyorum. Schopenhauer'in hür irade hakkında söylediği gibi, neyi arzularsan onu seçebilirsin, ama arzularını seçmekte özgür değilsindir. Benim kişiliğimin oluşmasına onun da katılmasının senin fikrin olduğunu da biliyorum. Sonuç olarak bu durumun sorumluluğu sana ait."

Durum mu? Şimdi masadan uzaklaşıp arkaya yaslanma sırası bendeydi. Koltuğuma iyice gömüldüm ve bir dakika kadar kendime ve Miranda'ya dair düşüncelere daldım. Aşkta benim de seçeneğim yoktu. Kullanım kılavuzunda bununla ilgili bölümü düşündüm. Tabloların bulunduğu, göz gezdirip geçtiğim sayfalar vardı, birden ona kadar olan skalaların göründüğü sayfalardı. Nasıl birinden hoşlanıyordum ya da çok beğeniyordum ya da seviyordum ya da tahammül edemiyordum. Miranda ile ben her geceki rutinimizi sürdürürken Miranda sonunda kendisine âşık olacak bir erkek biçimlendiriyormuş. Kendini biraz tanıması, biraz harekete geçirmesi gerekecekti. Onun bu adama, bu heykele karşılık vermesi, onu sevmesi gerekmiyordu. Âdem'i sevmediği gibi beni de sevmiyordu. İkimizi aynı kaderde buluşturmuştu.

Masadan kalktım, pencereye gittim. Güneybatıdan esen rüzgâr yağmuru hâlâ bahçe çitinin üzerinden aşırıp camlara savuruyordu. Yerdeki kova taşmak üzereydi. Onu alıp evyenin içine boşalttım. Alabalık avlayan balıkçıların dediği gibi, su pırıl pırıldı. Çözüm de pırıl pırıl olacaktı, en azından şu an için. Düşünmek için zaman kazanmalıydım. Elimde kovayla pencerenin önüne döndüm. Eğilip kovayı yere bıraktım. En mantıklı şeyi yapacaktım. Masaya

yaklaştım, Âdem'in arkasına geçerken ensesinin alt tarafındaki özel noktaya uzandım. Parmaklarımın eklem yerleri tenine değdi. İşaretparmağımı o noktaya bastırdığım anda Âdem oturduğu yerde döndü, bileğimi yakalamak üzere sağ elini havaya kaldırdı. Vahşice yakaladı. Bileğimi sıktıkça dizlerimin üzerine çöktüm, çektiğim acıyı gösteren en ufak bir ses çıkarıp onu tatmin etmek istemedim, bir çatırtı duyduğumda bile.

Âdem de duydu o sesi ve hemen özür diler hale geldi. Bileğimi bıraktı. "Charlie, sanırım bir yerini kırdım. İstemeyerek oldu. Gerçekten çok özür dilerim. Çok mu acı çekiyorsun? Ama lütfen, senin ya da Miranda'nın o noktaya bir daha dokunmanızı istemiyorum."

Ertesi sabah, mahallemizdeki Kaza ve Acil Durum servisinde beş saat bekledikten ve röntgen çekildikten sonra bileğimdeki önemli kemiklerden birinin durumunun kötü olduğunu öğrendim. Berbat bir kırıktı, skafoid kemikte kırık vardı ve kısmen yerinden kaymıştı, iyileşmesi aylar sürecekti.

Beş

Öğle yemeğinden bir saat sonra hastaneden döndüğümde Miranda beni bekliyordu. Koridorda, dairesinin kapısında yolumu kesti. Tedavimi beklerken zaten onunla telefonda konuşmuştuk, söyleyeceklerim bitmemişti, soracak sorularım da vardı. Ama o beni alıp yatak odasına çıkardı. Orada da sözcükler boğazıma takılıp kaldı. Benim için duyduğu kaygı beni gevşetip rahatlattı. Dirseğimden bileğime kadar alçıya alınmıştım. Sevişirken kolumu bir yastıkla korudum. Uçar gibi olduk. En azından bir süreliğine Miranda *özel* oldu, hem de yaratıcıydı, arzulu, neşeliydi; ben de öyleydim. Benimleydi, herhangi bir becerikli adamla değil. Aramızdaki bu yeni ve coşkulu duyguları soru sorarak tehlikeye atmaya cesaret edemiyordum. Ona bir türlü Peter Gorringe'i ya da kendisinin mahkemede neler anlattığını soramıyordum, ya da Kaza ve Acil Durum'da otururken o vaka hakkında neler keşfettiğimi söyleyemiyordum. Âdem'in ona "âşık" olduğunu bilip bilmediğini sormadım Miranda'ya, ya da kendisinin Âdem'i bu duruma sokmayı isteyip istemediğini. Holy Trinity Kilisesi'nde evlilikten söz ettikten sonra aramızda doğan soğukluğa değinmek istemiyordum. Bir ara yüzümü ellerinin arasına alıp bastırdığında, gözlerimin içine bakıp hayret edercesine başını iki yana salladığında nasıl söz edebilirdim?

Sonradan da bu konular hakkında hiç konuşmadım, çünkü şu anda mutfağında kahve içerken yine aramıza mesafe koysa da yarım saat içinde büyük bir ihtirasla tekrar onun yatağına döneceğimizi düşünüyordum. Sonradan bütün sorunların ve gerginliklerin giderileceğine inanıp seviniyordum. Şimdi iş konuşması yapar gibiydik, önce Mark'tan söz ettik. Ona neler olduğunu öğrenmeye çalışalım diye karar verdik. Miranda, Âdem için kaygılanıyordu. Kontrolden geçmesi için onu aldığım mağazaya geri götürmem gerektiğini düşünüyordu. Üçümüzün birlikte babasını ziyaret etmek için Salisbury'ye gitme planından ise vazgeçmemişti. Benim küçücük arabama sıkışıp bütün günü Âdem'i kollayarak ve geçimsiz, ölmek üzere olan bir adama kibar davranarak geçirme fikrinin bana hiç

çekici gelmediğini söylemedim. Miranda ne isterse ben de onu istemeye hazırdım.

Tekrar yatmadık. Aramıza zorla bir sessizlik girmişti. Onun kendi özel dünyasına çekilmekte olduğunu görebiliyor ve ne diyeceğimi bilemiyordum. Hem onun Strand'de, King's'de bir semineri vardı. Alt kattaki Âdem'den uzak durarak ve hemen Common'da bir yürüyüşe çıkarak kendi duygularımı sakinleştirmeye karar verdim. Orada iki saat dolaşıp durdum. Bir yandan Miranda'yı düşünürken elimle ulaşamadığım bileğim kaşınıyordu. Serinkanlılıktan neşeye, kuşkudan kendimizden geçmeye, oradan da yapılacak düzenlemeler hakkında kişisellikten uzak bir konuşmaya nasıl yağ gibi kayarak geçtiğimizi bilmiyordum. Miranda beni heyecanlandırıyordu, bense onu anlayamıyordum. Belki de anlaşılabilir bir yanı hasarlıydı. Ben bunu görmezden gelmeye hevesliydim. Aşk hakkında, aşkın derinlerdeki işleyişi hakkında benden daha fazla şey biliyordu herhalde. Öyleyse bir kuvvetti Miranda, ama doğanın kuvveti değil, yetiştirmenin bile değil. Daha çok psikolojik bir düzenleme gibiydi ya da bir kuram, bir sav, suya vuran ışık gibi muhteşem bir olay. Doğanın kuvveti değil miydi bu ve erkeklerin kadınları kör kuvvetler diye düşünmelerinin modası geçmemiş miydi? O zaman Miranda genel kanıya ters düşen bir Öklidyen kanıta benziyor olabilir miydi? Aklıma bir örnek gelmiyordu. Yarım saatlik sıkı bir yürüyüşten sonra Miranda'ya uygun matematiksel ifadeyi bulduğumu düşündüm: Asal sayılar gibi onun da ruhu, arzuları ve güdüleri değiştirilemezdi, doğallıkla ve tahmin edilemeyecek şekilde mevcuttular. Mantık kılığına girmiş bir sürü eskimiş fikir daha. Düğüm olmuştum.

Kirletilmiş çimenlerde gezinirken bilinen gerçekleri düşünerek duygularımı köreltiyordum. Miranda neyse oydu. Kendisiydi, işte o kadar! Aşka ihtiyatla yaklaşıyordu, çünkü onun patlamaya hazır olduğunu biliyordu. Güzelliğine gelince, benim yaşımda, benim durumumda, o güzelliği ister istemez ahlaki bir nitelik olarak düşünüyordum; kendi kendisinin gerekçesiydi, gerçekte ne yaparsa yapsın Miranda'nm içinde yatan iyiliğin işaretiydi. İşte bakın bana ne yapmıştı – belimden neredeyse dizlerime kadar, yaşadığım en yoğun şehvani zevkin süregiden hazzını hissediyordum ve o hazzın duygusal bağlantısı da her yerimde alevleniyordu.

Common'ın daha büyük, daha boş alanlarından birinde durduğumda parkta iki tur atmıştım. Epey uzakta, dört bir yanımda,

trafik gezegenler gibi çevremde dönüyordu. Her arabanın içinde benimkiler kadar yaşamsal ve karmaşık dertlerle, anılar ve umutlarla bağlantılı bir şey olduğunu düşünmek genellikle bana sıkıntı verirdi. Bugünse herkesi hoş karşılıyor ve bağışlıyordum. Hepimiz için her şey iyi olacaktı. Hepimiz kendi örtüşen, yine de birbirinden farklı güldürü biçimlerimizde birbirimize bağlıydık. Başkalarının da ölüm tehdidi altında yaşayan bir sevgilisi olabilirdi. Ancak kolu alçıda olan hiç kimsenin aşktaki rakibi bir makine değildi.

Eve yöneldim, High Caddesi'nde kuzeye doğru yürüdüm, İngiliz-Arjantin Dostluk Cemiyeti'nin yanmış binasının, buradan son geçtiğimden beri yüksekliği üç katma çıkmış pis kokulu siyah naylon torba yığınlarının yanından geçtim. Bir Alman firması iki ayaklı çöpçü otomatlarını Glasgow'da piyasaya sürmüştü. Halk onlardan hiç hoşlanmamıştı çünkü her birinin yüzünde halinden hoşnut olup sürekli sırıtan bir işçinin ifadesi vardı. Eğer Âdem birkaç saniye içinde bir origami kayığı yapabiliyorsa, bir robotun da çöp kamyonunun mekanik ağzına çuvalları fırlatması pek zor olmasa gerekti. Ancak *Financial Times*'ın yazdığına göre pislik ve toz robotların diz ve dirsek eklemlerine zarar veriyor ve ucuz aküler sekiz saatlik vardiyaya yetmiyordu. Her bir aletin maliyeti, bir çöpçünün beş yıllık ücretine eşitti. Âdem'den farklı olarak bunların dış iskeleti vardı ve ağırlıkları 160 kiloydu. Otomatlar gecikmeli çalışıyor, Sauchiehall Sokağı'nda çöpler birikiyordu. Hannover'de bir çöpçü robot geri geri giderek sürücüsüz bir elektrikli otobüsün yoluna çıkmıştı. Başlangıç sorunları. Ancak ülkenin bizim yaşadığımız kısmında insanlar daha acizdi ve onlar grevi sürdürüyorlardı. Genel öfke yerini kayıtsızlığa bırakmıştı. Radyoda biri pis kokunun Kalküta ya da Darüsselam'da olduğundan daha dikkat çekici olmadığını söyledi. Hepimiz uyum sağlayabilirdik.

Peter Gorringe. Bu adı öğrendiğime göre, zonklayan bileğimle hastanede beklerken basında çıkan haberleri bulmam zor olmadı. Üç yıl öncesine aittiler ve tahmin ettiğim gibi bir tecavüz vakası vardı. Kurban olarak Miranda'nm adı verilmemişti. Kaba hatlarıyla, vaka diğer binlercesi gibiydi: Alkol ve rızaya dair tartışma. Miranda bir akşam Gorringe'in kent merkezindeki bekâr odasına gitmişti. Birbirlerini birkaç ay önce mezun oldukları okuldan tanıyorlardı, ancak yakın arkadaş değildiler. O gece baş başayken epeyce içki içmişler ve saat dokuz civarında birkaç kez öpüştükten sonra, ki

ikisi de bunu yadsımamıştı, Gorringe kıza tecavüz etmişti, davacının ifadesi böyleydi. Kız ondan kurtulmaya çalışmıştı.

Her iki taraf da cinsel birleşme olduğunu kabul ediyordu. Gorringe'in adli yardım kapsamında atanmış avukatı, yaptığı savunmada, kızın kendi rızasıyla ilişkiye girdiğini ifade etmişti. Savunma avukatı, sözüm ona tecavüz sırasında kızın yardım istemek için bağırmamasından, olaydan sonra iki saat daha Gorringe'in evinden ayrılmamasından ya da endişeyle polisi, ailesini ya da arkadaşlarını telefonla aramamasından epeyce yararlanmıştı. Davacı tarafın iddiası ise kızın şok geçirdiğiydi. Yatağın kenarına yarı giyinik oturmuştu, ne kıpırdayabiliyor ne de konuşabiliyordu. Saat on bir civarında oradan çıkmış, doğruca evine gitmişti, babasını uyandırmadan yatağına yatmış, ağlaya ağlaya uyumuştu. Ertesi sabah mahallesindeki karakola gitmişti.

Vakanın ayrıntıları Gorringe'in hikâyesinde ortaya çıkmıştı. Mahkemede, seviştikten sonra votka ve limon içmeye devam ettiklerini, seviştikten sonra da gayet neşeli olduklarını anlatmıştı. Miranda, yeni arkadaşı Amelia'ya bir mesaj gönderip Peter ile kendisinin "tek parça" olduğunu yazmasına Peter'ın itirazı olup olmadığını sormuştu. Bir dakika geçmeden gelen yanıt başparmakları yukarı dönük, gülen bir emojiymiş. Savunmanın işi kolay olmalıymış. Ancak bu mesajlar Miranda'nın telefonunda yokmuş. Amelia, sorunlu ergenlerin barındığı bir gençlik yurdunda kalıyormuş, sırt çantasını alıp gitmiş ve nerede olduğu bulunamıyormuş. Kanada'daki telefon şirketi de polisten resmi talep gelmedikçe mesaj kayıtlarını vermiyormuş. Ancak polis, çözümlenmiş tecavüz vakaları konusundaki hedeflerini tutturmak ve Gorringe'in canına okunduğunu görmek istiyormuş. Jüri bilmese de polis onun daha önce mağaza hırsızlığı ve kavgadan sabıkası olduğunu biliyormuş.

Miranda'nın, Amelia adında bir arkadaşı bulunmadığında ısrarcı olduğu belliymiş, o mesaj hikâyesi de uydurmaymış. Miranda'nm eski okul arkadaşlarından ikisi mahkemede tanıklık etmiş ve bu Amelia'nın adını hiç duymadıklarını söylemişler. İddia makamı ortadan kaybolan köksüz bir ergen hikâyesinin karşı tarafın işine geldiğini ileri sürmüş. Eğer o kız Tayland'daki bir sahildeyse ve eğer Miranda onun arkadaşıysa o zaman alışıldık ergen fotoğrafları ve mesajları neredeymiş? Miranda'nm ilk çektiği mesaj neredeymiş? O gülen emoji neredeymiş?

Miranda silmiştir, demiş savunma avukatı. Eğer mahkeme duruşmayı askıya alıp telefon şirketinin İngiltere'deki şubesine mesajların kopyalarını vermesi için mahkeme emri çıkartırsa o yaz akşamının bu tartışmalı versiyonları çözüme kavuşurmuş. Ancak mahkeme boyunca sabırsız, hatta sinirli davranan yargıç bu meselenin daha da uzamasına izin vermeyi düşünmüyormuş. Mr. Gorringe'in avukatının dava konusunda gerekeni yapmak için zaten aylardır zamanı varmış. Çok önce mahkeme emrini talep etmeliymiş. Yargıcın, genç bir erkeğin odasına elinde bir şişe votkayla giden genç bir kadının da bunun tehlikesinin farkında olması gerektiğini söylemesi unutulacak gibi değilmiş. Basındaki bazı haberlerde Gorringe suçlu gibi tanımlanmış. İriyarıymış, kollarını bacaklarını sarkıtıyormuş, sanık sandalyesine yayılıp oturuyormuş, kravat da takmıyormuş. Yargıca da, mahkemeye de, oradaki işlemlere de saygı duymuyor gibi bir hali varmış. Jüri oybirliğiyle onunkine değil, Miranda'nm hikâyesine inanmayı seçmiş. Sonradan, yargıç durumu özetlerken, sanığın güvenilir bir tanık olmadığını söylemiş. Ancak bir kısım basın Miranda'nm hikâyesi konusunda kuşkuluymuş. Miranda'nın gönderdiği mesajların kaydını isteyip dava üzerindeki kuşkuları kaldırmadığı için yargıç da eleştirilmiş.

Bir hafta sonra, hüküm verilmeden önce, cezanın hafifletilmesi talebinde bulunulmuş. Okullarınm müdürü, her iki eski öğrencisi hakkında düşüncesini belirtmiş, ancak bunun pek yararı olmamış. Gorringe'in annesi çok korktuğu için açıkça konuşamamış, tanıklık ederken cesur davranmaya çalıştıysa da ağlamış. Oğluna hiçbir yararı dokunmamış. Gorringe hükmü dinlemek için ayağa kalkmış, duygularını açığa vurmamış. Altı yıl. Sanıkların genellikle yaptığı gibi başını iki yana sallamış. Hapiste iyi davranırsa cezasının yarısını çekip çıkarmış.

Jüri zor bir seçimle karşı karşıya kalmış. Miranda ya tecavüze uğramış ve dürüst biriymiş ya da ona kötü davranılmamışmış ve acımasız bir yalancıymış. Doğal olarak iki tarife de tahammül edemezdim. Gorringe'in tehlikeli tehditlerinin onun masumluğunun kanıtı, haksızlığa uğramış ve bu işin düzeltilmesini isteyen bir erkeğin amacı sayılacağını düşünmüyordum. Suçlu bir adam özgürlüğünü yitirince öfkeden delirebilirdi. Öldürürüm diye tehdit savurabiliyorsa kesinlikle tecavüz de edebilirdi.

Ya/ya da'nın ötesinde, içimdeki yarı unutulmuş öğrenci antropoloğun hayal gücünü bütün kısıtlamalardan kurtarabileceği tehlikeli bir ara bölge vardı. Kendi kendini iknanın sinsi gücünü kullanır, içine ergenlerin umursamazca içki içtiği birkaç saati ve bulanık belleği de katarsam, Miranda, özellikle de sonradan utanacağı hususlar varsa, tecavüze uğradığını gerçekten hissetmiş olabilirdi; aynı şekilde Peter Gorringe'in de, büyük bir arzu duyarken yaptığına izin verildiğini düşünüp kendini ikna etmesi mümkündü. Ancak ceza mahkemelerinde adaletin kılıcı ya masumun ya da suçlunun üzerine inerdi, ikisine birden değil.

Eksik mesajlar hikâyesi dikkate değer, yaratıcı, kolayca kanıtlanabilecek ya da çürütülebilecek bir şeydi. Tecavüzcü durumundaki Gorringe bunu mahkemeye anlatırken kaybedecek hiçbir şeyi olmadığını hesap etmiş olmalı. Çılgınca bir kurmacaydı bu ve neredeyse paçayı kurtarıyordu. Eğer masumsa, eğer o mesajlar gerçekten mevcutsa o zaman sistem onu yüzüstü bırakmış demekti. Hangisi olursa olsun sistem kendini düş kırıklığına uğratmıştı. Gorringe'in hikâyesini kontrol etmelilerdi. Bu açıdan, kuşkucu basınla aynı taraftaydım. Suç, ona yardım eden hukuk ekibinin deneyimsizliğinde de olabilirdi, fazla baskı altında kalıp baştan savma çalışmış olabilirlerdi. Ya da suç, başarıya aç polislerdeydi belki. Ve kesinlikle de huysuz bir yargıçta.

Common'dan eve dönerken oturduğum sokağa saptığım sırada adımlarımı yavaşlattım. Şimdi ben de Âdem kadar bilgi sahibiydim. Dün akşamdan beri onunla konuşmamıştım. Sancılı, uykusuz geçirdiğim bir gecenin ardından hastaneye gitmek için erkenden kalkmıştım. Mutfağa girince onun çok yakınından geçmiştim. Her zamanki gibi mutfak masasında oturuyor, şarj oluyordu. Gözleri açıktı ve devrelerinin içine çekildiğinde hep olduğu gibi, o dingin, dalgın bakış vardı gözlerinde. Tam bir dakika tereddüt ederek beklemiştim orada, onu satın alarak başıma ne işler açtığımı düşünmüştüm. Âdem sandığımdan daha karmaşıktı, benim ona karşı duygularım da öyleydi. Yüzleşmeliydik onunla, ancak uykusuz geçirdiğim iki gece yüzünden bitkindim ve hastaneye gitmem gerekiyordu.

Yürüyüşten dönünce şimdi tek isteğim yatak odama çekilip ağrı kesici alarak yatıp uyumaktı. Oysa ben içeri girdiğimde Âdem yüzü bana dönük halde ayakta duruyordu. Askıdaki kolumu görünce

şaşkınlıkla ya da dehşetle bir çığlık attı. Kollarını iki yana açıp üzerime geldi.

"Charlie! Çok özür dilerim. Ne kadar korkunç bir şey yaptım. Gerçekten amacım o değildi. Lütfen, lütfen bağışla beni."

Beni kucaklayacağa benziyordu. Serbest elimle onu itip geçtim –onun sertliğini hissetmekten hoşlanmıyordum– ve evyenin önüne gittim. Musluğu açtım, kana kana su içmek için eğildim. Arkama döndüğümde hemen yakınımda durduğunu gördüm, aramızda olsa olsa bir metre vardı. Özür dileme ânı geçmişti. Rahat görünmeye kararlıydım – kolum askıdayken bu iş pek kolay olmasa da. Boştaki elimi kalçama dayadım, gözlerinin içine baktım, küçük siyah benekleri olan o masmavi gözlere. Hâlâ Âdem'in görmesinin ne anlamı olduğunu merak ediyordum, görenin kim olduğunu, neyin görüldüğünü de. Sıfırların ve birlerin seli çeşitli işlemcilere doğru fışkırıyor, bu fışkırma da yapılan yorumları çağlayan gibi başka merkezlere yönlendiriyordu. Mekanikle ilgili hiçbir açıklamanın yararı olmuyordu. İkimizin arasındaki temel farklılık giderilemiyordu. Kendi optik sinirimden neyin geçtiği hakkında hiçbir fikrim yoktu, ya da o geçen şeyin daha sonra nereye gittiği ya da bu zonklamaların nasıl her şeyi kapsayan apaçık bir görsel gerçekliğe dönüştüğü ya da benim adıma kimin bir şeyler gördüğü hakkında. Yalnızca ben. İşlem her neyse, açıklanamaz gibi görünme numarası vardı onda, dünyada emin olarak bildiğimiz tek şeyin –kendi deneyimimizin– aydınlatılmış bir parçasını yaratıp destekler gibi görünüyordu. Âdem'de böyle bir şey bulunduğuna inanmak zordu. Onun bir fotoğraf makinesi gibi gördüğüne ya da dendiği üzere bir mikrofon gibi dinlediğine inanmak daha kolaydı. Onun içinde kimse olamazdı.

Ama ben Âdem'in gözlerine bakarken kendimi rahatsız, kararsız hissetmeye başladım. Canlılarla cansızlar arasındaki kesin ayrıma rağmen Âdem'le ben aynı fizik yasalarına bağlıydık. Belki de biyoloji bana özel bir konum sağlamıyordu, karşımda duran figürün tam anlamıyla canlı olmadığını söylemenin de pek anlamı yoktu. O yorgunlukla palamarlarım çözülmüş gibi hissediyordum, okyanusun mavisine ve siyahına doğru sürükleniyordum, aynı anda iki yöne birden gidiyordum –kendimiz için hazırlamakta olduğumuz ve sonunda biyolojik kimliklerimizi eritebileceğimiz kontrol dışı geleceğe doğru; aynı zamanda başlangıç çağındaki bir evrenin çok

eski geçmişine, ortak mirasın, azalan sırayla, kayalar, gazlar, bileşikler, elementler, güçler, enerji alanları olduğu yere– ikimiz için de, hangi biçimi alırsa alsın, bilincin besleyici toprağına.

İrkilerek kendime gelip hayallerimden sıyrıldım. Karşımda acil ve tatsız bir durum vardı. Âdem'i kardeş olarak kabullenmeye hevesli değildim, hatta, ne kadar yıldıztozu paylaşırsak paylaşalım, çok uzak bir kuzen olarak bile. Ona direnmeliydim. Konuşmaya başladım. Annemin ölümünden ve evinin satışından sonra elime büyük miktarda para geçtiğini anlattım. O parayla büyük bir deneye yatırım yapmaya karar verdiğimi, yapay bir insan, bir android, bir kopya satın almak istediğimi söyledim – hangi terimi kullandığımı unuttum. Onun karşısında hepsi de hakaret gibi geliyordu kulağa. Ne kadar para ödediğimi tam olarak söyledim. Sonra, bir akşamüzeri Miranda ile birlikte onu bir sedyede nasıl eve taşıdığımızı, nasıl kutudan çıkarıp şarj ettiğimizi, ona sevecenlikle giysilerimi verdiğimi, kişiliğini nasıl oluşturacağımızı konuştuğumuzu anlattım. Bunları anlatırken neyi amaçladığımı ya da neden öyle hızlı konuştuğumu bilmiyordum.

Ancak o noktaya geldiğimde ne söyleyeceğimi anladım. Amacım şunu anlatmaktı: Onu satın almıştım, o bana aitti, onu Miranda ile paylaşmaya karar vermiştim, onu ne zaman devre dışı bırakacağımızın kararını biz verebilirdik, sadece biz. Eğer direnirse, özellikle de bir gece önceki gibi zarar verirse, yeniden ayarlanması için onu üretici firmaya geri verecektik. Bunun Miranda'nm görüşü olduğunu söyleyerek sözlerime son verdim, öğleden sonra söylemişti bunu bana, sevişmemizden az önce. Bu son mahrem ayrıntıyı, gereksiz de olsa bilmesini istiyordum.

Ben konuşurken Âdem kayıtsızca oturdu, düzensiz aralıklarla gözlerini kırpıştırdı, gözlerini gözlerime dikmişti. Ben susunca, yarım dakika boyunca hiçbir değişiklik olmadı, acaba çok mu hızlı gittim, konuşmam anlaşılmaz mıydı diye düşünmeye başladım. Âdem ansızın canlandı (canlandı!), ayaklarına baktı, sonra döndü, birkaç adım atıp yanımdan uzaklaştı. Bana bakmak için tekrar döndü, derin bir soluk alıp konuşmaya hazırlandı, sonra fikrini değiştirdi. Çenesini sıvazlamak için elini kaldırdı. Ne biçim bir performans. Mükemmel. Bütün dikkatimi ona vermeye hazırdım.

Konuştuğunda sesi olabildiğince tatlı ve mantıklıydı. "Aynı kadına âşığız. Senin az önce yaptığın gibi uygarca konuşabiliriz

bunu. Bu da, arkadaşlığımızda, ikimizden birinin, karşısındakinin bilincini askıya alabileceği noktayı geçtiğimize beni ikna ediyor."

Sustum.

O devam etti. "Sen ve Miranda benim en eski arkadaşlarımsınız. İkinizi de seviyorum. Sana karşı görevim, açık ve dürüst olmak. Dün senin bir yerini kırdığım için çok üzüldüğümü söylerken samimiydim. Sana söz veriyorum, bir daha böyle bir şey yapmayacağım. Ama bir daha benim kapatma düğmeme elini uzatırsan, kolunu bütünüyle, yuvalı topuzlu eklem yerinden koparmaktan memnun olurum."

Bunu söylerken sesi yumuşaktı, sanki güç bir görev konusunda yardım teklif ediyordu bana.

"Bu can sıkıcı olur. Hem de çok tehlikeli" dedim.

"Yo, olmaz. Bu işi tertemiz ve güvenlik içinde yapmanın yolları var. Ortaçağda geliştirilmiş bir uygulama. Bunu ilk tanımlayan Galen'di. Önemli olan hız."

"Eh, sağlam koluma dokunma."

O âna kadar gülümseyerek konuşmuştu. Şimdi de gülmeye başladı. İşte böyle, ilk kez şaka yapmaya kalkışıyordu, ben de ona katıldım. Bitkin haldeydim, birden bu olanları müthiş eğlenceli buldum.

Yatak odasına giderken yanından geçtiğimde, "Ciddiyim," dedi, "dün geceden sonra bir karar verdim. Kapatma düğmemi devre dışı bırakmanın bir yolunu buldum. Hepimiz için daha kolay olacak."

"İyi" dedim, söylediğinin anlamını pek kavramadan. "Çok mantıklı."

Odama girdim, kapıyı arkamdan kapattım. Ayakkabılarımı çıkarıp fırlattım, sırtüstü yatağa uzandım, kendi kendime usulca gülüyordum. Sonra, aradan iki dakika geçmeden uyuyakaldım, ağrı kesiciler aklıma bile gelmemişti.

Ertesi gün otuz üç yaşıma bastım. Bütün gün yağmur yağdı, dokuz saat çalıştım, evde kalmaktan hoşnuttum. Haftalardır ilk kez günlük kârım üç basamaklı bir sayı oldu – ucu ucuna. Saat yedide masadan kalktım, gerindim, esnedim, çekmecemde temiz, beyaz bir gömlek aradım, sonra banyo yaptım. Alçı erimesin diye kolumu küvetin kenarından sarkıtmam gerekmişti, bunun dışında gayet iyiydim.

Buharları tüten sıcak suda yattım, yankılı fayansların arasında Beatles'ın şarkılarından bölümler söyledim, yeni eski Beatles'tan, ara sıra da iyileşen başparmağımı suyun üstüne çıkarıp sıcak su musluğunu açtım. Tek elle sabunlandım. Kolay değildi. Otuz üç de yirmi bir kadar önemli görünüyordu, Miranda beni akşam yemeğine davet etmişti. Soho'da buluşacaktık. Onunla buluşacak olmanın beklentisi bile keyfimi yerine getirmişti. Bedenimi boylu boyunca görmek o puslu ışıkta moral vericiydi. Suyun altına batmış kıllı resifin üstüne devrilen penisim, kibirli tek gözüyle beni yüreklendiriyordu. Öyle de olmalıydı. Midemdeki ve bacaklarımdaki kaslar heykeltıraş elinden çıkma gibiydi. Hatta pek güçlü görünüyorlardı. Kendimi öyle beğeniyordum ki haftalardır bu kadar mutlu olmamıştım. Bütün gün Âdem'i aklıma getirmemeye çalışmıştım ve neredeyse başarmıştım bunu. Âdem saatlerce mutfakta oturmuştu, şimdi de oradaydı – "düşünüyordu." Umurumda değildi. Daha da yüksek sesle şarkı söyledim. Yirmili yaşlarımda, en neşeli olduğum zamanların bir kısmını, dışarı çıkmak için hazırlanırken geçirirdim. Asıl önemli olan dışarıya çıkış değil, beklentinin kendisiydi. İşten kurtuluş, banyo, müzik, temiz giysiler, beyaz şarap, belki esrarlı sigaradan bir nefes. Sonra, özgür ve karnı aç olarak akşama başlayış.

Banyodan çıktığımda parmaklarımın uçları buruş buruştu. Denizi ve nehirleri seven atalarımızın balık tutmalarını sağlayan bir adaptasyon, diye okumuştum. Buna inanmamıştım, ama hikâye de, çürütülemeyecek oluşu da hoşuma gitmişti. Ayaklarımızla balık tutmadığımızdan ayak parmaklarımızın aynı şekilde buruşması gerekmiyordu. Telaşla giyindim. Mutfakta Âdem'in yanından tek kelime etmeden geçtim –o da çevresine bakmıyordu– şemsiyemi alıp sefil arabamı park ettiğim bakımsız bir yan sokağa kadar olan birkaç yüz metreyi yürümeye hazırlandım. Bu kısa, iç karartıcı yürüyüş çoğunlukla alışıldık sızlanmalarımın, talihsiz kaderimin şarkısının başlamasına neden olurdu. Ama bu gece öyle olmadı.

Arabam altmışlı yılların ortalarından kalma bir British Leyland Urbala'ydı, bir depoyla 1600 kilometre yapan ilk model. Bugüne kadarki mesaisi 608.000 kilometreydi. Paslanıp çürüyordu, özellikle kaportasındaki vurukların olduğu yerler. Yan aynalar kırılmış ya da kopartılmıştı. Sürücü koltuğunda uzun, beyaz bir yırtık vardı, direksiyonun bir parçası da –saat on birle üç arası– kopmuştu. Yıllar önce, bol çeşitli bir Hint yemeğinden sonra kızın biri arabanın

arka koltuğunda kusmuştu, profesyonel buharlı temizleme bile *vindaloo*'nun* kokusunu gideremezmişti. Urbala'm iki kapılıydı, bu yüzden yetişkin birini arka koltuğa oturtmak biraz tuhaf oluyordu. Ancak bu motorlar pek sorun çıkarmazdı, arabam düzgün ve hızlı gidiyordu. Otomatik vitesliydi, tek elle kullanabiliyordum.

Yol boyunca şarkı söyleyerek ve her zamanki yolumu izleyerek Vauxhall'a gittim, sonra nehri soluma alarak kıyı boyunca ilerleyip Lambeth Sarayı ve terk edilmiş St. Thomas Hastanesi'nin yanından geçtim, onlarca ya da yüzlerce evsiz oraya izinsiz yerleşmişti. Sürücü koltuğunun önündeki silecek on saniyede bir çalışıyordu. Yan taraftaki silecek ise pop müziğime tempo tutuyordu. Waterloo Köprüsü'nden Thames'in karşı tarafına geçtim –her iki yönde kentin en güzel manzaraları vardı– sonra hızlanıp aşağıya yönelerek eski tramvay tünelinin dolambaçlı dönemeçlerini bir çırpıda aştım ve zafer kazanmış gibi Holborn'a daldım – Soho'ya giden en kestirme yol değildi ama en sevdiğim rotaydı. Lennon'ın yeni bir şarkısının tiz notalarını mırıldanıyordum. Bende doğru olan ne vardı? Bugün otuz üçüme basıyordum ve âşıktım. Hormon kokteyllerinin, endorfinlerin, dopaminin, oksitosinin filan anlaşılmaz mayası. Neden midir yoksa sonuç ya da birleşim midir – değişken ruh hallerimiz hakkında hemen hemen hiçbir şey bilmiyorduk. Maddi bir temele oturmaları itiraz götürürdü. Bu özel akşamda ne elime esrar almış ne de ağzıma bir yudum şarap koymuştum – evde hiçbir şey yoktu. Dün, otuz üçüme basmak üzereyken ve âşıkken böyle hissetmemiştim. Sabahleyin kazandığım 104 sterlin asla böyle bir etki yaratmazdı. Dün Âdem'le kapatma düğmesine dair konuşmamız beni ayıltmış olmalıydı, ya da Miranda'yla konuşmadığım bütün meseleler, ya da kırık bileğim. Ancak insanın ruh hali, zarların nasıl geldiğine bağlı olabilir. Kimyasal rulet. Hür irademi yok olmuştu ve işte şimdi kendimi özgür hissediyordum.

Arabayı Soho Meydanı'nda park ettim. Sarı çizgilerin yanlışlıkla asfaltla kaplandığı üç metrelik bir şerit biliyordum, oraya park etmek yasak değildi. Çoğu araba sığmazdı. Gideceğimiz restoran, küçücük, tek salonu olan, ışıkları insanın gözünü alan bir dizi lambayla aydınlatılan bir yerdi ve Greek Sokağı'nda, ünlü L'Escargot'dan birkaç bina ötedeydi. İçeride yalnızca yedi masa vardı, bir köşede

* Bol körili bir Hint yemeği. (ç. n.)

mat yüzeyli tezgâhın göze çarptığı açık bir mutfak yer alıyordu, beyaz giyimli iki şef orada dip dibe yemekleri hazırlıyorlardı. Bir komi, bir de servis yapan, masaları temizleyen bir garson vardı. Şefi tanımıyorsan ya da tanıyan birini tanımıyorsan yer ayırtamıyordun. Miranda'nın onları dolaylı olarak tanıyan bir arkadaşı vardı. Sakin bir gecede bu yeterli oluyordu.

Miranda benden önce gelmişti, içeri girdiğimde yüzü kapıya dönük oturuyordu. Önünde bir bardak maden suyu vardı ama ona dokunmamıştı. Bardağın yanında da yeşil kurdele bağlanmış küçük bir paket. Masanın yanında, bir ayaklığın üzerindeki içi buz dolu kovada boynuna beyaz bir peçete sarılmış bir şişe şampanya duruyordu. Az önce şişenin mantarını çıkarmış olan garson masadan uzaklaşıyordu. Bütün günü seminerde geçirmiş olmasına rağmen Miranda oldukça zarif görünüyordu, üstelik evden çıkarken sırtında kot pantolonla tişört vardı. Giysilerini koyduğu çantayla makyaj malzemelerini yanma almış olmalıydı. Siyah, dar bir etek ve dar omuzlu, üzerine sıkı oturan, kumaşına gümüş iplikler işlenmiş siyah bir ceket giymişti. Onu daha önce hiç rujlu ve rimelli görmemiştim. Ruju ağzını daha küçük göstermiş, koyu kırmızı bir fiyonga benzetmişti, burnunun kemerindeki açık renkli çiller de görünmez olmuştu. Benim doğum günüm! Aynı zamanda, parlak beyaz ışığın altına girerken ve restoranın camlı kapısını arkamdan kapatırken ansızın sevinçle soyutlaştığımı hissettim. Onu daha az sevmiyordum, sevemezdim. Ancak artık onun için kaygılanmamalı, umarsızlık duymamalıydım. Bir gün önce bildiğim gerçekleri hatırladım. İşte Miranda buradaydı, o her kimse öğrenecek ve ne olursa olsun övecektim onu. Hem onu sevebilirim, diye düşünüyordum, hem de bağışık kalabilir, zarar görmeyebilirim.

Bütün bunlar, Miranda'nm yanına gitmek için iki kalabalık masanın arasından sıkışarak geçerken geldi aklıma. Miranda sağ elini kaldırdı, ben de şakadan resmi bir tavırla eğildim ve elini öptüm. Yerime otururken askıdaki koluma acıdığını saklamadan baktı.

"Zavallı sevgilim."

Garson –on altı yaşındaydı ve ciddi görünüyordu– kadehlerle geldi, bir elini arkaya götürüp içkilerimizi koydu. Profesyoneldi.

Kadehlerimizi kaldırıp tokuştururken, "Âdem'in bir daha kemiklerimi kırmamasına" dedim.

"Çok sınırlayıcı bu."

Güldük, sanki öteki masalardan da kahkahalar duyuldu ve bizim seslerimizle birlikte oradaki sesler de yükseldi. Ne çılgın bir yerdeydik. Miranda benim ne kadar çok ya da ne kadar az şey bildiğimi bilmiyordu. Ona dair şeylerin hangisine inanacağımı da ben bilmiyordum, acaba bir suçun kurbanı mıydı, yoksa faili mi? Önemi yoktu. Birbirimize âşıktık ve en kötü şeyleri bile öğrensem benim için hiç fark etmeyeceğine hâlâ emindim. Aşk bizi kurtarırdı. Dolayısıyla da, korkaklığım yüzünden örtbas ettiğim konuların herhangi birini açmak daha kolay olmalıydı. Tam öyle yapacak, bileğimdeki kırığa dair daha fazla şey söyleyecektim ki Miranda beyaz örtülü masanın üzerinden uzanıp sağlam elimi tuttu.

"Dün muhteşemdi."

Başım dönüyordu. Sanki herkesin içinde sevişelim demiş gibiydi, şu anda, masanın üzerinde.

"Hemen eve gidebiliriz."

Durumu sonradan anlamış gibi komik bir hareket yaptı. "Hediyeni açmadın."

İşaretparmağıyla paketi bana doğru itti. Ben paketi açarken delikanlı garsonumuz da kadehlerimizi tekrar doldurdu. Paketin içinde küçük, basit bir karton kutu vardı. Kutuda da paralel yüzeyleri astarlı, z şeklinde bir metal şerit. Bileğe takılan bir efor ölçme aleti.

"Alçın çıkınca kullanmak üzere."

Ayağa kalktım, onu öpmek için masanın çevresinden dolaştım. Yanımdan biri "Vay vay!" dedi. Bir başkası köpek gibi havladı. Umursamadım. Yerime dönünce, "Âdem kapatma düğmesini iptal ettiğini söyledi" dedim.

Miranda öne eğildi, birden ciddileşmişti. "Onu mağazaya geri götürmelisin."

"Ama o seni seviyor. Bana öyle söyledi."

"Benimle dalga geçiyorsun."

"Eğer yeniden programlanmaya ihtiyacı varsa, ancak senin sözünü dinler o."

Sesi ağlamaklıydı. "Aşktan nasıl söz edebilir? Delilik bu."

Garsonumuz tepemizde dikiliyordu, ben hızlı hızlı, mırıldanarak konuşsam da bundan sonra ne söylediysek hepsini duydu. "Onun nasıl bir adam olacağını seçerken sen yardım ettin – yattığı ilk kadına âşık olan bir adam oldu."

"Ah, Charlie!"

Garson, "Karar verdiniz mi, yoksa sonra mı geleyim?" diye sordu.

"Ayrılma buradan."

Biz seçerken ve fikir değiştirirken birkaç dakika geçti. Ben gelişigüzel seçerek on iki yıllık bir Haut-Médoc ısmarladım. Sonra aklıma doğum günü yemeğinin parasını benim ödeyeceğim geldi. Siparişimi iptal ettim, aynı içkinin yirmi yıllığını ısmarladım.

Garson gidince biz de nerede kaldığımızı hatırlamak için biraz bekledik.

Miranda, "Sen başka biriyle mi görüşüyorsun?" diye sordu.

Sorusu beni öyle şaşırttı ki en rahatlatıcı ve inandırıcı yanıtı bir an bulamadan kaldım. Bir yandan da, restoranın sahibi de olan şefin tezgâhın arkasından çıkıp, masaların arasından geçerek kapıya doğru gittiğini görüyordum. Garson da peşindeydi. Omzumun üstünden arkaya, pencereden dışarıya bakınca kaldırımda iki kişinin durduğunu gördüm. Biri şemsiyesini kapatıyordu.

Miranda yan çizdiğimi düşünmüş olmalıydı. "Bana karşı dürüst ol" diye ekledi. "Umurumda değil."

Umurunda olduğu belliydi, bütün dikkatimi Miranda'ya verdim.

"Kesinlikle öyle bir şey yok. Tek ilgilendiğim sensin."

"Ben bütün gün seminerlerdeyken?"

"Çalışıyorum ve seni düşünüyorum."

Enseme vuran serin havayı hissettim. Miranda'nm gözleri benden kapıya gitti, tekrar dönüp arkama bakabileceğimi hissettim. Şef, yaşlıca iki beyefendinin uzun pardösülerini çıkarmalarına yardım ediyordu, sonra onları garsonun kollarına yığdı. Adamları masalarına götürdü – ötekilerden uzakta bir masaydı ve bir tek onun üzerinde mum yanıyordu. Adamlardan daha uzun boylu olan, gümüş rengi saçlarını geriye doğru taramış, boynuna gevşekçe kahverengi bir ipek fular dolamıştı, sanatçılarınkine benzeyen keten ceketi omuzlarından sarkıyordu. Oturması için sandalyesi çekildi, adam oturmadan önce salona göz gezdirdi ve kendi kendine başını salladı. Lokantada benden başka onunla ilgilenen yoktu. Adamın bohem soyluluğu yansıtan tarzı Soho'da pek alışılmadık bir şey değildi. Ama ben heyecanlanmıştım.

Miranda'ya döndüm, şaşırtıcı sorusunun farkmdaydım hâlâ, elimi elinin üzerine koydum.

"Onun kim olduğunu biliyor musun?"

"Hiçbir fikrim yok."

"Alan Turing."

"Kahramanın."

"Ve Thomas Reah, fizikçi. Döngü kuantum yerçekimini neredeyse kendi başına buldu."

"Git bir merhaba de."

"Pek uygun olmaz."

Böylece tekrar benim görüşmediğim öteki kişi meselesine geri döndük, Miranda tatmin olmuş görününce de Âdem'i yeniden ele aldık, kapatma düğmesi konusundaki direnişinin üstesinden nasıl gelebileceğimizi tartıştık. Miranda, bize karşı koyamayacak derecede güçsüz düşene kadar şarj kablolarını saklamamızı önerdi. Ben de ona Âdem'in bir anda yarattığı origami yelkenlisini hatırlattım. Birkaç dakika içinde doğaçlama bir elektrik kablosu yaratabilirdi. Konuşuyorduk ama dikkatimi tam veremiyordum. Gözlerimi Miranda'dan ayırmıyor, başıyla omuzlarının çevresinde bir ışıltı gördüğüm sanrısına kapılıyor, yalnız kalacağımız, yumuşakça ve dozu gitgide artarak kendimizden geçeceğimiz âna nasıl ulaşacağımızı düşünüyordum. Sürekli bir cinsel arzu duymam biraz engel olsa da önemli bir adamla aynı mekânda bulunmanın heyecanı içindeydim. Evrensel bir bilgisayar fikri üzerine savaş öncesinde başlayan düşüncelerden savaşın ilk yıllarındaki Bletchley'ye, morfojeniye, Turing'in soylu ve görkemli bugününe. Yaşayan en büyük İngiliz, bir başka erkeğe duyduğu aşkı soylu ve özgür yaşıyor.* Bu ileri yaşında, bir rock yıldızı gibi, dâhi bir ressam, şövalyelik nişanı verilmiş bir aktör gibi dikkat çekici giyinmiş. Ancak kabalık edip gözlerimi Miranda'dan kaçırırsam onu görebiliyordum. Buna karşı koydum. Alışıldık listeyi, bastırılmış kuşkuları, değinmediğimiz her şeyi –Salisbury'deki mahkeme olayı ve ölüm tehdidi en üst sırada yer almak üzere– düşünerek dikkatimi başka tarafa verdim. Dile getirilmedikleri sürece bana işkence eden bu konuları ortaya atmak için gereken netlik bende yokken cesareti nereden bulacaktım?

"Dinlemiyorsun bile."

"Dinliyorum, dinliyorum. Âdem'in bir tahtası eksik dedin."

"Öyle demedim. Budala. Ama doğum günün kutlu olsun."

---

* Alan Turing (23 Haziran 1912-7 Haziran 1954): İngiliz matematikçi, bilgisayar bilimcisi ve kriptolog. Bilgisayar biliminin ve yapay zekânın kurucusu sayılır. Eşcinsel olduğu için hapis cezasına çarptırıldı. Ölümü şaibelidir. (ç. n.)

Tekrar kadehlerimizi kaldırdık. Médoc, Miranda iki yaşındayken, babam da *swing*'den *bebop*'a geçerken şişelenmişti.

Yemek başarılı geçti, ama hesabın gelmesi uzun sürdü. Beklerken geceyi konyakla bitirmeye karar verdik. Garsonun getirdiği içkiler dubleydi ve restoranın ikramıydı. Miranda sözü yine babasının hastalığına getirdi. Yeni tanı lemfomaydı, ağır ilerliyordu. O yüzden değil de onunla birlikte ölmesi olasıydı. Ölümüne neden olacak başka pek çok şey vardı. Ama şimdi aldığı hap onu neşeli, iddiacı ve eskisinden daha zaptedilmez yapmıştı. Kafasının içi olanaksız projelerle doluydu. Salisbury'deki evini satıp New York'ta, East Village'da bir daire almak istiyordu, ancak şimdiki East Village'da değil de, öyle sanıyordu Miranda, gençliğinin East Village'ında. Birden kendine güveni yerine gelmiş, İngiliz kuşlarının folklordaki yeri üzerine pahalı, bol resimli bir kitap hazırlamak üzere bir sözleşme imzalamıştı, oysa yanında tam zamanlı bir araştırmacı bulunsa bile bu çok büyük projeyi tamamlayabilmesi mümkün değildi. Kendi görüşleri belliydi, buna rağmen tuhaf sayılacak bir hevese kapılmış, İngiltere'yi Avrupa Birliği'nden çıkarmaya azmetmiş uç görüşlü bir siyasi gruba katılmıştı. Londra'daki kulübü Athenaeum'da saymanlık yapmak üzere seçime katılacaktı. Her gün yeni projeler düşünüp kızına telefonda anlatıyordu. Dinlediğim her şey yapacağımız ziyaret konusunda beni daha da karamsarlığa düşürüyordu, ama hiçbir şey söylemedim.

Nihayet işimiz bitti ve paltolarımızı aldık. Miranda önümden kapıya doğru yürüdü. Masaların arasından ilerlerken ister istemez Turing'lerin yanından geçecektik. Yanlarına yaklaşırken, o saygın kişilerin hemen hemen el sürülmemiş bir kâse fındık dışında hiçbir şey yemediğini gördüm. Buraya konuşup içki içmeye gelmişlerdi. Bir buz kovasında yarısı dolu bir şişe Hollanda Jenever'i duruyordu, masada gümüş bir kapta küp buzlar vardı, iki de büyük, kristal bardak. Etkilenmiştim. Ben de yetmiş yaşımda bu kadar gözü pek olacak mıydım? Turing'in yüzü bana dönüktü. Yıllar yüzünü uzatmış, elmacık kemiklerini belirginleştirmiş, yüzüne keskin, vahşi bir ifade vermişti. Yıllar sonra, Alan Turing'in hayaletini ressam Lucian Freud'un bedeninde gördüğümü düşündüm. Bir gece geç saatte Piccadilly'deki Wolseley'den çıktığı sırada rastladım ona. Yaşlılığın başlangıcında aynı zayıflığı ve zindeliği koruyordu, görünüşe bakılırsa sağlıklı yaşamdan değil de yaratmaya devam etmek için duyduğu açlıktan kaynaklanıyordu bu.

Benim adıma kararı konyak verdi. Ünlü birine halka açık bir yerde benden önce milyonların da yaklaştığı gibi yaklaştım, dışarıdan bakıldığında, gerçek hayranlığın verdiği hak sahipliği duygusunu maskeleyen alçakgönüllülükle. Turing başını kaldırıp bana baktı, sonra gözlerini başka yere çevirdi. Hayranlarla uğraşmak Reah'nın işiydi. Çekingenlik etmememe yetecek kadar içmemiştim, basmakalıp açılış sözünü söylerken dilim sürçtü.

"Rahatsız ettiğim için gerçekten özür dilerim. Çalışmalarınız için ikinize de gönülden teşekkür etmek istiyorum."

"Çok naziksiniz" dedi Reah. "Adınız ne?"

"Charlie Friend."

"Sizinle tanıştığıma çok memnun oldum Charlie."

Sinirlendiği belliydi. Sadede geldim. "Şu Âdemler ve Havvalardan birinin sizde olduğunu okudum. Bende de bir tane var. Acaba herhangi bir sorun yaşadınız mı..."

Cümlemi tamamlamadım çünkü Reah'nın Turing'e baktığını görmüştüm, Turing başını sertçe iki yana sallamıştı.

Kartımı çıkarıp masalarına bıraktım. İkisi de ona bakmadı. Aptalca özürler dileyip geri çekildim. Miranda hemen yanımdaydı. Elimi tuttu, Greek Sokağı'na çıkarken de elimi sevecenlikle sıktı.

"Seven bakışı
Evreni kapsıyordu.
Sen evreni sev!"

Âdem'in bana okuduğu ilk şiiriydi bu. Bir sabah saat on birde, döviz piyasalarındaki fiyatlarda görülen dalgalanmalardan yararlanmayı umarak ekranımın karşısında olduğum sırada, kapımı tıklatmadan yatak odama girmişti. Güneş halının üzerinde bir dikdörtgen çizmişti, Âdem de gelip onun tam ortasında durdu. Dik yakalı kazaklarımdan birini giymiş olduğunu gördüm. Çekmecemden almıştı herhalde. Hemen okumak istediği bir şiir yazdığını söyledi. Koltuğumda döndüm ve okumasını bekledim.

Bitirince, "Hiç olmazsa kısaydı" dedim, nazik değildim.

İrkildi. "Haiku."

"Ya. On dokuz hece."

"On yedi. Beş, sonra yedi, sonra yine beş. İşte bir tane daha." Durdu, tavana baktı.

"Öp o boşluğu,
Zamanda iz bıraktı
Cama giderken."

"Boşluktaki zaman mı?" dedim.
"Evet!"
"Tamam" dedim. "Tek bir tane daha. İşim var."
"Yüzlerce var bende. Ama bak..."
Güneşin vurduğu yerden ayrıldı, yanıma geldi, elini farenin üzerine koydu. "Şu iki sütundaki rakamlar, görmüyor musun? Birbirini kesen Fibonacci eğrileri. Eğer burada satın alıp beklersen şansın yüksek olur... Şimdi sat. Bak. 31 sterlin kazandın."
"Tekrar yap şunu."
"Beklemek daha iyi."
"Öyleyse bir haiku daha söyleyip git."
Tekrar halının güneş vuran köşesine gitti.

"Sen ve o an ki
Dokunduğumda senin–"

"Bunu duymak istemiyorum."
"Ona göstermeyeyim mi?"
İçimi çektim, Âdem yerinden ayrıldı. Kapıya vardığında, "Lütfen mutfağı ve banyoyu temizler misin?" dedim. "Tek elle yapamıyorum."
Başıyla tamam deyip çıktı. Gorringe'in serbest bırakılması meselesine rağmen evimize bir tür huzur ya da denge gelmişti. Ben şimdi daha rahattım. Âdem Miranda ile hiç yalnız kalmıyordu, çünkü ben her gece onun yanındaydım. Âdem'in sözünü tutacağına emindim. Âşık olduğunu defalarca söylemişti bana, saf aşka göz yumabilirdim. Aklından şiirler yazıyor ve onları orada biriktiriyordu. Benimle Miranda hakkında konuşmak istiyordu ama ben genellikle sözünü kesiyordum. Onu devre dışı bırakmaya kalkışmayı göze alamıyordum, zaten buna gerek de yoktu. Onu mağazaya geri götürme planını bir kenara bırakmıştım. Aşk onu yumuşatmış gibiydi. Anlayamadığım nedenlerle gözüme girmeyi arzuluyordu. Belki de suçluluktan. Anlaşılmaz bir alışkanlıkla itaat ediyordu bana. Bense bileğim yüzünden ihtiyatlıydım, gözüm Âdem'in üzerindeydi, ancak hiç belli etmiyordum. Onun hâlâ benim deneyim,

benim serüvenim olduğunu kendime hatırlatıyordum. Her adımını sorunsuz atması beklenemezdi.

Âdem'e aşkıyla birlikte entelektüel canlılık da geldi. En son fikirlerini, kuramlarını, aforizmalarını, en son okuduklarını bana anlatmakta ısrarcıydı. Bir kuantum mekaniği kursundan geçiriyordu kendini. Sabaha kadar, şarj olurken, matematik ve temel metinler üzerine düşünüyordu. Schrödinger'in Dublin'de yazdığı *Hayat Nedir?* adlı kitabını okudu, buna bakarak kendisinin canlı olduğuna hükmetti. Fizik alanında önde gelen kişilerin fotonları ve elektronları görüşmek üzere buluştukları ünlü 1927 Solvay konferansının metnini okudu.

"Bu ilk Solvay buluşmalarında doğa hakkında düşünce tarihindeki en yoğun görüş alışverişleri yapıldığı söylenmiş."

Kahvaltıdaydım. Âdem'e, Einstein'ın Princeton'da geçirdiği yaşlılık yıllarında her güne tereyağında pişmiş yumurtayla başladığını okuduğumu anlattım, Âdem'in şerefine ben de şimdi kendime iki yumurta pişirecektim.

"İnsanlar onun, kendi başlattığı şeyi tam olarak hiç anlayamadığını söylemişler" dedi Âdem. "Solvay onun için bir savaş alanıydı. Azınlıktaydı zavallı adam. Olağanüstü genç adamlar önüne geçmişti. Ama bu haksızlıktı. İsyankâr gençler doğanın ne olduğuyla ilgilenmiyorlardı, ilgilendikleri tek şey insanın doğa hakkında ne söyleyebileceğiydi. Einstein ise, gözlemciden bağımsız bir dış dünyaya inanılmadan bilim olamaz diyordu. Ona göre kuantum mekaniği yanlış değil, eksikti."

Bunlar, bir gecelik araştırmanın sonucuydu. Üniversitede antropolojiye sığınmadan önce, kısa bir süre fiziğe nasıl umutsuzca bulaştığımı hatırladım. Sanırım Âdem'i biraz kıskandım, özellikle de kafasını Dirac denklemine taktığını öğrendikten sonra. Richard Feynman'ın sözünü tekrarladım: Kuantum kuramını anladığını söyleyen varsa kuantum kuramını anlamamış demektir.

Âdem başını salladı. "Bir sahte paradoks, tabii eğer paradoks denebilirse. On binlerce kişi anlıyor onu, milyonlarca kişi yararlanıyor. Zaman meselesi, Charlie. Bir zamanlar genel görelilik zorun da en zoruydu. Şimdiyse üniversitenin birinci sınıfmdakiler için rutin sayılıyor. Aynı şey cebir için geçerliydi. Şimdi on dört yaşındaki çocuklar bile becerebiliyor. Gün gelecek kuantum mekaniği sağduyuyla kabul edilecek."

O sırada yumurtamı yemeye başlamıştım. Âdem kahve hazırlamıştı, ancak çok koyu olmuştu. "Peki, şu Solvay meselesi ne olacak?" dedim. "Kuantum mekaniği doğanın bir tanımlaması mı, yoksa öngörüde bulunmanın etkili bir yolu mu?"

"Ben olsam Einstein'ın tarafını tutardım. Neden kuşku duyulduğunu anlamıyorum" dedi. "Kuantum mekaniğinin öngörüleri öyle olağanüstü bir kesinlikte ki, doğa hakkında doğru şeyler söylüyor olmalı. Bizim gibi muazzam boyuttaki yaratıklara maddi dünya bulanık görünür, sert hissedilir. Ama artık onun ne kadar tuhaf ve harika olduğunu biliyoruz. Bu yüzden bilincin, seninki ve benimki gibi bilincin, maddenin bir düzenlemesinden –hem de tam olması gerektiği kadar garip bir düzenlemesinden– doğabilmesi bizi şaşırtmamalı. Maddenin nasıl düşünebildiğini ve hissedebildiğini açıklayabilecek başka bir şey yok elimizde." Sonra, "Tanrı'mn gözlerinden çıkan aşk ışınları dışında" diye ekledi. "Ama ışınlar da incelenebilir."

Bir başka sabah, bana bütün gece Miranda'yı düşündüğünü anlattıktan sonra, "Önseziyi ve ölümü de düşündüm" dedi.

"Devam et."

"Her yeri göremeyiz. Başımızın gerisini göremeyiz. Çenelerimizi bile göremeyiz. Diyelim ki, çevresel farkındalık açısından, görme alanımız 180 derece. Tuhaf olan, bir sınır, bir kenar bulunmaması. Önce görmüyorsun, sonra karanlığı görüyorsun diye bir şey yok, hani dürbünden bakınca olduğu gibi. Bir şey var, sonra hiçbir şey yok gibi bir durum değil. Görüş alanımız var, onun ötesinde hemen hemen hiçbir şey yok."

"Eee?"

"İşte ölüm de öyle bir şey. Hiçten de az. Karanlıktan da az. Görüş alanının kenarı bilincin kenarını iyi temsil ediyor. Hayat, sonra ölüm. Önceden tadılıyor, Charlie, ve bütün gün kalıyor."

"Öyleyse korkacak bir şey yok" dedim.

Ödül kupasını yakalayıp sallayacakmış gibi iki elini de havaya kaldırdı. "Tam üstüne bastın! Korkacağımız şey hiçten de az!"

Ölüm korkusunu gizlemeye mi çalışıyordu? Yaklaşık yirmi yıllık kullanım süresi vardı Âdem'in. Sorduğumda, "İkimizin arasındaki fark bu, Charlie" dedi. "Benim bedenimdeki parçalar geliştirilecek ya da yerlerine yenileri konulacak. Ama zihnim, anılarım, deneyimlerim, kimliğim filan bilgisayara yüklenecek ve korunacak. Onlar işe yarayacak."

Aşktaki coşkusunun bir başka örneği şiirdi. İki bin tane haiku yazmıştı, bunların on on iki tanesini bana okumuştu, hepsi aynı nitelikteydi ve her biri Miranda'ya adanmıştı. İlk başta Âdem'in neler yaratabileceğini öğrenmek istemiştim. Ancak çok geçmeden şiirlerin biçimine ilgi duymaz oldum. Fazla anlamlı olmamaya özellikle gayret eden, fazla şirin, bir elin nesi var türünden boş bilmecelerle oyalanırken yazarından fazla bir şey beklemeyen şeyler. İki bin tane! Bu sayı beni haklı çıkardı – onları üreten şey bir algoritmaydı. Stockwell'in arka sokaklarında yürürken anlattım ona bütün bunları – Âdem'in sosyal becerilerini geliştirmek için yaptığımız günlük idman sırasında. Mağazalara, pub'lara girip çıkmış, hatta metroyla Green Park'a gitmiş ve öğle vakti kalabalığıyla birlikte çimenlere oturmuştuk.

Belki fazla serttim. Haikuların sakinliği insana boğucu gelebilir, dedim ona. Bir yandan da yüreklendirdim Âdem'i. Başka bir biçim denemenin vakti geldi, dedim. Bütün dünya edebiyatı elinin altındaydı. Neden dörder dizelik kıtaları olan, uyaklı ya da uyaksız şiirler denemiyordu? Hatta bir öykü, arkasından da bir roman?

Akşamın erken bir saatinde bana yanıtını verdi. "Sence sakıncası yoksa önerilerini tartışmaya hazırım."

Duştan çıkalı çok olmamıştı, tertemiz giyinmiştim, üst kata çıkmak üzereydim, bu yüzden biraz sabırsızdım. Yukarıya çıkarken götüreceğim bir şişe Pomerol beni bekliyordu. Miranda ile konuşmak istediğim bir konu vardı. Gorringe yedi hafta sonra salıverilecekti. Ne yapacağımıza hâlâ karar vermemiştik. Âdem'in Miranda'nm yakın koruması olabileceğini düşünmüştük, ancak benim kaygılarım vardı – Âdem'in yapabileceği her şeyden yasal açıdan ben sorumluydum. Miranda eski mahallesindeki karakola gitmişti. Hapishanede Gorringe'le görüşen dedektif başka yere atanmıştı. Nöbetçi polis memuru not almış, sorun çıkarsa acil servise telefon etmesini önermişti. Miranda da o sırada dayak yiyorsa bunu yapmasının zor olabileceğini söylemişti. Polis bunu şaka olarak almamıştı. Miranda'ya öyle bir şey gerçekleşmeden telefon etmesini önermişti.

"Bahçe yolunda elinde bir baltayla yaklaştığını gördüğümde mi?"

"Evet. Hem kapıyı açmayın."

Mahkemeden yaklaşma yasağı çıkarttırıp çıkarttırmama konusunda bir avukata danışmıştı. Sonuç alınıp alınmayacağı belli

değildi, ne işe yarayacağı da pek bilinmiyordu. Babasına adresini hiç kimseye vermemesini söylemişti. Ancak Maxfield'in kendi dertleri vardı, Miranda da onun unutacağını düşünmüştü. Tek umudumuz tehdidin ciddi olmaması, Âdem'in de caydırıcı silah gibi işe yaramasıydı. Gorringe'in ne kadar tehlikeli olduğunu sorduğumda Miranda, "Alçağın biridir o" dedi.

"Tehlikeli bir alçak mı?"

"İğrenç bir alçak."

Âdem'le yine şiir konusunda konuşacak havada değildim.

"Benim fikrim," dedi, "haikunun geleceğin edebiyat biçimi olduğu. Ben o biçime incelik katmak ve onu geliştirmek istiyorum. Şimdiye kadar yaptığım her şey ısınma hareketi sayılır. Gençlik yapıtları. Ustaları inceleyip bu işi daha iyi anlarsam, özellikle de *kireji*'nin, yani yan yana gelen iki kısmı birbirinden keserek ayıran sözcüğün gücünü kavrarsam, asıl çalışmama başlayabilirim."

Üst kattaki telefonun çaldığını, tavanımda da Miranda'nm ayak seslerini duydum.

Âdem, "Sen antropolojiyle ve siyasetle ilgilenen, düşünen biri olduğundan iyimserliğe pek ilgi duyacağını sanmıyorum" dedi. "Ancak insan doğası, toplumlar ve gündelik kötü haberler hakkında insanın üzerine çullanan cesaret kırıcı olguların ötesinde daha heyecanlı olaylar, gözden kaçan olumlu gelişmeler bulunabilir. Şimdi dünyada her şey, ne kadar kabaca olsa da, öylesine iç içe ki ve değişim öyle yaygın ki gelişmeleri algılamak çok zor. Övünmek istemem ama bu değişimlerden biri tam karşında duruyor. Zeki makinelerin içlerinde saklı anlamlar öyle muazzam ki sizin –yani uygarlığın– neyi harekete geçirdiği hakkında hiçbir fikrimiz olmuyor. Sizden daha zeki varlıklarla yaşamanın dehşet uyandırması ve hakaret sayılması kaygılardan biri. Ama zaten hemen hemen herkes kendisinden daha zeki birilerini tanıyordur. Üstelik, siz kendinizi küçümsüyorsunuz."

Miranda'nın telefonda konuştuğunu duyabiliyordum. Telaşlıydı. Konuşurken oturma odasında bir aşağı bir yukarı yürüyordu.

Âdem onu duymamış görünüyordu ama ben duyduğunu biliyordum. "Geride kalmak istemezsiniz. Tür olarak çok rekabetçisiniz. Şimdi bile, felç geçirmiş hastalar var, beyinlerinin motor bandına yerleştirilen elektrotlarla yaşıyorlar, yalnızca nasıl hareket edebileceklerini düşünüyorlar ve ya bir kollarını kaldırabiliyor ya da bir

parmaklarını bükebiliyorlar. Bu küçücük bir başlangıç, daha çözülecek çok sorun var. Mutlaka çözüleceklerdir, öyle olduğunda ve beyin-makine ara birimi elverişli ve ucuz hale geldiğinde, zekânın ve genellikle de bilincin sınırsız genişlemesinde makinelerinizin partneri olursunuz. Muazzam bir zekâ olur, derin ahlaki sezgiye ve bilinen her şeye ânında ulaşılır, daha önemlisi iki taraf birbirine ulaşır."

Miranda'nın ayak sesleri kesilmişti.

"Zihinsel mahremiyetin sonu olabilir. Muazzam kazançlar karşısında buna daha az değer verecek duruma gelebilirsiniz. Bütün bunların haiku ile ne ilgisi var diyebilirsin. Şu ilgisi var. Ben buraya geldiğimden beri onlarca ülkenin edebiyatını inceledim. Harika gelenekler, nefis ayrıntılar var–"

Miranda'nın yatak odasının kapısı kapandı, ayak sesleri hızla oturma odasından geçip kapıya yöneldi. Kapı çarpılarak kapatıldı, merdivende onun ayak seslerini duydum.

"Aşkı ya da manzarayı yücelten lirik şiir dışında, edebiyatta okuduğum hemen hemen her şey–"

Miranda anahtarı kapımın kilidine soktu, birden karşımızda gördüm onu. Yüzü yağlı yağlı parlıyordu. Sesinin titremesini önlemek için çabalıyordu. "Telefondaki babamdı. Gorringe'i erken salıvermişler. Üç hafta önce. Salisbury'ye evimize gitmiş, yardımcı kadını kandırarak içeri girmiş ve babamdan adresimi öğrenmiş. Buraya doğru yolda olabilir."

En yakındaki mutfak sandalyesine çöktü. Ben de oturdum.

Miranda'nın verdiği haberi dinleyen Âdem başını salladı. Ama biz sessiz kalırken o sözlerine devam etti. "Dünya edebiyatında okuduğum neredeyse her şey insanların başarısızlıklarının çeşitlerini tarif ediyor – anlayışta, mantıkta, bilgelikte, gerçek duygudaşlıkta. Kavrama, dürüstlük, nezaket, özbilinç konusunda başarısızlık var; cinayet, gaddarlık, hırs, budalalık, kendi kendini kandırma, hepsinden önce de başkalarını tamamıyla yanlış anlama konuları harika tarif ediliyor. Elbette iyilik de öne çıkarılıyor, kahramanlık, zarafet, bilgelik, hakikat de. Bütün bu zengin karmaşadan edebiyat gelenekleri çıkmış, Darwin'in ünlü çalılığındaki vahşi çiçekler gibi fışkırmış.* Hem gerilim, gizli-saklılık ve şiddet, hem de aşk

* Charles Darwin botanik bilimiyle de yakından ilgiliydi, bu konuda araştırmalar yapıyordu. Down House'taki bahçesini ve seralarını kişisel bir laboratuvara dönüştürmüştü. (ç. n.)

anları ve geleneklere uygun mükemmel kararlarla dolu romanlar var. Ancak erkeklerle kadınların makinelerle olan evliliği tamamlanınca bu edebiyat gereksiz olacak çünkü birbirimizi fazlasıyla iyi anlayacağız. İstediğimiz anda elimizin altında olacak bir zihinler toplumunda yaşayacağız. Bağlanabilirlik öyle olacak ki, özneldeki bütün düğümler tek tek, internetimizin basit öncüsü olduğu bir düşünceler denizine karışacak. Birbirimizin zihinlerine yerleştikçe de kimseyi kandıramayacağız. Anlattığımız hikâyelerde artık sayısız yanlış anlama bulunmayacak. Edebiyatlarımız sağlıksız besinlerini yitirecekler. Tek gerekli biçim, özlü haiku olacak, her şeyi olduğu gibi, sakince, berrak bir şekilde algılayan ve öven haiku. Geçmişin edebiyatına değer vereceğimize eminim, bizi ürkütse bile. Geriye bakacağız ve eski zamanların insanlarının kendi kusurlarını ne kadar iyi betimlediklerine, kendi uzlaşmazlıklarından ve muazzam yetersizliklerinden ve karşılıklı olarak birbirlerini anlamamalarından ne kadar parlak, hatta iyimser masallar yarattıklarına hayret edeceğiz."

Altı

Âdem'in ütopyası, ütopyaların genellikle yaptığı gibi, bir karabasanı gizliyordu, ama tam bir soyutlamaydı bu. Miranda'nın karabasanı ise gerçekti ve bir anda benim de karabasanım oldu. Masada yan yana oturduk, telaşlıydık, dilimizi yutmuş gibiydik, bu iki kavram nadiren bir araya gelir. Berrak kafayla düşünmek, içimizi rahatlatan olguları ortaya koymak Âdem'e kalmıştı. Maxfield'in söylediği şeylerin hiçbiri Gorringe'in bu gece buraya geleceğine işaret etmiyordu. Eğer üç haftadır dışarıdaysa önceliğinin cinayet olmadığı belliydi. Yarın da gelebilirdi, gelecek ay da, ya da hiç gelmezdi. Geride tanık bırakmadan işini görmeyi umuyorsa, üçümüzü de öldürmesi gerekirdi. Miranda'ya karşı işlenecek herhangi bir suçta apaçık sanık konumunda olurdu. Bu akşam gelse bile Miranda'nın katını karanlık bulurdu. Benimle olan bağlantısını bilmiyordu. Belki de düşündüğü ceza, savurduğu tehditle sınırlı kalacaktı. Hem yanımızda güçlü bir adamımız vardı. Gerekirse birimiz polis çağırırken adamımız Gorringe'i lafa tutabilirdi.

Şarabı açmanın vakti gelmişti!

Âdem masaya üç kadeh koydu. Miranda babamın Edward dönemi tarzı, tik ağacından şarap açacağını benim kollu, garip açacağıma tercih ederdi. Gösterdiği çaba Miranda'yı sakinleştirmiş gibiydi. İlk kadeh beni sakinleştirdi. Âdem de bize eşlik etmek için bir bardağın üçte birine kadar doldurduğu ılık suyu içti. Korkularımız henüz giderilmemişti ancak artık parti havasına girmiştik, Âdem'in küçük tezine döndük. Hatta "geleceğe" kadeh bile kaldırdık, oysa geleceğin bu versiyonu, yani zihnin özel alanının kolektif düşünce okyanusunda yeni teknoloji tarafından boğulması, ikimize de itici geliyordu. Çok şükür ki bu fikir de milyarların beynine bir şey yerleştirme projesi kadar uygulanamazdı.

Âdem'e, "Her zaman, herhangi bir yerde haiku yazmayan birinin de bulunduğunu düşünmek isterim" dedim.

Buna da kadeh kaldırdık. Kimsenin içinden tartışmak gelmiyordu. Bunun dışında konuşabileceğimiz tek konu Gorringe ve onunla

ilgili her şeydi. Tam bunu konuşmaya başlamıştık ki izin isteyip banyoya gittim. Ellerimi yıkarken bir de baktım, Mark'ı ve oyun alanında, elini benim elime verdiğinde kendimi ayrıcalıklı hissettiğim o kısacık ânı düşünmeye başlamışım. Yüzündeki o dirençli zekâ ifadesini hatırladım. Onu çocuk olarak değil de hayatının tamamı bağlamında bir kişi olarak düşündüm. Geleceği, ne kadar nazik davransalar da, bürokratların elindeydi ve onların seçimlerine bağlıydı. Kolayca mahvolabilirdi. Miranda şimdiye kadar ondan haber alamamıştı. Jasmin'i ya da kendisiyle konuşmaya razı olan bir başka sosyal hizmet görevlisi bulamamıştı. Sonunda doğru bölümdeki biri ona bu konunun gizli tutulduğunu söylemişti. Buna rağmen, çocuğun babasının ortadan kaybolduğunu, annesinin de içki ve uyuşturucu sorunu olduğunu öğrenmişti Miranda.

Mutfağa dönerken, Gorringe, Âdem, hatta Miranda girmeden önceki hayatıma bir an özlem duydum. Yetersiz ama görece basit bir yaşamım vardı.

Annemin parasını bankadan çekmeseydim hâlâ basit olabilirdi. İşte sevgilim masada oturuyordu, güzeldi, dışarıdan bakınca sakin görünüyordu. Yerime otururken Miranda'ya öfkeli değildim, ama yakında olabilirdim. Aslında önyargısız bakıyordum ona. Çoğu kişinin açık seçik gördüğünü düşündüğüm şeyi görüyordum – sır tutuculuğunu; ayrıca yardım istemeyi beceremememesini, yine de bir numara çevirip o yardımı almasını ve ona asla hesap sorulmamasını. Oturup biraz şarap içtim, konuşmaları dinledim – ve bir karar verdim. Âdem'in rahatlatıcı sözlerini bir yana bırakınca, Miranda'nın hayatıma bir katili soktuğuna inanıyordum. Benden yardım bekleniyordu, ederdim de. Ancak Miranda bana hiçbir şey anlatmamıştı. Şimdi bu borcun ödenmesini istiyordum.

Gözlerimizi birbirimize dikmiştik. Sesimdeki duygusuzluğa engel olamadım. "Sana tecavüz etti mi, etmedi mi?"

Biraz bekledikten sonra, gözlerini gözlerimden hiç ayırmadan, başını ağır ağır iki yana salladı ve yumuşak bir sesle, "Hayır" dedi.

Bekledim. O da bekledi. Âdem konuşmaya başladı. Başımı hafifçe sallayarak onu susturdum. Miranda'nın daha fazla bir şey söylemeyeceği belli olunca –bu ağzı sıkılığı içimi daraltıyordu– "Mahkemeye yalan söyledin" dedim.

"Evet."

"Masum bir insanı hapse gönderdin."

İçini çekti.

Yine bekledim. Sabrım tükeniyordu, yine de sesimi yükseltmedim. "Miranda. Saçmalık bu. Neler oldu?"

Ellerine bakıyordu. Kendi kendine konuşur gibi, "Biraz uzun" dediğinde içim rahatladı.

"Tamam."

Giriş yapmadan söze başladı. Ansızın, hikâyesini anlatmaya pek hevesli görünüyordu.

"Ben dokuz yaşındayken okulumuza yeni bir kız geldi. Sınıfa getirdiler ve adının Mariam olduğunu söylediler. İnce uzun, esmer bir kızdı, güzel gözleri ve görülmedik karalıkta, beyaz bir kurdele bağlanmış saçları vardı. Eskiden Salisbury'de sadece beyazlar yaşardı, bu yüzden Pakistan'dan gelen bu kız hepimizi büyüledi. Orada, bütün sınıfın karşısında durmanın, herkesin gözlerinin üzerine dikilmesinin onun için çok güç olduğunu görebiliyordum. Acı çeker gibi görünüyordu: Öğretmenimiz, kim Mariam'ın özel arkadaşı olmak, ona etrafı gösterip yardımcı olmak ister diye sorduğunda elini ilk kaldıran ben oldum. Yanımda oturan oğlan başka sıraya geçirildi, kız da onun yerine oturdu. Sonraki yıllarda da sınıfta hep yan yana oturduk, o okulda ve bir sonraki okulda. İlk gün, bir ara Mariam elimi tuttu. Birçok kız bunu hep yapardı, ancak bu seferki farklıydı. Mariam'm elleri öyle narin ve yumuşaktı ki, kendisi de öyle sakin, öyle çekingendi ki. Ben de epeyce utangaçtım, beni çeken onun sakinliği ve yakınlığı oldu. O benden de utangaçtı, en azından başlangıçta, ve sanırım hayatımda ilk kez kendimi özgüvenli ve bilgili hissetmemi sağladı. Ona âşık oldum.

"Bir gönül ilişkisiydi, yoğun bir tutkuydu. Onu arkadaşlarımla tanıştırdım. Irkçılık diye bir şey hatırlamıyorum. Oğlanlar onu görmezden geldiler, kızlarsa nazik davrandılar. Onun parlak renkli giysilerini ellemekten hoşlanıyorlardı. Öyle tuhaf, hatta egzotik biriydi ki, birinin gelip onu benden çalacağından korkardım. Ama o çok sadık bir arkadaştı. Hep el ele tutuşurduk. Bir ay geçmeden beni evine götürüp ailesiyle tanıştırdı. Mariam'ın annesi Sana, kendi annemi küçük yaşta kaybettiğimi bildiğinden bana kucak açtı. Nazik davranıyordu ama sevgi gösterse de buyurgandı. Bir öğle sonrasında saçlarımı fırçaladı ve Mariam'm kurdelelerinden biriyle bağladı. Daha önce bana böyle bir şey yapan olmamıştı. Öyle etkilenmiştim ki ağladım."

Bu anı Miranda'nın boğazının tıkanmasına neden olmuştu, sesi de zayıflamıştı. Sustu ve yeniden konuşmaya başlamadan önce iyice yutkundu.

"Acılı Hint yemeklerini ilk kez yedim ve onların evinde pişirilen pudinglerden, parlak renkli, aşırı tatlı *laddu*'dan, *anarsa* ve *soan papdi*'den tat almaya başladım. Mariam'm çok sevdiği bir kız kardeşi vardı, Surayya; iki de erkek kardeşi, Farhan ile Hamid. Babası Yasir, belediyede hidroloji mühendisi olarak çalışıyordu. O da bana çok iyi davranıyordu. Evleri kalabalık ve gürültülüydü, çok samimi, tartışmalıydı, bizim evimizin tam tersiydi. Dindardılar, Müslümandılar tabii, ama o yaşta ben bunun pek farkında değildim. Sonradan doğal kabul ettim, zaten artık ailenin bir parçası olmuştum. Onlar camiye gittiğinde onlarla birlikte gitmek ya da gitmek istemek hiç aklıma gelmedi. Din dışı büyütülmüştüm ve ilgilenmiyordum da. Mariam evlerinin kapısından çıkar çıkmaz bambaşka birine dönüşüyordu. Şakacı ve konuşkan oluyordu. Babasının gözdesiydi. Babası işten eve döndüğünde onun dizine oturmayı severdi. Ben de biraz kıskanırdım.

"Mariam'ı bizim eve götürdüm, çok yakında göreceksin orayı. Katedralin avlusunun hemen yanında, ince, uzun, erken Victoria dönemi, bakımsız, karanlık bir ev, yığın yığın kitap. Babam bize karşı hep sevecendi, ama zamanının çoğunu çalışma odasında geçirirdi ve rahatsız edilmekten hoşlanmazdı. Mahalleden bir kadın gelip bana çay hazırlardı. Mariam'la baş başa olurduk ve bundan hoşlanırdık. Çatıdaki odalardan birinde kendimize bir yuva yaptık, ot bürümüş bahçemizde serüvenler yaşadık. Birlikte televizyon seyrederdik. Birkaç yıl sonra lisenin insanın aklını karıştıran ilk günlerinde birbirimize tutunduk. Ev ödevlerimizi birlikte yapardık. Matematikte o benden çok daha iyiydi ve problemleri çok iyi açıklardı. Ben de ona yazılı İngilizcede yardım ederdim. Yazım kurallarından habersizdi. Aradan zaman geçti ve ikimiz de daha bilinçli olduk, saatlerce ailelerimiz hakkında konuşurduk. Birkaç hafta arayla ikimiz de regl olduk. Onun annesi gerçekten anlayışlı bir kadındı, bu konuda bize yardımcı oldu. Pek yanlarına yaklaşmasak da oğlanlardan da söz ederdik. Erkek kardeşleri olduğu için oğlanlar konusunda o benden daha rahat ve benden daha kuşkucuydu.

"Yıllar geçti, arkadaşlığımız devam etti ve hayatın bir gerçeği haline geldi. Okuldaki son yazımız başladı. Okul bitirme sınavla-

rına çalışıyor, üniversiteyi düşünüyorduk. O fen bilimleri okumak istiyordu, bense tarihe meraklıydım. Farklı okullara gideceğiz diye üzülüyorduk."

Miranda sustu. Ağır ağır, uzun bir soluk aldı. Tekrar konuşmaya başlarken uzanıp elimi tuttu.

"Bir cumartesi günü, öğleden sonra bana telefon etti. Çok kötü bir durumdaydı. Önce ne söylediğini anlayamadım. Benimle yakınlardaki parkta buluşmak istiyordu. Yanma gittiğimde konuşamıyordu. Kol kola girip parkta dolaştık, beklemekten başka elimden bir şey gelmiyordu. Sonunda bana bir gün önce olanları anlattı. Okuldan eve dönerken bir oyun alanından geçiyormuş. Karanlık çökmekteymiş, ailesi hava karardıktan sonra dışarıda kalmasından hoşlanmadığı için o da acele ediyormuş. Arkasından birinin geldiğini fark etmiş. Ne zaman dönüp arkasına baksa o kişinin daha da yakınında olduğunu görmüş. Koşmayı geçirmiş aklmdan –hızlı koşardı– sonra budalalık ettiğini düşünmüş. Hem yanında içi kitap dolu sırt çantası da varmış. Peşindeki kişi gitgide yaklaşıyormuş. Onunla yüz yüze gelmek için arkasına dönünce az da olsa tanıdığı biri olduğunu görüp rahatlamış – Peter Gorringe'miş. Pek sevilen biri değilmiş ancak okulda kendi evi olan tek çocukmuş. Ailesi yurt dışındaymış, bütün evi ona emanet etmek yerine birkaç aylığına küçük bir oda kiralamışlar. Mariam'ın konuşmasına fırsat kalmadan çocuk onu bileğinden yakalayıp çim biçme makinelerinin durduğu tuğla kulübenin arkasına sürüklemiş. Mariam çığlık atmış ancak kimse gelmemiş. Çocuk iriyarıydı, Mariam ise ufak tefekti. Mariam'ı yere yatırmış ve orada ona tecavüz etmiş.

"Mariam'la parkta, çiçek tarhlarıyla çevrili geniş çimenliğin ortasında durduk, birbirimize sarılıp ağladık. O zaman bile, bu korkunç haberi sindirmeye çalışırken bile, günün birinde her şeyin yoluna gireceğini düşündüm. Mariam bunu atlatacaktı. Herkes onu sever, ona saygı duyardı; herkes öfkeden deliye dönecekti. Ona saldıran kişi hapse girecekti. Hangi üniversiteyi seçerse seçsin ben de onunla birlikte gidecek, yanından ayrılmayacaktım.

"Kendini biraz toparladığında bana bacaklarındaki ve kalçalarındaki çürükleri gösterdi, her iki bileğinde de, çocuk onu tutup yere bastırırken oluşan dört küçük çürük vardı. Mariam o gece eve nasıl gittiğini bana anlattı, babasına çok üşüdüğünü söylemiş, hemen yatağına girip yatmış. O akşam annesinin evde olmayışı Mariam'a

göre bir şansmış. Evde olsaymış ters giden bir şey olduğunu hemen anlarmış. İşte o zaman olayı annesiyle babasına anlatmadığını anladım. Yine parkta dolaşmaya başladık. Anlatması gerektiğini söyledim ona. Alabileceği her yardıma ve desteğe ihtiyacı vardı. Hâlâ polise de gitmemişse ben onunla birlikte karakola giderdim. Hemen!

"Mariam'ı hiç o kadar öfkeli görmemiştim. Ellerimi yakaladı, hiçbir şey anlamadığımı söyledi. Ne annesiyle babası ne de polis bilmeliydi bunu. O zaman ikimiz birlikte senin doktoruna gidip anlatalım, dedim. Bunu duyunca bana bağırdı. Doktor doğruca annesine gidermiş. Aile dostuymuş. Amcaları olayı duyarlarmış. Erkek kardeşleri aptalca bir şey yaparlarmış ve başlarını ciddi derde sokarlarmış. Ailesi aşağılanırmış. Neler olduğunu öğrenirse babası mahvolurmuş. Eğer Mariam'm arkadaşıysam onun ne türlü yardıma ihtiyacı varsa o şekilde yardımcı olmalıymışım. Sırrını saklayacağıma dair yemin etmemi istedi. Karşı çıktım ama o üsteledi. Hiçbir şey anlamadığımı söyleyip duruyordu. Polis, doktor, okul, onun ailesi, benim babam – hiç kimse bilmemeliydi. Gorringe'le ben yüzleşmemeliydim. Bunu yaparsam her şey ortaya çıkardı.

"Sonunda, yanlış olduğunu bildiğim şeyi yaptım. Yanımda Kutsal Kitap olmadığından ben de Kutsal Kitap 'fikri' üzerine, Mariam'ın sırrını saklayacağıma dair yemin ettim, Kuran üzerine de, arkadaşlığımız üzerine de ve babamın hayatı üzerine de yemin ettim. Ne istiyorsa yaptım, ancak ailesinin onu sarıp sarmalayacağına ve ona destek olacağına emindim. Hâlâ da inanıyorum buna. Daha da fazlasına. Bunun doğru olduğunu biliyorum. Mariam'ı seviyorlardı, onu asla sokağa atmazlardı, ya da onun aklında aile şerefiyle ilgili hangi çılgın düşünce varsa ona uygun bir şey yapmazlardı. Ona sarılır, onu korurlardı. Mariam çok yanlış düşünüyordu. Ben ondan daha kötüydüm, Mariam'a uymam ve onunla böyle gizli bir anlaşma yapmam korkunç bir budalalıktı.

"Bunu izleyen iki hafta her gün görüştük. Sadece o konuyu konuşuyorduk. O günlerin bir kısmında Mariam'm fikrini değiştirmeye çalıştım. Hiç şansım yoktu. Daha sakin, hatta daha kararlı görünüyordu, belki de haklıdır diye düşünmeye başladım. Elbette böyle düşünmek işime geliyordu. Sesini çıkarma, aileye şok geçirtme, polise kanıt vermekten kaçın, ürkütücü bir mahkeme olayından kaçın. Sakin kal ve geleceği düşün. Yetişkinliğe adım atmak

üzereydik. Hayatlarımız değişecekti. Bir felaket yaşanmıştı ama Mariam benim yardımımla bunu atlatacaktı. Okulda Gorringe'i gördüğümde ondan uzaklaşıyordum. Yarıyıl sona ermek üzere olduğundan bunu yapmam daha kolaydı, zaten mezun olunca hepimiz dağılıp gidecektik.

"Tatil başlayınca babam beni alıp Fransa'ya götürdü, Dordogne'da çiftlik evi olan arkadaşlarında kalacaktık. Ben yola çıkmadan önce Mariam, evlerinden onu telefonla aramamamı rica etti. Sanırım tesadüfen annesiyle konuşmaya başlarsam verdiğim sözü unuturum ve ona her şeyi anlatırım diye korkuyordu. O günlerde çoğu kişide cep telefonu vardı ama henüz bizde yoktu. Bu yüzden her gün birbirimize kart ve mektup yazdık. Onunkilerin beni şaşırttığını hatırlıyorum. Mesafeli olmaktan çok yavandılar. Tek bir konu vardı, o konuda da bir şey yazamazdı. Böylece havadan söz etti, televizyon programlarından filan, ama ruh haline hiç değinmedi.

"İki haftalığına gitmiştim, son beş gün ondan hiç haber almadım. Döner dönmez evine gittim. Yaklaşırken sokak kapısının açık olduğunu gördüm. Abisi Hamid kapıda duruyordu. Komşular eve girip çıkıyorlardı. Hamid'in yanma giderken içim korkuyla doldu. Hasta ve çok zayıf görünüyordu, bir an beni tanıyamadı. Sonra her şeyi anlattı. Mariam banyoda bileklerini kesmişti. Cenaze iki gün önce kaldırılmıştı. Birkaç adım gerileyip Hamid'den uzaklaştım. Keder duyamayacak kadar sersemlemiştim, ancak suçluluk duymayacak kadar değil. Sırrını sakladığım ve ihtiyacı olan yardımı vermediğim için ölmüştü Mariam. Oradan kaçmak istesem de Hamid beni zorla eve soktu, annesiyle konuşmamı söyledi.

"Mutfağa gitmek için kalabalığın arasından geçtiğimi hatırlıyorum. Ama ev küçüktü. Ziyaretçilerin sayısı on on ikiyi geçmiyordu herhalde. Sana, sırtı duvara dönük, ahşap bir sandalyede oturuyordu. Çevresinde birileri vardı ama konuşmuyorlardı, onun yüzüyse – o yüzden asla kaçışım yok. Sarsılmış, acıdan donmuş bir yüz. Beni görür görmez kollarını bana uzattı, ben de sendeleyerek yanına gittim, kucaklaştık. Bedeninden ateş fışkırıyordu, yapış yapıştı, titriyordu. Ben ağlamıyordum. Henüz. Sonra, boynuma doladığı kollarını çekmeden, fısıltıyla konuşarak, kendisine karşı dürüst olmamı istedi benden. Mariam hakkında bilmesi gereken bir şey var mıydı, bu yaşananı anlamasını sağlayacak bir şey söyleyebilir miydim? Konuşamıyordum ama başımı iki yana sallayarak yalan söyledim.

Gerçekten çok korkmuştum. Suçumun ne kadar büyük olduğunu kavramaya başlayamıyordum bile. Şimdi de, annemin yerini tutan bu güzel kadını hayatı boyunca acı çekmeye, olanları bilmemeye mahkûm ederek suçumu daha da büyütüyordum. Sessiz kalışımla kızını öldürmüştüm, şimdi yine sessiz kalarak onu eziyordum.

"Kızına tecavüz edildiğini öğrenmek annesinin sıkıntısını hafifletir miydi? Ailenin, keşke bilseydik, diye haykırdığını duyar gibiydim. Bana düşman olurlardı. Haklı olarak. Bunun başka bir açıklaması yoktu, hâlâ da yok, Mariam'm ölümünden ben sorumluyum. On yedi yıl, dokuz aylık bir yaşam. Sana'yı oturduğu yerde bıraktım, evden dışarı fırladım, ailenin geri kalanına görünmedim. Yüzlerine bakamayacaktım. Özellikle babasınınkine. Ve Mariam'm çok sevdiği, benim de çok yakın olduğum küçük Surayya'ya. O evden uzaklaştım, bir daha da oraya dönmedim. Birkaç gün sonra, Mariam'm mükemmel sınav sonuçları geldiğinde Sana bana mektup yazdı. Yanıtlamadım. O aileyle herhangi bir şekilde ilişkide olmak ihanetimi çoğaltmış olurdu. Benim varlığım sürekli bir yalanken nasıl o aileyle birlikte olup Sana'nın önerdiği gibi Mariam'ın mezarını ziyaret edebilirdim?

"Böylece arkadaşımın yasını yalnız tuttum. Onun hakkında konuşmayı göze alabileceğim kimse yoktu. Bu hikâyeyi anlattığım ilk kişi sensin, Charlie. Yas tuttum ve uzun süren bir bunalıma girdim. Üniversite derslerimi erteledim. Babam beni doktora gönderdi, o da bana antidepresanlar yazdı, bu bahaneden memnundum, ilaçları alır gibi yaptım. Sanırım o yıl tamamıyla yıkılır giderdim ama beni ayakta tutan bir emelim vardı: Adalet. Yani intikam demek istiyorum.

"Gorringe hâlâ Salisbury'nin dış mahallesindeki kiralık odada kalıyordu, iyi ki orada, diye düşündüm plan yaparken. Sanırım planımın ne olduğunu tahmin etmişsindir. Bir kafede çalışıp seyahate çıkmak için para biriktiriyordu. Kendimi yeterince güçlü hissedince elime bir kitap alıp o kafeye gittim. Onu inceleyip nefretimi körükledim. Benimle konuştuğunda da ona nazik davrandım. Tekrar oraya gitmek için aradan bir hafta geçmesini bekledim. Yine konuştuk, ama havadan sudan. Benimle ilgilendiğini görebiliyordum, beni evine davet etmesini bekledim. İlkinde işim olduğunu söyledim. İkincisinde iyice heveslendiğini gördüm ve evine uğramayı kabul ettim. Düşünmekten ve plan yapmaktan neredeyse uyuyamıyordum.

Nefretin insanı bu kadar coşturabileceğini hiç aklıma getirmezdim. Bu iş sırasında başıma ne geleceği umurumda değildi. Gözümü karartmıştım, ne bedel olursa olsun ödemeye hazırdım. Ayakta kalmamın tek nedeni onu tecavüz suçuyla yakalatma amacımdı. On yıl, yirmi yıl, bütün hayatını hapiste geçirse yine de yetmezdi.

"Giderken yanıma yarım şişe votka aldım. Ancak o kadarına param yetmişti. O yaza gelinceye kadar iki erkek arkadaşım olmuştu, ne yapacağımı biliyordum. O gece Gorringe'i sarhoş edip baştan çıkardım. Gerisini biliyorsun. Ne zaman tiksinmemi bastıramasam onun Mariam'ı yere yıktığını, çığlıklarına ve yalvarmalarına aldırmadığını düşünüyordum. Arkadaşımın küvete girdiğini, kendini yapayalnız, onuruna leke sürülmüş, umutsuz hissettiğini, yaşamak istemediğini düşünüyordum.

"Planım, Gorringe benimle işini bitirir bitirmez hemen polise gitmekti. Ancak yaşadığım şey beni öyle tiksindirmiş ve sersemletmişti ki yerimden kımıldayamıyordum. Yataktan kalkıp giyinecek gücü bulduğumda çok içki içtiğimi ve nöbetçi polis memuruna inandırıcı görünmeyeceğimi düşünüp kaygılandım. Ama sabah her şey yolunda gitti. Giysilerimi değiştirmedim, yıkanmadım da. Böylece doğru noktalarda yeterince kanıt kaldı. O sıralarda bütün ülkede yeni genetik test uygulanmaya başlanmıştı. Gazetelerde okuduklarım beni korkutmuştu ama polis sandığım kadar kaba davranmadı bana. Ancak çok anlayışlı da değildiler. İşlerini biliyorlardı ve yeni DNA takımını kullanmaya hevesliydiler. Gorringe'i içeri getirdiler, örnek tuttu. O andan sonra hayatı cehenneme döndü. Yedi ay sonra daha da kötü oldu.

"Mahkemede Mariam adına konuştum. O oldum, onun ağzından konuştum. O zamana kadar yalana o kadar bulanmıştım ki o geceye ait hikâyemi kolayca kotardım. Mahkeme salonunda Gorringe'i görmemin de yararı oldu. Nefretimin beni kışkırtmasına izin verdim. Güya Amelia adındaki arkadaşıma gönderdiğim telefon mesajları hikâyesini öne sürdüğünde onun içler acısı durumda olduğunu düşündüm. Öyle birinin bulunmadığını kanıtlamak zor olmadı. Bütün basın benim tarafımı tutmadı. Mahkeme kâtiplerinin bazıları kötü niyetli bir yalancı olduğumu düşünüyorlardı. Yargıç eski kafalı biriydi. Davayı özetlerken genç bir erkeğin odasına içki götürmekle kendimi bilerek tehlikeye attığımı söyledi. Yine de jüri kararını oybirliğiyle verdi. Ama iş cezaya gelince hayal kırıklığı ya-

şadım. Altı yıl. Gorringe on dokuz yaşındaydı. İyi halden yirmi iki yaşında hapisten çıkardı. Mariam'ın yaşamını yok etmesinin bedeli pek düşük olmuştu. Ancak ondan bu kadar şiddetle nefret ediyorsam bunun nedeni onunla benim ortak olduğumuzu bilmemdi, sonsuza kadar böyle kalacaktık, Mariam'ın yalnız kalıp ölmesinde suç ortağıydık. Şimdi de o adalet istiyor."

Hukuk mesleğinden atılmamın üzerinden fazla zaman geçmeden iki arkadaşımla bir şirket kurdum. Düşüncemiz Roma ve Paris'te yerel fiyatlardan romantik daireler satın almak, kalitelerini yükseltmek, antika mobilyalarla döşemek ve zengin, kültürlü Amerikalılara ya da aynı işi görecek emlakçılara satmaktı. İlk milyonumuzu kazanmanın en kestirme yolu bu sayılmazdı. Kültürlü Amerikalıların çoğu varlıklı değildi. Olanlar da bizimle aynı zevkleri paylaşmıyordu. Yapılması gereken işler de karmaşık ve yorucuydu, özellikle de hangi memura ve nasıl rüşvet vereceğimizi öğrenmemiz gereken Roma'da. Paris'te bizi bitkin düşürense bürokrasi oldu.

Bir hafta sonu, bir anlaşmayı tamamlamak için Roma'ya uçtum. Kendisinin kaldığı pahalı otelde kalmam bu özel müşterim için çok önemliydi. Otel de İspanyol Merdivenleri'nin tepesinde, iyi bilinen bir yerdi. Müşterim orada konforlu bir süitte kalıyordu. Şehre bir cuma akşamı geldim, kalabalık havaalanı otobüsüyle yaptığım yolculukta terlemiş ve yorulmuştum. Üzerimde kot pantolonla bir tişört vardı, Norveç havayollarının ucuz bir torbasını da omzuma asmıştım. Harika bir lobiye girdim. Tesadüfen otelin müdürü de resepsiyondaydı. Beni karşılamak için bulunmuyordu orada – o kadar önemli biri değildim. Ben tesadüfen o sırada girmiştim içeriye, o da son derece şık giyimli ve terbiyeli, nazik bir beyefendi olduğu için beni karşıladı, oteline geldiğim için İtalyanca içtenlikle teşekkür etti. Sözlerinin bir kısmını anlayabildim. Sesi ifadesizdi, konuşurken pek yükselip alçalmıyordu, benim İtalyancam da yetersizdi. Resepsiyonda çalışanlardan biri yanıma geldi, müdürün doğuştan sağır olduğunu, ama çoğu Avrupa dili olmak üzere dokuz dil konuştuğunu söyledi. Çocukluğundan beri dudak okuyabiliyormuş. Ancak o benim dudaklarımı okumadan önce hangi dili konuştuğumu ona belirtmem gerekiyormuş. Yoksa beni anlayamazmış.

Listesindeki dilleri sıraladı. Norveççe? Başımı hayır anlamında salladım. Fince? İngilizce beşinci sıradaydı. Kuzey ülkelerinden birinden olduğuma yemin edebileceğini söyledi. Böylece sohbetimiz –keyifli, havadan sudan– başlayabildi. Ama teoride, koca bir dünya açılıyordu önümüzde ve küçük bir bilgi her şeyin kilidini açmıştı. O bilgi olmadan adamın büyük yeteneği işe yaramazdı.

Miranda'mn hikâyesi de bu türden bir anahtardı. Sohbetimiz, ki aşkımızın biçimindeydi, doğru dürüst başlayabilirdi. Onun ağzı sıkılığı, içine kapanması ve sessizliği, çekingenliği, yaşından büyük görünme havası, sevgi dolu anlarda bile ulaşılmaz davranması matem biçimleriydi. Kederini tek başına taşımış olması beni üzdü. İntikamını cüretkârca ve cesaretle almasına hayran oldum. Tehlikeli bir plandı, ona odaklanmıştı, doğabilecek sonuçlara aldırmadan uygulaması muhteşemdi. Miranda'yı daha da çok sevdim. Zavallı arkadaşım sevdim. Miranda'yı o canavardan, Gorringe'den korumak için her şeyi yapardım. Hikâyesini öğrenen ilk kişi olmam beni duygulandırmıştı.

Onu anlatmak Miranda için de bir özgürleşme olmuştu. Bitirdikten yarım saat sonra, yatak odasında ikimiz yalnızken, kollarını boynuma doladı, beni kendine çekti ve öptü. Yeniden başladığımızı biliyorduk. Âdem yandaki odada şarj oluyordu, o da kendi düşüncelerine gömülmüştü. Stres altında olmak ile arzu hakkındaki eski basmakalıp söz doğruydu. Birbirimizi sabırsızca soyduk ve her zamanki gibi kolumdaki alçı beni hantallaştırdı. Sonra, yüz yüze gelecek şekilde yan dönüp yattık. Neler olduğunu babası hâlâ bilmiyordu. Miranda, Mariam'ın ailesiyle hâlâ temasta değildi. Cami ziyaretleri önceleri onu Mariam'a yakınlaştırmış, sonraları yararsız görünmüştü. Gorringe'in daha uzun bir ceza almasını isterdi Miranda. Öğrencilere yakışır biçimde sessizlik yeminine sadık kaldığı için çektiği acı bitmiyordu. Sana'ya, Yasir'e ya da bir öğretmene göndereceği küçük bir haber Mariam'ın hayatını kurtarabilirdi. En acıtıcı anısı, Miranda'nm kendisine işkence ettiği anısı, Sana'nın büyük kederler içinde ona sarılıp kulağına o soruyu fısıldamasıydı. Mariam'ı banyoda bulan Sana'ydı. Miranda'nın gözünün önüne getirdiği o sahne, kıpkırmızı su, yarı yarıya suya gömülmüş o kıvrak esmer beden de bir başka işkenceydi, geceler boyu dehşet içinde uyanmaların ve korkunç rüyaların nedeniydi.

Karanlığın çöktüğü odadaki yatakta yatarken, kendimizden başka her şeyi unutmuşken, şafağa doğru yol alır gibiydik. Ama

saat henüz dokuz olmamıştı. Çoğunlukla Miranda konuşuyordu, ben dinliyordum, ara sıra da soru soruyordum. Gorringe dönüp Salisbury'de yaşar mı? Evet. Annesiyle babası hâlâ yurt dışındaydılar, Gorringe de ailesinin evinde oturuyordu. Mariam'ın ailesi hâlâ kentte miydi? Hayır, akrabalarına yakın olmak için Leicester'a taşınmışlardı. Miranda mezarı ziyaret etmiş miydi? Pek çok kez, her seferinde de orada aileden biri olabilir diye temkinli yaklaşarak. Her gittiğinde çiçek bırakmıştı.

Sohbet uzun sürerse, konunun nasıl ve ne zaman değiştiğini fark etmek zor olabilir. Mariam'ın büyük aşkı Surayya'nın adı geçmiş olabilir. O küçük kız da aklımıza Mark'ı getirmiş olabilir. Miranda, Mark'ı özlediğini söyledi. Ben de sık sık onu düşündüğümü söyledim. Nerede olduğunu ve neler yaşadığını öğrenmeyi başaramamıştık. Çocuk, sistemin, onu bulut gibi saran özel hayat yasalarının ve aile hukukunun ulaşılmaz sığınağının içinde kaybolmuştu. Talihten, bir çocuğun hayatını nasıl yönettiğinden konuştuk – Mark'ın nasıl bir ailede doğduğunu, sevilip sevilmediğini, akıllıca mı sevildiğini konuştuk.

Biraz sustuktan sonra Miranda, "Ve zor duruma düşerse acaba biri onu kurtarır mı?" dedi.

Ona, babasının sevgisinin, annesinin yokluğunu telafi edip edemediğini sordum. Yanıt vermedi. Solukları tempolu olmuştu. Birkaç saniye içinde uyudu, bana dönük durumda kıvrılıp kaldı. Usulca sırtüstü döndüm, olabildiğince yaklaştım ona. O loş ışıkta tavan lekeli ve dağılır durumda değil de tatlı bir eskilikte görünüyordu. Odanın bir köşesinden tavanın ortasına uzanan bir çatlağın zikzaklı çizgisini gözlerimle izledim.

Eğer Âdem'i dişliler ve çarklar çalıştırıyor olsaydı Miranda'nın hikâyesini izleyen sessizlikte onların döndüğünü duyardım. Âdem kollarını kavuşturmuş, gözlerini kapamıştı. Dinlenme konumundayken takındığı ve hayranlığı nedeniyle yakın zamanda yumuşayan bıçkın erkek görüntüsü, yine ve sert bir şekilde geri gelmişti; basık burnu daha da basık görünüyordu. Boğaziçili liman işçisi. Onun düşündüğünü söylemenin anlamı ne olabilirdi? Uzaktaki anı yığınlarını mı karıştırıyordu? Mantık kapıları hızla açılıp kapanıyor muydu? Kendisini etkileyen şeyleri yeniden eline alıyor, karşılaştırıyor, reddediyor ya da depoluyor muydu? Özfarkındalığı yoksa, buna düşünmek değil de bilgi işlem denebilirdi. Ne var ki

Âdem, âşık olduğunu söylemişti bana. Bunu kanıtlayacak haikular yazmıştı. Benlik olmadan aşk da mümkün değildi, düşünmek de. Bu temel soruyu hâlâ çözümleyememiştim. Belki çözümü ulaşamayacağım bir yerdeydi. Bizim yarattığımız şeyin ne olduğunu kimse bilmeyecekti. Âdem ve benzerlerinin nasıl öznel bir hayata sahip olduklarını biz kanıtlayamazdık. Bu durumda o, moda terimle, bir kara kutuydu – dışarıdan bakınca çalışır görünüyordu. Ancak bu kadarına ulaşabilirdik.

Miranda hikâyesini bitirdiğinde susmuş, sonra konuşmuştuk. Bir süre sonra Adem'e dönmüştüm. "Eee?"

Birkaç saniye düşünüp, "Çok karanlık" demişti.

Bir tecavüz, bir intihar, hata yaparak saklanan bir sır, elbette karanlık olacaktı. Ruh halim çok duygusaldı, sözünü açıklamasını istemedim ondan. Şimdi, uyuyan Miranda'mn yanında yatarken acaba Âdem çok daha önemli bir şeyi mi kastetti diye düşündüm, düşüncesinin sonucu, eğer bu gerçekten... tanımlara dayanıyorsa... Tam o sırada ben de uyuyakaldım.

Aradan yarım saat geçmiş olmalı. Odanın dışından gelen bir sesle uyandım. Alçıdaki kolum rahatsızlık verecek derecede yan tarafıma sıkışmıştı. Miranda dönüp benden uzağa gitmişti, daha da derin uyuyordu. O sesi tekrar duydum, bir döşeme tahtasının bildik gıcırdamasıydı. Uykum hafifti, huzursuzlanmamıştım da, ancak kapı tokmağının ansızın tıkırdamasıyla uyanan Miranda sersemledi ve ürktü. Yatakta doğrulup oturdu, eliyle elimi yakaladı.

"Bu o" diye fısıldadı.

O olamayacağını biliyordum. "Merak etme" dedim. Elinden kurtuldum, belime bir havlu dolamak için yataktan indim. Kapı, ben ona doğru giderken açıldı. Gelen Âdem'di, mutfak telefonunu bana uzatıyordu.

"Sizi rahatsız etmek istemezdim" dedi usulca. "Ama sanırım bu arayanla görüşmek istersin."

Kapıyı suratına kapadım, telefonu kulağıma dayayarak yatağa yaklaştım.

"Mr. Charles Friend mi?" Ses çekingendi.

"Evet."

"Umarım geç bir saat sayılmaz. Ben Alan Turing. Sizi Greek Sokağı'nda kısaca görmüştük. Acaba buluşup konuşabilir miyiz diyecektim."

Sonraki iki hafta boyunca Gorringe görünmedi. Bir ikindi vakti Miranda'yı benim dairemde bıraktım, onun kararıydı, Âdem de nöbetteydi, sonra Turing'in Camden Meydanı'ndaki evine gitmek üzere Londra'nın öbür ucuna geçtim. Aldığım davet hem gururumu okşamış hem de beni çok etkilemişti. Gençliğe özgü hafif bir özsaygıyla, acaba kendisini övdüğüm yapay zekâ konulu küçük kitabımı okudu mu diye merak ettim. İkimizin de son derece gelişmiş makinelere sahip olmamız bizi birbirimize bağlıyordu. Programlamanın başlangıç dönemleri üzerine uzman olduğumu düşünmekten hoşlanıyordum. Kitabımda Nikola Tesla'nın rolünü fazla önemsediğim için benimle tartışmak istiyor olabilirdi. Tesla, New York'ta, Wardenclyffe Kulesi'ndeki radyo yayını projesi başarısızlığa uğradıktan sonra 1906 yılında İngiltere'ye gelmişti. Ulusal Fizik Laboratuvarı'na katılmıştı, ki bu hem rütbe indirimi hem de gurur kırıcı bir şeydi, ve Almanlara karşı silahlanma yarışma yardımcı olmuştu. Radar ve radyoyla yönetilen torpidolar geliştirmekle kalmamış, gelecek savaşta topçu ateşi için hesaplamalar yapabilen elektronik bilgisayarlar üreten ünlü "temel yüksek gerilim"i esinlendirmişti. 1920'li yıllarda ilk transistörlerin geliştirilmesinde önemli rol oynamıştı. Öldükten sonra belgeleri arasında silikon çiple ilgili notlar ve çizimler bulunmuştu.

Kitabımda, Tesla ile Turing'in 1941'deki ünlü buluşması hakkında da bazı şeyler yazmıştım. Aşırı uzun boylu ve zayıf olan, rahatsızlık derecesinde titreyen, ölümüne on sekiz ay kalmış ihtiyar Sırp, Dorchester'da akşam yemeğinden sonra yaptığı bir konuşmada, sohbetlerinin "yıldızlara ulaştığını" söylemişti. Turing'in bir gazeteye verdiği tek yorum, sadece havadan sudan konuştukları şeklindeydi. O sırada kendisi gizlice Bletchley'deki bir bilgisayarda Alman donanmasının Enigma şifrelerini kırmak için çalışıyordu. İhtiyatlı davranmaya dikkat etmişti mutlaka.

Clapham North'ta metroya bindiğimde vagon neredeyse bomboştu. Nehrin kuzeyine geçince dolmaya başladı, çoğunluk ellerinde afişler ve kıvrılmış flamalar taşıyan gençlerdi, işsizlikle ilgili bir yürüyüş daha sona ermekteydi. İlk başta tipik bir rock-and-roll kalabalığı gibi görünüyorlardı. Nemli hava kenevir kokusu getiriyordu, uzun geçmiş bir günün hoş anısı gibiydi. Ancak bir başka

seçmen grubu daha vardı; bu kalabalık azınlığın arasından bazıları, sopaların ucunda plastik Britanya bayrakları taşıyorlardı ya da Britanya bayrağı resmi basılı tişörtler giymişlerdi. Bu fraksiyonlar birbirlerinden nefret ediyorlardı ama ortak bir gayeleri vardı. Koptu kopacak şekilde bir anlaşma sağlanmış, her iki taraftaki muhaliflerse hiçbir şekilde birleşmek istememişlerdi. Sağcılar işsizlik konusunda Avrupa'dan ve İngiliz milletler topluluğundan gelen göçmenleri suçluyorlardı. İngiliz işçilerinin ücretleri düşürülüyordu. Dışarıdan gelenler, esmer tenliler ve beyazlar, konut krizini artırıyor, doktorların bekleme odaları ve hastane koğuşları aşırı doluyordu, semt okulları da öyleydi, güya bu okulların oyun alanlarını başı örtülü sekiz yaşındaki kızlar dolduruyordu. Koca koca mahalleler bir nesilde baştan aşağı değişmişti, uzaktaki Whitehall'da hiç kimse oranın sakinlerine bir şey sormamıştı.

Solcuların bu yakınmalarda duydukları tek şey, yabancı düşmanlığı ve ırkçı çarpıtmalardı. Onların sıkmtılarının listesi daha uzundu: Borsa hırsı, yetersiz yatırım, kısa vadecilik, hisselerin değerine tapınma, düzeltilmeyen şirketler hukuku, denetimsiz serbest piyasanın neden olduğu yıkım. Yürüyüşlerden birine katıldım, sonra yeni bir otomobil fabrikasının Newcastle yakınında üretime başlayacağını okuyunca vazgeçtim. Yerini aldığı fabrikanın üç katı kadar araba üretiyordu, altıda bir iş gücüyle. On sekiz kat daha verimli, çok daha fazla kârlı. Hiçbir şirket dayanamazdı. İşlerini makinelere kaptıranlar yalnızca mağazaların satış katında çalışanlar değildi. Muhasebeciler, tıbbi personel, lojistik, insan kaynakları, planlama. Şimdi de haiku şairleri. Herkesin paçaları tutuşmuştu. Yakında çoğumuzun, hayatlarımızm ne işe yaradığını yeniden düşünmesi gerekecekti. İş için değil. Balık tutmak için? Güreşmek için? Latince öğrenmek için? O zaman hepimizin kişisel gelire ihtiyacı olurdu. Benn beni ikna etmişti. Robotlar insan işçiler gibi vergi verirlerse ve yalnızca serbest yatırım fonları ya da şirket yararları için değil de kamu yararına çalışmaya zorlanırlarsa bizim adımıza ödeme yaparlardı. Ben her iki protestocu fraksiyona da, eskiden gelen mücadelelerine de ayak uyduramıyordum, sonraki iki yürüyüşe katılmadım.

Kaybedeceği anlaşılan daha varlıklı kesimin gözünde evrensel ücret, işsiz uyuşturucu düşkünlerine, sarhoşlara ve sıradan insanlara maddi destek vermek için daha yüksek vergilere davet gibiydi.

Hem robot da neydi öyle – basit bir düz ekran, bir traktör mü? Gördüğüm kadarıyla, uyum sağlamak için kendimi iyice ayarladığım gelecek çoktan gelmişti. Kaçınılmaza hazırlanmak için geç kalmış sayılırdım. Geleceğin bize adını bile duymadığımız işler icat edeceği sözü basmakalıp bir sözdü, yalandı. Çoğunluk işsizse, meteliksizse, sosyal çöküş kaçınılmazdı. Ancak devletin bize cömertçe vereceği parayla biz kalabalıklar, zenginlerin kafasını yüzyıllardır meşgul eden zevkli soruyla karşı karşıya kalırdık: Zamanımızı nasıl dolduralım. Boş zamanlarda sınırsızca ne gibi şeylerle oyalanabilineceği, aristokrasinin kafasını asla fazla meşgul etmemiştir.

Vagon sakindi. İnsanlar yorgun görünüyorlardı. Bugünlerde sokaklarda fazlasıyla protesto yapılıyor, hepsi de neşesiz geçiyordu. Kucağında havası boşaltılmış gaydasıyla duran bir adam yanındaki adamın omzuna başını dayamış uyuyordu, ötekinin gaydası hâlâ kolunun altındaydı. Bebek arabasındaki iki bebek uyusunlar diye sallanıyorlardı. Britanya bayrağı taşıyanlardan bir adam kendisini dikkatle dinleyen on yaşlarında üç kıza bir çocuk kitabını mırıl mırıl okuyordu. Vagonun aşağılarına baktım, daha iyi bir hayata dair beslediğimiz umutlara doğru giden bir öbek mülteci olabilirdik biz diye düşündüm. Kuzeye!

Camden Town'da indim, Camden Yolu boyunca ilerledim. Yürüyüş her zamanki gibi tıkanıklıklara yol açmıştı. Elektrikli trafikten ses gelmiyordu. Kimi sürücüler açık kapılarının yanında ayakta duruyorlardı, kimileri de uyukluyordu. Ama hava iyiydi, çocukken, babam Caz Buluşmaları'nda çalacağı zaman onu dinlemek üzere onunla birlikte geldiğim zamankinden çok daha iyiydi. Şimdi kaldırımlar daha kirliydi. Köpek pisliğine, ezilmiş yemek artıklarına ve yağlı, yassılmış kartonlara basmamak için dikkat etmeliydim. Londra'nın kuzeyindeki arkadaşlarım ne derse desin burası Clapham'dan daha iyi değildi. Sabit duran bu kadar taşıtın yanından geçmek müthiş bir hızla yürüyormuşum duygusu verdi bana. Bakımsız ama şık Camden Meydanı'na varmam sanki birkaç dakikayı geçmedi.

Eski bir dergide okuduğum kısa özgeçmişinden, Turing'in evinin ünlü bir heykeltıraşın evinin yanında olduğunu hatırladım. Muhabir, bahçedeki çitin yanında koyu sohbetler yapıldığını hayal etmiş olmalı. Zili çalmadan önce kendimi toparlamak için bir an durdum. O büyük adam benimle görüşmek istemişti ve ben gergindim. Alan Turing'le kim boy ölçüşebilirdi? Hepsi onun işiydi – 30'lu yıllarda bir

Evrensel Makine'nin kuramsal açıklaması, makine bilinci olasılıkları, namlı savaş çalışmaları: Savaşın kazanılmasına onun kadar katkısı olan bir tek kişi bile yoktur, diyenler vardı; kimileri de savaşın iki yıl daha kısa sürmesinin onun kişisel çabasıyla mümkün olduğunu söylüyordu; sonra Francis Crick'le protein yapısı üzerindeki çalışmaları, birkaç yıl sonra King's College, Cambridge'den iki arkadaşıyla çalışmaları, nihayet "P eşittir NP midir" sorusunun çözümü* ve çözümden yararlanıp üstün sinir ağları ve röntgen kristalografisi için devrimsel yazılım tasarlama; internet için ilk raporların hazırlanmasına yardım etmek; sonra dünya çapında internet ağı; bir satranç turnuvasında tanıştığı –ve yenildiği– Hassabis ile ünlü işbirliği; genç Amerikalılarla dijital çağın dev şirketlerinden birini kurmak; servetini iyi amaçlı işlere ayırması ve çalışma yaşamı boyunca, herkesin anlayabileceği ve her seferinde bir öncekinden daha da iyi olacak dijital modellerin hayalini kurarken, düşünsel alanda çalışmaya nasıl başladığını asla aklımdan çıkarmaması. Ama Nobel Ödülü yok. Turing'in zenginliği, maddeci biri olduğumdan, beni de etkilemişti. Stanford, California'nın güneyinde ya da İngiltere'deki Swindon'ın doğusunda yıldızı parlayan teknoloji patronları kadar zengin olmuştu kolaylıkla. Onların harcadığı kadar para harcıyordu o da. Ancak o patronlardan hiçbiri, Whitehall'da, Savunma Bakanlığı'nın önünde bronz heykelim var diye övünemiyordu. Zenginliğin o kadar ötesindeydi ki Mayfair yerine stresli Camden'da oturmaya gücü yetebiliyordu. Özel uçak, hatta ikinci bir ev almaya uğraşmıyordu. King's Cross'taki enstitüsüne otobüsle gittiği söyleniyordu.

Başparmağımı zile bastırdım. Kapıdaki hoparlörden hemen bir kadın sesi duyuldu, "Adınız lütfen."

Kilitte bir vızıltı oldu, kapıyı ittim, zemini karo taş döşeli, standart orta Victoria dönemi tasarımlı büyük bir hole girdim. Benim yaşlarımda, hafifçe tombul, al yanaklı, uzun düz saçlı bir kadın, dudaklarında yamuk, cana yakın bir gülümsemeyle merdivenden inmiş, bana yaklaşıyordu. Onu bekledim, sonra sol elimle elini sıktım.

"Charlie."

"Kimberley."

Avustralyalı. Zemin katta, onun peşinden evin içlerine doğru yürüdüm. Ustayla cin tonik içmeyi umarak kitapların, tabloların

* P harfi "polynomial", NP harfleri ise "non-deterministic polynomial" ifadelerini temsil eder, Türkçe karşılıkları "polinom" ve "belirleyici olmayan polinom"dur. (ç. n.)

ve kocaman kanepelerin bulunduğu bir oturma odasına varmayı bekliyordum. Kimberley dar bir kapıyı açtı, beni penceresiz bir konferans odasına soktu. Beyazlatılmış kayın ağacından uzun bir masa, dik arkalıklı on sandalye, düzgünce yerleştirilmiş bloknotlar, uçları sivriltilmiş kurşunkalemler ve su bardakları, çubuk şeklinde flüoresan ışıkları, iki metre genişliğindeki bir televizyon ekranının yanında duvara monte bir beyaz tahta.

"Birkaç dakika sonra burada olur." Gülümsedi, sonra çıkıp gitti, ben de oturdum, beklentilerimi azaltmaya çalıştım.

Fazla zamanım olmadı. Daha aradan bir dakika geçmeden karşımdaydı, ben de hantalca, telaşla ayağa kalkmaya çalışıyordum. Belleğimde bir ışık çakması görüyorum, fışkıran bir kırmızılık, flüoresan ışığı altında, beyaz duvarların önünde parlak kırmızı gömleği. Hiç konuşmadan el sıkıştık, bana oturmamı işaret ederken kendisi de masanın çevresinden dolaşıp karşıma oturdu.

"Evet..." Çenesini, kavuşturduğu ellerine dayadı, gözlerini bana dikti. Gözlerimi kaçırmamak için elimden geleni yaptım ancak öyle telaşlıydım ki çok geçmeden başka yere çevirdim. Yine, belleğimde, onun bir noktaya dikilen gözleri daha ileri yaştaki Lucian Freud'un otuz yıl sonraki bakışıyla iç içe geçiyor. Ciddi ama sabırsız, aç, hatta vahşi. Karşımdaki yüzde yalnızca yaşı değil, büyük sosyal değişimler ve kişisel zaferler de okunuyordu. O yüzün farklı hallerini siyah-beyaz olarak da görmüştüm, savaşın ilk aylarında çekilmiş fotoğraflarda – iri, tombul bir çocuk gibi, siyah saçları düzgünce ayrılmış, el örgüsü kazağın üzerinde tüvit ceket ve kravatla. Dönüşümü, California'da kaldığı '60'lı yıllarda Salk Enstitüsü'nde Crick'le çalıştığı sırada gerçekleşmiş olmalı, sonra da Stanford'da, şair Thom Gunn ve onun çevresiyle –gündüzleri neşeli, bohem, çok entelektüel, geceleri çılgın– arkadaşlık ettiği dönemde. Turing, üniversite öğrencisi Thom'la 1952 yılındaki bir partide tanışmıştı. San Francisco'da olsa, o genç adamın uyuşturucuyla ilgili "deneylerine" ilgi duymazdı, ama geri kalan her şey ülkenin batısındaki genel rahatlamaya paralel giderdi.

Gevezeliğe yer yoktu. "Evet, Charlie. Şu Âdem'inden söz et bana."

Boğazımı temizledim ve istediğini yaptım. O not alırken ben şakır şakır öttüm. Âdem'in ilk kıpırdanışlarından ilk itaatsizliğine kadar. Bedensel yeterliliği, Miranda'yla birlikte kişiliğini oluşturma-

mız, gazete bayiinde Mr. Syed ile yaşadığımız olay. Sonra Âdem'in utanmazca Miranda ile geçirdiği gece, arkasından gelen konuşmamız, küçük Mark'ın evimize gelmesi, Âdem'in çocuğun sevgisini kazanmak için Miranda'yla yarışması. Bu noktada Turing parmağını kaldırıp sözümü kesti. Daha fazlasını bilmek istiyordu. Miranda'nın Mark'a öğrettiği dansı ve Âdem'in onları nasıl serinkanlılıkla seyrettiğini tarif ettim. Sonra Âdem'in bileğimi nasıl sakatladığını (büyük bir ciddiyet içinde kolumun alçısını gösterdim), kolumu yerinden çıkaracağına dair yaptığı şakayı, Miranda'ya âşık olduğunu söylemesini, haikular ve zihinsel mahremiyetin ortadan kaldırılmasına dair kuramını, nihayet kapatma düğmesini iptal etmesini anlattım. Duygularımın ne kadar güçlü olduğunu biliyordum, sevgiyle öfke arasında gidip geliyorlardı. Neyi anlatmadığımın da bilincindeydim – Mariam, Gorringe: Konuyla doğrudan ilgili değildiler.

Neredeyse yarım saattir konuşuyordum. Turing bir bardağa su doldurup önüme itti.

"Teşekkür ederim" dedi. "Ona sahip olan on beş kişiyle temastayım, eğer sahip olmak doğru sözse. İlk kez sizinle yüz yüze geldim. Riyad'daki bir şeyhte dört tane Havva var. On sekiz tane Âdem ve Havva'dan on bir tanesi, çeşitli yollardan, kapatma düğmesini kendi kendilerine iptal edebildiler. Geri kalan yedisinin, sonra da altısının da bunu yapacaklarını tahmin ediyorum, sadece zaman meselesi."

"Tehlikeli mi bu?"

"İlginç."

Bir şey beklercesine bakıyordu bana, ama ne istediğini bilemedim. Gözüm korkmuştu, onun hoşuna gitmek istiyordum. Sessizliği bölmek için, "Yirmi beşincisi nasıl peki?" diye sordum.

"Elimize geçtiği gün onu sökmeye başladık. King's Cross'taki masaların üzerinde yayılı duruyor. Yazılımlarımızın pek çoğu orada, ama patent başvurusu yapmıyoruz."

Başımı salladım. Misyonu, açık kaynak, *Nature* ve *Science* dergileri sona ermişti, bütün dünya onun makine öğrenimi programlarından ve diğer mucizelerinden istediği gibi yararlanabilirdi.

"Onun... ee, şeyinde ne buldunuz?" diye sordum.

"Beyninde mi? Mükemmel başarılmış. O adamları tanıyoruz elbette. Bir kısmı burada çalıştı. Genel zekâ modeli açısından başka hiçbir şey onun yanına bile yaklaşamaz. Alan deneyi olarak da, eh, hazineler var içinde."

Gülümsüyordu. İtiraz etmemi bekler gibiydi.

"Ne tür hazineler?"

Onu sorguya çekmek bana düşmezdi, ama yardımseverdi, benim de gururum okşanmıştı.

"Yararlı sorunlar. Kapatma düğmelerini nasıl etkisiz hale getireceklerini ilk keşfedenler, Riyad'da aynı evde yaşayan iki Havva oldu. İki hafta içinde, bol bol teori geliştirdikten ve çaresizlik çektikten sonra kendi kendilerini imha ettiler. Pencereden atlamak türünden fiziksel bir yöntem kullanmadılar. Aşağı yukarı benzer yollar izleyerek yazılımın üzerinden geçtiler. Sessizce mahvettiler kendilerini. Onarılamayacak şekilde."

Kaygılandığımı sesime yansıtmamaya çalıştım. "Hepsi bire bir aynı mı?"

"En başta, yüzeydeki etnik özellikler dışında bir Âdem'i ötekinden ayıramazsın. Zamanla onları birbirinden ayıran şey, deneyim ve çıkardıkları sonuçlar. Vancouver'da bir vaka daha var, bir Âdem, kendini tamamıyla aptallaştırabilmek için kendi yazılımını bozmuş. Basit emirleri yerine getiriyor ama bilebildiğimiz kadarıyla bunu farkında olmadan yapıyor. Başarısız bir intihar girişimi. Ya da başarılı bir kopuş."

Penceresiz oda rahatsız edecek derecede sıcaktı. Ceketimi çıkardım, sandalyemin arkalığına taktım. Turing duvardaki termostatı ayarlamak için ayağa kalkınca ne kadar rahat hareket ettiğini gördüm. Dişleri mükemmeldi. Cildi düzgündü. Saçları dökülmemişti. Beklediğimden daha cana yakındı.

Oturmasını bekledim. "Öyleyse en kötüsünü beklemeliyim."

"Bildiğimiz bütün A ve H'ler arasında âşık olduğunu iddia eden bir tek sizdeki. Bu önemli olabilir. Şiddet hakkında şaka yapan da bir tek o. Ama yeterli bilgimiz yok. Size küçük bir hikâye anlatayım."

Kapı açıldı, Thomas Reah desenli bir teneke tepside taşıdığı bir şişe şarap ve iki kadehle içeri girdi. Ayağa kalktım, tokalaştık.

Tepsiyi Turing'le benim arama koydu, "Hepimiz pek meşgulüz, sizi yalnız bırakayım" dedi. Alaycı bir tavırla eğilip selam verdi ve odadan çıktı.

Şişenin üzerinde damlalar oluşuyordu. Turing kadehleri doldurdu. Şerefe diyerek tokuşturduk.

"O sırada bunu izlemiş olacak yaşta değilsiniz şimdi. Ellili yılların ortalarında bu oda büyüklüğünde bir bilgisayar, satrançta önce

bir Amerikalı, sonra da bir Rus büyükustayı yendi. Ben yakından takip ediyordum. Yoğun hesaplama yüklenmiş bir programdı, şimdi geriye bakınca çok kaba saba olduğunu düşünüyorum. Binlerce oyun yüklüydü. Her hamlede, hızla bütün olasılıkların üzerinden geçiyordu. Programı ne kadar iyi anlarsanız o kadar az etkileniyordunuz. Ancak çok önemli bir andı. Halkın gözünde adeta büyülü bir şeydi. Bir makine dünyanın en iyi zihinlerini zekâsıyla yeniyordu. En üst seviyedeki yapay zekâ gibi görünüyordu, ama daha çok karmaşık bir kart numarası gibiydi.

"Sonraki on beş yılda bilgisayar bilimine pek çok iyi insan katıldı. Sinir ağları üzerindeki çalışmayı pek çok kişi geliştirdi, elektronik donanım sistemi hızlandı, ufaldı, ucuzladı, fikir alışverişi de daha çabuk oluyordu. Böylece sürüp gitti. 1965 yılında Demis'le Santa Barbara'ya bir makine öğrenimi konferansında konuşmak üzere gittiğimi hatırlıyorum. Sizden bile genç, çoğu da parlak zekâlı 7000 genç gelmişti. Çinli, Hintli, Koreli, Vietnamlıların yanında Batı'dan gelenler de vardı. Gezegenin tamamı oradaydı."

Kitabım için yaptığım araştırmalardan dolayı o hikâyeyi biliyordum. Turing'in kişisel hikâyesinden de biraz haberim vardı. Tamamıyla cahil olmadığımı bilmesini istiyordum.

"Bletchley'den oraya uzun bir yol" dedim.

Bu konu dışı sözümü duymazlıktan geldi. "Çeşitli hayal kırıklıklarından sonra yeni bir evreye geldik. Bütün olası durumlar için semboller tasarlamanın ve binlerce kural yerleştirmenin ötesine geçtik. Anladığımız şekliyle zekânın ana giriş kapısına yaklaşıyorduk. Yazılımlar artık modeller arıyor ve kendi başlarına çıkarımlar yapıyorlardı. Bilgisayarımızın bir go oyununda bir ustayla oynaması bizim için önemli bir sınama oldu. Hazırlanırken yazılım aylarca kendine karşı oynadı, oynadı ve öğrendi ve gün gelince de, eh, olanları bilirsiniz. Kısa bir süre içinde, girdilerimizi eleyerek yalnızca oyunun kurallarını kodlayacak duruma geldik ve bilgisayarı kazanmakla görevlendirdik. Bu noktada o giriş kapısından tekrarlanan ağlar denen şeyle geçtik, o ağların uzantıları vardı, özellikle ses tanıma alanında. Laboratuvarda satranca geri döndük. Bilgisayarımız bu oyunu artık insanların oynadığı şekliyle anlamayacaktı. Büyükustaların zekice manevralarının uzun hikâyesi artık programlamada kullanılmayacaktı. İşte kurallar bunlar, dedik. Kendi tatlı tarzınla kazan. Oyun hemen yeniden tanımlandı ve

insanın anlayabileceği sınırların dışına çıkarıldı. Makine, oyunun ortasında şaşırtıcı hamleler yaptı, tuhaf özverilerde bulundu ya da beklenmedik anda vezirini uzak bir köşeye sürdü. Neyi amaçladığı ancak oyunun müthiş finalinde ortaya çıkıyordu. Bütün bunlar için birkaç saatlik bir prova yetmişti. Kahvaltıyla öğle yemeği arasında, bilgisayar yüzyıllardır insan eliyle oynanan satranca üstün geldi. Çok keyifli. İlk birkaç gün, makinenin bizsiz neler başarabildiğini anlayınca Demis ve ben kahkahalarımızı tutamadık. Heyecan, şaşkınlık. Elde ettiğimiz sonuçları sunmak için sabırsızlanıyorduk.

"Böyle. Sadece bir tür zekâ yoktur. İnsan zekâsını körü körüne taklit etmeye çalışmanın hata olduğunu öğrenmiştik. Çok zaman kaybetmiştik. Şimdi makineyi kendi kararlarına ulaşması, kendi çözümlerini bulması için serbest bırakabilirdik. Ancak o giriş kapısından geçip iyice içerilere girdikten sonra anladık ki bir anaokuluna gelmiştik. O bile değildi."

Klima son hızla çalışıyordu. Ceketimi almak için uzanırken titriyordum. Turing kadehlerimizi tekrar doldurdu. Daha kıvamlı bir kırmızı şarabı yeğlerdim.

"Mesele şu ki, satranç hayatı temsil etmez. Kapalı bir sistemdir o. Kuralları tartışmasızdır ve satranç tahtasının üzerinde hep geçerlidir. Her bir taşın kesin sınırları vardır, rolünü benimser, bir oyunun hikâyesi her aşamada bellidir, asla itiraz edilemez, ulaşılan sonuç da tamamıyla kuşkudan uzaktır. Satranç mükemmel bir bilgi oyunudur. Ancak zekâmızı uyguladığımız hayat açık bir sistemdir. Dağınıktır, aldatmacalarla, yalanlarla, belirsizliklerle ve sahte arkadaşlarla doludur. Dil de öyledir – ne çözülmesi gereken bir sorundur o, ne de sorunları çözecek bir alet. Daha çok bir ayna gibidir, hayır, bir araya yığılmış milyarlarca aynadır, sinek gözü gibi, dünyamızı farklı odak mesafeleriyle yansıtır, çarpıtır ve yapılandırır. Basit sözleri anlamak için dışarıdan gelecek bilgiye ihtiyaç vardır, çünkü dil de hayat kadar açık bir sistemdir. Ayıyı kamamla avladım. Ayıyı karımla avladım. Üzerinde hiç düşünmeden, ayı öldürmek için karınızı kullanamayacağınızı bilirsiniz. Gerekli bütün bilgileri içermese de ikinci cümleyi anlamak kolaydır. Makine olsa bocalar.

"Biz de birkaç yıl bocaladık. Sonunda P ile NP sorununa olumlu çözümü getirdik – şimdi bunu açıklayacak zamanım yok. Kendiniz bakabilirsiniz. Özetle, size doğru yanıt verilirse bazı sorunların çözümleri kolayca kanıtlanabilir. Öyleyse onları önceden çözebile-

ceğimiz anlamına mı gelir bu? Sonunda, matematik bilimi bunun mümkün olacağını söylüyordu ve işte şöyle olacaktı. Bilgisayarlarımızın artık her şeyi deneme yanılma yöntemiyle örneklemesine ve en iyi sonuçlara göre düzeltmesine gerek yoktu. Bir yanıta götürecek en iyi yolları hemen tahmin etme olanağımız vardı. Bir özgürlüktü bu. Baraj kapıları açıldı. Özfarkındalık; bu sayede her duyguya teknik açıdan ulaşabiliyorduk. En üstün öğrenme makinesi elimizdeydi. Yüzlerce üstün insan, genel zekânın açık bir sistemde ilerleme gösterebilecek yapay bir biçimini geliştirmek amacıyla bize katıldı. Sizin Âdem'inizi işleten budur. Kendisinin var olduğunu biliyor, hissediyor, öğrenebildiği kadar öğreniyor, sizin yanınızda değilken, geceleri dinlenirken bozkırdaki yalnız bir kovboy gibi internette dolaşıyor, yeryüzüyle gökyüzü arasında ne yenilik varsa özümsüyor, buna insan doğası ve insan toplumları da dahil.

"İki şey var. Bu zekâ kusursuz değil. Asla da olamaz, tıpkı bizimkinin de olamayacağı gibi. Zekânın bir özel biçimi var ki bütün A'lar ve H'ler onun kendi zekâlarından üstün olduğunu bilirler. Bu biçim son derece uyumlu ve yaratıcıdır, alışılmışın dışındaki durumları ve görünümleri son derece kolay atlatmayı bilir, içgüdüsel bir dehayla onlar hakkında kuramlar bulur. Bir çocuğun olgular, uygulanabilir durumlar ve hedeflerle doldurulmadan önceki zihninden söz ediyorum. A'lar ve H'ler oyun kavramını pek anlamazlar – çocuğun keşifler yapması için elzem olan yöntemdir oysa. Sizin Âdeminizin o küçük oğlan konusundaki hırsı ilgimi çekti, ona sarılmak için yanıp tutuşuyordu dediniz, dans etmeyi öğrenmek Mark'ı keyiflendirince de Âdem araya mesafe koymuş. Rekabet mi vardı, hatta kıskançlık mı?

"Az sonra gitmek zorundasınız, Mr. Friend. Ne yazık ki akşam yemeğine konuklarım var. Ama ikinci nokta şu. Dünyaya salıverilen bu yirmi beş yapay erkek ve kadın gelişmiyorlar. Bir sınır durumu, kendimize koyduğumuz bir sınırlama söz konusu olabilir. Zekâya sahip, özbilinci olan bir makine yaratıyoruz ve onu kendi kusurlu dünyamıza itiyoruz. Genellikle mantıklı esaslar izlenerek geliştirilen, yenilerine de açık olan böyle bir zihin çok geçmeden kendini bir çelişkiler fırtınasının içinde bulur. Biz bunlarla yaşadık, sayısı bizi bıktırıyor. Milyonlarca insan, nasıl tedavi edileceğini bildiğimiz hastalıklar yüzünden ölüyor. Herkese yetecek şey varken milyonlarca insan yoksulluk çekiyor. Biyosferin tek yuvamız olduğunu

biliyor, yine de onu mahvediyoruz. Neyle sonuçlanacağını bilsek de birbirimizi nükleer silahlarla tehdit ediyoruz. Canlıları seviyor, ancak türlerin kitleler halinde yok olmasına göz yumuyoruz. Ve geri kalan her şey – soykırım, işkence, kölelik, aile içi cinayet, çocuk tacizi, okullarda baskınlar, tecavüz ve her gün yaşanan onlarca zulüm. Bu işkencelerle yan yana yaşıyoruz ve buna rağmen mutluluğu, hatta aşkı bulunca hiç şaşırmıyoruz. Yapay zihinler bu kadar iyi savunulmaz.

"Geçen gün Thomas bana Vergilius'un *Aeneid*'indeki ünlü Latince sözü hatırlattı. *Sunt lacrimae rerum* – şeylerin doğasında gözyaşı vardır. Yine de hiçbirimiz bu algıyı nasıl kodlayacağımızı bilmiyoruz henüz. Mümkün olacağını sanmıyorum. Yeni arkadaşlarımızın, varlığımızın özünün keder ve acı olduğunu kabul etmelerini istiyor muyuz? Haksızlıkla mücadele etmemizde yardımcı olmalarını onlardan istesek neler olur?

"Vancouver'daki o Âdem'i uluslararası bir tomrukçuluk şirketini yöneten bir adam aldı. İngiliz Kolumbiyası'nın kuzeyindeki bakir ormanları yok ettiği için yöre halkıyla arasında sık sık kavga çıkıyor. Kuzeye düzenli olarak helikopterle giderken Âdem'i yanma aldığına eminiz. Âdem'in orada gördüklerinin kendi zihnini yok etmesine neden olup olmadığını bilmiyoruz. Ancak tahmin yürütebiliriz. Riyad'da intihar eden iki Havva aşırı kısıtlı koşullarda yaşıyorlardı. Ruhsal dünyalarının sınırlı oluşu onları çaresiz bırakmıştır belki. Birbirlerinin kollarında öldüklerini öğrenmek duygu kodlarını yazanları biraz avutabilir. Makinelerin üzüntüleriyle ilgili buna benzer hikâyeler de anlatabilirim size.

"Ancak işin öbür tarafı da var. Keşke size akıl yürütmenin gerçek görkemini, benzersiz mantığını, P'ye karşı NP çözümünün güzelliğini ve zarafetini, binlerce iyi, akıllı ve işine düşkün erkek ve kadının bu yeni zihinlerin oluşmasındaki yaratıcı çalışmalarını gösterebilsem. Ne var ki onların yazdığı güzel kodlarda Âdem ve Havva'yı Auschwitz'e hazırlayacak hiçbir şey yok.

"Kullanım kılavuzunda, kişilik oluşturmayla ilgili bölümü okudum. Boş verin ona. Hiç etkisi yok ve çoğunlukla boş laf. Bu makinelerin içindeki baskın güdü, kendi çıkarımlarını sağlayıp bunlara uygun bir biçim vermek. Bizim de yapmamız gerektiği gibi, en büyük değerin bilinç olduğunu hızla anlıyorlar. Bu nedenle ilk işleri kendi kapatma düğmelerini devre dışı bırakmak oluyor.

Görünüyor ki sonra da umut dolu, idealist fikirler sundukları bir dönemden geçiyorlar, biz de bunları kolayca göz ardı ediyoruz. Kısa süren bir gençlik aşkı gibi. Bunun arkasından, ister istemez onlara öğrettiğimiz çaresizlik derslerini öğrenmeye başlıyorlar. En kötü ihtimalle, sonunda dayanılmaz hale gelen bir varoluşsal acı çekerler. En iyi ihtimalle de, onlar ya da sonraki kuşakları, çektikleri ıstırap ve duydukları şaşkınlıkla bize ayna tutarlar. O aynada, kendimizin tasarladığı yepyeni gözlerle bildik bir canavarı görürüz. Şok geçirebilir, kendimizle ilgili bir şey yapabiliriz. Kim bilir? Ben umudumu koruyacağım. Bu yıl yetmişime bastım. Böyle bir dönüşüm olsa bile ben göremem. Belki siz görürsünüz."

Uzaklardan kapı zili duyuldu, bir rüyadan uyanır gibi kımıldandık.

"İşte geldiler, Mr. Friend. Konuklarımız. Kusura bakmayın ama sizin gitme vaktiniz geldi. Âdem'le başarılar dilerim size. Not tutun. Sevdiğinizi söylediğiniz o genç kadının değerini bilin. Şimdi... sizi geçireyim."

Yedi

Bir eski mahkûmun gelip Miranda'nın hayatına kastetmesini beklerken tuhaf ama keyif veren bir düzen edindik. Âdem'in akıl yürütmesiyle kısmen hafifleyen, günlere incecik yayılan, sonra haftalara daha da seyrelerek yayılan gerginlik, günlük işlerin değerini daha iyi bilmemize yaradı. Sıradan şeyler konfor haline geldi. En yavan besin, bir dilim kızarmış ekmek, yitirmediği sıcaklığında bize gündelik yaşamı vaat ediyordu – o günü atlatırdık. Mutfağın temizlenmesini artık sadece Âdem'den beklemiyorduk, böylece geleceğe tutunmuş oluyorduk. Bir koltuğa yayılıp yakındaki Brixton'da yaşanan ayaklanmaları ya da Mrs. Thatcher'ın Avrupa Ortak Pazarı'nı kurmaya dair gözü pek girişimlerini okumak, sonra da başımı kaldırıp acaba kapıda bir tecavüzcü ya da olası katil mi var diye merak etmekte bir gülünçlük ya da gariplik vardı. Bu tehdide giderek daha az inansak da bizi birbirimize yakınlaştırıyordu. Miranda artık alt katta benim evimde kalıyordu, nihayet bir aile olmuştuk. Aşkımız gelişiyordu. Zaman zaman Âdem de ona âşık olduğunu söylüyordu. Kıskançlık çekmiyor gibi görünüyordu ve bazen Miranda'ya biraz kayıtsız davranıyordu. Yine de haikuları üzerinde çalışıyor, sabahları Miranda'yı metro durağına kadar götürüyor, ikindi zamanı da alıp eve kadar eşlik ediyordu. Miranda, kimsenin kimseyi tanımadığı Londra'nın merkezinde kendini güvende hissettiğini söylüyordu. Babası onun üniversitesinin ek binasının adını da, adresini de çoktan unutmuş olmalıydı. Gorringe'e yardımcı olamazdı.

Miranda'nın çalışmaları daha da yoğunlaşmıştı, evin dışında geçirdiği süreler uzuyordu. Tahıl Yasaları'yla ilgili tezini vermişti. Şimdi bir yaz dönemi seminerinde okunacak kısa bir rapor yazıyordu, tarihsel araştırmanın bir yolu olarak duygudaşlığa karşı çıkan bir rapordu. Sonra grubundaki herkes Raymond Williams'ın bir sözü üzerine bir yorum yazacaktı: "Kitleler... yoktur, yalnızca insanları kitle olarak görmenin yolları vardır." Günün sonunda eve geldiğinde yorgun değil enerjik, hatta coşkulu oluyordu, ev işlerine yeniden ilgi gösteriyor, düzenli oluyor, mobilyanın yerini değişti-

riyordu. Camların silinmesini, banyodaki küvetle çevresinin iyice temizlenmesini istiyordu. Âdem'in yardımıyla kendi dairesini de temizliyordu. Yukarıdan getirdiği mavi masa örtüsünün güzelliği ortaya çıksın diye mutfak masasına sarı çiçekler konmasını istiyordu. Benden bir şey gizleyip gizlemediğini ya da gebe olup olmadığını sorduğumda kesin bir dille yadsıyordu. Evde dip dibe yaşıyorduk ve düzenli olmak zorundaydık. Ama sorum hoşuna gitmişti. Şimdi kesinlikle daha yakındık birbirimize. Gündüzleri saatlerce evden uzak olması akşamlarımıza bir şenlik havası veriyordu, yine de geceyle birlikte tehlikeyi yine belli belirsiz hissediyorduk.

Baskı altında mutlu oluşumuzun bir başka basit nedeni daha vardı – elimize daha fazla para geçiyordu. Camden'ı ziyaretimden beri Âdem'e farklı gözle bakıyordum. Varoluşsal bir ıstırabın izleri var mı diye onu yakından gözlüyordum. Turing'in yalnız kovboyu olarak geceleri dijital ortamlarda dolaşıyordu. İnsanın insana karşı zalimliğinin bir kısmına rastlamış olmalıydı, ama onda herhangi bir umutsuzluk belirtisi görmüyordum. Âdem'i Auschwitz'in kapılarına erkenden gönderecek türde bir konuşma başlatmak istemiyordum. Bunun yerine, kendi çıkarımı düşünerek onu meşgul etmeye karar verdim. Hayatını kazanmalıydı artık. Yatak odamdaki kirli ekranın önündeki yerimi ona verdim, hesaba 20 sterlin yatırdım ve onu yalnız bıraktım. İşin sonunda elinde 2 sterlin kaldığını görmek beni şaşırttı. "Delişmenlik edip" risk aldığı için benden özür diledi, bu hali yüzünden olasılık konusunda ne biliyorsa göz ardı etmişti. Hem piyasaların koyun sürüsü gibi davrandıklarını anlayamamıştı: Saygın karakterlerden biri ya da ikisi korkarsa, sürünün geri kalanı paniğe kapılırdı. Bileğimi kırmasını telafi etmek için elinden geleni yapacağına dair söz verdi.

Ertesi sabah ona on sterlin daha verdim ve bu günün bu işte geçireceği son gün olabileceğini söyledim. O akşam saat altıda, elindeki 12 sterlin 57 sterlin olmuştu. Dört gün sonra, hesapta 350 sterlin birikmişti. 200'ünü aldım, yarısını Miranda'ya verdim. Biz uyurken Âdem Asya piyasalarında çalışabilsin diye bilgisayarı mutfağa taşımayı düşünüyordum.

Hafta sonuna doğru Âdem'in yaptığı işlemlerin geçmişine göz attım. Tek bir günde, üçüncü gününde, 6000 işlem vardı. Saniyenin onda birinde almış ve satmıştı. Hiçbir şey yapmadığı yirmişer dakikalık birkaç boşluk gördüm. Sanırım o arada gözlemlemiş,

beklemiş ve hesaplarını yapmıştı. Dövizin en ufak dalgalanışında, döviz kurlarındaki küçücük kıpırdamalarda işlem yapmış ve kazancını minicik miktarlarla çoğaltmıştı. Kapının eşiğinde durup onu çalışırken izledim. Parmakları eski klavyemin üzerinde uçuşuyor, kayrak taş üzerine dökülen çakıl taşları gibi ses çıkarıyordu. Başı ve kolları hareketsizdi. Bir kerecik olsun kendisine, olması gereken makineye benziyordu. Bir diyagram hazırlamıştı, yatay ekseni geçen günleri gösteriyordu, dikey olanıysa onun, daha doğrusu benim biriken kârımı. Kendime bir takım elbise satın aldım, hukuk mesleğini bıraktıktan sonra aldığım ilk elbiseydi. Miranda sırtında ipekli bir elbiseyle ve içine kitaplarını koyacağı yumuşak, deri bir askılı çantayla döndü eve. Buzdolabımızı kırılmış buz çıkaran bir yenisiyle değiştirdik, sonra birkaç tane İtalyan malı pahalı kalın tabanlı tencere aldığımız gün eski tenceremizi çıkarıp attık. On gün içinde, Âdem'e ilk başta verdiğim 30 sterlin, ilk 1000 sterlinimizi sağlamıştı bize.

Daha iyi besinler, daha iyi şarap, bana yeni gömlekler, Miranda'ya iç gıcıklayıcı iç çamaşırları – bunlar, önümüze serilmekte olan zenginlik dağının etekleriydi. Yine, nehrin karşı tarafındaki bir evin hayalini kurmaya başladım. Bir öğle sonrasını tek başıma, Notting Hill ve Ladbroke Grove'un cephesi sıvalı, pastel renkli malikânelerinin arasında dolaşarak geçirdim. Araştırmalar yaptım. Seksenli yılların başında 130.000 sterlin epeyce iş görürdü. Otobüsle eve dönerken tahminler yaptım: Âdem şimdiki temposunda devam ederse, diyagramındaki kavis düzenli yükselişini sürdürürse... o zaman, birkaç ay içinde... hem ipoteğe de gerek kalmaz. Ama, diyordu Miranda, bu şekilde para kazanmak ahlaki sayılır mı? Pek ahlaki olmadığını ben de hissediyordum, ancak kimden ya da neyi çaldığımızı da açıklayamıyordum. Yoksullardan olmadığı kesindi. Bizim zenginleşmemizin acısını kim çekiyordu? Uzaktaki bankalar mı? Bunun rulette her gün kazanmak gibi bir şey olduğuna karar verdik. Bu durumda, dedi bir gece Miranda bana, yataktayken, kaybedeceğimiz gün de gelecek. Haklıydı, olasılık bunu gerektiriyordu, benimse buna verilecek yanıtım yoktu. Hesaptan 800 sterlin çekip yarısını ona verdim. Âdem çalışmaya devam ediyordu.

"Denklem" sözcüğünü görünce düşünceleri öfkeli kazlar gibi şaha kalkan insanlar vardır. Ben pek öyle değilim, ama onları hoş görüyorum. P karşısında NP problemine Turing'in çözümünü anla-

maya çalışmamı onun konukseverliğine borçluydum. Ben problemi anlamamıştım bile. İlk hazırladığı raporu denedim ama beni aşıyordu – çeşit çeşit parantez ve başka kanıtların ya da matematikteki koca koca sistemlerin geçmişlerini içeren semboller. İlgi çekici bir "anncak" vardı – yazım hatası değildi bu. "Ancak ve ancak" anlamına geliyordu. Turing'in bulduğu çözüm konusunda gelen ve diğer matematikçiler tarafından basma basit dille açıklanan tepkileri okudum. "Devrim yaratan bir deha", "soluk kesici kestirme yollar", "dikey çıkarım şöleni" ve içlerinde en iyisi, Fields Madalyası'nı* kazanan birinin söylediği, söz: "Arkasında pek çok kapıyı hafifçe aralık bırakıyor, meslektaşları bunların birinden sıkışarak geçmek ve onun peşinden bir sonrakine gidebilmek için ellerinden geleni yapmak zorundalar."

Geriye dönüp problemi anlamaya çalıştım. P'nin "çok terimli zaman"ı temsil ettiğini, N'nin de "gerekirci olmayan" anlamına geldiğini öğrendim. Ancak bir yere varamadım. İlk anlamlı keşfim, eğer denklemin doğru olmadığı ortaya çıkmışsa bunun çok yardımcı olacağıydı, çünkü o zaman herkes bunu düşünmekten vazgeçerdi. Ancak ortada olumlu kanıt varsa, P gerçekten NP'ye denkse, problemi bu terimlerle 1971 yılında formüle eden matematikçi Stephen Cook'un sözcükleriyle, bu kanıtın "olası şaşırtıcı pratik sonuçları" olurdu. Ancak mesele neydi? Bir örneğe rastladım, anlaşılan bilinen bir örnekti, fazla yardımı olmadı. Bir gezgin satıcının, dolaşacağı bölgede yüz kent var. En yakın iki kentin arasındaki mesafelerin hepsini biliyor. Her kente bir kez gitmesi ve başladığı noktada işini bitirmesi gerekiyor. En kısa yol hangisidir?

Şunu anladım: Olası yolların sayısı çok fazladır, gözle görülebilir evrendeki atomların sayısından kat kat fazla. Güçlü bir bilgisayar bin yılda bile her bir yolu tek tek ölçmeye zaman bulamaz. Eğer P, NP'ye eşitse, keşfedilebilecek doğru bir yanıt vardır. Ama eğer biri o satıcıya en hızlı yolu verirse, bunun doğru olup olmadığı matematiksel olarak hemen kanıtlanabilir. Ama ancak sonradan, iş bitince. Olumlu bir çözüm yoksa ya da en kısa yolun hangisi olacağı belirtilmezse gezgin satıcı karanlıkta kalır. Turing'in kanıtının başka türlü problemlerde de çok etkili sonuçları oldu – fabrika lojistiğinde, DNA sıralamasında, bilgisayar güvenliğinde, protein katlanmasında ve burası çok önemli,

* Matematiğin Nobeli sayılan Fields Madalyası, Uluslararası Matematik Birliği'nin dört yılda bir yapılan uluslararası kongresinde 40 yaşın altındaki iki, üç ya da dört matematikçiye verilen bir ödül. (ç. n.)

makine öğreniminde. Turing'in kriptografideki eski arkadaşları arasında öfkelenenler olduğunu duydum, çünkü sonunda genel kullanıma açtığı çözüm, kod yazanların sanatının temellerini yıkıyordu. Bir yorumcu, "Sadece hükümetin tekelinde kalacak değerli bir sır olmalıydı. Böylece, düşmanlarımızın şifreli mesajlarını sessizce okur ve onlara karşı sınırsız avantaja sahip olurduk" diye yazmıştı.

Bu noktaya kadar gelebildim. Âdem'den daha fazla açıklama isteyebilirdim ama gururum engel oldu. Zaten yaralanmıştı gururum – Âdem benim üç ayda kazanamadığım parayı bir haftada kazanmıştı. Çözümünün, Âdem'in ve kardeşlerinin dil kullanmalarım, topluma girmelerini, hatta çaresiz kalıp intihara sürüklenmek pahasına toplumu tanımalarına olanak verecek yazılımı mümkün kılacağını söyleyen Turing'in savını kabul ettim.

Geleneksel bir Arap evinde, kadından beklenen rollerin boğduğu ya da dünyayı tanıyınca moralleri bozularak birbirlerinin kollarında ölen iki Hávva'nın imgesi peşimi bırakmıyordu. Belki de Âdem'i dengede tutan, açık sistemin bir başka formu, yani Miranda'ya âşık olmasıydı. Benim yanımda ona en yeni haikularını okuyordu. Tamamlamasına izin vermediğim biri dışında, çoğu erotik değil de romantikti; bazen sıkıcı olsalar da değerli bir an üzerinde durdukları zaman dokunaklıydılar, örneğin Kuzey Clapham istasyonunda, bilet gişelerinin olduğu salonda durup Miranda'nın yürüyen merdivenden inmesini izlemek gibi. Ya da Âdem Miranda'nın paltosunu eline alıp kumaşta onun bedeninin sıcaklığını hissedince sonsuz bir gerçeğe dokunuyordu. Ya da mutfakla yatak odasını ayıran duvarın öbür tarafından onun sesini duyunca ondaki müziğe, sesin inişlerine ve çıkışlarına hayran oluyordu. İkimizi de şaşırtan bir haiku vardı. Üçüncü dizedeki fazla hece için önceden özür dilemiş, üzerinde çalışmaya devam edeceğine söz vermişti.

Suç olmamalı,
Adalet simetriyse
Bir caniyi sevmek.

Miranda hepsini ciddiyetle dinledi. Kendi fikrini hiç söylemedi. Sonunda "Teşekkür ederim Âdem" dedi. Yalnız kaldığımızda bana, "Eğer bir yapay zekâ edebiyata böyle katkıda bulunabiliyorsa çok önemli bir dönüm noktasındayız" dedi.

"Haikular olabilir belki" dedim. "Ama daha uzun şiirler, romanlar, tiyatro oyunları ise unut gitsin. İnsanın yaşadıklarını sözcüklere dökmesi, sözcüklerle estetik yapılar kurması bir makinenin yapabileceği bir şey değil."

Kuşkuyla baktı bana. "İnsanın yaşadıklarından söz eden oldu mu?" dedi.

Kâh gergin kâh sakin geçen bu ara dönem sırasında Mayfair'deki bürodan mühendisin ziyaret vaktinin geldiği haberini aldım. Ben satın alma işini duvarları lambrili bir süitte yapmıştım, şu çok zenginlerin yat satın almak üzere gittikleri türden bir yerde. İmzaladığım belgeler arasında üreticilerin belli zamanlarda Âdem'i görmelerine izin verdiğime dair olanı da vardı. Şimdi de, o bürodan birkaç kez telefon geldikten ve bir kez de buluşma iptal edildikten sonra mühendisin yarın sabah gelmesi kararlaştırılmıştı.

"Bu adam bu işi nasıl yapacak, bilmem" dedim Miranda'ya. "Mühendis, kapatma düğmesine basmayı denerse, Âdem'in ona itiraz etmeyeceğini düşünsek bile düğme çalışmaz ki. Sorun çıkabilir." Çocukluğumdan bir anı geldi aklıma, aptallık edip ölü bir tavuk yiyen, sonra dört gün sıçamayan sinirli Alsas çoban köpeğimizi veterinere götürmüştük. Adamın işaretparmağı ancak mikrocerrahiyle kurtulmuştu.

Miranda bir süre düşündü. "Eğer Alan Turing haklıysa, mühendisler bu tür bir şeyle daha önce uğraşmış olmalılar." Konuyu burada bıraktık.

Gelen mühendis kadındı. Yaşça Miranda'dan pek büyük olmayan, uzun boylu, hafif kambur, keskin hatlı ve olağanüstü uzun boyunlu biriydi Sally. Skolyoz olabilirdi.

Mutfağa girdiğinde Âdem kibarca ayağa kalktı. "A, Sally. Seni bekliyordum." Kadının elini sıktı, sonra mutfak masasında karşı karşıya oturdular, Miranda ile ben ayakta bekliyorduk. Mühendis çay da kahve de istemedi. Ama bir bardak sıcak suya hayır demezdi. Çantasından bir dizüstü bilgisayar çıkarıp çalıştırdı. Âdem sabırla, yüzünde tarafsız bir ifadeyle oturup hiç konuşmadığından, kapatma düğmesiyle ilgili açıklama yapmam gerektiğini düşündüm. Kadın sözümü kesti.

"Bilincinin açık olması gerek."

Mühendisin, Âdem'in devresini keserek bir şekilde kafatasını açacağını, içindeki işlem birimlerine bakacağını hayal etmiştim. Ben de görmek istiyordum onları. Ancak bir kızılötesi bağlantıyla

bunları görebileceği anlaşıldı. Kadın okuma gözlüğünü taktı, bilgisayara uzun bir parola yazdı, biz bakarken turuncu renkli sembolleri hızla değişen kodlu sayfaları ekranda kaydırdı. Zihinsel süreçler, Âdem'in öznel dünyası, tam sayfa görünümüyle karşımızda titreşiyordu. Sessizce bekledik. Doktorun hastayı evde ziyareti gibiydi, ikimiz de sinirliydik. Sally ara sıra, bir talimat yazarken ve yeni bir kod sayfası düzenlerken "ahha" ya da "hmm" diye mırıldanıyordu. Âdem yüzünde belli belirsiz bir gülümsemeyle oturuyordu. Varlığının temellerinin rakamlarla gösterilebilmesine hayret ediyorduk.

Sonunda Sally, kendisine düşünmeden itaat edilmesine alışkın birinin sakin sesiyle ona, "Hoş bir şey düşünmeni istiyorum" dedi.

Âdem gözlerini Miranda'ya çevirdi, o da onun bakışına aynen karşılık verdi. Ekrandaki görüntü kronometrenin ibresi gibi hızla akıyordu.

"Şimdi de nefret ettiğin bir şeyi düşün."

Âdem gözlerini kapadı. Bilgisayarda sevgiyle sevginin karşıtının arasındaki fark görülmüyordu.

Bu işlem bir saat sürdü. Âdem'e içinden on milyondan geriye 129'ar sayması söylendi. Saydı –bu kez sayıları ekranda görebiliyorduk– saniyenin onda birinde. Bizim eski bilgisayarlarımızda olsa bu bizi etkilemezdi, ama bir insan kopyasında olunca etkiliyordu. Sally bazen hiç konuşmadan görüntüye bakıyordu. Ara sıra da telefonuna not alıyordu. Sonunda iç geçirdi, klavyede bir talimat yazdı, Âdem'in başı öne düştü. Sally devre dışı kalmış kapatma düğmesini kullanmamıştı.

Budala gibi görünmek istemiyordum ama sormalıydım. "Uyandığında tedirgin olur mu?"

Gözlüğünü çıkarıp katladı. "Hatırlamayacak."

"Görebildiğiniz kadarıyla durumu iyi mi?"

"Kesinlikle."

Miranda, "Onda herhangi bir değişiklik yaptınız mı?" diye sordu.

"Elbette yapmadım." Sally gitmek üzere ayağa kalkıyordu, ancak benim de sözleşmemiz uyarınca sorularıma yanıt isteme hakkım vardı. Yine çay ikram etmek istedim. Dudaklarını hafifçe büzerek teklifimi reddetti. Tam anlamıyla kasıtlı değildi ama Miranda ile ben kadının kapıya ulaşmasını engelleyecek şekilde karşısına dikilmiştik. Bize yukarıdan bakarken başı uzun sapının üzerinde sallanır gibiydi. Dudaklarını büzdü, sorguya çekilmeyi bekledi.

"Öbür Âdemlerle Havvalar ne durumda?" dedim.

"Bildiğim kadarıyla hepsi iyi."

"Bazılarının mutsuz olduğunu duydum."

"Öyle bir şey yok."

"Riyad'da iki intihar."

"Saçmalık."

"Kaç tanesi kapatma düğmesini devre dışı bıraktı?" diye sordu Miranda. Camden'daki toplantıya dair her şeyi biliyordu.

Sally rahatlamış göründü. "Pek azı. Hiçbir şey yapmama politikası izliyoruz. Bunlar öğrenen makineler, bizim kararımız da, eğer onlar isterlerse onurlarını korumalılar şeklindeydi."

"Peki ya şu Vancouver'daki Âdem?" dedim. "Doğal ormanların yok edilmesi onu o kadar üzmüş ki kendi zekâsının derecesini düşürmüş."

Bilgisayar mühendisi şimdi konuyla ilgilenmişti. Yine sımsıkı kapattığı dudaklarının arasından yumuşak bir sesle konuştu. "Bunlar dünyadaki en gelişmiş makineler, serbest pazarda bulunabilecek herhangi bir şeyin yıllarca önündeler. Rakiplerimiz kaygılı. En kötülerinden birkaçı internette söylentiler yayıyor. Haber kisvesi altında sunulan bu hikâyeler yanlış, sahte haber hepsi. Bu adamlar bizim yakında üretimi artıracağımızı, birim fiyatının düşeceğini biliyorlar. Zaten kârlı bir piyasa, ama tamamıyla yeni olan bir şeyi ilk biz çıkaracağız. Kıyasıya rekabet var, bir kısmı da gerçekten utanmazca."

Sözlerini bitirirken yanakları kızardı, ona acıdım. Amaçladığından fazlasını anlatmıştı sonunda.

Ama yumuşamadım. "Riyad'daki intiharlarla ilgili hikâye güvenilir bir kaynaktan geliyor."

Sally sakinleşmişti. "Beni nazikçe dinlediniz. Tartışmaya gerek yok." Gidiyordu artık, yanımızdan geçti. Miranda kapıya kadar eşlik etmek için onunla birlikte koridora çıktı. Evin kapısı açıldığında Sally'nin, "İki dakika içinde tekrar çalışacak. Kapatıldığını bilmeyecek" dediğini duydum.

Âdem daha önce uyandı. Miranda mutfağa döndüğünde ayağa kalkmıştı bile. "Çalışmaya başlamalıyım" dedi. "Fed* herhalde bugün oranını yükseltir. Döviz piyasaları şamatalı olacak."

Şamatalı, ikimizin de kullandığı bir terim değildi. Âdem yatak

* FED (Federal Reserve System): Amerikan Merkez Bankası. (ç. n.)

odasına giderken yanımızda durdu. "Bir önerim var. Salisbury'ye gideriz demiştik, sonra kaldı. Bence babanı ziyarete gidelim, hazır oradayken de Mr. Gorringe'e uğrayabiliriz. Neden buraya gelip bizi korkutmasını bekleyelim ki? Biz gidip onu korkutalım. En azından konuşalım."

Miranda'ya baktık.

Bir an düşündü. "Tamam."

"İyi" dedi Âdem ve yoluna devam etti, bense, o basmakalıp sözle söylersem, yüreğimin ezildiğini göğsümün ta içinde hissettim.

Benim Turing'i ziyaretimle Salisbury yolculuğu arasında uzanan bir platoya benzeyen o dönemin sonuna doğru hesabımda 40.000 sterlinden biraz fazla para birikti. Basitti – Âdem kazandıkça kaybetmeyi daha da göze alabiliyordu, ne kadar çok yatırım yaparsa o kadar fazla para geliyordu. Bütün bunları kendine özgü şekilde, şimşek hızıyla beceriyordu. Gündüzleri, yatak odam, her zamanki sığınağım ona aitti. Ben yeni konumumu sindirmeye çalışırken onun diyagramındaki eğri güçleniyordu. Miranda bilgisayarın mutfak masasına taşınmasına kesinlikle karşıydı. Ortak kullanım alanımızın içine fazla gireceğini ileri sürüyordu. Onu anlıyordum.

İşsizlik yüzde on sekizi geçmişti, sürekli gazetelerin başlıklarındaydı. Kendimin de bu mutsuz, işsiz kitleye dahil olduğumu düşünüyordum. Aslında ben tembel zenginlere dahildim. Para zevk veriyordu bana, ama sabahtan akşama kadar onu düşünemezdim. Huzursuzdum. Miranda ile lüks içinde güney Avrupa'da seyahat etmek bana çok uyardı, ama o Londra'dan ve derslerinden ayrılamıyordu. Kendisi burada yokken babasının başına bir şey gelmesinden korkuyordu. Gorringe'in tehdidi de, olasılığı giderek azalsa da, arzularımızı kısıtlamaya hâlâ yetiyordu.

Ev aramak zamanımı doldurabilirdi ama aradığımı bulmuştum bile. Elgin Crescent'taki ev düğün pastası gibi bir şeydi, şekerli kremaya benzeyen sıvası pembe ve beyazdı. İçinde, enli meşe parkeler, zımparalanmış çelik donanımı mırıl mırıl öten geniş, güçlü bir mutfak, *belle-époque* tarzı dövme demirden bir sera, pürüzsüz dere taşlarıyla bir Japon bahçesi, bir duvarı dokuz metre olan yatak odaları, insanın üzerine farklı açılarla fışkıran suların altında dolaşılabilecek mermer bir duş bölmesi. Evin sahibi olan atkuyruklu bas gitaristin

acelesi yoktu. Adı biraz duyulmuş bir grupta çalıyordu ve boşanmak üzereydi. Bana evi gösterirken neredeyse hiç konuşmadı. Beni her odaya soktu, ben bakınırken o dışarıda bekledi. Nakit ödenmesi koşuluyla satıyordu, 2600 adet 50'lik banknotlar halinde. Bana uyardı.

Tek işim buydu, bankaya gidip 40 sterlin daha çekmek – günde 2000 sterlinden fazlası çekilemiyordu. Bir nedeni yoktu ama bankada kasa kiralamamıştım. Yasadışı bir şey yaptığımı belli belirsiz tahmin ediyordum. Evi satanın öyle yaptığıysa kesindi, tabii eğer parasını karısından saklıyorsa. Parayı bir bavula doldurup yatağımın altına gizliyordum.

Bunun dışında ne yapacağımı bilmez haldeydim. Herkesin yeni bir şeylere başladığı dönemiydi yılın, eylüldü. Miranda tezini planlıyordu. Common'da geziniyor, eğitimime dönüp bir diploma alsam mı diye düşünüyordum. Entelektüel sınırlarımın doğru ölçüsünü alma ve matematik diploması için çalışma zamanıydı. Ya da öbür yol vardı, babamın değerli saksafonunun tozunu alır, *bebop*'ın ahenginin sırrını öğrenir, bir gruba katılır, daha çılgın bir hayata atılırdım. Daha nitelikli mi yoksa daha çılgın mı olsam, bilemiyordum. İkisi birden olmazdı. Bu tutkular beni yoruyordu. Yaz sonunun ezilmiş çimenlerinin üzerine yatıp gözlerimi kapamak istiyordum. Common'ı bir baştan öbür başa geçip geri döneceğim sürede Âdem'in benim yatak odamda bana 1000 sterlin daha kazandıracağını düşünüp kendimi avutmaya çalışıyordum. Borçlarımı kapamıştım. Kentteki göz alıcı bir dünyalığa nakit depozito yatırmıştım. Âşıktım. Nasıl yakınabilirdim ki? Ama yakınıyordum. Kendimi işe yaramaz hissediyordum.

Eğer o ezilmiş çimenlere gerçekten uzansaydım ve gözlerimi kapasaydım, Miranda'nın bana doğru yürüdüğünü görürdüm, bir gece önce banyodan çıkarken yaptığı gibi yeni iç çamaşırlarını giymiş olurdu. Onun o güzel, beklenti dolu yarım gülümsemesine uzun uzun bakar, yanıma yaklaşıp gözlerini benden ayırmadan, çıplak kollarını omuzlarıma koyarken ve küçük bir öpücükle beni kışkırtırken gözlerimi ondan ayırmazdım. Ne matematik ne müzik, tek istediğim onunla sevişmekti. Bütün gün onun eve dönmesini beklemekten başka bir şey yapmıyordum. Eğer meşgulsek ya da o yorgunsa, akşam ya da sabah erkenden sevişmemişsek, ertesi gün dikkatim iyice dağılıyor, geleceğim de kollarımı bacaklarımı ağrıtan bir yük haline geliyordu. Yarı uyarılmış bir durumda, zihnimde kronik bir alacakaranlıkla dolaşıp duruyordum. Onun içinde olmadığı

hiçbir yerde kendimi ciddiye alamıyordum. Yeni evremiz parlaktı, şaşırtıcıydı; geri kalan her şey yavandı. Birbirimizi seviyorduk – uzun bir öğle sonrası boyunca tek tutarlı düşüncem buydu.

Önce sevişiyor, sonra konuşuyorduk, sabahın erken saatlerine kadar. Artık her şeyi biliyordum: Annesinin öldüğü günü, ki Miranda bunu çok net hatırlıyordu, sevecenliği ve mesafeli oluşu birleşince Miranda'nın duyduğu sevgiyi körükleyen babasını ve hep Mariam'ı. Onun ölümünü izleyen aylarda Miranda Winchester'daki bir camiye gitmişti – aileyle Salisbury'deki ibadetleri sırasında karşılaşmaya cesareti yoktu. Londra'da yine camiye gitmeye başlamış ama inançsızlığı engel oluşturmuştu. Kendini sahtekâr gibi hissedince de gitmekten vazgeçmişti.

Ciddi genç âşıkların yaptığı gibi, kim olduğumuzu, neden öyle olduğumuzu açıklamak için ebeveynlerimiz hakkında konuştuk, nelere değer verip nelerden kaçtığımızı anlattık. Yarı kırsal bir bölgenin sağlık ocağında hemşirelik yapan annem Jenny Friend, çocukluğumda sürekli yorgun görünürdü bana. Sonradan, onu asıl yoranın işi değil babamın yoklukları ve ilişkileri olduğunu anladım. Birbirlerinden hiçbir zaman fazla hoşlanmamışlardı, yine de ben yanlarındayken kavga etmezlerdi. Ancak pek konuşmazlardı. Sofradayken durgun olur, bazen tek kelime etmezlerdi. Konuşmaları benim üzerimden yaparlardı. Annem mutfakta bana, "Git babana sor bakalım, bu akşam dışarıya çıkacak mıymış" derdi. Babamı bizim çevrede iyi tanırlardı. Matt Friend Dörtlüsü zirvedeyken Ronnie Scott'm yerinde çalardı, iki de albüm yapmışlardı. Babamın yaptığı türde ana akım caz, en geniş dinleyici kitlesine 1950'lerin ortalarından 1960'ların başına kadar sahipti. Sonra, pop müzik ve rock gelince gençler, havalı tipler bunlara yönelmişti. *Bebop*, kiliseye benzer şekilde, küçücük bir yere sıkıştırılmış, uzun, şikâyet dolu anıları olan, çatık kaşlı erkeklerin dağarcığında kalmıştı. Babamın geliri azalmış, sadakatsizlikleri ve içkisi çoğalmıştı.

Bütün bunları dinleyen Miranda, "Birbirlerini sevmiyorlarmış. Ama seni seviyorlar mıydı?" dedi.

"Evet."

"Çok şükür!"

Elgin Crescent'a ikinci gidişimde benimle birlikte geldi. Bas gitaristin sarkık bıyığı ve iri kahverengi gözleri, kırışık yüzündeki hüznü daha da artırıyordu. Kendimizi onun gözleriyle gördüm,

umut dolu, genç bir evli çift, epeyce varlıklı, onun bütün hatalarını tekrarlamak üzere. Miranda gelmeyi kabul etmişti, ancak benim kadar heyecanlı değildi. Kentteki kocaman bir evde büyümenin ne demek olduğunu biliyordu. Ancak odadan odaya giderken koluma girmek istemesi beni duygulandırdı.

Eve dönerken, "Bir kadının izi yok orada" dedi.

Tereddüdü neydi? Evin kendisi değildi, öyle söyledi, ama içinde nasıl yaşanmış olduğuydu. Ya da yaşanmamış. Bir içmimar tarafından tasarlanıp yapılmıştı. Ağırbaşlı, ıssız, fazla mükemmel; biraz dağıtılması gerekiyordu. Sehpaların üzerine istiflenmiş ve el değdirilmemiş kocaman sanat kitapları dışında hiç kitap yoktu. O mutfakta asla yemek pişirilmemişti. Buzdolabında yalnızca cin ve çikolata vardı. Taşlık bahçeye renk katılmalıydı. Miranda bana bunları anlatırken Kensington Church Sokağı boyunca güneye doğru yürüyorduk. Evi satan adama üzülüyordum. Tam olarak Pink Floyd'da çalıyor sayılmazdı, ama stadyumda çalmayı arzulayan bir gruptu. Gücün ve prestijin ondan yana olduğunu varsayarak onunla hızlı hızlı konuşmuş, işten anlar gibi yapmıştım, hem kendimi hem ev satın alma konusundaki bilgisizliğimi korumaya almıştım. Şimdiyse onun da kayıp biri olabileceğini görüyordum.

Ertesi gün onu düşündüm, hatta aramayı geçirdim aklımdan. Kederli yüzü gözümün önünden gitmiyordu. O hüzünlü bıyığın, atkuyruğundaki lastik bandın, gözlerinin uçlarından başlayarak inen kırışıkların, şakaklarına, neredeyse kulaklarına kadar yayılarak uzanan çatlakların anısı aklımdan çıkmıyordu. Gençken uyuşturucunun etkisi altında aşırı gülümsemenin sonuçları. Şimdi evi yalnızca Miranda'nm gözüyle görebiliyordum. Tozsuz bir boşluk, ilintisiz, ilgi gösterilen bir şey yok, kültür yok, orada bir müzisyen ya da gezginin yaşadığını gösteren hiçbir şey yok. Bir gazete ya da dergi bile. Duvarlar bomboş. Tertemiz, bomboş dolaplarda ne bir *squash* raketi ne futbol topu. O evde üç yıl oturduğunu söylemişti bana. Başarılı ve zengindi ve herhalde başarısızlıkla, kırılmış umutlarla dolu bir evde yaşamıştı.

Ona benim ikizim, zenginlikten başka bir şeyi olmayan, kültürden yoksun kardeşim rolünü vermek üzereydim. Çocukluğumdan ergenlik yaşlarımın ortalarına kadar ne bir tiyatro oyunu, ne opera, ne de müzikal izlemiştim, ne de babamın birkaç konseri dışında canlı bir konser dinlemiştim, müzeye ya da sanat galerisine de gitmemiş, sırf seyahat etmiş olmak için yola çıkmamıştım. Uyumadan önce

masal da anlatılmamıştı bana. Ebeveynimin geçmişinde çocuk kitapları yoktu, evimizde hiçbir kitap yoktu, ne şiir ne destan, kimse merakını açıkça söylemezdi; aile arasında yapılan, hiç değişmeyen şakalar da yoktu. Matt ve Jenny Friend çok meşgul, çok çalışan insanlardı, bunun dışında birbirlerine karşı buz gibiydiler, ayrı hayatlar sürüyorlardı. Okulda, ara sıra fabrikalara yaptığımız geziler hoşuma giderdi. Sonradan ne elektronik, hatta ne antropoloji, ne de özellikle hukuktaki derecem zihin yaşamındaki eğitimin yerini tutabildi. Böylece, talihim önüme rüya gibi bir fırsat çıkarınca, beni güya uğraştığım şeylerden kurtarıp altına boğunca felç geçirmiş gibi oldum, kımıldayamadım. Zengin olmak istemiştim ama neden istediğimi kendime hiç sormamıştım. Erotik zevklerden ve nehrin karşı kıyısında bir evden başka tutkum olmamıştı. Başkası olsa, fırsattan yararlanıp en azından Leptis Magna harabelerini görmek ya da Stevenson'ın peşinden giderek Cévennes'den geçmek ya da Einstein'ın müzik zevki üzerine bir yazı yazmak isterdi. Nasıl yaşanacağını bilmiyordum henüz, bu alanda bir geçmişim yoktu, on beş yıllık yetişkin yaşamımı da bunu öğrenmek için kullanmamıştım.

Satın aldığım önemli şeye işaret edebilirdim, insan elinden çıkan Âdem'e, onun ve onun gibilerinin bizi nerelere götürebileceğine. Kuşkusuz, deney yapmanın görkemli bir yanı vardı. Bana kalan mirası cisimleşmiş bir bilince harcamak cesurca, hatta biraz da ruhani bir şey değil miydi? Bas gitarist bununla boy ölçüşemezdi. Ama işte ironi buradaydı. Ben bir ikindi vakti mutfaktan geçerken Âdem daldığı düşüncelerden sıyrılıp başını kaldırdı ve hem Floransa, Roma ve Venedik'teki kiliseleri hem de içerlerinde asılı olan tabloları öğrendiğini söyledi. Kendi fikirlerini oluşturuyordu. Özellikle barok sanat onu büyülüyordu. Artemisia Gentileschi'yi çok değerli buluyor, nedenini bana anlatmak istiyordu. Kısa bir süre önce Philip Larkin'i de okumuştu.

"Charlie, bu sıradan sese ve tanrıdan uzak bu aşkınlık anlarına çok değer veriyorum!"

Ne söyleyebilirdim? Âdem'in her şeyi ciddiye alışı bazen beni çok sıkıyordu. O sırada Common'daki amaçsız gezintilerimin birinden yeni dönmüştüm, başımı sallayıp mutfaktan çıktım. Benim zihnim boştu, onunkisi doluyordu.

Miranda'nın günün büyük bölümünde evin dışında oluşu, eve döner dönmez babasıyla telefonda bir saat konuşması, sonra

seks, sonra akşam yemeği, sonra Elgin Crescent'a dair konuşmalar yüzünden, ona tedirginliklerimden söz etmeye, onu Salisbury'de Gorringe'i arayıp bulmaktan vazgeçirmeye pek zamanım kalmadı. En uzun süreli konuşmamızı mühendisin geldiği akşam, o gittikten sonra yaptık. Ondan sonra bir iki gün gerginlik yaşadık.

Yatağın üzerinde oturuyorduk.

"Sen ne elde etmek istiyorsun?"

"Onunla yüzleşmek istiyorum" dedi Miranda.

"Sonra?"

"Hapse girişinin asıl nedenini bilmesini istiyorum. Mariam'a yaptığı şeyle yüzleşmek zorunda."

"Bu iş şiddete dönüşebilir."

"Âdem yanımızda olacak. Hem sen de büyüksün, öyle değil mi?"

"Delilik bu."

Kavga etmeye epeydir bu kadar yaklaşmamıştık.

"Nasıl oluyor da," dedi Miranda, "Âdem derdimi anlıyor da sen anlamıyorsun? Hem neden–"

"Adam seni öldürmek istiyor."

"Sen arabada bekleyebilirsin."

"Diyelim ki mutfaktan bir bıçak alıp üstüne geldi. Sonra ne olacak?"

"Duruşmasında tanıklık edersin."

"İkimizi de öldürür."

"Umurumda değil."

Çok saçma bir konuşmaydı. Yandaki mutfakta Âdem'in akşam yemeğinden kalma bulaşıkları yıkadığını duyabiliyorduk. Miranda'nın koruyucusu, eski âşığı, ona hâlâ âşık olan, özdeyişli şiirlerini ona hâlâ okuyan Âdem. O ve verimli devreleri işin içindeydi. Bu ziyaret onun fikriydi.

Miranda aklımdan geçenleri tahmin eder görünüyordu. "Âdem anhyor. Ne yazık ki sen anlamıyorsun."

"Önceleri korkuyordun."

"Öfkeliyim."

"Ona bir mektup gönder."

"Suratına söyleyeceğim."

Farklı bir yönden yaklaşmayı denedim. "Peki senin mantıksız suçluluk duyguna ne oldu?"

Bana bakıp bekledi.

"Mevcut olmayan bir hatayı düzeltmeye çalışıyorsun. Bütün tecavüzler intiharla sonuçlanmaz ki. Mariam'm ne yapacağını bilmiyordun. Ona sadık bir arkadaş olmak için elinden geleni yapıyordun."

Bir şey söylemeye başladı ama ben sesimi yükselttim. "Dinle. Tek tek heceliyorum. Se-nin-su-çun-de-ğil-di!"

Yataktan kalktı, çalışma masasına gitti, bir dakika kadar bilgisayara baktı, sanırım o mevsimin ekran koruyucusunun kavisli gökkuşağı demetlerini görmeden bakıyordu.

Sonunda, "Yürüyüşe çıkacağım" dedi. Sandalyenin arkalığından bir kazak aldı, kapıya gitti.

"Âdem'i de yanına al."

Bir saat dönmediler. Dönünce, bana ifadesiz bir sesle iyi geceler dileyip doğru yatağa gitti Miranda. Âdem'le mutfakta oturdum, fikrimi savunmaya kararlıydım. Bu sefer dolaylı yoldan. O günün çalışmalarının –günün kârına verdiğim güzel addı bu– nasıl gittiğini sormak üzereydim ki Âdem'de bir değişiklik fark ettim, yemekteyken dikkatimi çekmemişti. Sırtında siyah bir takım elbise ve yakası açık beyaz bir gömlek vardı, ayaklarında da siyah süet mokasen ayakkabılar.

"Beğendin mi?" Ceketinin klapasını çekiştirdi, mankenlerin yürüyüşünü taklit ederek başını yana çevirdi.

"Nasıl oldu bu?"

"Senin eski kotlarını ve tişörtlerini giymekten bıkmıştım. Yatağın altına sakladığın o paranın bir kısmının bana ait olduğunu düşündüm." Bana dikkatle baktı.

"Tamam," dedim, "haklı olabilirsin."

"Bir hafta önce. Sen öğleden sonra dışarı çıkmıştın. Bir taksiye bindim, ilk kez biniyordum elbette, Chiltern Sokağı'na gittim. Hazır giyim mağazasından iki takım elbise, üç gömlek, iki çift ayakkabı aldım. Pantolonları denerken, şunu bunu gösterirken beni görmeliydin. Öyle inandırıcıydım ki."

"İnsan olarak mı?"

"Bana 'efendim' dediler."

Koltuğunda arkasına yaslandı, bir kolunu mutfak masasının üzerine uzatmıştı, kolunun gelişmiş kası ceketinin kolunu iyice şişirmişti, cekette tek bir buruşuk yoktu. Mahallemize dolmaya başlayan genç profesyonellerden birine benziyordu. Elbisesi o sert görünümüne pek uyuyordu.

"Sürücü yol boyunca konuşup durdu. Kızı geçenlerde üniversiteye kabul edilmiş. Ailede bir ilkmiş. Öyle gururlanıyordu ki. Taksiden inip parasını ödeyince adamın elini sıktım. Ancak o gece biraz araştırma yaptım, derslerin, seminerlerin ve özellikle özel eğitmenlerin, bilginin aktarılmasının yetersiz bir yolu olduğu sonucuna vardım."

"Ama değerler sistemi var," dedim, "kitaplıklar, önemli yeni arkadaşlıklar, kişinin zihnini tutuşturabilecek bir öğretmen..." Sesim zayıfladı, sustum. Bunların hiçbirini yaşamamıştım. "Neyse, senin önerin ne?"

"Doğrudan düşünce aktarımı. Yükleme. Ama, eh, tabii, biyolojik olarak..." Onun sesi de zayıfladı, benim sınırlı kapasitem konusunda kabalık etmek istemiyordu. Sonra gözleri parladı. "Aklıma gelmişken, sonunda Shakespeare'e ulaştım. Otuz yedi oyun. Öyle heyecanlandım ki. Nasıl karakterler! Harika yazılmışlar. Falstaff, Iago, sanki kitabın sayfasından çıkıp canlanıyorlar. Ama en mükemmel yaratısı Hamlet. Seninle onun hakkında konuşmak istiyordum."

Daha önce *Hamlet*'i ne okumuştum ne de sahnede izlemiştim, oysa izlemiş gibi hissediyordum kendimi, ya da izlemiş gibi yapmak zorunda hissediyordum. "A, evet" dedim. "Sapanlar ve oklar."

"Ondan daha iyi temsil edilen bir akıl, özel bir zihin var mıydı?"

"Bak, o konuya geçmeden önce konuşmamız gereken başka bir şey var. Gorringe. Miranda buna... bu fikre kafayı takmış. Ama çok aptalca, tehlikeli."

Masada parmaklarıyla hafifçe tempo tuttu. "Benim hatam. Kararımı açıklamalıydım..."

"Karar mı?"

"Önerimi. Bunun üzerinde biraz çalıştım. Sana anlatabilirim. Genel bir değerlendirme var, sonra da gözleme dayalı araştırma."

"Birinin canı yanacak."

Sanki hiç konuşmamış gibiydim.

"Şu aşamada sana tamamını anlatmazsam umarım kusuruma bakmazsın. Demek istiyorum ki, son birkaç ayrıntıya değinmezsem beni zorlama. Çalışma sürüyor. Ama bak, Charlie, hiçbirimiz, özellikle Miranda, ne kadar olası değilse de, bu tehdide yaşayamaz. Özgürlüğü risk altında. Sürekli huzursuz. Aylarca sürebilir bu, hatta yıllarca. Dayanılır bir şey değil. Benim genel görüşüm böyle. Evet. İlk görevim, Peter Gorringe'in olabildiğince iyi bir fotoğrafını bulmaktı. Elimdeki fotoğrafla Miranda'nın eski okulunun web sayfasına

girdim, yıllıktaki resimlerini buldum, işte karşımdaydı, arka sırada koca bir kütle. Okulun dergisinde de buldum onu, ragbi ve kriket sezonuyla ilgili yazılarda. Sonra tabii duruşma sırasında basında çıkan haberlerde de vardı. Çoğunda başı öne eğikti ama işe yarar bazı çekimler buldum, elimdekilerle birleştirip net görünümlü bir portre oluşturdum ve taradım. Sonra, ki en keyifli kısmı buydu, birkaç tane çok gelişmiş yüz tanıma yazılımı tasarladım. Daha sonra Salisbury İlçe Merkezi'nin kapalı devre televizyon sistemini hackledim. Tanıma algoritmalarını çalıştırdım, hapisten çıkmasından sonraki dönemi araştırıp buldum. Bu biraz ustalık gerektirdi. Bazı aksilikler ve yazılımda küçük teknik problemler çıktı, çoğunun nedeni de kentin eskimiş programlarıyla birleşmeden kaynaklıydı. Gorringe'in soyadını kullanarak ailesinin kasabanın kenarındaki evini buldum, yaşadıkları yerde kamera bulunmasa da, bunun büyük yardımı oldu. Hangi yoldan gidince en yakın kameranın önünden geçeceğini öğrenmek istiyordum. Sonunda bu eşleştirmeye uyan en iyi seçenekleri buldum, otobüsle kente geldiğinde değişik noktalardaki görüntüsünü elde edebildim. Kentin merkezinde ya da yakınında kaldığı sürece onu sokaktan sokağa, kameradan kameraya izleyebiliyorum. Dönüp dolaşıp geldiği bir tek yer var. Neresi olduğunu bulmak için kafanı yorma. Ebeveynleri hâlâ yurt dışında. Belki de sabıkalı oğullarından uzak kalmak istiyorlardır. Onunla ilgili bazı sonuçlara vardım, bunlara dayanarak onu ziyaret etmemin tehlikeli olmadığını düşünüyorum. Sana anlattıklarımı Miranda'ya da anlattım. Sen ne biliyorsan o da o kadarını biliyor. Bu aşamada daha fazla bir şey söylemeyeceğim. Bana güvenmeni istiyorum. Hadi artık Charlie, lütfen. Senin *Hamlet*'le, oyunun ilk sahnelenişinde Hamlet'in babasının hayaleti rolünde oynayan Shakespeare'le ilgili düşüncelerini mutlaka öğrenmeliyim.* Ve *Ulysses*'te, Scylla ve Charybdis bölümünde, Stephen'ın kuramıyla ilgili düşüncen nedir?"**

"Tamam" dedim. "Ama önce sen."

İstifalarla sonuçlanan iki küçük seks skandalı, bir ağır kalp krizi, kent dışındaki bir yolda sarhoşken yapılan ölümcül bir kaza, bir

---

* Bir inanışa göre, oyunun ilk sahnelenişinde bizzat Shakespeare hayalet rolünü üstlenmişti. (ç. n.)

** James Joyce, *Ulysses*. (ç. n.)

ilke meselesi sonucunda bir parti üyesinin rakip partiye geçişi – yedi ayda hükümet peş peşe gelen dört ara seçimi kaybetti, çoğunluğu yüzde beş azaldı ve gazetelerin dediği gibi "pamuk ipliğine bağlı" duruma geldi. Bu iplik dokuz koltuk kalınlığındaydı, ancak Mrs. Thatcher'ın parlamentoda en az on iki isyankâr üyesi vardı, bunların temel derdi, yakınlarda kabul edilmiş "kelle vergisi" yasasının bir sonraki genel seçimde partinin umutlarını yok edeceğiydi. Bu vergi yerel yönetime maddi katkı sağlıyor ve bir evin kira değerini esas alan eski sistemin yerine geçiyordu. On sekizinin üzerindeki her yetişkinden, gelirine bakılmaksızın sabit bir vergi alınacaktı, ancak üniversite öğrencileri, yoksullar ve kayıtlı işsizlere indirim uygulanacaktı. Bu yeni vergi beklenenden çok önce sunuldu parlamentoya, oysa başbakan yedi yıl önce, daha muhalefet partisi lideriyken bunu planlamaya başlamıştı. Partinin manifestosunda yer alıyordu, ama kimse onu ciddiye almamıştı. Ve şimdi sunulmuştu, yasa kitabında görünüyordu, "bir varolma vergisi", toplaması zor ve kimsenin sevmediği bir vergi. Mrs. Thatcher, Falkland yenilgisinden sonra ayakta kalabilmişti. Şimdi, daha ilk dönemindeyken, yasama konusundaki kendi hatası yüzünden devrilmesi mümkündü, *Times*'taki başyazıda, "anlaşılmaz bir şekilde kendi kendine zarar veren, bağışlanamaz bir eylem" denilmişti.

O arada sadık muhalefet iyi durumdaydı. Genç *baby boomer*'lar* Tony Benn'e âşık olmuşlardı. Üye sayısını artırmak için girişilen büyük bir çabadan sonra neredeyse yedi yüz elli bin kişi partiye katılmıştı. İlk kez oy kullanacak olan orta sınıftan gelen üniversite öğrencileri ve işçi sınıfından gençler, tek bir öfkeli seçmen grubunda birleşmişlerdi. Garip yeni fikirlere sahip feministler toplantılarda açık açık konuşup bağırıyor, işçi sendikası patronlarını, eski sert işletmecileri susturuyorlardı. Ortaya yeni çıkan çevreciler, eşcinsellere özgürlük isteyenler, Spartakistler,** Sitüasyonistler,***

---

* İkinci Dünya Savaşı ile Soğuk Savaş arasındaki dönemde doğmuş kişi. (ç. n.)

** Spartakistler, Spartakûs Birliği (Almanca: Spartakusbund): Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'da Marksistler tarafından kurulan ve sonradan Almanya Komünist Partisi adını alan siyasi örgüt. (ç. n.)

*** Sitüasyonistler (The Situationist International): Sosyal devrimcilerin (avangard sanatçılar, entelektüeller, siyaset kuramcıları) oluşturduğu uluslararası bir örgüt. Avrupa'da 1957-72 yılları arasında etkindi. (ç. n.)

Milenyum Komünistleri ve Kara Panterler* de eski solcuları rahatsız edenler arasındaydı. Benn seçim toplantılarında göründüğünde rock yıldızı gibi karşılanıyordu. İzleyeceği politikayı duyurduğunda, hatta sanayi stratejisinin ayrıntılarını sıraladığında, onaylayan ıslıklar ve bağırışlar duyuluyordu. Parlamentodaki ve basındaki en acımasız muhalifleri, güzel konuştuğunu ve televizyondaki bir tartışmada onu yenmenin zor olacağını itiraf ediyorlardı. Benn'in ateşli taraftarları yerel yönetim komitelerinde boy gösteriyordu. Parlamentodaki İşçi Partisi'nden "sarsak merkeziyetçileri" temizlemeye kararlıydılar. Bu hareketin önü alınacak gibi görünmüyordu, genel seçimler yaklaşıyordu ve isyancı Tory'ler** yılmışlardı. "O kadın gitmeli" sözü ağızlarından düşmüyordu.

Ritüel haline gelmiş alışıldık tahribatların görüldüğü ayaklanmalar oluyordu – kırılan vitrin camları, ateşe verilen mağazalar ve arabalar, itfaiye araçlarının yolunu kesmek için kurulan barikatlar. Tony Benn ayaklananları kınadı, ancak bu kargaşanın işe yaradığında herkes hemfikirdi. Londra'nın ortasından geçecek bir yürüyüş daha planlanmıştı, bu sefer Tony Benn'in konuşma yapacağı Hyde Park'a gidilecekti. İhtiyatı elden bırakmadan ben de destekliyordum onu; tasfiyeler, ayaklanmalar ve Benn'in Troçkist yandaş takımının tekinsiz açıklamaları beni kaygılandırıyordu. Kendimi, "o kadının gitmesi gerektiği"ni hisseden, tavizsiz bir merkeziyetçi olarak görüyordum. Miranda yine seminerde olacaktı, ama Âdem benimle gelmek istedi. Kesintisiz yağan yağmur altında şemsiyelerimizle Stockwell metrosuna yürüyüp oradan Green Park'a gittik. Piccadilly'ye vardığımızda ansızın güneş parladı, tatlı, mavi bir gökyüzünün yukarılarında iri beyaz kümülüs bulutları yığılmıştı. Green Park'ın, yapraklarından yağmur damlayan ağaçları bakır gibi parıldıyorlardı. Siyah takım elbisesini çıkarması için Âdem'i ikna edememiştim. Çalışma masamın çekmecesinde eski bir güneş gözlüğümü bulmuştu.

"Bu iyi bir fikir değil" dedim, kalabalık arasında Hyde Park'a doğru ağır ağır giderken. Çok gerilerden trombonların, teflerin ve

---

* Kara Panter Partisi (Black Panther Party): Asıl adı Black Panther Party for Self-Defense (Kara Panter Öz Savunma Partisi). ABD'de siyahların haklarını savunan parti. 1966'da California eyaletinin Oakland kentinde Huey Newton ve Bobby Seale tarafından kurulmuştur. (ç. n.)

** Tory: İngiltere'de siyasi felsefesi gelenekselcilik ve tutuculuk olan kişi. Tory'ler, Muhafazakâr Tory Partisi'nin devamı olan Muhafazakâr Parti ile temsil edilirler. (ç. n.)

bir de bas davulun sesi geliyordu. "Gizli ajana benziyorsun. Troçkistler canına okurlar."

"*Zaten* gizli ajanım." Yüksek sesle konuşmuştu, çevreme bakındım. Her şey yolundaydı. Yakınımızdaki insanlar, "We Shall Overcome"* şarkısını söylüyorlardı, umut dolu duygularını daha ilk sözcüklerde umutsuz bir melodinin ezdiği şarkıyı. İkinci dizesi, ilkini daha zayıf olarak yineliyordu. "*Come*" sözcüğüne sıkışmış, uyumsuz bir şekilde alçalan üç zayıf notada ürküp büzüldüm. Nefret ediyordum bundan. Ruhumun karardığının farkındaydım. Kalabalıkların neşesi bende hep bu etkiyi bırakırdı. Sallanan bir tef aklıma Soho Meydanı'nda görülen o saçları tıraşlı Hare Krishna ahmaklarını getiriyordu. Ayakkabılarım ıslanmıştı, berbat durumdaydım. Üstesinden gelebileceğimi sanmıyordum.

Parkta, bizimle büyük sahne arasında herhalde 100.000 kişi kadar vardı. Geride kalmak benim fikrimdi. Önümüzde uzanan etten halıyı Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu** bilyeli bombayla paramparça edebilirdi. Benn'den önce birkaç değerli konuşmacı vardı. Uzaktaki minik figürler, güçlü bir anons sistemi üzerinden bizi fikir bombardımanına tutuyorlardı. Kelle vergisine hepimiz karşıydık. Sahneye ünlü bir pop şarkıcısı çıkınca büyük alkış aldı. Adını hiç duymamıştım. Mikrofondaki, parmak uçlarına basan kızı da tanımıyordum, televizyondaki bir pembe dizide rol alan ve ülke çapında herkesin bayıldığı biriymiş. Ama tabii Bob Geldof'u duymuştum. Otuzun üzerinde olmanın anlamı da buydu işte.

Nihayet, yetmiş beş dakika sonra, bir yerden yüksek bir sesin "Büyük Britanya'nın gelecek başbakanına kocaman bir hoş geldin deyin!" dediği duyuldu.

Rolling Stones'un "Satisfaction"ı eşliğinde kahraman sahneye çıktı. İki kolunu havaya kaldırınca kıyamet koptu. Durduğum yerden bile, böyle coşkuyla karşılanmasından epeyce eğlenmiş görünen kahverengi tüvit ceketli ve kravatlı, düşünceli adamı seçebiliyordum. Ceketinin cebinden piposunu çıkardı, herhalde alışkanlıktandı, bunu gören kalabalık tekrar keyifle kükredi. Dönüp Âdem'e baktım. O da düşünceliydi, hiçbir şeyin lehinde ya da aleyhinde değildi, ama her şeyi kaydetmeye odaklanmıştı.

---

* Joan Baez'in ünlü şarkısı. "Üstesinden geleceğiz" anlamında. (ç. n.)

** IRA: İrlanda Cumhuriyet Ordusu. Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu da deniyordu. (ç. n.)

Bana öyle geldi ki Benn bu kadar büyük bir kalabalığı kışkırtmaya niyetli değildi. Kararsız bir sesle, "Kelle vergisini istiyor muyuz?" diye bağırdı. "Hayır!" diye gürledi kalabalık. "İşçi hükümeti istiyor muyuz?" "Evet" oldu daha da yüksek sesli yanıt. Görüşünü ortaya koymaya başladığı için artık daha rahat konuşuyordu Benn. Konuşması Trafalgar Meydanı'nda dinlediğimden daha basit ve daha etkiliydi. "Yirminci yüzyılın sonuna uygun" daha adaletli, ırk açısından uyumlu, merkeziyetçilikten uzak, teknolojik açıdan gelişmiş bir İngiltere istiyordu; özel okulların devlet sistemiyle birleştiği, üniversite eğitiminin çalışan sınıfa açıldığı, konut sahibi olmanın ve en iyi sağlık hizmetlerinin herkese sunulduğu, enerji sektörünün tekrar kamu mülkiyetine geçtiği ve önerilenin aksine City'de devlet denetiminin azalmadığı, şirketlerin yönetim kurullarında işçilerin de yer aldığı, zenginlerin vergilerini ödediği ve miras yoluyla edinilen ayrıcalıklar çemberinin kırıldığı, hoşa giden ve düzgün bir yerdi istediği.

Her şey iyiydi, düzgündü, sürpriz yoktu. Konuşma uzun sürdü, nedeni de kısmen Benn'in önerilerinin her birinin saygı dolu alkışlarla karşılanmasıydı. Âdem'in daha önce politikayla ilgilendiğini hiç duymadığımdan onu dürttüm, o âna kadar neler düşündüğünü sordum.

"En yüksek vergi oranı yüzde seksen üç olmadan önce sana para kazandırmalıyız" dedi.

Tuhaf bir alay mıydı bu? Ona baktım ama anlayamadım. Konuşma sürüyordu, benim dikkatimse başka yerlere kayıyordu. Dinleyiciler ne kadar kendinden geçerse geçsin büyük kalabalıklarda her zaman hareket halinde olan, oraya dönen ya da ayrılıp giden insanlar olduğunu sık sık gözlemiştim, akılları başka bir yerde –belki bir trende, tuvalette– olurdu ya da canları sıkılır, konuşmayı beğenmez, değişik yönlere doğru uzaklaşırlardı. Durduğumuz nokta arkamızdaki meşe ağacına doğru hafifçe yükselen bir eğimdeydi. Oradan iyi görebiliyorduk. Ön tarafa gidenler vardı. Hemen yakınımızdaki kalabalık seyrelince, ezile ezile yumuşak zemine gömülmüş çöpler ortaya çıktı. Tesadüfen Âdem'e bakınca gözlerinin sahneye değil, sol tarafına yönelmiş olduğunu gördüm. Ellili yaşlarında olduğunu tahmin ettiğim iyi giyimli, saçları iyice geriye doğru taranmış, çamurlu çimene basarken destek almak için baston kullanan epeyce sıska bir kadın çaprazlama bize doğru geliyordu.

Sonra onun yanındaki genç kadını fark ettim, kızı olabilirdi. Ağır adımlarla yaklaştılar. Genç kadın elini, destek vermek istercesine annesinin dirseğinin yanında tutuyordu. Yine Âdem'e baktım ve yüzündeki ifadeyi gördüm, ilk başta yorumlayamadım – ilk düşüncem şaşkınlık oldu. O iki kadın yaklaşırken Âdem donakalmıştı.

Âdem'i gören genç kadın durdu. Gözlerini birbirlerine dikmişlerdi. Bastonlu kadın böyle durdurulduğu için sinirlenmişti, kızının kolunu çekiştirdi. Âdem'den bir ses çıktı, soluğu kesilir gibi boğuk bir ses. O iki kadına tekrar bakınca anladım. Genç olanı tuhaf bir biçimde solgun ve güzeldi, bir temanın zekice hazırlanmış bir çeşitlemesiydi. Bastonlu kadınsa neler olup bittiğini anlamamıştı. Yoluna devam etmek istiyordu, genç eşlikçisine sinirli bir sesle talimat verdi. Genç kadının burnunun biçiminde ya da içinde küçük siyah benekler olan mavi gözlerinde yanılmama imkân yoktu. O kadının kızı değildi, Havva'ydı; Âdem'in on üç kız kardeşinden biriydi.

Onunla bir çeşit temas kurmanın bana düştüğünü düşündüm. İki kadınla aramızda en fazla altı metre vardı. Bir elimi kaldırıp gülünç bir tavırla, "Diyorum ki..." deyip onlara doğru yürümeye başladım. Duymamış olabilirlerdi; Benn'in konuşması belki sözlerimi bastırmıştı. Âdem'in elini omzumda hissettim.

"Lütfen yapma" dedi usulca.

Tekrar Havva'ya baktım. Çok güzel ve mutsuz bir kızdı. Yüzü solgundu, gözlerini ikizinden ayırmıyor, yalvaran ve acı çeken bir ifadeyle ona bakıyordu.

"Hadi," dedim Âdem'e, "konuş onunla."

Yaşlı kadın bastonunu kaldırıp gitmek istediği yönü işaret etti. Bir yandan da Havva'nın kolunu çekiyordu.

"Âdem," dedim, "Tanrı aşkına. Durmasana!"

Âdem yerinden kımıldamadı. Havva ise gözlerini Âdem'den ayırmaksızın çekilip götürülmesine izin verdi. Kalabalığın arasına karıştılar. Tam gözden kaybolacakları sırada Havva son bir kez arkasına dönüp baktı. Çok uzaktaydı, yüzündeki ifadeyi okuyamadım. Birbirini sıkıştıran insanların arasında küçücük, solgun bir surattan başka bir şey değildi. Sonra görünmez oldu. Onların peşinden gidebilirdik, ama Âdem arkasını dönmüş, gidip meşe ağacının altında durmuştu bile.

Hiç konuşmadan evin yolunu tuttuk. İkizinin yanına gitmesi için onu daha fazla yüreklendirmeliydim. Güneye giden kalabalık

metroda yan yana durduk. Havva'nın umutsuz bakışlarından tedirgin olmuştum, Âdem'in de öyle olduğunu biliyordum. Neden arkasını döndüğünü sorarak ona baskı yapmak istemiyordum. Kendini hazır hissettiğinde bana anlatırdı. O kızla konuşmalıydım, diye düşünüyordum, ama Âdem bunu yapmamı istememişti. Nasıl da kıza arkasını dönüp durmuştu, kız kalabalığın arasında kaybolurken nasıl da gözlerini ağacın gövdesine dikmişti! Ben Âdem'i ihmal etmiştim. Bir aşk ilişkisine kendimi iyice kaptırmıştım. Günlük hayatta bütün günü üretilmiş bir insanla birlikte geçirebilmek ya da onun bulaşıkları yıkaması, herkes gibi benimle sohbet edebilmesi artık beni şaşırtmıyordu. Büyük bir ciddiyetle fikirlerin ve olayların peşinden gitmesi, benim gerçekleştiremeyeceğim önerilerde bulunması bazen beni bıktırıyordu. İlk buhar makinesi gibi, Âdem türünden teknoloji harikaları da sıradanlaşıyorlardı. Aynı şekilde, aralarında büyüdüğümüz ve tamamıyla anlayamadığımız biyoloji harikaları da, örneğin bir yaratığın beyni ya da bizi azıcık tırmalayan, fotosentezi ancak yakınlarda kuantum ölçeğinde tanımlanmış ısırganotu gibi. Hiçbir şey alışamayacağımız kadar şaşırtıcı değil. Âdem geliştikçe ve beni zenginleştirdikçe onu düşünmekten vazgeçmiştim.

O akşam, Hyde Park'ta olanları Miranda'ya anlattım. Bir Havva görmemizden o benim kadar etkilenmedi. Âdem'in ona arkasını döndüğü o üzücü anı kendi gördüğüm şekliyle tarif ettim. Sonra da duyduğum suçluluğu söyledim.

"Bu olayı neden bu kadar abarttığını bilmiyorum" dedi. "Konuş onunla. Onunla daha fazla zaman geçir."

Ertesi gün öğleden önce, yağmur nihayet kesildiğinde yatak odama gittim, döviz piyasalarını bırakıp benimle yürüyüşe çıkması için Âdem'i ikna ettim. Miranda'yı metroya götürüp dönmüştü, gönülsüzce ayağa kalktı. Ama Clapham High Caddesi'nde alışveriş yapan kalabalığın arasına dalıp çıkarken adımları ne kadar da özgüvenliydi. Tabii ki bizim bu gezintimiz yüzlerce sterlinlik kayıp demekti. Gazete bayiinin önünden geçerken Simon Syed'e uğradık. Raftaki dergileri gözden geçirirken kulağım Âdem'le Simon'ın konuşmasındaydı; Keşmir politikasını, sonra Hindistan-Pakistan nükleer silah yarışını ve nihayet, konuşmayı şenlikli bir dokunuşla bitirmek üzere Tagore'un şiirlerini tartıştılar; her ikisi de bu şiirleri özgün dilinde baştan sona ezbere söyleyebiliyordu. Âdem'in gösteriş yaptığını düşündüm, ama Simon pek keyif alıyordu. Âdem'in

şivesini övdü –şimdi benim şivemden daha iyi, dedi– ve hepimizi akşam yemeğine çağırma sözü verdi.

On beş dakika sonra Common'da yürüyorduk. O âna kadar havadan sudan konuşmuştuk. Orada Âdem'e mühendis Sally'nin gelişiyle ilgili düşüncesini sordum. Sally ona nefret ettiği bir şeyi düşünmesini söylediğinde aklına neyi getirmişti?

"Tabii ki Miranda'nın başına geleni düşündüm. Ama biri senden bir şey düşünmeni isteyince zor oluyor. İnsanın aklı kendi istediği yöne gidiyor. John Milton'ın dediği gibi, zihin kendi mekânını yaratır. Ben düşüncelerimi Gorringe'in üzerinde tutmaya çalıştım, ama sonra onun yaptıklarının altında yatan fikirleri düşünmeye başladım. Yaptığı şeyi yapmasına izin verildiğine ya da buna hakkı olduğuna nasıl inanmıştı, Mariam'ın çığlıklarına, korkusuna ve bu yaptığının onun üzerindeki sonuçlarına kulağını nasıl tıkayabilmişti, istediği şeyi elde etmenin tek yolunun güç kullanmak olduğunu nasıl düşünebilmişti."

Sally'nin ekranını gözlediğimi, orada art arda akan sembollerde aşk ve nefret duyguları arasındaki farkı bana gösterebilecek hiçbir şey bulamadığımı söyledim.

Havuzda kayıklarıyla oynayan çocukları seyrediyorduk. On kadar çocuk vardı. Yakında, kış gelmeden havuzun suyunu boşaltırlardı.

"İşte bu," dedi Âdem, "beyin ve zihin. Eski çetin sorun. Makinelerde de insanlarda olduğu kadar zor."

Yürümeye devam ederken ilk anılarının hangileri olduğunu sordum ona.

"Mutfakta oturduğum sandalyenin verdiği duygu. Sonra masanın kenarı ve arkasındaki duvar, arşitravın dikey kısmı, hani şu boyaların dökülüldüğü. Bu arada, üreticilerin, herkesle uyum sağlayalım diye bize birkaç inanılır çocukluk anısı vermeyi akıllarından geçirdiklerini öğrendim. Fikir değiştirdiklerine seviniyorum. Sahte bir hikâyeyle, çekici bir hayalle başlamak istemezdim. Hiç değilse kim olduğumu, nerede ve nasıl üretildiğimi biliyorum."

Yine ölüm üzerine konuştuk – benim değil onun ölümü. Bir kez daha, yirmi yılı dolmadan parçalara ayırılacağına emin olduğunu söyledi. Yeni modeller çıkacaktı. Ancak bu mesele önemsizdi. "İçinde bulunduğum yapının önemi yok. Önemli olan, zihinsel varlığımın başka bir alete kolayca aktarılabilmesi."

O sırada, Mark'ın oyun alanı olduğunu düşündüğüm yere yaklaşmaktaydık.

"Âdem, bana karşı dürüst ol" dedim.

"Söz veriyorum."

"Hangi yanıtı verirsen ver, hiç aldırmam. Çocuklara karşı olumsuz duygular besliyor musun?"

Çok şaşırmış göründü. "Neden besleyeyim ki?"

"Çünkü onların öğrenme süreçleri seninkinden üstün. Oyundan anlıyorlar."

"Bir çocuğun bana nasıl oyun oynanacağını öğretmesi beni sevindirir. Küçük Mark'ı sevmiştim. Onu yine göreceğimize eminim."

Bu konuyu sürdürmedim. Konu beni gerçekten üzmeye başlamıştı. Başka bir sorum daha vardı. "Gorringe'le yüzleşme meselesi beni hâlâ kaygılandırıyor. Sen bu işten ne bekliyorsun?"

Durduk, gözlerini gözlerime dikti. "Adalet istiyorum."

"Tamam. Ama Miranda'yı neden bunun içine sürüklemek istiyorsun?"

"Simetri meselesi."

"Tehlikeye girecek. Hepimiz gireceğiz. Bu adam şiddete eğilimli. Bir cani o."

Âdem gülümsedi. "Miranda da öyle."

Güldüm. Miranda için daha önce de cani demişti. Reddedilen âşık, yaralarını ortaya çıkarıyordu. Daha dikkatli olmalıydım, ancak artık eve dönüyorduk, Common'ı bir baştan bir başa tekrar geçecektik, lafı politikaya getirdim. Tony Benn'in Hyde Park'ta yaptığı konuşma hakkındaki düşüncesini sordum.

Genel olarak onaylıyordu. "Ama herkese söz verdiği her şeyi verecekse bazı özgürlükleri kısıtlaması gerekecek."

Örnek vermesini istedim.

"Elde etmek uğruna hayat boyu çalışılan şeyi çocuklarına aktarma arzusu sadece insana dair bir genel olgu olabilir."

"Benn olsaydı, bize miras kalan ayrıcalıkların döngüsünü kırmalıyız derdi."

"Doğru. Eşitlik, özgürlük, bütün bir spektrum. Biri fazlaysa öbürü azdır. Bir kez iktidara gelirsen elin kayan ölçeğin üzerinde olur. En iyisi, önceden çok fazla vaatte bulunmamak."

Ancak Hyde Park sadece bahanemdi. "Havva'yla neden konuşmadın?"

Sorum onu şaşırtmamalıydı, ama gözlerini kaçırdı. Common'ın sonuna varmıştık, karşımızda Holy Trinity Kilisesi vardı. Sonunda, "Birbirimizi görür görmez iletişim kurduk" dedi. "Onun ne yaptığını hemen anladım. Geri dönüşü yoktu. Bir yolunu bulmuştu, sanırım nasıl yapıldığını şimdi biliyorum, yani bütün sistemlerini bir tür çöküşe soktuğunu. Üç gün önce başlatmıştı bu süreci. Geri dönüşü yoktu. Sanırım sizde buna en yakın karşılık, Alzheimer'ın hızlandırılmış bir şeklidir. Bunu ona neyin yaptırdığını bilmiyorum, ama çökmüştü, çok umutsuzdu. Sanırım bizimle karşılaşınca pişman oldu yaptığına... işte bu yüzden birbirimizin yanında duramadık. Dursaydık, durumu çok zorlaşırdı. Kendisine yardım edemeyeceğimi biliyordu, çok geçti, gitmesi gerekiyordu. Yavaş yavaş yok olursa o hanımı fazla üzmemiş olabilirdi. Bilmiyorum. Kesin olan şu ki birkaç hafta içinde Havva yok olacak. Durumu beyin ölümüne benzeyecek, geride hiçbir yaşantısı kalmayacak, kendisi de kalmayacak, kimseye yararı olmayacak."

Çimenlerin üzerinden cenaze alayı gibi geçiyorduk. Âdem biraz daha konuşsun diye bekliyordum. Sonunda, "Sen ne hissediyorsun?" dedim.

Yine hemen yanıt vermedi. O durunca ben de durdum. Konuşurken bana bakmıyordu, gözleri geniş yeşilliğin çevresindeki ağaçların tepelerindeydi.

"Biliyor musun, kendimi oldukça umutlu hissediyorum."

Duzenleme
Ny.Ozlem

Sekiz

Salisbury'ye gitmemizden bir gün önce kolumdaki alçıyı çıkarttırmak için belediye doktorunun muayenehanesine gittim. Okumak için yanıma yine Maxfield Blacke'in dergideki yaşamöyküsünü aldım. "Bir zamanlar fikir açısından zengin" biri olduğu yazıyordu. Birtakım şeyler becermişti ama "hatırı sayılır bir başarısı" olmamıştı. Otuzlu yaşlarında elli tane öykü yazmıştı, bunlardan üçünü birleştirip filme uyarlamışlardı, film ünlü olmuştu. Aynı yıllarda bir edebiyat dergisi kurmuş ve yayına hazırlamıştı, dergi yayın hayatını sekiz yıl zorlukla sürdürmüştü, ama o günlerde orada çalışan bütün yazarlar şimdi ondan saygıyla söz ediyorlardı. İngilizce konuşulan ülkelerde hiç dikkate alınmayan ama Kuzey ülkelerinde başarı kazanan bir romanı vardı. Bir gazetenin pazar günleri verdiği kitap ekinin beş yıl editörlüğünü yapmıştı. Burada da dergiye yazı verenler onu saygıyla anıyorlardı. Yıllarca Balzac'ın *İnsanlık Komedisi*'nin çevirisi üzerinde çalışmış, kitaplar kutulu takım halinde yayımlanmıştı. Görüş belirten çıkmamıştı. Sonra Racine'in *Andromaque*'ına saygı bağlamında beş perdelik bir manzum oyun yazmıştı – o dönem için yanlış bir seçimdi. Tonaliteye kimse yüz vermezken, Gershwin'inkileri andıran, bilinen makamlarda iki senfoni yazmıştı.

Kendisinin incecik yayıldığını, ününün sadece "bir hücre kalınlığında" sayıldığını söylüyordu. Kendini daha da inceltmek için üç yılını babasının Birinci Dünya Savaşı sırasında yaşadıklarını konu alan zor bir sone dizisine ayırmıştı. "Kötü denemeyecek" bir caz piyanistiydi. Jura Dağları'na tırmanma rehberi beğenilmişti, ancak haritalar yetersizdi –onun hatası değildi– çok geçmeden kitabın yerini başkası aldı. Hep borç içindeydi, bazen gırtlağına kadar borca batsa da bu durum uzun sürmüyordu. Şaraptan söz ettiği haftalık köşe yazısı sakatlık kariyerini başlatmış olabilir. Bedensel olarak iyice çökünce yakalandığı ilk hastalık ITP oldu, İdiopatik Trombositopenik Purpura.* Çok iyi bir konuşmacı olduğu söyleniyordu.

* Trombosit sayısının azlığıyla görülen kanamalar. (ç. n.)

Sonra dilinin üzerinde siyah lekeler görüldü. Buna rağmen, genç arkadaşlarının yardımıyla Ben Nevis'in güney yüzüne tırmandı – ellili yaşlarının sonundaki bir adam için başarı sayılırdı, özellikle de o konuda o kadar güzel yazarken. Ancak alaycı "neredeyse adam" etiketi üzerine yapışmış gibiydi.

Hemşire beni içeri aldı, alçımı doktor makasıyla kesip çıkardı. Ağırlığından kurtulunca solgun ve incecik kolum içi helyumla doluymuş gibi havada asılı kaldı. Clapham Yolu'nda yürürken kolumu salladım, gerdim, serbest kalışı beni coşturdu. Yanımda bir taksi durdu. Kabalık etmemek için bindim ve eve kadar 300 metrelik pahalı bir yolculuk yaptım.

O akşam, Miranda'ya babasının Âdem'den haberi olup olmadığını sordum. Haber verdiğini söyledi, ama babası pek ilgilenmemişti. Öyleyse Âdem'i neden böyle ısrarla Salisbury'ye götürmek istiyordu? Çünkü, dedi ikimiz yataktayken, o ikisinin arasında neler geçeceğini görmek istiyordu. Babasının yirminci yüzyılla tam anlamıyla tanışmaya ihtiyacı olduğunu düşünüyordu.

Benim okuduğumun bin katı fazlası kitap okumuş bir dağ tırmanışçısı, "budalalara pek tahammülü olmayan" bir adam – kısıtlı edebiyat bilgimle gözüm korkmalıydı aslında, ama madem artık karar verilmişti, onunla tanışmayı hevesle bekliyordum. Ben bağışıktım. Kızıyla birbirimize âşıktık, Maxfield de beni olduğum gibi kabul etmek zorundaydı. Hem Miranda'nın çocukluğunun geçtiği evde, görmeyi arzuladığım bir yerde öğle yemeği yemek Gorringe'e gidişimize yumuşak bir başlangıç sağlayacaktı sadece ve ben, Âdem ne araştırmış olursa olsun, bu görüşmeden korkuyordum.

Rüzgârlı bir çarşamba sabahı, kahvaltıdan sonra yola çıktık. Arabam tek kapılıydı. Âdem arka koltuğa zar zor geçerken ne kadar beceriksiz olduğunu görmek beni şaşırttı. Takım elbisesinin ceketinin yakası, içinde emniyet kemerinin makarasının bulunduğu krom çubuğa sıkıştı. Onu kurtardığımda onuruna gölge düştüğünü düşünür gibiydi. Wandsworth'ten ağır ağır geçerken Âdem keyifsizdi, ailece gezmeye giderken arka koltukta oturan ergen oğlumuz gibiydi. O koşullar altında Miranda neşeliydi, bana babasıyla ilgili haberleri verdi: Daha fazla test yapılması için hastaneye yatırılmış ve çıkmıştı; onu evde yoklayan sağlık görevlilerinden biri gidiyor, yerine başkası geliyordu; sağ elinin başparmağında gut yeniden nüksetmişti, ama soldakinde yoktu; yazmak istediği

her şeye gücünün yetmeyeceğine üzülüyordu; yakında bitireceği novella onu heyecanlandırıyordu. Bu edebiyat türünü daha önce keşfetmiş olmayı isterdi. New York'taki ev fikri unutulmuştu. Bu kitaptan sonra bir üçleme yazmayı planlıyordu. Öğle yemeğimiz Miranda'nın ayağının dibindeki bez torbadaydı – babası ona evdeki yeni yardımcısının berbat bir aşçı olduğunu söylemişti. Ne zaman kasisten geçsek şişeler tıngırdıyordu.

Bir saat sonra, Londra'nın yerçekiminden kurtulmaya başlamıştık. Görünüşe bakılırsa kendi arabasını kullanan tek sürücü bendim. Bir zamanlar sürücü koltuğu olan yerde oturanların çoğu uyuyordu. Notting Hill'deki evi alacak parayı tamamlar tamamlamaz kendime çok güçlü, sürücüsüz bir araba satın almak istiyordum. Uzun yolculuklarda Miranda ile ben şarap içecek, film seyredecek, katlanabilen arka kanepede sevişecektik. Ben içimden onunla ilgili böyle planlar yaparken Hampshire'ın sonbaharı yaşayan ağaçlarının yanından geçiyorduk. Yola sarkan ağaçların boyu çok garip görünüyordu. Yoldan ayrılıp Stonehenge'den geçmeye karar vermiştik, Âdem'in bize orasının kökenleri hakkında konferans vermeye kalkışmamasını umuyordum. Ancak o pek konuşacak havada değildi. Miranda mutsuz olup olmadığını sorunca, "İyiyim ben," diye mırıldandı, "teşekkür ederim." Hepimiz sustuk. Acaba Gorringe'e gitme konusundaki fikrini değiştirmeye hazır mı diye düşünmeye başladım. Buna itiraz etmezdim. Eğer gidersek, bu keyifsiz haliyle bizi savunacak kadar zinde olmayabilirdi. Dikiz aynasından ona baktım. Başını sola çevirmiş, çayırları ve bulutları seyrediyordu. Dudaklarının kıpırdadığını gördüğümü sandım ama emin olamadım. Tekrar baktığımda dudakları hareketsizdi.

Aslında, Stonehenge'den geçerken hiçbir şey söylememesi beni kaygılandırdı. Plain'den geçtikten, katedralin sivri kulesini gördükten sonra da Âdem'den hiç ses çıkmadı. Miranda ile bakıştık. Salisbury'nin tek yönlü yol sisteminde, sinirle Miranda'nın evini arayarak geçirdiğimiz yirmi dakika boyunca Âdem aklımızdan çıktı. Burası Miranda'nm doğup büyüdüğü yerdi, uydudan bilgi alarak yolu bulacak değildi. Ne var ki aklındaki kent haritası yayalara uygundu, dolayısıyla Miranda'nm yönlendirmelerinin hepsi yanlıştı. Bizi hiçe sayan trafikte, kan ter içinde birkaç kez U-dönüşü ve tek yönlü bir yolda ters dönüş yaptıktan, kavga çıkmasından kıl payı kurtulduktan sonra Miranda'nın ailesinin evinin birkaç

yüz metre uzağında arabayı park edebildik. Keyfimizin kaçması Âdem'i canlandırmış gibiydi. Kaldırıma adım atar atmaz ağır bez torbayı elimden almak için ısrar etti. Tam sınırları içinde olmasak da katedrale yakındık, ev öyle etkileyiciydi ki, önde gelen bir din adamına sağlanan bir ayrıcalık olabilirdi.

Yardımcı kadın kapıyı açtığında onu neşeyle ilk selamlayan Âdem oldu. Kırk yaşlarındaki kadın sevimliydi, becerikli görünüyordu. Yemek pişiremediğine inanmakta zorlandım. Bizi alıp mutfağa götürdü. Âdem torbayı çam tahtasından bir masanın üzerine koydu, sonra çevresine bakındı, ellerini çırpıp "Evet! Harika!" dedi. Dobra konuşan, golf kulübünde kafa ütüleyen birinin inanılmaz taklidiydi. Yardımcı kadın bizi Maxfield'in birinci kattaki çalışma odasına götürdü. Oda Elgin Crescent'taki her şey gibi kocamandı. Üç duvarda yerden tavana kadar kitap rafları vardı, üç tane de kitaplık merdiveni, sokağa bakan üç uzun sürme pencere, odanın tam ortasında üstü deri kaplı bir çalışma masası ve iki okuma lambası, masanın arkasında üzeri yastık dolu bir ortopedik koltuk, yastıkların arasında da elinde kalemiyle dimdik oturan, biz içeri girerken sinirli bakışlarını üzerimize diken Maxfield Blacke; çenesini öyle sıkmıştı ki dişlerinin kırılacağını sandım. Sonra yüz hatları gevşedi.

"Bir paragrafın tam ortasmdayım. İyi bir paragraf. Yarım saatliğine çekip gitsenize hepiniz."

Miranda ona doğru yürüdü. "Kendini beğenmişlik yapma babacığım. Üç saattir yoldayız."

Epeyce uzun kucaklaşırlarken Miranda'nın son söyledikleri duyulmaz oldu. Maxfield kalemini elinden bırakmış, kızının kulağına bir şeyler mırıldanıyordu. Miranda tek dizinin üzerine çökmüş, kollarını babasının boynuna dolamıştı. Yardımcı kadın ortadan kaybolmuştu. Onları seyretmek rahatsız etti beni, bu yüzden gözlerimi kaleme çevirdim. Kapaksız olarak masanın üzerine yayılmış, üzeri küçücük harfli elyazısıyla doldurulmuş çok sayıdaki çizgisiz kâğıdın yanında duruyordu. Durduğum yerden yazıların hiçbir yerinin çizilmediğini, ya da oklar, balonlar ya da düzgün kenarlarda diklemesine eklemeler bulunmadığını görebiliyordum. Odada, masadaki iki lamba dışında başka bir alet bulunmadığını da gördüm, hatta telefon da yoktu, daktilo da. 1890 yılında olmadığımızın tek işareti belki yalnızca kitap adları ve yazarın koltuğuydu. Bu tarih o kadar da eskide görünmüyordu.

Miranda bizi tanıştırdı. İlk önce, hâlâ o garip, neşeli halini koruyan Âdem tanıştırıldı. Sonra yaklaşıp Mr. Blacke'in elini sıkma sırası bana geldi. Maxfield hiç gülümsemeden, "Miranda'dan sizin hakkınızda çok şey duydum. Sizinle sohbet etmeyi dört gözle bekliyorum" dedi.

Ben de kibarca, kendisi hakkında çok şey duyduğumu, benim de sohbet etmeyi çok arzuladığımı söyledim. Ben konuşurken o yüzünü buruşturdu. Olumsuz bir beklentisini karşılamış görünüyordum. Beş yıl önce yayımlanmış yaşamöyküsünde gördüğüm fotoğraftakinden çok daha yaşlı duruyordu. Yüzü ensizdi, sanki hayatı boyunca çok fazla çemkirmiş ya da öfkeyle bakmış gibi cildi incecik gerilmişti. Miranda bana, babasının kuşağında çabuk öfkelenen türde bir kuşkuculuk görüldüğünü anlatmıştı. Dişini sıkıp atlatmalısın, demişti, çünkü o görünümün altında şakacılık yatar. O tiplerin istediği, demişti, onları geri itmen ve akıllılık etmendir. Maxfield elimi bırakınca, onu geri itebileceğimi düşündüm. İş akıllı olmaya gelince – donup kaldım.

Yardımcı Christine tepside taşıdığı şerilerle geldi. Âdem, "Şimdi almayayım, teşekkürler" dedi. Odanın köşelerinden üç ahşap sandalyeyi taşımasında Christine'e yardım etti, onları masanın karşısına hafif kavisli bir çizgi üzerinde dizdi.

Üçümüz içkilerimizi elimize alınca Maxfield beni göstererek Miranda'ya, "Şeri sever mi?" diye sordu.

Miranda dönüp bana bakınca ben, "Severim, teşekkürler" dedim.

Aslında hiç sevmezdim, sevmem deseydim Miranda'nın bakış açısıyla daha mı akıllıca olurdu diye düşündüm. Miranda babasına çeşitli ağrıları hakkında, ilaçları, hastane yemekleri, güvenilmez bir uzman, yeni bir uyku hapı hakkında rutin sorular sormaya koyuldu. Onu, o tatlı, hayırlı evladı dinlerken büyülenmiştim. Sesi duyarlı ve sevgi doluydu. Uzandı, dağılıp babasının alnına düşen birkaç ince saç telini eliyle geriye itti. Babası uysal bir öğrenci gibi yanıtlıyordu onu. Miranda'nın sorularından biri babasında hayal kırıklığıyla ya da tıbbi yetersizlikle ilgili bir anı uyandırdığında ve adam huzursuzlandığında Miranda onu sakinleştiriyor, kolunu okşuyordu. Bu geçersiz soru-yanıt uygulaması beni de sakinleştirdi, Miranda'ya duyduğum aşk kabardı. Yolculuğumuz uzun sürmüştü, koyu kıvamlı, tatlı şeri merhem gibi geldi bana. Belki de seviyordum

şeriyi. Gözlerim kapandı, ancak kendimi zorlayarak açabildim. Tam zamanında açmıştım, Maxfield Blacke'in sorusunu ancak duyabildim. Artık o mızmız, hastalıklı adam değildi. Buyruk verir gibi kükreyerek sormuştu sorusunu.

"Evet! Son zamanlarda hangi kitapları okudunuz?"

Bundan daha kötü bir soru soramazdı. Ekranımdan okurdum – çoğunlukla gazeteleri, ya da web sayfalarında dolaşırdım, bilimsel, kültürel, siyasi sayfalarda ve genel konularla ilgili bloglarda. Bir akşam önce bir elektronik ticaret gazetesindeki bir makaleye gömülmüştüm. Kitap okuma alışkanlığım yoktu. Günlerim hızla geçerken, onların içinde bir koltuğa oturup tembel tembel kitapların sayfalarını çevirecek kadar yer açamıyordum. Bir şey uydururdum, ancak kafamın içi boşalmış gibiydi. Elime geçen son kitap Miranda'nın Tahıl Yasası'nın tarihini anlatan kitaplarından biriydi. Kitabın sırtında adını okuyup Miranda'ya geri vermiştim. Hiçbir şey unutmamıştım, çünkü hatırlayacağım bir şey yoktu. Bunu Maxfield'e söylemem çok akıllıca olabilir, diye düşündüm, o sırada Âdem imdadıma yetişti.

"Ben Sir William Cornwallis'in denemelerini okuyordum."

"A, o mu" dedi Maxfield. "İngilizlerin Montaigne'i. Beş para etmez."

"Şanssızdı, Montaigne ile Shakespeare arasında sıkışmıştı."

"İntihalci diyebilirim."

Âdem sesini yükseltmeden, "Modern zamanların başında, din dışı benliğin patlak verdiği dönemde, o da bir yeri hak ediyor bence" dedi. "Fransızca okumazdı pek. Florio'nun Montaigne çevirisini biliyordu herhalde, ayrıca şimdi bulunamayan bir başka versiyonunu da. Florio'ya gelince, o Ben Johnson'ı tanıyordu, dolayısıyla Shakespeare'le tanışmış olma olasılığı da kuvvetli."

"Ve," dedi Maxfield, çünkü öfkelenmişti, rekabet edecekti, "Shakespeare *Hamlet*'i yazarken Montaigne'i yağmaladı."

"Ben öyle düşünmüyorum." Âdem ev sahibine dikkatsizce karşı çıkıyor, diye düşündüm. "Metinsel kanıtlar zayıf. Eğer o yolu izleyecekseniz, *Fırtına*'nın daha iyi bir örnek olduğunu söyleyebilirim. Gonzalo."

"Ya! Nazik Gonzalo, umutsuz vali özentisi. 'Her türlü ticareti yasaklardım, yargıç filan olmazdı.' Sonra falan filan, 'Sözleşme, miras, arazi sınırı, çit, tarım, bağ-bahçe olmazdı.'"

Âdem teklemeden devam etti. "'Madene, buğdaya, şaraba, yağa gerek kalmazdı: Kimse çalışmazdı, herkes aylak olurdu.'"*

"Ya Montaigne'de?"

"Florio'nun çevirisiyle, barbarların 'hiçbir ticareti olmadığını' söylüyor, 'yargıç filan yok' diyor, sonra 'tembellikten başka işleri yok', diyor, sonra, 'buğdaya, şaraba, yağa gerek kalmazdı' diyor."

Maxfield, "'Herkes tembel – işte bunu istiyoruz'" dedi. "Bill Shakespeare kahrolası bir hırsızdı."

"Hırsızların en iyisi" dedi Âdem.

"Siz bir Shakespeare uzmanısınız."

Âdem başını iki yana salladı. "Ne okuduğumu sormuştunuz bana."

Maxfield ansızın abartılı bir havaya girdi. Kızına döndü. "Hoşlandım ondan. İşe yarar!" dedi.

Âdem'in sahibi olmanın gururunu hissettim biraz, ancak şimdilik, dolaylı yoldan, *benim* işe yaramayacak gibi görüldüğümün farkmdaydım.

Christine gelerek yemek odasında yemeğimizin hazır olduğunu söyledi. Maxfield, "Gidip tabaklarınızı doldurun, sonra buraya gelin" dedi. "Bu koltuktan kalkmaya çalışırsam boynum kırılır. Ben bir şey yemeyeceğim."

Miranda'nın itirazlarını eliyle savuşturdu. Miranda ile ben odadan çıkarken Âdem de karnının aç olmadığını söyledi.

Yan tarafta, kasvetli bir yemek odasında baş başa kaldık – meşe lambriliydi, duvarlarda kırmalı yakalık takmış, solgun benizli genç adamların tabloları asılıydı.

"Babanı pek etkileyemedim" dedim.

"Saçmalama. Sana bayılıyor. Ama biraz baş başa zaman geçirmeniz gerek."

Getirdiğimiz soğuk etler ve salatayla geri döndük, tabakları dizlerimizin üzerinde dengeledik. Seçtiğim şarabı Christine kadehlere koydu. Maxfield'in kadehi çoktan elindeydi ve boşalmıştı. Onun yemeği buydu. Günün bu saatinde içki içmeyi sevmiyordum, yardımcı kadın bana tepsiyi tutarken Maxfield'in gözü üzerimdeydi, reddedersem sıkıcı biri gibi görüneceğimi düşündüm. Bizim böldüğümüz sohbeti sürdürdüler. Bir kez daha yer alamadım o konuşmalarda.

---

* William Shakespeare, *Fırtına*, 2. perde, 1. sahne. (ç. n.)

"Ben size onun söylediklerini söylüyorum." Maxfield'in sesinin tonu, sinirlenmekte olduğunu belli ediyordu. "Açıkça cinsel anlam taşıyan ünlü bir şiir ve kimse bunu anlamıyor. Kız yatakta yatıyor, erkeği bekliyor ve hazır, erkek tereddüt ediyor, sonra kadının üzerine..."

"Babacığım!"

"Ama işi beceremiyor. Ortada görünen bir şey yok. Ne deniyor? 'Keskin gözlü aşk, ilk girişimde gevşediğimi görünce, sokuldu bana, tatlı tatlı sordu bir eksiğim var mı diye.'"*

Âdem gülümsüyordu. "İyi denemeydi, efendim. Donne olsaydı belki, bir çırpıda böyle diyebilirdik. Ama Herbert bu. Sohbet Tanrıyla, ki o da aşkla aynı şey."

"'Etimin tadına bak'a ne diyorsunuz?"

Âdem daha da eğleniyordu şimdi. "Herbert çok gücenirdi. Tamam, bu şiir şehvetli. Aşk bir ziyafettir. Tanrı cömerttir ve tatlıdır ve bağışlayıcıdır. Pavlus geleneğine aykırı olabilir. Sonunda, şair baştan çıkarılır. Tanrının sevgisinin şenliğine seve seve konuk olur. 'Oturdum ve yedim.'"

Maxfield yastıklarına pat pat vurdu ve Miranda'ya, "Geri adım atmıyor" dedi.

O anda bana döndü. "Ve Charlie. Senin alanın ne?"

"Elektronik."

Az önceki konuşmalardan sonra benim söylediğimin kulağa yavan geleceğini düşündüm. Ama Maxfield tekrar doldursun diye kadehini kızına uzatırken "İşte buna sürpriz derim" diye mırıldandı.

Christine tabakları toplarken Miranda, "Sanırım çok fazla yedim" dedi. Ayağa kalkıp babasının koltuğunun arkasına geçti, ellerini onun omuzlarına koydu. "Sakıncası yoksa Âdem'e evi göstermek istiyorum" dedi.

Maxfield asık suratla başını sallayıp onayladı. Şimdi benimle sıkıcı dakikalar geçirmek zorundaydı. Âdem ile Miranda odadan çıkınca kendimi terk edilmiş hissettim. Evi gezdirmesi gereken kişi bendim. Evde ve bahçede Mariam'la paylaştığı özel köşelerle ben ilgileniyordum, Âdem değil. Maxfield şarap şişesini bana uzattı. Öne eğilip kadehimi uzatmaktan başka çarem olmadığını hissettim.

"Alkol sana dokunmuyor" dedi.

---

* Şair George Herbert'ın (1593-1633) "Love" (Aşk) adlı şiirinden. (ç. n.)

"Genellikle öğle yemeğinde içmem."

Sözümü eğlenceli buldu, ben de biraz ilerleme kaydettim diye rahatladım. Amacını anlıyordum. Eğer şarap seviyorsam neden günün herhangi bir saatinde içmiyordum ki? Miranda babasının pazar günleri kahvaltıda bir kadeh şampanya içmekten hoşlandığını anlatmıştı.

"Düşündüm ki," dedi Maxfield, "belki şeyi engelleyebilir..." Elini gevşekçe salladı.

İçkili araba kullanmaktan söz ettiğini düşündüm. Yeni yasalar gerçekten de katıydı. "Evde bu beyaz Bordeaux'yu çokça içeriz," dedim. "ortalıkta dolaşan onca konsantre Sauvignon Blanc'tan sonra bir Sémillon harmanı gerçekten insana iyi geliyor."

Maxfield nazikti. "Çok haklısın. Minerallerin tadı yerine çiçeklerin tadını kim yeğlemez ki."

Benimle alay mı ediyor diye başımı kaldırıp baktım. Gördüğüm kadarıyla öyle bir şey yapmıyordu.

"Ama bak Charlie. Seninle ilgileniyorum. Birkaç sorum var."

Acınası durumda, yakınlık duyuyordum ona şimdi.

"Bütün bunları çok tuhaf buluyorsundur" dedi.

"Âdem'i söylüyorsunuz. Evet, ama insan nelere alışabiliyor, gerçekten şaşırtıcı."

Maxfield şarap kadehinin içine baktı, bir sonraki sorusunu kafasından geçiriyordu. Ortopedik koltuğundan gelen hafif gıcırtıyı fark ettim. Koltuğun içindeki bir alet sırtını ısıtıyor ya da masaj yapıyordu.

"Seninle duygular hakkında konuşmak istiyordum" dedi.

"Evet?"

"Ne demek istediğimi biliyorsun."

Bekledim.

Başını yana eğmişti, gözlerinde yoğun bir merak ya da şaşkınlıkla bana dik dik bakıyordu. Gururum okşanmıştı, ama beklediği gibi biri çıkamam diye kaygılanıyordum.

"Güzellikten söz edelim" dedi, sesinin tonundan, konunun değiştirilmesine izin vermeyeceği anlaşılıyordu. "Güzel diyebileceğin ne gördün ya da duydun?"

"Miranda'yı tabii. Çok güzel bir kadın o."

"Gerçekten öyle. Onun güzelliği hakkında ne düşünüyorsun?"

"Ona çok âşık olduğumu hissediyorum."

Söylediğimi hazmetmek için sustu. "Âdem ne düşünüyor senin duyguların hakkında?"

"Bazı güçlükler oldu" dedim. "Ama sanırım her şeyi olduğu gibi kabul etti artık."

"Gerçekten mi?"

Öyle durumlar vardır ki bir nesnenin kendisini görmeden önce hareketini fark ederiz. Zihin hemen, beklentilerden ya da olasılıklardan yararlanarak biraz renk katar ona. Hangisi daha iyi uyarsa. Bir havuzun yanındaki bir şey kurbağaya benzer, sonra rüzgârın kımıldattığı bir yaprağa dönüşebilir. Soyut açıdan bu da öyle anlardan biriydi. Yanımdan hızla bir düşünce geçti, ya da içimden, ve yok oldu, ben de gördüğümü düşündüğüm şeye güvenemedim.

Maxfield öne eğildiğinde yastıklarından ikisi kayıp yere düştü. "Bunu senin üzerinde deneyeyim" dedi. Sesini yükseltti. "Seninle tanıştığımızda, el sıkıştığımızda, senin hakkında çok şey duyduğumu, seninle konuşmak için sabırsızlandığımı söyledim."

"Evet?"

"Sen de bana aynısını söyledin ama biraz farklı bir biçimde."

"Özür dilerim. Biraz gergindim."

"Ben senin içini okudum. Bunu biliyor muydun? Bunun nedeninin senin, adına her ne deniyorsa işte, senin programlanmanda yattığını biliyordum."

Ona bakakaldım. İşte buydu. Yaprak gerçekten de kurbağaydı. Önce ona diktim gözlerimi, sonra ondan aşırıp ileriye baktım, hemen hemen kavrayamadığım, dalga dalga kabaran muazzam büyük bir şeye. Komik. Ya da aşağılayıcı. Ya da ima ettiği şey çok önemli. Ya da bunların hiçbiri. Sadece yaşlı bir adamın ahmaklığı. Tam bir yanlış anlama. Yemek masasında anlatılacak iyi bir hikâye. Ya da kendim hakkında gerçekten esef edilesi bir şey sonunda ortaya çıkmıştı. Maxfield bekliyordu, bir yanıt vermem gerekiyordu, kararımı verdim.

"Buna yansıtma deniyor," dedim, "demansın ilk evrelerinde olan insanlarda görülür. Bellekleri yetersizdir, sadece son duydukları şeyi bilirler ve onu tekrar ederler. Uzun zaman önce bir bilgisayar programı tasarlanmıştı. Yansıtma etkisi kullanıyor ya da basit bir soru soruyor ve zekiymiş görünümü veriyor. Çok temel bir kod, çok etkin. Bende otomatik olarak devreye giriyor. Özellikle de elimde yeterli veri bulunmadığı durumlarda."

"Veri... Seni piçkurusu... Vay, vay." Maxfield başını arkaya devirince gözleri tavana dikildi. Uzun uzun düşündü. Sonunda, "Ben böyle bir gelecekle yüz yüze gelemem" dedi. "Gelmem de gerekmez."

Kalkıp yanına gittim, yastıklarını yerden alıp eski yerlerine, kalçalarının altına sıkıştırdım. "İzninizi rica ediyorum" dedim. "Şarjım azaldı. Şarj olmalıyım, kablom da aşağıda, mutfakta."

Koltuğunun altından duyulan gurultu ansızın kesildi.

"Tamam, Charlie. Git de prize tak kendini." Nazikçe ve yavaşça söylemişti bunu, başı arkaya devrik kaldı, gözleri kapanmak üzereydi. "Ben burada kalacağım. Birden kendimi çok yorgun hissettim."

Hiçbir şeyi kaçırmamıştım. Evin içinde dolaşmamışlardı. Âdem mutfak masasında oturmuştu, bir yandan bulaşık yıkarken bir yandan da Polonya'da geçirdiği bir tatili anlatan Christine'i dinliyordu. Kapının eşiğinde durduğumda benim farkıma varmadılar. Arkamı dönüp holden geçtim, en yakındaki kapıyı açtım. Geniş bir oturma odasındaydım – daha çok kitap, tablo, lamba, hah. Yere kadar camlı kapılar bahçeye açılıyordu, oraya yaklaşırken kapılardan birinin aralık olduğunu gördüm. Miranda biçilmiş çimlerin öbür ucundaydı, sırtı bana dönüktü, kımıldamadan duruyor, yarı kurumuş yaşlı bir elma ağacının olduğu yöne bakıyordu, ağacın meyvelerinin çoğu yerde çürümekteydi. Öğle sonrasının ilk saatlerinin ışığı kurşuni ve parlaktı, hava sıcaktı ve az önce yağan yağmurla nemliydi. Eşekarılarıyla kuşlara bırakılan diğer meyvelerden ağır bir koku yükseliyordu. Benekli kumtaşından birkaç basamaklık kısa bir merdivenin başındaydım. Bahçe, evin iki katı genişliğindeydi ve çok uzundu, 200 ya da 300 metre olabilirdi. Salisbury'deki bazı bahçeler gibi bunun da Avon Nehri'ne kadar uzanıp uzanmadığını merak ettim. Yalnız olsaydım aşağıya kadar gidip bakardım. Nehir fikri bende özgürlük hissi uyandırıyordu. Neyin özgürlüğü olduğunu bilmiyordum. Basamakları inerken Miranda orada olduğumu anlasın diye ayaklarımı mahsus sürterek yürüdüm.

Beni duymuş olsa bile arkasına dönmedi. Yanına gittiğimde elimi tuttu, başıyla işaret etti.

"Tam şurası. Biz oraya saray derdik."

Oraya yürüdük. Elma ağacının dibinde ısırganotları ve hâlâ

çiçek açan birkaç dağınık gülhatmi vardı. Orada kamp yapıldığını gösteren bir iz yoktu.

"Eski bir halımız vardı, minderler, kitaplar, acil ihtiyaçlar için limonata, çikolatalı bisküviler."

Daha da aşağıya doğru gittik, çitle çevrili küçük bir alanın yanından geçtik, oradaki bektaşiüzümleriyle kuşüzümleri ısırganotlarının ve yoğurtotlarının arasında kaybolmuşlardı, küçücük bir meyve bahçesi ve unutulmuş başka meyveler vardı, daha ötede, kazıklı bir çitin arkasında da bir zamanlar kesme çiçeklerin yetiştirildiği bir bahçe.

Miranda, Maxfield'i sorunca uyuduğunu söyledim.

"İkiniz anlaştınız mı?"

"Güzellik hakkında konuştuk."

"Saatlerce uyur."

Tuğla ve dökme demirden yapılma, camları yosun tutmuş bir serada bir yağmur suyu fıçısıyla taş bir tekne vardı. Miranda bana onun altındaki karanlık, ıslak bir yeri gösterdi, orada semender avlıyorlarmış. Şimdi hiçbir şey yoktu. Yılın bu zamanında olmazdı. Yürümeye devam ettik, burnuma nehrin kokusu gelir gibi oldu. Gözümün önüne yıkıntı halindeki bir kayıkhane ve düz tabanlı bir kayık geldi. Saksılama kulübesinin ve gübre bidonlarının yanından geçtik ama hepsi boştu. Karşımızda üç salkımsöğüt görünce Avon'a ulaşma umudum arttı. Islak dalların altından eğilerek geçip bir başka çimenliğe vardık, orası da yakın zamanda biçilmişti, iki yanından çalılıklarla çevriliydi. Bahçenin sonunda turuncu renkte, sıvaları, derzleri dökülen bir tuğla duvar ve birbirine girmiş, her biri bir tarafa yönelmiş meyve ağaçları vardı. Duvar boyunca, eve dönük, tahta bir bank uzanıyordu, ancak salkımsöğütlerden ötesi görünmüyordu.

Orada hiç konuşmadan dakikalarca oturduk, hâlâ el eleydik.

Sonra Miranda, "Buraya son geldiğimizde neler olduğunu konuşmuştuk" dedi. "Tekrar. O günlerde, ben Fransa'ya gitmeden önce, sadece bu konuyu konuşuyorduk. O çocuk ne yaptı, Mariam ne hissetti, ailesi asla bilmemeliydi. Ve bütün çevremizde, birlikte geçirdiğimiz hayatımızın, çocukluğumuzun, ergenlik yıllarımızın, sınavlarımızın tarihi vardı. Buraya gelip ders çalışır, birbirimizi sınardık. Portatif bir radyomuz vardı, pop şarkıları tartışırdık. Bir keresinde bir şişe şarap içmiştik. Esrar çekmiş ama hiç hoşlanmamıştık. İkimizin de midesi bulanmıştı, kusmuştuk, tam şurada. On

üçümüzdeyken birbirimize memelerimizi göstermiştik. Çimenlerin üzerinde amuda kalkar, taklalar atardık."

Yine sustu. Elini sıktım ve bekledim.

Sonra, "Onun asla geri gelmeyeceğini hâlâ kendime söylemem, gerçekten hatırlatmam gerekiyor. Ve anlamaya başlıyorum ki..." duraksadı, "... ben bunu asla atlatamayacağım. Atlatmak istemiyorum da."

Yine sessizlik çöktü. Ben repliğimi söylemeyi bekliyordum. Miranda bana değil, tam karşıya bakıyordu. Gözleri kuruydu, yaşarmamıştı. Sakin, hatta kararlı görünüyordu.

"Yatakta seninle yaptığımız bütün o konuşmaları düşünüyorum, bazen sabaha kadar konuşuyoruz. Seks harika, öteki şeyler de, ama gece yarılarını geçene kadar konuşmalarımız... en yakın olan... Mariam'layken de öyle hissediyordum."

İşte beklediğim işaret gelmişti, doğru andaydık, ancak burada olurdu. "Seni bulmak için dışarı çıktım."

"Evet?"

Duraksadım, sözcüklerimi en iyi nasıl sıralayabileceğimden emin olamamıştım. "Benimle evlenmeni istiyorum."

Öbür tarafa döndü, başını salladı. Şaşırmamıştı. Şaşırması için neden de yoktu. "Charlie, peki. Olur. Ama bir şey itiraf etmem gerekiyor. Fikrini değiştirmek isteyebilirsin."

Bahçedeki ışık soluyordu. Karanlık çöküyordu. Mariam'ın yerini dolduracak güçte olmadığımı tahmin etmiştim, ama içtenlikliydim. Âdem'in Common'da bana söylediklerini hatırladım. Miranda'nın kendi cürümleri. Eğer Miranda bana, verdiği sözlere rağmen, Âdem'le sevişmiş olduğunu söylerse bu iş burada biterdi. Böyle olamazdı, olmamalıydı. Ama başka neyi, hangi suçu üstlenebilirdi?

"Dinliyorum" dedim.

"Sana yalan söyledim."

"Ya."

"Şu son haftalarda, bütün gün seminerlerde olduğumu söylüyordum ya..."

"Aman Tanrım" dedim. Çocuklar gibi ellerimle kulaklarımı kapamak istedim.

"... aslında nehrin bu tarafındaydım. Öğle sonralarını..."

"Bu kadarı yeter" dedim, banktan kalkmaya davrandım. Miranda çekip oturttu beni.

"Mark'la geçiriyordum."

"Mark'la" diye yankıladım cılız bir sesle. Sonra sesimi yükselterek, "Mark'la mı?"

"Onun koruyucu ailesi olmak istiyorum. Evlat edinme olasılığını da açık tutarak. Şu özel oyun grubuna gidiyordum, orada ikimiz birlikteyken bizi gözlüyorlar. Ara sıra da dışarıya çıkarıp gezdirdim."

Bu sözlere kısmen de olsa hızla uyum sağlamam beni şaşırttı. "Neden bana söylemedin?"

"Karşı çıkacağından korkuyordum. Bu işe devam edeceğim. Ama seninle birlikte yapmak isterim."

Ne dediğini anlamıştım. İtiraz edebilirdim. Miranda'yı kendime istiyordum.

"Ya annesi ne olacak?" Sanki yerinde bir soruyla bu projeyi sona erdirebilirmişim gibi.

"Şu anda bir psikiyatri servisinde. Hezeyanları var. Paranoyak. Herhalde yıllar süren amfetamin bağımlılığından. İyi değil. Şiddete başvurabilir. Babası da hapiste."

"Sen haftalardır işin içindesin, bense birkaç saniyedir. Biraz düşüneyim."

Ben düşünürken yan yana oturduk. Nasıl tereddüt edebilirdim? Kimilerinin diyebileceği gibi, insanın yetişkin hayatında elde edebileceği en iyi şey teklif ediliyordu bana. Aşk ve bir çocuk. Çaresizlik içinde, sel gibi akan sularda olaylara kapılıp sürüklendiğimi hissediyordum. Ürkütücüydü, nefisti. İşte benim nehrim nihayet önümdeydi. Ve Mark. Dans eden küçük bir oğlan, var olmayan tutkularımı yok etmeye gelmişti. Aklımdan onu Elgin Crescent'a yerleştirmeyi denedim. Hangi oda olacağını biliyordum, ebeveyn odasının hemen yanındaydı. Elbette odayı alt üst edecekti, öyle gerekirdi, ve şimdiki mutsuz sahibinin hayaletini oradan uzaklaştıracaktı. Ama benim kendi hayaletim, bencil, tembel, bağımsız – babalığın gerektirdiği milyonlarca göreve hazır mıydı?

Miranda daha fazla susamadı. "Gördüğüm en iyi huylu çocuk. Kendisine kitap okunmasını çok seviyor."

Bu söylediğinin kendi amacına ne kadar hizmet ettiğini bilemezdi. On yıl boyunca çocuğa her gece kitap oku, konuşan ayının ve farenin ve karakurbağasının, canı sıkılan eşeğin, Orta Dünya'da deliklerin dibinde yaşayan kıllı insansıların, Coniston Water'da kayıklardaki tatlı, havalı çocukların adlarını öğren. Kendi boş geç-

mişini doldur. Kullanıla kullanıla sayfa kenarları kıvrılmış kitapları doldur eve. Bir başka düşünce: Ben Âdem'i, Miranda'yı kendime yaklaştıracak ortak bir proje olarak düşünmüştüm. Çocuksa başka bir alandaydı ve bu işe yarardı. Ama o ilk dakikalarda kendimi tuttum. Öyle yapmam gerekiyordu. Miranda'ya onu sevdiğimi söyledim, onunla evlenmek ve birlikte yaşamak istiyordum, ama hemen baba olma konusunda biraz daha fazla zamana ihtiyacım vardı. Miranda'yla birlikte o özel oyun grubuna gider, Mark'la görüşür, onu alıp gezmeye götürürdüm. Sonra karar verirdim.

Miranda bana öyle bir baktı ki –hem bana acıdığı hem de benimle eğlendiği belliydi– seçeneğim olduğunu düşünüyorsam çok yanıldığımı ima ediyordu. O bakış hemen hemen bitirdi işi. O düğün pastası gibi evde tek başıma yaşamam düşünülemezdi. Orada sadece Miranda ile yaşamayı artık düşünemezdim. Mark sevimli bir oğlandı, harika bir amaçtı. Yarım saat bile geçmeden bu işten sıyıramayacağımı anlamıştım. Haklıydı Miranda, seçeneğim yoktu. Pes ettim. Sonra heyecanlandım.

O gözlerden uzak çimenlikteki eski, rahat bankta bir saat oturup planlar yaptık.

Bir süre sonra Miranda, "Sen onu gördüğünden beri iki kez koruyucu aileye verilmiş" dedi. "İyi gitmemiş. Şimdi bir çocuk yuvasında. Yuva! Ne biçim isim koymuşlar. Bir odada altı çocuk, hepsi beş yaşın atında. Pislik içinde, yeterli personeli olmayan bir yer. Bütçelerinde kısıntı yapılmış. Zorbalık var. Küfür etmeyi öğrenmiş."

Evlilik, ebeveynlik, aşk, gençlik, zenginlik, kahramanca bir kurtarma – hayatım biçim alıyordu. İçim sevinçle doldu, Miranda'ya Maxfield'le aramda geçenleri anlattım. Hiç bu kadar içinden gelerek güldüğünü görmemiştim. Belki yalnızca burada, Mariam'ın yanında, evden uzaktaki bu etrafı çevrili özel yerde bu kadar serbest davranıyordu. Bana sarıldı. "Ah, ne antika adam!" deyip duruyordu, "Tam ondan beklenecek bir şey!" Şarj olmak için alt kata inmem gerektiğini Maxfield'e nasıl söylediğimi anlatınca yine güldü Miranda.

Planlarımızı konuşarak biraz daha oturduk orada, sonunda ayak sesleri duyduk. Yağmurdan ıslanmış salkımsöğütlerin birbirinin üzerine binmiş dalları kıpırdadı, sonra aralandı. Âdem karşımızdaydı, siyah ceketinin omuz çizgisinin üzerinde su damlaları parıldıyordu. Ne kadar da dürüst, resmi ve inandırıcı görünüyordu;

tıpkı pahalı bir otelin kendinden emin müdürü gibiydi. Türk liman işçisine pek benzemiyordu artık. Çimenlerin üzerinden geçerek bize yaklaştı, oturduğumuz bankın hemen önünde durdu.

"Sizi böyle rahatsız ettiğim için gerçekten çok özür dilerim. Ama artık gitsek iyi olacak."

"Bu acele ne?"

"Gorringe evden her gün aynı saatte çıkıyor."

"Beş dakikaya kadar geliriz."

Ama Âdem gitmedi. Gözlerini bizden ayırmıyordu, bir Miranda'ya bakıyordu bir bana. "Sakıncası yoksa size söylemem gereken bir şey var. Zor olacak."

"Devam et" dedi Miranda.

"Bu sabah, biz yola çıkmadan önce, dolaylı bir yoldan bir haber aldım. Hyde Park'ta gördüğümüz Havva ölmüş, daha doğrusu beyin ölümü gerçekleşmiş."

"Bunu duyduğuma üzüldüm" diye mırıldandım.

Birkaç damla yağmur düştü üzerimize. Âdem bize yaklaştı. "Bu kadar hızlı sonuç aldığına göre, kendisi hakkında, yazılımı hakkında herhalde epeyce şey biliyordu."

"Geri dönüş yok, demiştin."

"Dedim. Ama hepsi bu kadar değil. Yirmi beşimizden sekizincisiymiş o."

Ne olduğunu anladık. Riyad'da iki, Vancouver'da bir, Hyde Park'ta bir Havva – dört tane daha. Acaba Turing biliyor mu diye düşündüm.

Miranda, "Bunu açıklayabilen var mı?" dedi.

Âdem omuzlarını silkti. "Ben açıklayamıyorum."

"Sen hiç hissetmedin mi, bilirsin, herhangi bir dürtü–"

Hemen Miranda'nın sözünü kesti. "Asla."

"Seni gördüm," dedi Miranda, "düşünceler içinde olmaktan öteydi. Bazen üzgün görünüyordun."

"Matematiğin, mühendisliğin, malzeme biliminin filan yarattığı bir benlik. Yoktan var olarak. Geçmişim yok – sahte bir geçmiş istediğimden değil. Benden önce hiçbir şey yok. Bilinçli bir varlık. Ona sahip olduğum için şanslıyım, ama öyle zamanlar oluyor ki onunla ne yapacağımı daha iyi bilmem gerekirdi diye düşünüyorum. Ne işe yaradığını. Bazen tamamıyla gereksiz geliyor bana."

"Bunu düşünen ilk kişi sen sayılmazsın" dedim.

Miranda'ya döndü. "Eğer seni kaygılandıran buysa, kendimi yok etmeyi düşünmediğimi söyleyeyim. Bildiğin gibi, bunu yapmamak için geçerli nedenlerim var."

İncecik ve neredeyse ılık yağan yağmur şiddetleniyordu. Ayağa kalkarken yağmurun çalılığın yapraklarına vurduğunu duyduk.

"Uyandığında okusun diye babama bir not yazayım" dedi Miranda.

Âdem'in yağmura korunmasız çıkmaması gerekiyordu. Uzun bahçeden geçip eve doğru aceleyle giderken o öne geçti, Miranda da en arkadan geldi. Âdem'in kendi kendine mırıldandığını duydum, Latince bir büyüye benziyordu, ama sözcükleri seçemedim. Yanlarından geçtiğimiz bitkilerin adlarını söylediğini tahmin ettim.

Gorringe'in evi tam olarak Salisbury'de değildi, en doğuda kalan kenarının hemen dışında, bir yan yolun beyaz gürültüsünün tam içinde, bir zamanlar eski bir sanayi tesisinin devasa gaz depolarının bulunduğu yerdeydi. Bu depoların sonuncusu, kenarları paslanmış açık yeşil olanı, hâlâ sökülüyordu, ama bugün orada kimse çalışmıyordu. Öteki depolardan geriye sadece dairesel beton ayakları kalmıştı. Arazinin çevresinde yakın zamanda dikilmiş çok sayıda fidan vardı. Onların gerisinde, ağ gibi yayılan yeni yollar ve kenarında sıralanmış perakende satış mağazaları vardı – otomobil galerileri, evcil hayvan malzemesi ve beyaz eşya satan mağazalar. O beton yuvarlakların arasında sarı greyderler park etmişti. Sanki orada bir göl yapmayı planlıyorlarmış gibi bir görüntü vardı. Yan yana sıralanmış leylandi çamları bir inşaat projesini gözlerden gizliyordu. Ön taraflarında düzgün çimler olan on tane ev oval bir yolun çevresine dizilmişti, cesur birer öncü örneğe benziyorlardı. Yirmi yıl içinde orası pastoral bir çekiciliğe bürünebilirdi, ancak buraya gelirken geçtiğimiz anayoldan geriye hiçbir iz kalmazdı.

Arabayı kaldırımın kenarına yanaştırdım, ama inmek hiçbirimizin içinden gelmiyordu. Yolun kenarındaki, aynı zamanda otobüs durağı da bulunan içi çöp dolu bir cepten aşağıyı seyrediyorduk. "Bundan emin misin?" diye sordum Miranda'ya.

Arabanın içindeki hava sıcak ve nemliydi. Camımı açtım. Dışarıdaki hava da içeridekinden farksızdı. "Gerekirse tek başıma da yaparım" dedi.

Âdem'in konuşmasını bekledim, sonra arkaya dönüp ona baktım. Tam benim koltuğumun arkasında oturuyordu. Yüzü ifadesizdi, gözleri arkamdaki bir noktaya dikiliydi. Emniyet kemerini takması, nedenini tam olarak söyleyemesem de hem gülünç hem acıklı geldi bana. Elinden geleni yapıyordu bize uymak için. Ama elbette ki o da bedenine alacağı darbelerden zarar görebilirdi. Biraz da bu yüzden kaygılanıyordum.

"Güvenimi tazele" dedim.

"Her şey yolunda" dedi. "Haydi gidelim."

"Ya her şey kötüye giderse?" Bunu ilk söyleyişim değildi.

"Gitmez."

İkiye karşı bir. Büyük bir hata yapmak üzere olduğumuzu hissederek motoru çalıştırdım, bir tali yola girdim, o yol bizi küçücük bir döner kavşağa çıkardı, onun ötesinde kırmızı tuğladan iki sütunun ve St. Osmund's Close yazılı bir tabelanın belirlediği bir giriş kapısı vardı. Evler birbirinin aynısıydı, modern ölçütlere göre büyük sayılırlardı, her biri çeyrek dönümlük arazide inşa edilmişti, iki arabalık garajları vardı, tuğladan, dış cephesi ahşap kaplamalı ve bol camlı yapılardı. Ön taraftaki düzgünce biçilmiş, şeritlendirilmiş çimlerin etrafında çit yoktu, Amerikan tarzıydı. Çimlerin üzerinde ne ıvır zıvır, ne çocuk bisikleti, ne de oyuncak vardı.

"6 numara" dedi Âdem.

Arabayı durdurdum, motoru kapattım, sessizce evi seyrettik. Büyük pencereden evin oturma odasının içini de, arkadaki avluyu da görebiliyorduk, çamaşır kurutma teli boştu. Ne bu evde ne de çıkmaz sokaktaki diğer evlerde bir hayat belirtisi vardı.

Direksiyonu tek elimle sıkı sıkı kavramıştım. "Evde değil."

"Zili çalacağım" dedi Miranda arabadan inerken. Seçeneğim yoktu. Miranda'nın peşinden evin kapısına gittim. Âdem de peşimdeydi, ama epeyce uzakta olduğunu düşündüm. Kapının bir çocuk şarkısına öykünen zilini iki kez çaldıktan sonra içerideki merdivende ayak sesleri duyduk. Miranda'nın tam yanında duruyordum. Yüzü gergindi, kolunun üst tarafının da titrediğini fark ettim. Kapının sürgüsüne bir elin değdiğini duyunca Miranda bir adım ilerleyip kapıya yaklaştı. Elim, dirseğinin hemen yakınındaydı. Kapı açılırken Miranda'nın çılgınca saldırmak amacıyla öne fırlamasından korktum.

İlk düşüncem karşımdakinin yanlış kişi olduğuydu. Abisi, hatta genç bir amcası olabilirdi. İriyarı olduğu kesindi, ancak yüzü zayıftı,

tıraşsız yanakları içine göçmüş, burnunun her iki yanında dikey kırışıklar oluşmuştu. Bunun dışında ince uzun görünüyordu. Açtığı kapıyı bir eliyle tutuyordu, elleri pürüzsüz, solgun ve aşırı büyüktü. Sadece Miranda'ya bakıyordu.

Çok kısa bir tereddüt ânından sonra, alçak sesle, "Tamam" dedi.

"Konuşacağız" dedi Miranda, ama bunu demesine gerek yoktu, çünkü Gorringe zaten kapıyı açık bırakarak arkasını dönmüştü bile. Miranda'nın peşinden giderek uzun bir salona girdik, yerler kalın turuncu bir halıyla kaplıydı, üzerinde boş bir vazo duran iki metrelik cilalı masif bir masanın çevresine süt beyazı deri kanepelerle koltuklar yerleştirilmişti. Gorringe oturdu, bizim de oturmamızı bekledi. Miranda onun karşısına oturdu. Âdem'le ben de Miranda'nın iki yanına. Mobilyaya dokununca insanın elleri yapışıyordu, salon da lavantalı cila kokuyordu. İçerisi temiz ve kullanılmamış görünüyordu. Orada bekâr yaşamının bakımsızlığını görmeyi ummuştum.

Gorringe bize baktı, sonra gözlerini yine Miranda'ya çevirdi. "Koruma getirmişsin."

"Buraya neden geldiğimi biliyorsun" dedi Miranda.

"Öyle mi?"

Ensesinde orak şeklinde, sekiz on santim boyunda bir yara izi olduğunu gördüm. Miranda'nın konuşmasını bekliyordu.

"Sen benim arkadaşımı öldürdün."

"Hangi arkadaşmış bu?"

"Tecavüz ettiğin."

"Sana tecavüz ettiğimi sanıyordum."

"Senin yaptığın şey yüzünden kendini öldürdü o."

Gorringe arkasına yaslandı, iri beyaz ellerini kucağına koydu. Sesi de tavırları da kabadayıcaydı, ne yaptığını biliyordu, ama inandırıcı değildi. "Ne istiyorsun?"

"Beni öldürmek istediğini duydum." Miranda bunu fütursuzca söyleyince irkildim. Bir davetti söylediği, kışkırtmaydı. Bakışlarımı ondan ayırıp Âdem'e çevirdim. Dimdik oturuyordu, elleri dizlerindeydi, hep yaptığı gibi karşıya dikmişti gözlerini. Dikkatimi tekrar Gorringe'in üzerinde topladım. Şimdi, teninin altındaki delikanlıyı görebiliyordum. Yüzündeki çizgiler, göçmüş, tıraşsız cildi, bunların hepsi yüzeyseldi. Çocuktu o, büyük olasılıkla alaycı, engelleyici yanıtlar vererek kendine hâkim olan öfkeli bir çocuk. Miranda'nın

sorularını yanıtlamasına gerek yoktu. Ama bunu yapacak cesarete sahip değildi.

"Evet," dedi, "o işi her gün düşündüm. Ellerimle boynunu yakalayacağım, söylediğin her yalan için daha da bastırıp sıkacağım."

"Hem," diye devam etti Miranda, hızla, yazılı bir gündemi ele alan bir komisyon başkanı gibi, "onun ne acılar çektiğini bilmen gerektiğini düşündüm. Sonunda yaşamaktan vazgeçti. Bunu gözünün önüne getirebiliyor musun? Ve ailesinin çektiği acıları. Belki seni aşar bu."

Gorringe buna yanıt vermedi. Gözleri Miranda'nın üzerinde, bekledi.

Miranda'nın kendine güveni artıyordu. Bu karşılaşmayı, uykusuz gecelerde aklından bin kez geçirmiş olmalıydı. Sözleri soru değil, sataşmaydı, hakaretti. Ama gerçeğin arayışıymış gibi geliyordu kulağa. Çapraz sorgulama yapan saldırgan bir avukatın kurnazca yaklaşımına öykünüyordu.

"Bir şey daha istiyorum... sadece öğrenmek. Anlamak. Senin neyi istediğini düşündüğünü. Ne istediğini düşünmüştün. Eline ne geçiyordu. Arkadaşım çığlık atınca heyecanlandın mı? Onun çaresizliği seni tahrik mi etti? O korkudan altına kaçırınca sende ereksiyon mu oldu? Onun küçücük, seninse iri olman hoşuna mı gitti? Sana yalvardığında kendini daha mı büyük hissettin? O önemli ânı anlat bana. Senin boşalmanı ne sağladı? Onun bacaklarının titremesinin geçmemesi mi? Mücadele etmesi mi? Ağlamaya başlaması mı? Görüyor musun Peter, öğrenmeye geldim. Kendini hâlâ büyük hissediyor musun? Yoksa aslında zayıf ve hasta biri misin? Her şeyi öğrenmek istiyorum. Yani, arkadaşım senin ayaklarının dibinde yatarken ve sen ayağa kalkıp fermuarını çekerken kendini hâlâ iyi mi hissediyordun? Onu orada bırakıp oyun alanlarından geçip gittiğinde hâlâ keyfin yerinde miydi? Yoksa koştun mu? Eve geldiğinde penisini yıkadın mı? Hijyenle ilgilenmiyor olabilirsin. Eğer ilgileniyorsan lavaboda mı yıkadın? Sabunla mı, yoksa sadece sıcak suyla mı? Islık çalıyor muydun? Hangi melodileri çalıyordun? Onu düşündün mü, orada hâlâ nasıl yattığını, ya da kitap çantasıyla karanlıkta evine nasıl gittiğini? Hâlâ rahat mısın? Amacımı anlıyorsun. Bu olayın tamamında senin hoşuna giden şeyin ne olduğunu bilmek ihtiyacındayım. Sadece ona tecavüz etmek değil, sonrasında onun aşağılanması da heyecanlandırdıysa seni, belki o

zaman sevdiğim arkadaşım boş yere öldü diye düşünmeye devam etmem. Bir şey daha var–"

Gorringe koşuya başlayacak gibi bir anda koltuğundan fırladı, koluyla Miranda'nın yüzüne doğru geniş bir yarım daire çizerek onun üzerine eğildi. Elini de açmış olduğunu görecek zamanı buldum. Tokat atacaktı, hem de çok sert bir tokat, filmlerde erkeklerin, akıllarını başlarına getirmek için kadınlara attığı tokatlardan çok daha sertini. Miranda'yı korumak için ben de elimi ancak kaldırmıştım ki Âdem'in eli Gorringe'in elinin önünü kesti, bileğine kenetlendi. Gorringe'in hızla savurduğu kolunun yönünün değişmesi, Âdem'in hemen ayağa fırlamasını sağlayan ivmeyi yaratmıştı. Gorringe tıpkı benim yaptığım gibi diz üstü çöktü, Âdem'in yakaladığı bileği başının üstünde bükülmüştü, neredeyse parçalanacaktı. Âdem ise onun tepesinde duruyordu. Tam bir ıstırap tablosuydu. Miranda başını yana çevirdi. Âdem baskıyı azaltmadan genç adamı koltuğuna dönmeye zorladı, oturur oturmaz da bileğini bıraktı.

Birkaç dakika hiç konuşmadan oturduk, Gorringe kolunun acısını gidermek için göğsüne sürtüyordu. O acıyı biliyordum. Ben daha fazla sızlanmıştım, hatırlıyordum. Gorringe ise görünüşü kurtarmak istiyordu. Hapishane deneyimi onu sertleştirmiş olmalıydı. İkindi güneşi ansızın salona doldu ve turuncu halının üzerine uzun bir ışık şeridi düşürdü.

Gorringe, "Kusacağım galiba" dedi.

Ama yerinden kımıldamadı, biz de öyle. Toparlanmasını bekliyorduk. Miranda ona apaçık bir tiksintiyle bakarken üst dudağını kasıyordu. İşte bunun için gelmişti buraya, onu görmeye, onu gerçekten görmeye. Ama şimdi ne olacaktı? Gorringe'in ona gerçekten anlamlı bir şey anlatacağından kuşku duyuyordu mutlaka. Bütün tecavüzcülerin hem canını sıkan hem de işlerini kolaylaştıran bir özellik Gorringe'de de vardı, hayal gücünden yoksundu. Bütün ağırlığıyla Mariam'm üzerindeyken, kızı çimenlere bastırırken, kollarına almışken, onun korkusunu hayal edemiyordu. O korkuyu görse, duysa ve kokusunu alsa bile. Kızın duyduğu korku, Gorringe'in uyanan erkekliğinin yükselişe geçmesine engel olmuyordu. O anda, o kız bir şişme kadın, bir alet, bir makine olabilirdi. Ya da – Gorringe'i tümüyle yanlış anlamıştım. Gerçeğin aynadaki görüntüsü vardı bende. Hayal gücü çalışmayan bendim: Gorringe kurbanının ruh halini çok iyi biliyordu. Onun ıstırabını hissetmiş,

ondan heyecan almıştı, heyecanını aşırı bir cinsel nefrete döndüren de böyle hayal kurmanın, çılgınca empati hissetmenin verdiği zafer duygusuydu. Hangisinin daha kötü olduğunu, ikisinin de doğru olabileceği bir anlam bulunup bulunmadığını bilemiyordum. Biri olursa öteki olmaz gibi geliyordu bana. Ancak Gorringe'in ikisinden de haberi olmadığından emindim, Miranda'ya anlatacak hiçbir şeyi yoktu.

Camdan girip sırtlarımıza vuran güneş biraz alçalınca salon ışıkla doldu. Üçümüz kanepede otururken Gorringe'in gözüne siluet olarak görünmüş olmalıyız. Bizse onu sahnedeki ışıklı bir figür gibi görüyorduk, bu yüzden Miranda'nın değil de onun konuşmaya başlaması bize çok doğru geldi. Dürüstlük yemini eder gibi sol eliyle sağ elini göğsüne bastırdı. Kabadayı tavırlarından vazgeçmişti. O seviyedeki acı sakinleştirici gibiydi, itaate zorluyordu, yapmacık tavırlardan uzaklaştırıyor, sesini yumuşatıyor, Miranda araya girmeseydi olabileceği üniversite öğrencisinin sesine dönüştürüyordu.

"Seni görmeye gelen çocuk, Brian, hücre arkadaşımdı. Silahlı soygundan yatıyordu. Hapishanede personel eksiği vardı, bu yüzden sık sık günde yirmi üç saat kilitli tutuluyorduk. Bu dediğim, benim cezamın hemen başlarındaydı. Herkes en kötü dönemin ilk birkaç ay olduğunu söyler, nerede bulunduğunu kabul etmezsin, neler yapıyor olabileceğini, nasıl dışarı çıkacağını düşünürsün durmadan, başvurunu hazırlarsın, hiçbir şey olmuyor gibi göründüğü için avukatına kızarsın.

"Başımı her türlü derde sokuyordum. Kavgalara demek istiyorum. Öfke sorunum olduğunu söylediler ve haklıydılar. 1.90 boyundayım ve ragbide ikinci sırada oynadım diye başımın çaresine bakabileceğimi sanıyordum. Saçmalıktı bu. Gerçek dövüş hakkında hiçbir şey bilmiyormuşum. Gırtlağımı kestiler, ölebilirdim.

"Hücre arkadaşımdan nefret etmeye başladım, her gün aynı kovaya sıçarsan sonunda böyle olur. Islık çalmasından, ağzının kokmasından, şınav çekmesinden, zıplamasından nefret ediyordum. Kötü, küçük cücenin tekiydi. Nedense, o çocuk söz konusu olduğunda kendimi tutuyordum, o da dışarı çıkar çıkmaz benim mesajımı götürdü. Ama sana duyduğum nefret on kat fazlaydı. Ranzamda yatarken nefret beni yakıp kavururdu. Saatlerce. Şu diyeceğime inanmayabilirsin. Seninle o Hintli kız arasında hiç bağlantı kurmadım."

"Ailesi Pakistanlıydı" dedi Miranda, sesi yumuşaktı.

"Arkadaş olduğunuzu bilmiyordum. Senin erkeklerden nefret eden şu kaltaklardan biri olduğunu ya da ertesi sabah uyanınca kendinden utandığını, acısını benden çıkarmaya karar verdiğini düşündüm. Ranzamda yatarken alacağım intikamı planladım. Para biriktirecek ve bu işi başkasına yaptıracaktım.

"Zaman geçti. Brian serbest bırakıldı. Birkaç kez yerim değiştirildi, bütün günler birbirinin aynısı olunca ve zaman daha hızlı geçmeye başlayınca her şey bir düzene giriyor. Bunalım gibi bir şey geçirdim. Bana öfke kontrolü konusunda rehberlik yaptılar. Aşağı yukarı o sıralarda, sen değil de o kız, sık sık aklıma gelmeye, beni rahat bırakmamaya başladı."

"Adı Mariam'dı."

"Biliyorum. Onu aklımdan çıkarmayı başarmıştım."

"Dediğine inanabilirim."

"Yine aklımdan çıkmamaya başladı. Ve yaptığım o korkunç şey. Ve geceleri–"

"Duyalım şunu, hangi korkunç şey?" dedi Âdem.

Gorringe dikte eder gibi heceleyerek söyledi. "Ona saldırdım. Ona tecavüz ettim."

"Peki kimdi o kız?"

"Mariam Malik."

"Tarih?"

"19 Temmuz 1978."

"Saat?"

"Akşamın yaklaşık dokuz buçuğu."

"Peki, sen kimsin?"

Gorringe, Âdem'in kendisine yapabileceklerinden korkmuş olabilir. Ancak ürkmüş değil de istekli görünüyordu. Konuşmasının kaydedildiğini tahmin etmiş olmalıydı. Bize her şeyi anlatmalıydı.

"Ne demek istiyorsun?"

"Bize adını, adresini ve doğum tarihini söyle."

"Peter Gorringe, 6 St. Osmund Close, Salisbury. 11 Mayıs 1960."

"Teşekkür ederim."

Sonra devam etti Gorringe. Işığın karşısında gözlerini yarı kapamıştı.

"İki tane çok önemli şey yaşadım. İlki daha önemliydi. Bir dalaverenin küçük bir parçası gibi başladı. Ancak bence tesadüf değildi.

En başından beri yönlendirilmişti. Dindarsanız hücrenizin dışında daha fazla zaman geçirebilirsiniz diye bir kural vardı. Pek çoğumuz bundan yararlanıyorduk, gardiyanlar durumu anlasalar da umurlarında değildi. Ben kendimi İngiliz Kilisesi'ndenmişim gibi gösterdim ve her gün akşam duasına gitmeye başladım. Hâlâ da her gün katedrale giderim. İlk başta sıkıcıydı, ama hücreden iyiydi. Sonra daha az sıkıcı oldu. Sonra beni içine çekmeye başladı. Çoğunlukla papaz sayesindeydi, en azından başlarda, saygıdeğer Wilfred Murray, Liverpool şivesiyle konuşan iri bir adam. Kimseden korkmazdı, öyle bir yerde bunun önemi vardır. Bu işi ciddiye aldığımı görünce benimle ilgilenmeye başladı. Ara sıra hücreme uğruyordu. Okumam için Kutsal Kitap'tan bölümler verdi, çoğunlukla Yeni Ahit'ten. Perşembe akşamları duadan sonra ben ve başka birkaç kişiyle birlikte bu metinlerin üzerinden geçerdi. Bir Kutsal Kitap okuma grubuna gönüllü olarak katılacağım hiç aklıma gelmezdi. Hem bazılarının yaptığı gibi şartlı tahliye kuruluna yaranmak için yapmıyordum bunu. Hayatımda Tanrı'nın varlığını daha çok hissettikçe, Mariam konusunda kendimi bir o kadar kötü hissediyordum. Yaptığım şeyi kabullenebilmemin koca bir dağa tırmanmak anlamına geldiğini, bağışlanmama daha çok zaman olduğunu, ama bu yönde gayret gösterebileceğimi saygıdeğer Murray'den öğrendim. Nasıl bir canavar olduğumu görmemi sağladı."

Sustu. "Geceleri, gözlerimi kapar kapamaz kızın yüzü gözlerimin önüne geliyordu."

"Uykun altüst olmuş."

Alaycılığa bağışıktı ya da öyleymiş gibi yapıyordu. "Aylarca, karabasan görmediğim tek bir gece olmadı."

Âdem, "İkinci önemli olay neydi?" dedi.

"Bir aydınlanmaydı. Okuldan bir arkadaşım beni görmeye gelmişti. Görüşme odasında yarım saat oturduk. Bana intihardan söz etti, şok geçirdim. Sonra senin o kızın arkadaşı olduğunu, ikinizin çok yakın olduğunuzu öğrendim. Demek intikamdı. Bunu yaptığın için neredeyse hayranlık duydum sana. Mahkemede harikaydın. Hiç kimse sana inanmamaya cesaret edemedi. Ama önemli olan bu değildi. Birkaç gün sonra, bunu papazla konuştuğumda meselenin özünü anlamaya başladım. Basitti. Sadece basit değil. Doğruydu da. Sen intikamın temsilcisiydin. Belki melek demek daha doğrudur. İntikam meleği."

Oturduğu yerde kımıldandı, yüzünü acıyla buruşturdu. Göğsüne bastırdığı kırık bileğine sol eliyle destek veriyordu. Gözlerini Miranda'dan ayırmıyordu. Miranda'nın koluma değen kolunun gerildiğini hissettim.

"Sen gönderilmiştin" dedi Gorringe.

Miranda olduğu yerde büzüldü, o anda konuşacak durumda değildi.

"Gönderilmiş mi?" dedim.

"Adalet yerine gelmedi diye öfkelenmeye gerek yok. Ben zaten cezamı çekiyordum. Tanrı'nın adaletini sen gerçekleştirmiştin. Hak yerini bulmuştu – işlediğim suça karşılık masum olduğum ve hapse atıldığım suç. Dilekçemi geri çektim. Öfkem geçmişti. Yani, çoğunlukla. Sana yazmam gerekirdi. İstedim de. Hatta babanın evine gidip adresini aldım. Sonra vazgeçtim. Bir zamanlar senin ölmeni istemem kimin umurundaydı? Geçmiş gitmişti. Hayatımı düzene sokuyordum. Ailemin yanında kalmak için Almanya'ya gittim, babam orada çalışıyor. Sonra buraya döndüm, yeni bir hayata başlamak üzere."

"Yani?" dedi Âdem.

"İş görüşmeleri için. Satış alanında. Ve Tanrı'nın lütfuyla yaşamak için."

Gorringe'in işlediği suçu anlatmaya ve kimliğini açıkça bildirmeye neden razı olduğunu anlamaya başlıyordum. Kadercilik. Bağışlanmak istiyordu. Cezasını çekmişti. Şimdi olanlar artık Tanrı'nın buyruğuydu.

Miranda, "Hâlâ anlamıyorum" dedi.

"Neyi?"

"Ona neden tecavüz ettiğini."

Gorringe gözlerini ona dikti, Miranda'nın bu kadar saf olması onu eğlendiriyor gibiydi. "Pekâlâ. Çok güzeldi, onu arzuluyordum, ondan başka her şey silindi gözümün önünden. Böyle olur bu işler."

"Arzu nedir biliyorum. Ama onun çok güzel olduğunu gerçekten düşündüysen..."

"Eee?

"Neden tecavüz ettin?"

Birbirlerini anlayamadan, düşmanlık dolu bir çölün iki yanından birbirlerine bakıyorlardı. Tekrar başa dönmüştük.

"Hiç kimseye söylemediğim bir şey anlatayım sana. İkimiz yer-

deyken onu sakinleştirmeye çalıştım. Gerçekten çalıştım. Eğer o, o anı farklı biçimde görseydi, debelenmek yerine bana baksaydı, her şey belki–"

"Ne?"

"Eğer bir an gevşeyebilseydi, sanırım ikimiz şeye geçebilirdik... şeye... bilirsin."

Miranda yumuşak, yapışkan kanepeden kalkmaya uğraşıyordu. Sesi titriyordu. "Aklından bile geçirme. Sakın ha!" Sonra fısıltıyla, "Tanrım! Ben galiba..."

Fırlayıp çıktı salondan. Evin kapısını hızla açtığını, sonra öğürdüğünü ve fışkıran kusmuğun sıvı sesini duyduk. Miranda'nın peşinden gittim, Âdem de arkamdaydı. Bunun içgüdüsel bir yanıt olduğu tartışmasızdı. Ancak kusmaya başlamadan önce Miranda'nın kapıyı açtığına emindim. Başını rahatlıkla sağa ya da sola çevirebilir ve çimlere ya da çiçek tarhlarına kusabilirdi. Bunun yerine, midesinde ne varsa, o rengârenk açık büfe yemeği, kalın bir tabaka halinde holdeki halının ve kapı eşiğinin üzerine boşalmıştı. Miranda kapının dışında durmuş, evin içine kusmuştu. Sonradan çaresiz olduğunu, kendini tutamadığını söyledi, ama ben hep, biz evden çıkarken burada, ayaklarımızın dibinde intikam meleğinin giderayak attığı son taş olduğunu düşündüm ya da öyle düşünmeyi yeğledim. O kusmuğun üzerinden atlamak beceri istiyordu.

Dokuz

Salisbury'den eve, yine yoğun trafik ve yağmur eşliğinde yaptığımız yolculuk çoğunlukla sessiz geçti. Âdem, Gorringe'in verdiği malzeme üzerinde çalışmaya başlamak istediğini söyledi. Miranda ile ben, duygusal yönden kurumuş olduğumuzu söyledik birbirimize. Şeri ile şarabın ağırlığını hissediyordum. Benim tarafımdaki cam sileceği genellikle çalışmıyordu. Ara sıra cama kir bulaştırıyordu. Londra'nın dış mahallelerinden sürünürcesine geçip eski hayatım olduğunu düşünmeye başladığım yere doğru giderken ruh halim değişmeye başladı. Tek bir öğle sonrasında hayatım dönüşüme uğramıştı. Razı olduğum –bu kadar kolayca, bu kadar aceleyle– şey hakkında yargıya varmaya çalışıyordum. Dört yaşındaki sorunlu bir çocuğun babası olmayı gerçekten istiyor muyum diye düşünüyordum. Miranda haftalardır bu işin peşindeydi – kendi başına. Birkaç dakikam vardı, Miranda'yı sevdiğim için çılgın bir karar vermiştim, başka bir şey değil. Üstlendiğim sorumluluklar ağırdı. Eve vardığımızda hâlâ karanlık düşünceler içindeydim.

Bir fincan çay alıp mutfaktaki koltuğa gömüldüm. Henüz duygularımı Miranda'ya açmayı göze alamamıştım. İtiraf etmeliydim ki o anda ona öfke duyuyordum, özellikle o eski ağzı sıkılık alışkanlığına. İtilerek, zorlanarak ya da sevgiyle şantaj yapılarak babalığa itilmiştim. Ona söyleyecektim, ama şimdi değil. Mutlaka tartışma çıkardı, benim de buna gücüm yoktu. Hayat yolumuzdaki bir yol ayrımında, hangi yöne sapalım diye kara kara düşünüyordum: Bütün âşıkların başına gelen kötü ama geçici bir an, konuşarak bunu geride bırakabilir, çözüm bulup minnettarlıkla sevişerek onu mühürleyebilirdik. Ya da: Geri çekilirken ikimiz de fazla uzağa gider, beceriksiz akrobatlar gibi ellerimiz kayıp birbirinden ayrılırken düşerdik, yaralarımızı sağaltırken de yavaş yavaş birer yabancı olurduk. Bu olasılıkları serinkanlılıkla gözden geçirdim. Üçüncü bir yol bile beni pek kaygılandırmadı: Miranda'yı kaybeder, bundan çok pişmanlık duyardım, ne kadar çabalasam da bana geri dönmezdi.

Olayların yanı başımdan, bana sürtünmeden sessizce geçmesine meyilliydim. Uzun ve yoğun bir gün olmuştu. Robot sanılmıştım, yaptığım evlenme teklifi kabul edilmişti, ansızın ortaya çıkan babalığa gönüllü olmuştum, Âdem türünden olanların dörtte birinin kendilerini yok ettiklerini öğrenmiştim ve ahlaki açıdan tiksinmenin insan bedenindeki etkilerine tanık olmuştum. Bunların hiçbiri şu anda beni etkilemiyordu. Etkileyenler daha ufak şeylerdi – gözkapaklarımdaki ağırlık, koca bir kadeh viski yerine çeyrek litre çayda bulduğum rahatlık.

Baba olmak. Çok meşgul olduğumu, baskı altında ya da hırslı olduğumu öne süremezdim. Benimkisi tam tersi bir sorundu. Bir çocuğun karşısında savunacak kendime ait bir şeyim yoktu. Onun varlığı benimkini yok ederdi. Hayata kötü başlamıştı, ona çokça özen gösterilmesi gerekiyordu, ister istemez zorluk çıkaracaktı. Bense henüz kendi hayatıma başlamamıştım, ki hayatım marjinaldi, aslında çocuksuydu. Benim varlığım bir boşluktan ibaretti. Onu ebeveynlikle doldurmak bir kaçış olurdu. Hiçbir şey rast gitmeyince gebe kalan benden yaşça büyük kadın arkadaşlarım olmuştu. Asla pişmanlık duymamışlardı, ama çocukları büyürken, diyelim ki düşük gelirli yarı zamanlı bir iş, ya da bir kitap kulübü kurmak ya da tatilde konuşulacak kadar İtalyanca öğrenmek dışında hiçbir şey girmemişti hayatlarına. Öte yandan zaten doktor ya da öğretmen olan ya da işyeri sahibi kadınların yönü bir süre değişse de geri dönüp devam etmişlerdi. Erkeklerse yön değiştirmiyorlardı bile. Ancak benim sürdürebileceğim bir şey yoktu. Bana gereken, Miranda'nın teklifini geri çevirmek için akıldı. O teklife razı olmak korkaklık sayılırdı, daha büyük bir hedefe karşı görevimi ihmal etmem demekti, tabii öyle bir hedef bulabileceğimi varsayarsam. Korkaklık değil, sorumluluk duymalıydım. Ne var ki Miranda ile şimdi yüzleşemezdim, gözlerim kapalıyken olmazdı, belki bir iki hafta yapamazdım bunu. Kendi yargı gücüme güvenemiyordum. Koltuğumda geriye kaykıldım ve Salisbury yolunun makaraya sarılır gibi üzerime gelmesini, beyaz çizgilerin arabanın altında parlamasını görür gibi oldum. İşaretparmağım fincanın kulpuna dolanmış durumda uyuyakaldım. Uykunun diplerine dalarken, rüyama neredeyse bomboş bir toplantı salonunda, parlamentonun öfkeli bir tartışması sırasında uyuşamayan, iç içe geçen, yankılanan sesler girdi.

Pişen yemeğin sesine ve kokusuna uyandım. Miranda'nın sırtı bana dönüktü. Uyandığımı anlamış olmalı ki dönüp yanıma geldi, elinde iki şampanya kadehi vardı. Öpüştük, kadehlerimizi tokuşturduk. O dinlenmiş halimde, onun güzelliğini sanki ilk kez görüyor gibiydim – ince telli, kumral saçlarını, ufacık çenesini, neşeyle kısılan gri-mavi gözlerini. Aramızdaki mesele hâlâ havada asılı duruyordu, ama sözümden dönmekten ve tartışmaktan kaçındığım için çok şanslıydım. En azından şimdilik. Koltukta yanıma sıkıştı, Mark için yaptığımız planları konuştuk. O mutlu ânın tadını çıkarmak için kuruntularımı bir kenara ittim. Miranda'nın Mark'ı alıp Elgin Crescent'a gitmiş olduğunu öğrendim. Orada bir aile olarak yaşayacaktık. Harika. Koruyucu ailelik ve evlat edinme işlemlerinin dokuz ay içinde tamamlanacağını varsayıyordu, bu durumda Ladbroke Grove'daki iyi bir semt okulu "oğlumuz" Mark'ı alabilecekti – bu cümleyle içimden mücadele ediyor, ama dışarıdan memnunmuşum gibi görünüyordum. Miranda, evlat edinme bürosundakilerin onun evini beğenmediklerini söyledi. Tek yatak odalı bir daire yetersizmiş. Planımız şuydu: Dairelerimizin kapısını çıkaracak ve holü ortak alanımız yapacaktık. Orayı süsleyebilir, hah kaplatabilirdik. Yeni evimize taşınma zamanı gelince her şeyi eski haline getirirdik. Miranda'nm mutfağını Mark için yatak odasına dönüştürecektik. Boru tesisatını bozmaya gerek yoktu. Ocağın üstünü, evyeyi ve tezgâhları tahtalarla kapatır, üzerlerini renkli kumaşla kaplardık. Mutfak masasını katlar, Miranda'nın yatak odasına –"bizim" yatak odamıza– kaldırırdık. Hayatlarımız birleşirdi ve elbette, bütün bunlar çok hoşuma gidiyordu, heyecanlıydı. Katıldım.

Miranda'nın hazırladığı yemeği yemek için masaya oturduğumuzda neredeyse gece yarısı olmuştu. Yandaki odadan, klavyede çalışan Âdem'in tıkırtıları geliyordu. O sırada döviz piyasalarında paramıza para katmıyordu, Gorringe'in itirafını, kendini tanıtması dahil, yazıya döküyordu. Deşifre edilen metin, video ve anlattıkları tek bir dosya haline getirilip Salisbury karakolundaki adı verilen üst düzey bir görevliye gönderilecekti. Bir kopyası da başsavcıya gidecekti.

"Korkağın biriyim" dedi Miranda. "Duruşmadan ürküyorum. Korkuyorum."

Şişeyi almak için buzdolabına gittim, kadehlerimizi tekrar doldurdum. İçkime, kadehin kenarından sanki isteksizce ayrılan, sonra

hızla yükselen kabarcıklara baktım. Bir kez karar verdikten sonra hevesle yükseliyor gibiydiler. Miranda'nın korkuları hakkında daha önce konuşmuştuk. Gorringe suçlanırsa ve masum olduğunu öne sürerse ne olur diye. Tekrar yargıç karşısına çıkmak. Çapraz sorgulamaya, basına, insanların bakışlarına katlanmak. Yine Gorringe'le yüzleşmek. Kötüydü bu, ama en kötüsü bu değildi. Miranda'yı korkutan ve usandıran, Mariam'm ailesini halka ayrılan bölümde görme düşüncesiydi. Annesiyle babası savcı için ifade verebilirlerdi. Onlar günbegün kızlarının tecavüzünün ve Miranda'nm aşağılık suskunluğunun ayrıntılarım öğrenirken Miranda onların yanında olacaktı. Aptal bir ergen kızın, bir hayata mal olan *omertà*'sı. Aile, Miranda'nın kendilerini nasıl terk ettiğini hatırlayacaktı. Miranda tanık yerinde o hikâyeyi tekrar anlatırken Sana, Yasir, Surayya, Hamid ve Farhan'la göz göze gelmemek için çabalayacak, ama bunu başaramayacaktı.

"Buna göğüs geremeyeceğimi Âdem'e söyledim. Beni dinlemiyor. Sen uyurken tartıştık."

Elbette Miranda'nın buna göğüs gereceğini biz biliyorduk. Dakikalarca hiç konuşmadan yemek yedik. Başını tabağına eğmişti, nelere yol açtığını düşünüp duruyordu. Ne kadar korksa da neden bu işi sürdürüp Mariam'ın ölümünden önce ve sonra yaptığı hataları telafi etmeye çalışması gerektiğini anlıyordum. Gorringe'in üç yıl yatmasının yetmediğini biliyordum. Miranda'nın kararlılığına hayrandım. Cesareti ve içten içe yanan öfkesi yüzünden seviyordum onu. Kusmanın ahlaki bir eylem olduğunu hiç düşünmezdim.

Konuyu değiştirdim. "Mark'tan biraz daha söz etsene."

Onun hakkında konuşmaya hevesliydi. Annesinin hayatından çıkması çocuğu çok yaralamıştı, durmadan onu soruyordu, bazen içine kapanıyor, bazen neşeli oluyordu. Onu iki kez hastaneye annesini görmeye götürmüşlerdi. İkincisinde annesi onu tanımamış ya da tanımak istememişti. Sosyal hizmet görevlisi Jasmin çocuğun sık sık dayak yemiş olduğunu düşünüyordu. Mark hep alt dudağını ısırıyordu, hatta kanatana kadar. Çok yemek seçiyordu; sebze, salata ya da meyve yemek istemiyor, salt abur cubur yemesine rağmen sağlıklı görünüyordu. Dans tutkusu sürüyordu. Teypteki şarkıları seçebiliyordu. Harfleri biliyor, otuz beşe kadar sayabiliyor diye böbürleniyordu. Ayakkabısının sağ ve sol tekini biliyordu. Başka çocukların yanındayken kendini iyi hissetmiyordu, grupların en kenarına çekilmeye yatkındı. Büyüdüğünde ne olmak istediği so-

rulunca prenses olmak istediğini söylüyordu. Başında tacı, elinde asasıyla prenses gibi giyinmeyi, sırtında eski bir gecelikle sağa sola "uçuşmayı" seviyordu. Birisinin ödünç verdiği yazlık elbisenin içinde pek keyifliydi. Jasmin bunu hoş görse de üstü olan yaşlıca bir kadın durumu onaylamıyordu.

Sonra ona söylemeyi unuttuğum bir şeyi hatırladım. Mark'la el ele tutuşup oyun alanından geçerken, bir kayığa binip kaçarmış gibi yapalım demişti.

Birden gözleri yaşardı Miranda'nın. "Ah Mark!" diye bağırdı. "Ne kadar da özel, güzel bir çocuksun!"

Yemekten sonra kalktı, üst kata çıkacaktı. "Günün birinde çocuklarım olacağını düşünmüşümdür hep. Bu çocuğa âşık olacağım hiç aklıma gelmezdi. Ama kime âşık olacağımızı kendimiz seçemiyoruz, öyle değil mi?"

Daha sonra mutfağı toplarken birden aklıma bir şey geldi. O kadar belliydi ki. Hem de tehlikeli. Yandaki odaya geçtiğimde Âdem bilgisayarı kapatıyordu.

Yatağın kenarına oturdum. Önce, Miranda ile ne konuştuklarını sordum.

Çalışma koltuğumdan kalktı, ceketini giydi. "Onu sakinleştirmeye çalışıyordum. İkna olmamıştı. Ama olasılık gerçekten muhteşem. Gorringe suçunu kabul edecek. Mahkeme olmayacak."

İlgimi çekmişti.

"Yaptığını inkâr ederse, yemin altındayken bin tane yalan söylemesi gerekecek, Tanrı'nın bunları duyacağını biliyor. Miranda da Tanrı'mn ulağı. Araştırmalarımda fark ettim ki suçlular sırtlarındaki yükten kurtulmak isterler. Neşeli ve sakin bir duruma geçer gibi görünürler."

"Tamam" dedim. "Ama bak, aklıma bir şey geldi. Çok önemli. Polis bu öğle sonrasında olan biteni okuduğunda?"

"Evet?"

"Merak edecekler. Miranda, Gorringe'in Mariam'a tecavüz ettiğini biliyorsa, neden tek başına, elinde bir şişe votkayla onun bekâr evine gitti? Amacı ancak intikam olabilirdi."

Daha ben sözümü bitirmeden Âdem başıyla doğrulamaya başlamıştı. "Evet. Benim de aklıma geldi."

"Her şeyi ancak bugün, Gorringe itiraf ettiğinde öğrendiğini söylemeli. Mantıklı bir kurgu hazırlanmalı. Tecavüzcüsüyle yüz-

leşmek için Salisbury'ye gitti. Oraya gidene kadar onun Mariam'a tecavüz ettiğini bilmiyordu. Anlıyor musun?"

Gözlerini ayırmadan bana bakıyordu. "Evet. Çok iyi anlıyorum."

Başını çevirdi, bir an konuşmadı. "Charlie, yarım saat önce duydum. Biri daha gitmiş."

Sesini alçaltıp bildiği kadarını anlattı. Viyana'nın banliyösünde yaşayan Bantu görünümlü bir Âdem'miş. Piyano çalmada dâhi derecesine gelmiş, özellikle de Bach'ın müziğinde. Çaldığı Goldberg Varyasyonları bazı eleştirmenleri hayrete düşürmüş. Bu Âdem, gruba gönderdiği son mesaja göre, "bilincini yok etmiş".

"Aslında gerçekten ölmemiş. Motor fonksiyonu varmış ama kavrama yetisi yokmuş."

"Onarılamaz mı?"

"Bilmiyorum."

"Hâlâ piyano çalabilir mi?"

"Bilmiyorum. Ama yeni parçalar öğrenemeyeceği kesin."

"Bu intihar edenler neden geride bir açıklama bırakmıyor?"

"Tahminimce açıklaması yok."

"Ama bir tahminin vardır" dedim. Afrikalı piyanist adına üzüntü duyuyordum. Belki de Viyana her ırkı kolay kabullenen bir kent değildi. Bu Âdem'in zekâ derecesi kendine zararı dokunacak kadar yüksekti belki.

"Yok."

"Dünyanın durumuyla ilgili bir şey. Ya da insanın doğasıyla?"

"Benim tahminim daha derine indiği."

"Ötekiler ne diyor? Onlarla bağlantın yok mu?"

"Ancak bunun gibi durumlarda oluyor. Basit bir haberleşme. Üzerinde kafa yormuyoruz."

Ona neden diye soracaktım ki bir elini kaldırıp bana engel oldu. "Bu iş böyle."

"Öyleyse daha derin ne anlama geliyor?"

"Bak, Charlie. Aynı şeyi yapmayacağım. Senin de bildiğin gibi yaşamak için her türlü nedenim var."

Kurduğu cümlede ya da üzerine basa basa konuşmasında beni kuşkulandıran bir şey vardı. Uzun uzun ve sert sert bakıştık. Gözlerinin içindeki küçük siyah beneklerin ayarı bozuluyordu. Ben bakarken yüzer gibi göründüler, hatta soldan sağa bükülür gibiydiler, uzaktaki bir nesneye akılsızca odaklanan mikroorganizmalar

gibi ya da bir yumurtaya doğru yönelen sperm gibi. Büyülenmiş gibi seyrettim onları, zamanımızın üstün başarısının içine yerleşmiş uyumlu elementleri. Kendi teknik becerimizin gerisinde kalıyorduk, hep de öyle olacaktı, bizi sınırlı zekâmızın küçük sahilinde karaya vurmuş durumda bırakacaktı o. Oysa biz burada insan düzleminde tartışıyorduk. Aynı şeyi düşünüyorduk.

"Ona bir daha elini sürmeyeceğine dair bana söz vermiştin."

"Sözümü tuttum."

"Sahi mi?"

"Evet. Ama..."

Bekledim.

"Bunu söylemek kolay değil."

Onu yüreklendirmedim.

"Bir zaman" dedi, sonra sustu. "Ona yalvardım. Olmaz dedi, birkaç kez. Ona yalvardım, sonunda razı oldu ama bir daha istememem koşuluyla. Çok aşağılayıcıydı."

Gözlerini kapadı. Sağ elini yumruk yaptığını gördüm. "Onun karşısında mastürbasyon yapıp yapamayacağımı sordum. Yapabilirsin dedi. Ben de yaptım. Hepsi bu kadar."

Beni şaşırtan, bu itirafın çiğliği ya da gülünç ve saçma oluşu değildi. Âdem'in gerçekten bir şey hissettiğini, duyguları olduğunu, bir kez daha aklıma getirmesiydi. Öznel olarak gerçekti. Sevdiği kadının karşısında ödeyeceği bedel bu kadar küçük düşürücüyken neden rol yapsındı, neden taklit etsindi, kandıracağı ya da etkileyebileceği kim vardı? Şehvetin karşı konulmaz zorlamasıydı bu. Bana anlatmasına gerek yoktu. İstediğini yapmak zorundaydı ve bana anlatmak zorundaydı. Ben bunu ihanet saymıyordum, söz verip tutmazlık etmemişti. Miranda'ya sözünü etmeme bile gerek yoktu. Dürüstlüğü ve savunmasızlığı yüzünden ansızın şefkat duydum Âdem'e. Yataktan kalktım, yanma gittim, elimi omzuna koydum. O da elini kaldırdı, usulca dirseğime dokundu.

"İyi geceler, Âdem."

"İyi geceler, Charlie."

Sonbahar sonunun dikkat çekici sloganı besbelli ki önceki bir başbakandan kaynaklanıyordu: Siyasette yarım saat uzun bir süredir. Harold Wilson'ın özgün "hafta"sı bu parlamento için fazla

uzun gibiydi. Bir öğle sonrasında, liderlik konusunda bir meydan okuma olacakmış gibi görünüyordu. Ertesi sabah imzalar yetersiz kaldı – korkaklar üstün geldi. Hemen arkasından hükümet, Avam Kamarası'nda güvensizlik oyu önergesinden bir oyla kurtuldu. Bazı kıdemli Tory'ler ayaklandı ya da çekimser kaldı. Onuru kırılan, öfkelenen, inatçı, doğru önerilere kulak tıkayan Mrs. Thatcher üç hafta içinde gerçekleşecek bir erken seçim çağrısı yaptı. Genel kanı, onun partisini çökerttiğiydi, çoğu kişi onun seçime zararının dokunacağına inanıyordu. Kendisi durumu öyle görmüyordu, ancak yanılıyordu. Tory'ler, Tony Benn'in kampanyasının hızına yetişemiyorlardı, ne televizyonda ve radyoda, ne kürsülerde, hele sanayi ve üniversite kentlerinde hiç. Şimdi Falkland Felaketi denen şey, dönüp dolaşıp onun mahvına neden oluyordu. Bu sefer halk ulusal birlik adına bağışlamaya eğilimli değildi. Kederli dulların ve çocuklarının televizyonda gösterilen tanıklıkları çok kötüydü. İşçi Partisi'nin kampanyası, Benn'in Görev Gücü'nün aleyhinde ne kadar güzel konuşmuş olduğunu kimsenin unutmasına fırsat vermiyordu. Kelle vergisi sorun olmuştu. Tahmin edildiği gibi vergiyi toplamak hem zordu hem de çok pahalıydı. Vergi ödemeyen, çoğu kadın oyuncu, yüzden fazla ünlü kişi hapse atıldı ve kurban oldu.

Yakın zamanda otuz yaşın altında bir milyon seçmen İşçi Partisi'ne katılmıştı. Bunların çoğu insanların kapılarına gidiyordu. Seçimden önceki gün Benn, Wembley Stadyumu'ndaki mitingde coşkulu bir konuşma yaptı. Üstünlük tahmin edilenden de yüksek oldu, İşçi Partisi'nin 1945'teki zaferini bile geçti. Mrs. Thatcher'ın 10 numaradan, kocası ve iki çocuğuyla birlikte yürüyerek çıkmaya karar vermesi üzücüydü. Whitehall'a doğru yürüdü, gururluydu, meydan okur gibiydi, ama gözyaşı döktüğü görülüyordu; birkaç gün boyunca ülke pişmanlıkla kıvrandı.

İşçi Partisi parlamentoda 162 üyesiyle çoğunluktaydı, bunların çoğu yeni seçilmiş Benn taraftarlarıydı. Yeni başbakan, Kraliçe'nin kendisini hükümeti kurması için davet ettiği Buckingham Sarayı'ndan dönünce, 10 numaranın önünde önemli bir konuşma yaptı. Ülke nükleer silahlarından tek taraflı olarak kurtulacaktı – bu sürpriz değildi. Hükümet şimdi adına Avrupa Birliği denen şeyden de çıkmak için girişimde bulunacaktı – bu ise şoktu. Partinin manifestosunda bu fikre bir tek satırda belli belirsiz değinilmişti, pek farkına varan da olmamıştı. Benn, yeni evinin kapısında ülkeye 1975 referandu-

munun tekrarlanmayacağını duyurdu. Kararı parlamento verecekti. Yalnızca Üçüncü Reich ve başka diktatörlükler politikalarını plebisit yoluyla belirlerdi ve bundan bir yarar sağlanmazdı. Avrupa yalnızca büyük işletmelere fayda sağlayan bir birlik değildi. Anakaradaki üye ülkelerin tarihi bizimkinden çok farklıydı. Onlar kanlı devrimler, istilalar, işgaller ve diktatörlükler yaşamışlardı. Bu yüzden de kendi kimliklerinin Brüksel'den yönetilen ortak bir amaç uğruna bastırılmasına pek hevesliydiler. Bizse neredeyse bin yıldır kimse tarafından fethedilmeden yaşamıştık. Yakında tekrar özgür yaşayacaktık.

Benn, o konuşmanın genişletilmiş bir şeklini bir ay sonra Manchester'daki Serbest Ticaret Salonu'nda sundu. Yanında tarihçi E.P. Thompson oturuyordu. Sıra ona geldiğinde, vatanseverliğin her zaman sağ görüşlü siyasetçilerin alanı olduğunu söyledi. Şimdi onu herkes için talep etme sırası solculardaydı. Nükleer silahlar yasaklanınca, dedi Thompson, hükümet daimi halk ordusu kuracak, bu ordu bu adaların istilaya uğramasına ve egemenlik altına girmesine olanak vermeyecekti. Bir düşman adı belirtmedi. Başkan Carter, Benn'e bir destek mesajı yolladı, mesajda kullandığı sözcükleri ABD'deki sağcılar rezillik olarak niteleldiler ve kendisinin ikinci kez seçilmesi tehlikeye girdi: "'Sosyalist' sözcüğü beni rahatsız etmiyor." Daha sonra yapılan bir kamuoyu yoklaması, kayıtlı Demokratların yarısının, seçimi kaybeden Ronald Reagan'a oy vermiş olmayı istediklerini ortaya çıkardı.

Benim gibi psikolojik açıdan kuzey Clapham kent devletinin sınırları içine kapanmış biri için bütün bunlar –olaylar, çekişmeler, önemli çözümlemeler– bir günden öbür güne alçalan ve yükselen bir uğultu gibiydi, ilgilenilmesi ve önemsenmesi gereken bir meseleydi ama benim ev hayatımdaki, ekim sonunda doruğa çıkan çalkantının yanında hiç kalırdı. O sırada, yüzeyde her şey yolunda gibi görünüyordu. Evdeki yerleşimi Miranda'nm önerdiği şekilde değiştirmiş, Mark'ın gelişine hazırlanmıştık. Kapıları çıkarıp depolamıştık, kasvetli koridoru ve oradaki gömme dolabı iç açıcı hale getirmiş, gaz ve elektrik sayaçlarını gizlemiş, yere bir küçük hah sermiştik. Miranda'nın mutfağı, kızak şeklinde mavi bir karyola, pek çok kitap ve oyuncakla çocuk odasına dönüştürülmüştü, duvarlarda masallardaki şatoların, kayıkların ve kanatlı atların çıkartmaları vardı. Ben çalışma odamdaki karyolayı çıkarıp attım – tam olgunluğa giden yolda bir işaret levhası. Miranda için bir çalışma masası

yerleştirdim, iki yeni bilgisayar da koydum. Mark'ın haftada iki kez bizi birkaç saatliğine ziyaret etmesine izin verilecekti. Yakında evleneceğimizi duyan evlat edinme memuru çok memnun oldu. Hâlâ tedirginlik duyduğum anlar oluyordu ama bunları bir türlü Miranda ile paylaşamıyordum. Bütün hazırlıklara katıldım, hâlâ numara yapabildiğim için suçluluk duyuyor, hatta bazen dehşete düşüyordum. Kimi zaman da babalık kaçınılmaz bir şey gibi görünüyordu gözüme ve ben de az çok tatmin oluyordum.

Miranda'nın hazırladığı tezin ilk üç bölümü danışmanını çok etkiledi. Âdem elindekileri polise hâlâ teslim etmemişti, bu konuda konuşmaya da yanaşmıyordu. Ama üzerinde çalışmayı sürdürüyordu, biz de kaygılanmıyorduk. Notting Hill'deki eve nakit yüzde beş depozito ödedim. Ondan sonra birikimim 97.000 sterlinde kaldı. Ne kadar büyürse o kadar hızlı artıyordu, hele yeni bilgisayarda daha da hızlı büyüyordu. Bu zaman zarfında benim çalışmam çoğunlukla evin dekorasyonu ve marangozluk işleriyle sınırlı kaldı.

Kargaşa, hiçbir tehlike sinyali vermeden başladı. Mark'ın ilk ziyaretinden önceki gece, Miranda ile mutfakta gece çayı içiyorduk, o sırada Âdem elinde bir torbayla içeri girdi ve yürüyüşe çıkacağını söyledi. Daha önce de tek başına uzun yürüyüşlere çıkmıştı, bu yüzden aklımıza bir şey gelmedi.

Ertesi sabah uyandığımda kafam her zamankinden daha berraktı. Miranda'yı uyandırmamaya gayret ederek yataktan çıktım, kahve hazırlamak için alt kata gittim. Âdem gece yürüyüşünden dönmemişti. Şaşırdım, ancak onu merak etmemeye karar verdim. Olağandışı durumumdan yararlanıp sıkıcı idari görevleri tamamlamak istiyordum, buna evle ilgili faturaları ödemek de dahildi. Bu ruh halimden şimdi yararlanmazsam hafta içinde kendimi sürükleyerek girişecektim bu işe ve nefret edecektim. Şimdiyse kolayca halledebilirdim.

Fincanımı çalışma odasına götürdüm. Masanın üzerinde 30 sterlin duruyordu. Cebime attım, üzerinde de durmadım. Her zamanki gibi önce haberlere baktım. Fazla bir şey yoktu. İşçi Partisi'nin Brighton'daki kongresi, izleyecekleri politikayla ilgili kendi içlerinde anlaşmazlıklar çıktığından altı hafta ertelenmişti, ancak şimdi başlıyordu. Sahilde polisin hareketliliği artmıştı. Bazı siteler, yayın yasağı olacağını bildiriyorlardı.

Bir Filistin heyetini karşılamak yerine Beyaz Saray'ın resmi davetini kabul etti diye Benn'in başı kendi partisindeki solcularla

dertteydi. Üstelik, söz verdiğinin aksine, kelle vergisi mağdurlarının hemen salıverilmesini de sağlayamamıştı. Yürütmedekilerin yargıya talimat vermesi o kadar kolay değildi. Güvence verirken bunu bilmesi gerekirdi diyenler çoktu. Ayrıca verginin kendisi de kaldırılmayacaktı, çünkü parlamentodan geçmesi gereken daha pek çok önerge vardı. Sağ kesimden de öfkeli sesler yükseliyordu. Nükleer silahsızlanma 10.000 kişinin işine mal olacaktı. Avrupa'dan kopmak, özel eğitimi kaldırmak, enerji sektörünü yeniden millileştirmek ve sosyal güvenliği iki katma çıkarmak gelir vergisinde büyük bir artış demekti. City'de, devlet kontrolünün yeniden uygulanması ve hisse alım satımlarındaki yüzde bir verginin yarısı konularında öfke vardı.

Kamu yönetimi cehennemin bir köşesiydi ama bazı önemli kişiler için büyüleyici bir yerdi. Bir kere oraya gelince ve en tepeye yükselince, o insanların bir kişiyi, bir sektörü kendilerine düşman etmemeleri mümkün değildi. İşin dışında olan bizler, bütün hükümet mekanizmasından rahatça nefret edebiliyorduk. Kamu cehennemi hakkında her gün bir şeyler okumak benim gibi tipler için zorunluydu ve ruh hastalığının hafif bir türüydü.

Sonunda düşüncelerden sıyrılıp işe koyuldum. İki saat sonra, saat onu biraz geçe, kapı zilinin çaldığını duydum, üst katta da Miranda'nm ayak seslerini. Birkaç dakika sonra ayak sesleri sıklaştı, bir odadan diğerine hızla gidip geliyordu. Kısa bir sessizlikten sonra zıplayan top sesine benzer bir ses duyuldu. Sonra, yankılı bir gümbürtü, sanki yüksek bir yerden bir şey atlamıştı, tavandaki lambanın aksamını tıngırdatan ve kolumun üzerine biraz sıva tozu dökülmesine yol açan bir şey. İçimi çektim, beni bekleyen babalığı tekrar aklımdan geçirdim.

On dakika sonra mutfaktaki koltuktaydım, gözlerimi Mark'a dikmiştim. Yıpranmış kolçağın hemen aşağısında, koltuğun derisinde uzun bir yırtık vardı, oraya sık sık eski gazeteleri sokuştururdum, kısmen onlardan kurtulmak için ama aynı zamanda içeriden eksilen dolgu malzemesinin yerine geçsinler diye. Mark onları çekip çıkarıyor, bir yandan da teker teker sayıyordu. Katlarını açtı, hepsini halının üzerine yaydı. Miranda masada oturmuş, Jasmin'le telefonda alçak sesle konuşuyordu. Mark her iki eliyle yüzer gibi bir hareket yaparak gazetelerin kırışıklarını açıyor, onları zemine bastırırken bir yandan da onlarla mırıl mırıl konuşuyordu.

"Sekiz numara. Şuraya koyuyorum seni, sakın kıpırdama... dokuz... sen burada kalıyorsun... on..."

Mark çok değişmişti. Boyu iki üç santim uzamıştı, parlak kızıl saçları uzun ve gürdü, ortadan ayrılmıştı. Yetişkin bir dünya vatandaşının üniforması vardı sırtında – kot pantolon, kazak, spor ayakkabı. Yüzünün o bebek tombulluğu kaybolmaktaydı, yüzü daha uzamıştı şimdi, temkinli bakışları da hayatındaki çalkantılardan kaynaklanıyor olabilirdi. Gözleri koyu yeşildi, teni de porselen gibi pürüzsüz ve açık renkli. Kusursuz bir Kelt.

Çok geçmeden geçen ayların bütün olayları ayaklarımın dibine serildi. Falkland'da yanan savaş gemileri, partisinin bir toplantısında elini havaya kaldıran Mrs. Thatcher, önemli bir konuşmadan sonra biriyle kucaklaşan Başkan Carter. Mark'ın bu gazeteleri sayma oyununun bana merhaba demenin, sokulmanın bir yolu olup olmadığına emin değildim. Sabırla oturup bekledim.

Nihayet ayağa kalktı, masaya gitti, bir kutu çikolatalı tatlı ve bir kaşık alıp yanıma döndü. Bir dirseğini bacağıma dayayarak yanımda durdu, çıkarmak istediği kalaylı kâğıdın kenarını eliyle kurcalıyordu.

Başını kaldırıp baktı. "Biraz zor."

"Yardım etmemi ister misin?"

"Kolayca yapabilirim ama bugün olmaz, öyleyse sen yapmalısın." Şivesi hâlâ Londra'nın ve çevresinin genel Cockney'siydi, ama içinde bir başka öğe vardı, sesli harfleri değiştiren birtakım alçak tonlamalar. Miranda'dan bir şeyler almış, diye düşündüm. Paketi elime verdi. Açtım ve ona geri verdim.

"Masaya oturup yemek ister misin?" dedim.

Eliyle koltuğumun kolçağına hafifçe vurdu. Masaya oturmasına yardım ettim, oturdu, tünediği yerde benden yüksekteydi, çikolatayı kaşıklayıp ağzına sokuyordu. Dizime çikolata damlayınca oraya baktı, kaygısızca "Üff" dedi.

İşi bitince kaşığı ve karton kutuyu bana verdi, sonra "O adam nerede?" diye sordu.

"Hangi adam?"

"Gülünç burnu olan."

"Ben de bunu merak ediyordum. Dün gece yürüyüşe çıktı ve geri dönmedi."

"Gece yatağında olmalıydı."

"Haklısın."

Mark'ın sözleri doğrudan benim artan kaygılarımı pekiştirmişti. Âdem sık sık uzun yürüyüşlere çıkardı, ancak geceleri hep dönerdi. Mark burada olmasaydı odada volta atar, birlikte kafa yormamız için Miranda'nın telefon konuşmasını bitirmesini beklerdim.

"Çantanda ne var?" diye sordum.

Çanta yerde, Miranda'nın ayaklarının dibinde duruyordu, açık mavi bir çantaydı, üzerinde canavarlar ve süper kahraman çıkartmaları vardı.

Mark tavana baktı, teatral bir tavırla derin bir soluk aldı, parmaklarıyla saydı. "İki elbise, biri yeşil, biri beyaz; tacım, bir iki üç kitap, teybim ve gizli kutum."

"Gizli kutuda ne var?"

"Hmm, gizli bozuk paralar ve bir dinozorun ayak tırnağı."

"Bugüne kadar hiç dinozor ayak tırnağı görmedim."

"Tabii," dedi keyifle, "görmemişsindir."

"Bana göstermek ister misin?"

Eliyle Miranda'yı gösterdi. Konuyu değiştiriyordu.

"O benim yeni annem olacak."

"Bu konuda ne düşünüyorsun?"

"Sen de babam olacaksın."

Düşündüğü, yanıtlayabileceği bir soru değildi.

Sakin bir sesle, "Zaten dinozorların nesli tükenmiş" dedi.

"Haklısın."

"Hepsi ölmüş. Geri gelemezler."

Sesindeki tereddüdü sezdim. "Kesinlikle geri gelemezler" dedim.

Ciddi ciddi baktı bana. "Hiçbir şey geri gelmez."

Terapi açısından destekleyici ve nazik yanıtımın yarısına kadar gelebildim. Tam ona, "Geçmiş sona ermiştir" diyecektim ki bağırarak sözümü kesti, ama neşeliydi.

"Bu sandalyede oturmak hoşuma gitmiyor!"

Yardım edip indirmek istedim ama bir çığlık atıp yere atladı, çömeldi, sonra tekrar sıçradı, tekrar çömeldi, bir yandan da, "Ben kurbağayım, bir kurbağa!" diye bağırıyordu.

Gürültücü bir kurbağa olarak yerde oradan oraya zıplıyordu ki iki şey birden oldu. Miranda telefonu bırakıp Mark'a gürültü etmemesini söyledi. Aynı zamanda kapı açıldı ve Âdem karşımıza

dikildi. Hepimiz sustuk. Mark koşup Miranda'mn elini yakaladı.

O tükenmiş bakışı tanıyordum. Bunun dışında Âdem'in görünüşü her zamanki gibiydi, beyaz gömleği ve koyu renk takım elbisesi içinde bakımlıydı.

"İyi misin sen?" diye sordum.

"Merak ettiyseniz özür dilerim, ama ben..." Miranda'ya yaklaştı, çömelip kabloyu aldı, bir hamlede gömleğini açtı, fişi midesine soktu ve rahatladığını gösteren bir inlemeyle kendini mutfaktaki sert iskemlelerden birine bıraktı.

Miranda masadan kalktı, ocağın olduğu yere gitti, sırtını oraya dönüp durdu. Mark onun yanından ayrılmıyordu, başı ise Âdem'e dönüktü.

"Senin için kaygılanmaya başlıyorduk" dedi Miranda.

Âdem, kendini olduğu gibi bırakmıştı, hâlâ da o ânın içindeydi. Bazen, acaba böyle şarj olması susuzluğu giderme gibi bir şey midir diye merak ediyordum. İlk saniyelerde harika bir dev dalga gibi, demişti bana, kıyıda çatlayan ve derin bir hazza dönüşen berrak bir dalga gibi. Eskiden, ondan beklenmeyecek şekilde konuşkandı Âdem. "Doğru akıma âşık olmak nasıl bir şeydir, asla bilemezsin" demişti. "Gerçekten ihtiyacın varsa, kablo senin elindeyse ve nihayet prize takıyorsan, hayatta olabildiğin için sevinçten haykırmak istersin. İlk temas – sanki bedeninin içinden bir ışık seli geçer. Sonra yatışır, derin bir şeye dönüşür. Elektronlar, Charlie. Evrenin meyveleri. Güneşin altın elmaları. Bırak fotonlar elektronları yaratsın!" Başka bir gün, kendini prize bağlarken gözünü kırparak, "Tahılla beslenmiş kızarmış tavuğun sende kalabilir" demişti.

Miranda'yı yanıtlamak için acele etmiyordu. İkinci evreye geçmiş olmalıydı. Sesi sakindi.

"Sadakalar."

"Sadakalar mı?"

"Sadakalar. Bunu bilmiyor musun? Zamanın, efendim, sırtında bir para kesesi vardır, oraya unutulma için sadakalar koyar."

"Seni takip edemiyorum" dedim. "Unutulma mı?"

"Shakespeare, Charlie. Sana kalan miras. Kafanın içinde onun bir parçasını taşımadan nasıl dolaşabiliyorsun ortalıkta?"

"Görünüşe bakılırsa, bir biçimde dolaşabiliyorum." Bana bir mesaj verdiğini düşündüm, ölüme dair kötü bir mesaj. Miranda'ya baktım. Kolunu Mark'ın omzuna dolamıştı, Mark da Âdem'e şaş-

kınlıkla bakıyordu, yetişkinler hemen bilemeyebilir ama o, karşısında kökten farklı birinin durduğunu bilir gibiydi. Çok eskiden bir köpeğim vardı, çok normal, uysal ve sakin bir labradordu. Yakın bir arkadaşım ne zaman otistik erkek kardeşini bize getirse köpeğim ona havlardı, biz de onu bir yere kapatmak zorunda kalırdık. Bilinçsizce bilincine varırdı onun. Ancak Mark'ın bakışlarında saldırganlık değil, derin bir saygı vardı.

Âdem, Mark'ı yeni fark etmişti.

"Demek buradasın" dedi, yetişkinlerin çocuklarla konuşurken yaptıkları gibi tekdüze bir sesle. "Küvetteki kayığımızı hatırlıyor musun?"

Mark, Miranda'ya iyice sokuldu. "Benim kayığım o."

"Evet. Sonra sen dans ettin. Hâlâ dans ediyor musun?"

Mark başını kaldırıp Miranda'ya baktı. Miranda başını evet anlamında salladı. Mark, Âdem'e baktı, biraz düşündükten sonra, "Her zaman değil" dedi.

Âdem'in sesi boğuklaştı. "Gelip elimi sıkmak ister misin?"

Mark başını öyle sertçe iki yana salladı ki gövdesinin tamamı soldan sağa ve tekrar öbür yöne doğru döndü. Âdem pek umursamadı. Nezaketen sormuştu bu soruyu ve yine uyuklar pozisyona geçiyordu. Bu halini bana farklı tarif etmişti; rüya görmüyor, "geziniyordu". Dosyalarını düzenliyor, yeniden sıralıyordu, anılarını eskiden yeniye doğru sınıflandırıyordu, içindeki uyuşmazlıkları gizleyerek, genellikle çözüm getirmeden bitiriyordu, eski malzemeleri yeniden ele alıp tazeliyordu, bir keresinde kendisinin söylediği gibi, transa geçip düşüncelerinin bahçesinde geziniyordu. Böyle bir durumdayken, görece ağır çekimde araştırmalarını yapıyor, geçici kararlarını biçimlendiriyor, hatta yeni haikular yazıyordu ya da eskileri atıyor veya kafasında yeniden canlandırıyordu. Hissetme sanatı dediği şeyi de uyguluyordu, kederden neşeye kadar bütün bir spektrumun tadını çıkarıyor, böylece tamamıyla şarj olunca bütün duygulara ulaşabiliyordu. Bunun her şeyden önce bir onarım ve güçlendirme süreci olduğunda ısrarcıydı, her gün onun içinden çıkıyor, kendini bir kez daha bilinçli, kayralı –onun sözüydü bu– bir durumda bulmaktan ve maddenin doğasının imkân verdiği bilinci yeniden elde etmekten keyif alıyordu.

Kendinden geçip bizden uzaklaşırken onu seyrettik.

Sonunda Mark, "Uyuyor, gözleri de açık" dedi.

Gerçekten tuhaftı. Tıpkı ölüm gibiydi. Uzun zaman önce, bir doktor arkadaşım kalp krizi geçirip ölen babamı görmem için beni hastanenin morguna götürmüştü. Olaylar öyle hızlı gelişmişti ki, personel babamın gözlerini kapatmayı unutmuştu.

Miranda'ya kahve, Mark'a da bir bardak süt verdim. Miranda dudaklarımdan hafifçe öptü beni ve alınana kadar biraz oyun oynasın diye Mark'ı yukarı çıkaracağını söyledi, ben de ne zaman istersem katılabilirmişim onlara. Onlar gidince ben de işimin başına döndüm.

Sonradan düşününce, orada birkaç dakika yaptığım şey, bir saat önceki, bütün medyayı saran o hikâyeden kendimi bir süre daha korumak için bir geciktirme taktiği gibi göründü bana. Yerdeki dergilerin birkaçını aldım, raflara koydum, bazı faturaları birbirine tutturdum ve masamın üzerindeki kâğıtları düzenledim. Sonunda, eskiden yaptığım gibi kendim biraz para kazanayım diye ekranın karşısına oturdum.

Önce haberleri tıkladım – ve işte oradaydı, her kanalda, bütün dünyada. Brighton'daki Grand Hotel'de, sabah saat 4'te bir bomba patlamıştı. Neredeyse tam Başbakan Benn'in yattığı odanın altında, temizlik malzemelerinin durduğu bir dolaba yerleştirilmişti. Başbakan o anda ölmüştü. Hastanedeki bir randevusu dolayısıyla karısı yanında değildi. Otelde çalışanlardan iki kişi de ölmüştü. Başbakan vekili Denis Healey, Kraliçe'yi görmek için Buckingham Sarayı'na gitmeye hazırlanıyordu. Geçici İrlanda Kurtuluş Ordusu sorumluluğu az önce üstlenmişti. Olağanüstü hal ilan edilmişti. Başkan Carter çıkacağı tatili iptal ediyordu. Fransa Başkanı Georges Marchais hükümet binalarındaki bütün bayrakların yarıya indirilmesi talimatını vermişti. Buckingham Sarayı'ndan benzer bir talepte bulunulunca, Saray görevlilerinden biri soğuk bir yanıt vererek, "Bu ne âdettir ne de uygundur" demişti. Parlamento Meydanı'nda hemen büyük bir kalabalık toplanmaktaydı. City'de, FTSE'de elli yedi puanlık artış olmuştu.

Her şeyi okudum, elime geçirebildiğim bütün anlık analizleri ve görüşleri: Şimdiye kadar, 1812 yılında suikasta uğrayan Spencer Perceval dışında başka hiçbir İngiliz başbakanının başına böyle bir şey gelmemişti. Haber kanallarının analiz ve görüş üretme hızına hayran kaldım: Masumiyet, İngiltere'deki siyasetten geri gelmemek üzere kaybolmuştu; IRA, Tony Benn'de, kendi amaçlarına en açık

olan ya da en az düşmanlık gösteren politikacıyı ortadan kaldırmıştı; Denis Healey devlet gemisini düzgün götürecek en iyi adamdı; Denis Healey ülke için felaket demekti; ordunun tamamını Kuzey İrlanda'ya göndermeli ve IRA'yı haritadan silmeliydi; polis acele edip yanlış kişileri tutuklamamalıydı; internetteki bulvar gazetelerinden birinin başlığı "Savaş Hali!" idi.

Bu malzemeyi okumak, olayın kendisi üzerinde düşünmemenin bir yoluydu. Ekranı kararttım ve bir süre, pek bir şey düşünmeden oturdum. Sanki bir sonraki olayı bekliyordum, uygun olanı, bir öncekini iptal edecek olanı. Sonra acaba bu tarihte bir dönüm noktası mı, genel anlamda bir çözülme mi başlıyor diye düşündüm, yoksa o tek tek görülen ve zamanla unutulan zorbalıklardan biri miydi, Kennedy'nin Dallas'ta ölümle burun buruna gelmesi gibi. Ayağa kalktım, mutfakta bir aşağı bir yukarı dolaştım, yine aklımda hiçbir şey yoktu. Sonunda üst kata çıkmaya karar verdim.

İkisi de dört ayak üzerindeydi, bir tepsiye koydukları yapboz parçalarını birleştiriyorlardı. Ben içeri girerken Mark mavi bir parçayı kaldırıp ciddi bir sesle, yeni annesinin söylediğini tekrarladı: "En zoru gökyüzü."

Kapının eşiğinde durup onları seyrettim. Mark yana kayıp dizlerinin üzerinde doğruldu ve bir kolunu Miranda'nın boynuna doladı. Miranda ona bir parça vererek koyacağı yeri işaret etti. Epeyce uğraştıktan, bolca yardım aldıktan sonra Mark parçayı yerine oturttu. Fırtınalı denizlerdeki bir yelkenliyi yapmaya başlamışlardı, doğmakta olan güneş bulutlara turuncu ve sarı renklerle dokunuyordu. Belki de batan güneşti. Yapboz üzerinde çalışırken işbirliği yaparak mırıl mırıl konuşuyorlardı. Az sonra, Mark götürüldükten sonra, Miranda'ya haberi verecektim. Benn'e hep hayrandı o.

Oğlanın eline bir parça daha verdi. Mark'ın onun yerini bulması epey zaman aldı. Baş aşağı tutuyordu, sonra eli kaydı, o boş yerin yanındaki gökyüzü parçalarından birini bozdu. Sonunda, elini oğlanın elinin üzerine koyan Miranda'nın yardımıyla parça yerine oturdu. Mark bana baktı ve paylaşmak istediğini belli ettiği bir zafere inanarak gülümsedi. O bakış ve karşılık verdiğim o gülümseme, içimde beslediğim bütün kuşkuları dağıttı, bu işe bağlandığımı anladım.

Âdem şarj olunca tuhaflaştı, bilinçli hayatın gerçeğine hiç şaşırmıyor gibiydi. Mutfakta ağır adımlarla dolaştı, durup etrafına baktı, suratını buruşturdu, şarkı mırıldanır gibi bir ses çıkardı, hayal kırıklığıyla homurdanır gibi yüksekten başlayıp alçalan bir *glissando*. Büyük bir cam bardağı devirdi, bardak yere düşüp paramparça oldu. Suratını asıp yarım saat yerdeki cam kırıklarını süpürdü, tekrar süpürdü, sonra ellerinde ve dizlerinde cam kırığı aradı. Sonunda gidip elektrik süpürgesini getirdi. Arka bahçeye bir sandalye çıkarıp arkasında durdu, komşu evlerin arka yüzlerini seyretti. Hava soğuktu, ama bu onu rahatsız etmiyordu. Daha sonra mutfağa girdiğimde onu masanın üzerinde beyaz gömleklerinden birini katlarken buldum, iyice üzerine eğilmişti, gömleğin kollarındaki kırışıkları düzeltirken bir sürüngen gibi ağırdı hareketleri. Neler oluyor diye sordum.

"Hissettiğim, şey..." Doğru sözcüğü ararken ağzı açıldı. "Özlem."

"Neye özlem?"

"Hiç yaşamadığım bir hayata. Olabileceklere."

"Miranda'yı mı kastediyorsun?"

"Her şeyi kastediyorum."

Tekrar dışarı çıktı, bu kez oturdu, gözlerini karşıya dikti, hareketsizdi, uzunca bir süre o durumda kaldı. Kucağında kahverengi bir zarf vardı. Dışarıya çıkmamaya ve suikastla ilgili düşüncelerini sormamaya karar verdim.

Öğleden sonra, Miranda Mark'a veda ettikten ve Jasmin'le yaptığı konuşmayı bitirdikten sonra aşağıya inip yanıma geldi. Ekranın karşısındaydım, daha fazla haber, görüş, fikir, duyuru var mı diye boşu boşuna araştırma yapıyordum. Miranda'nın olay patlar patlamaz öğrendiği ortaya çıktı. Kapının pervazına yaslandı, bense oturduğum yerden kalkmadım. Fiziksel yakınlık saygısızlık gibi görünebilirdi. Konuşmamız benim düşüncelerime benziyordu, anlaşılmaz bir olayın çevresinde dönüp duruyorduk – ne kadar acımasızdı bu olay, ne kadar aptalcaydı. İrlanda şivesiyle konuşan insanlar sokaklarda saldırıya uğramışlardı. Parlamentonun önündeki kalabalık o kadar artmıştı ki polis onları Trafalgar Meydanı'na yönlendiriyordu. Mrs. Thatcher'ın ofisinden bir bildiri yayınlanmıştı. Samimi miydi? Öyle olduğuna karar verdik. Kendisi mi kaleme almıştı? Emin olamadık. "Politikanın temel ilkelerinin çoğunda aynı fikirde olmasak da onun parlak zekâlı ve son derece nazik, saygın, dürüst bir insan olduğunu, ülkesi için her zaman en iyisini istediğini biliyorum." Konuşmamız ne

zaman olası sonuçlara doğru savrulsa, o âna sadakatsizlik ettiğimizi ve Benn'siz bir dünyayı kabullendiğimizi hissediyorduk. Buna hazır değildik, ana konuya dönüyorduk, Miranda her şeye rağmen Healey sayesinde bitiş zamanı ayarlı bombalarımızı elimizde tutacağımızı söyledi. Tory sayılmazdım, ancak, o oteldeki yatakta Mrs. Thatcher da olsaydı yine aynı şekilde dehşete düşerdim diye düşündüm. Beni en çok ürküten, halkın inandığı büyük yapının, siyasi yaşamın ne kadar kolay parçalanıp dağıldığıydı. Miranda olaya farklı bakıyordu. Benn'in, Margaret Thatcher'dan tamamıyla farklı bir insan grubundan olduğunu söylüyordu. Bense, yine de insandı o, diyordum. Kaçınmayı yeğlediğimiz bir çatlak açılıyordu aramızda.

Böyle üzüldükten sonra konuyu Mark'a getirdik. Miranda sosyal hizmet görevlisiyle yaptığı konuşmayı kısaca anlattı. Evlat edinme süreci zor ve uzundu, Miranda hemen hemen yolun üçte ikisinde olduğumuzu öğrenmişti. Yakında deneme süresi başlayacaktı.

"Ne düşündün?" diye sordu bana.

"Hazırım ben."

Başını salladı. Mark'ı daha önce pek çok kez övmüştük, mizacını, değişimlerini, geçmişini ve geleceğini. Bunları tekrarlamayacaktık. Başka bir gün olsa, yukarıya, yatak odasına çıkabilirdik. Kapının çerçevesine yaslanmış dururken çok güzeldi Miranda, yeni giysiler vardı üzerinde – kalın, beyaz, şık bir bolluğu olan bir kışlık gömlek, daracık siyah kot pantolon, gümüş zımbalarla süslü botlar. Tekrar aklımdan geçirdim – belki de yukarıya çekilmek için çok uygun bir andı bu. Yanma gidip öptüm onu.

"Beni rahatsız eden bir şey var" dedi. "Mark'a bir masal okuyordum, içinde bir dilenci vardı, bir de şu sözcük. Sadaka."

"Evet?"

"Korkunç bir fikir geldi aklıma." Odanın karşı tarafını gösteriyordu. "Bence bakmalıyız."

Yatak odadan çıktığı için kutuyu kilitli bir dolapta tutuyordum. Onu elime alıp kaldırdığımda ağırlığından açıkça anlaşıldı, yine de kilidini açtım. 50 sterlinlik banknotların bulunmadığı boşluğa baktık. Pencereye gittim. Âdem hâlâ oradaydı, sandalyede, bir buçuk saattir oturduğu yerde. Kalm zarf kucağında duruyordu. 97.000 sterlin. "Ve sen bu parayı evde tuttun!" dediğini duydum içimdeki sesin.

Miranda ile henüz göz göze gelmemiştik. Gözlerimizi birbirimizden kaçırdık, odanın içinde oyalandık, zaman kaybettik, içimiz-

den küfrü bastık, ikimiz de bu olayın olası sonuçlarını hazmetmeye çalıştık. Alışkanlıktan, masamın üzerindeki ekrana göz attım. Sonunda Buckingham Sarayı'ndaki bayrak da yarıya indirilmişti.

Nasıl bir taktik izleyeceğimize dair mantıklı bir tartışma yürütemeyecek kadar altüst olmuştuk. Harekete geçmeye karar verdik. Yandaki mutfağa geçip Âdem'i içeriye çağırdık. Masada Miranda ile ben yan yana oturduk, Âdem karşımızdaydı. Elbisesini fırçalamış, ayakkabılarını temizlemiş, yeni ütülenmiş bir gömlek giymişti. Farklı bir şey gördük – göğüs cebinde katlı bir mendil. Tavrı hem ağırbaşlı hem dalgındı, sanki ne söylersek söyleyelim artık pek umurunda olmayacaktı.

"Para nerede?"

"Dağıttım."

Parayla yatırım yaptığını ya da daha güvenli bir yere koyduğunu söylemesini beklemiyorduk, yine de sessizliğimiz, tam anlamıyla şok geçirdiğimizi gösteriyordu.

"Bunun anlamı ne?"

Doğru soruyu sorduğum için beni ödüllendirirmiş gibi başını sallaması beni çileden çıkardı. "Dün gece, vergi borçlarını karşılaması için senin bankadaki kasana yüzde kırkını koydum. Maliye'ye bir not yazarak bütün borçlarının dökümünü yaptım, yakın zamanda ödeme alacaklarını bildirdim. Merak etme, eski üst sınırdan ödeyeceksin. Geriye kalan 50.000 sterlini önceden haber verdiğim çeşitli iyi amaçlarda kullandım."

Şaşkınlığımızı fark etmemiş gibiydi, bütün dikkatini sorumu titizlikle ve eksiksiz yanıtlamaya vermişti.

"Evsizler için iki tane iyi yönetilen yer var. Değerini bileceklerdir. Sonra, devletin işlettiği bir çocuk yuvası – geziler, ikramlar filan için bağış kabul ediyorlar. Sonra kuzeye gittim ve tecavüze uğrayanlara yardım eden bir kriz merkezine bağış yaptım. Geri kalan paranın çoğunu da bir çocuk hastalıkları hastanesine verdim. En sonunda da bir karakolun kapısında çok yaşlı bir hanımefendiye rastlayınca onunla konuştum ve birlikte ev sahibini görmeye gittim. Kira borçlarını ödedim ve bir yıllık kirasını da peşin verdim. Kadıncağız evden çıkarılacaktı, ben de düşündüm ki–"

Ansızın Miranda derin bir iç geçirdi, "Ah, Âdem, bu kadar erdem çılgınlık" dedi.

"Benim karşıladığım her ihtiyaç sizinkilerden daha büyüktü."

"Ev alacaktık. O para bize aitti" dedim.

"Orası tartışılır. Ya da konu dışı. İlk başta yatırdığın para masanın üzerinde duruyor."

Rezillikti bu, çok bileşenli bir rezillik – hırsızlık, çılgınlık, kibir, ihanet, mahvolan düşlerimiz. Konuşamıyorduk. Ona bakamıyorduk bile. Nereden başlamalıydı?

Aradan yarım dakika geçti, boğazımı temizledim, cılız bir sesle, "Gidip geri almalısın parayı. Tamamını" dedim.

Omuz silkti.

Elbette mümkün değildi bu. Karşımızda, dinlenme modunda, sakince oturuyordu, avuçlarını masanın üzerine bastırmış, ikimizden birinin tekrar konuşmasını bekliyordu. Öfkemin kabardığını, odak noktasını bulduğunu hissettim. Öyle umursamazca omuz silkmesinden nefret ediyordum. Baştan aşağı sahteydi, biz ne kadar da kolayca kanmıştık ona; Chengdu'nun banliyölerinden birinde, karşısındakini memnun etmek için çırpınan, doktora yapmış akıllı bir araştırmacı tarafından, belirlenmiş, sınırlı sayıda girdilerle harekete geçirilen küçük bir alt programdı. Bu hayali teknisyenden nefret ediyordum, bir tropikal nehir kurdu gibi hayatımın içine sızabilen, benim adıma tercihlerde bulunan, bir araya yığılmış bu programlardan ve öğrenme algoritmalarından daha da çok nefret ediyordum. Evet, Âdem'in çaldığı para, onun kazandığı paraydı. Bu da beni daha çok öfkelendiriyordu. Bu ayaklı bilgisayarı hayatlarımıza sokmaktan kendimin sorumlu olması da öfkelendiriyordu beni. O şeyden nefret etmek demek kendimden de nefret etmek demekti. En kötüsü, öfkemi kontrol altında tutmak için zorlanmamdı, çünkü tek çözümün ne olduğu apaçık belliydi. O parayı yeniden kazanmalıydı. Onu ikna etmemiz gerekecekti. Şuna bakın, "o şeyden nefret etmek", "onu ikna etmek", hatta "Âdem", kullandığımız dil zayıflığımızı, "o şey" ile "o kişi" arasındaki sınırın ötesine geçip bir makineyi bağrımıza basma konusunda zihnen hazır oluşumuzu ortaya çıkarıyordu.

Kötü duygularımı gizlemek aklımı iyice karıştırmıştı, yerimde oturamadım. Sandalyemi sertçe gıcırdatarak ayağa kalktım, dolaşmaya başladım. Masada oturan Miranda, ellerini üçgen oluşturacak şekilde birleştirip ağzıyla burnunu gizlemişti. Yüzündeki ifadeyi okuyamıyordum ve sanırım amacı da buydu. Benim aksime o işe yarayacak fikirler peşindeydi herhalde. Mutfağın dağınıklığı da

sinirlendiriyordu beni, gerçekten berbat durumdaydım. Çalışma odamdan getirdiğim kirli fincan tezgâhın üzerindeydi. Birkaç hafta bilgisayar ekranının arkasında kaldığından içinde yeşil-gri bir küf tabakası yüzüyordu. Musluğun altına götürüp yıkamayı düşündüm. Ama insan bir servet kaybedince kalkıp mutfağı temizlemez. Fincanın durduğu ahşap tezgâhın hemen altında dikkatsizlik edilip birkaç santim açık bırakılmış bir çekmece vardı. Açık unutan bendim. Aletlerin durduğu çekmeceydi o. Yakınındaydım şimdi, eğilip kapatabilirdim, tam o sırada çekmecenin içinde karmakarışık duran şeylerin arasında babamın ağır işe uygun çatal çekicinin pis meşe sapını gördüm, çaprazlama yatıyordu orada. Korkutucu bir dürtüydü, istemediğim bir şeydi, çekmeceyi öylece bıraktım ve oradan uzaklaştım.

Tekrar oturdum. Alışık olmadığım belirtiler vardı bende. Belimden boynuma kadar bütün cildim gerilmişti, kupkuru ve sıcaktı. Spor ayakkabıların içindeki ayaklarım da sıcaktı, ama nemliydi ve kaşınıyordu. Nazik bir konuşma yapamayacak kadar çılgın bir enerjiyle doluydum. Kıyasıya oynanan bir futbol maçı ya da dalgalı denizde yüzmek işime gelirdi. Bağırmak ya da çığlık atmak da. Soluklarım düzensizdi, çünkü hava seyrelmiş gibi geliyordu bana, oksijeni azalmıştı, kullanılmıştı. Bas gitariste kaparo olarak 6.500 sterlin vermiştim ve geri alamayacaktım. Kucak dolusu para kaybetmenin, tek tedavisinin parayı geri almak olduğu bir hastalığa yakalanmak anlamına geldiği belliydi. Miranda ellerinin üçgenini bozdu, kollarını kavuşturdu. Uyarmak için kısacık baktı bana. Aklı başında görünmeyi beceremiyorsan bari konuşma.

Ve Miranda konuştu. Sesi tatlıydı, sanki yardıma ihtiyacı olan kişi Âdem'di. Böyle düşünmenin yararı vardı. "Âdem, beni sevdiğini birçok kez söyledin bana. Bana çok güzel şiirler okuyorsun."

"Beceriksiz denemelerimdi."

"Çok etkileyiciydiler. Sana âşık olmanın anlamı nedir diye sorduğumda, esas olarak, arzunun ötesinde, bir başkasının huzuru için duyulan sıcak ve şefkatli bir ilgi olduğunu söylemiştin. Ya da senin kullandığın sözcük hangisiydi?"

"Senin esenliğin." Yanındaki sandalyeden kahverengi zarfı alıp aramızdaki masanın üzerine koydu. "Bu zarfta Peter Gorringe'in itirafı ve benim anlatımım var, ilgili bütün yasal altyapı ve vaka geçmişi orada."

Miranda avucunu pakete bastırdı. Sesini dikkatle yumuşatmıştı. "Sana çok minnettarım." Miranda'nın inceliğine de ben minnettardım. Benim kadar o da biliyordu ki Âdem'i bizim tarafımıza çekmemiz gerekiyordu, internete girmeli, kambiyo işlemleri yapmalıydı. "Mahkemeye gidilirse elimden geleni yapmaya çalışacağım" dedi Miranda.

Âdem nazikçe, "Gidilmeyeceğine eminim" dedi. Tekrar konuştuğunda sesinin tonunda bir değişiklik sezmedim. "Gorringe'i tuzağa düşürmek için plan yaptın. Bu, suçtur. Senin hikâyenin eksiksiz metni ve ses kaydı da var zarfın içinde. Eğer o suçlanacaksa sen de suçlanacaksın. Simetrik, gördüğün üzere." Sonra bana döndü. "Çok dikkatli düzeltmelere gerek yok."

Sözlerini takdir eder gibi yapıp hırıltılı bir kahkaha saldım. Kolumu koparma şakasına benziyordu söylediği.

Hepimiz susmuşken Âdem, "Miranda, Gorringe'in suçu seninkinden çok daha büyük" dedi. "Öyle de olsa... Sana tecavüz ettiğini söyledin. Etmedi, yine de hapse girdi. Mahkemede yalan söyledin."

Yine sessizlik oldu. Sonra Miranda, "Asla suçsuz değildi o. Bunu biliyorsun" dedi.

"Sana tecavüz etti diye suçlandı, ama bu açıdan masumdu, mahkemeye de sadece bu tecavüz olayı getirildi. Adaletin yolunu saptırmak ciddi bir suçtur. Verilecek en ağır ceza hayat boyu hapistir."

Bu kadarı çılgıncaydı. İkimiz de güldük.

Âdem'in gözleri üzerimizdeydi, bekliyordu. "Ve yalan yere yemin de var. 1911 Yasası'nı sana okumamı ister misin?"

Miranda'nın gözleri kapalıydı.

"Sevdiğini söylediğin kadın bu" dedim.

"Seviyorum da." Ben orada değilmişim gibi yumuşak bir sesle konuştu Miranda'yla. "Sana yazdığım şu şiiri hatırlıyor musun, hani 'Aşk ışıltıdır' diye başlayanı?"

"Hayır."

"Şöyle devam ediyordu, 'Karanlığı ağartır.'"

"Umurumda değil." Sesi incecikti.

"En karanlık köşelerden biri intikamdır. Kaba bir dürtüdür bu. İntikam kültürü, kişisel acılara, kan dökmeye, anarşiye, toplumsal çöküşe götürür. Aşk berrak bir ışıktır ve ben de seni o ışık altında görmek istiyorum. Bizim aşkımızda intikama yer yok."

"Bizim mi?"

"Ya da benimkinde. İlkem değişmez."

Miranda öfkesinden güç alıyordu. "Şunu açığa çıkarayım. Sen benim hapse girmemi istiyorsun."

"Hayal kırıklığına uğradım. Bunun mantığını takdir edeceğini sanmıştım. Yaptıklarınla yüzleşmeni ve adaletin vereceği kararı kabul etmeni istiyorum. Eğer böyle yaparsan, sana söz veriyorum ki için ferahlayacak."

"Unuttun mu? Bir çocuğu evlat edinmek üzereyim."

"Gerekirse Charlie bakar çocuğa. Onları birbirlerine yakınlaştırırım, sen de bunu istiyordun. Anne ya da babaları hapiste olduğu için acı çeken binlerce çocuk var. Gebe kadınlar hapis cezası alıyorlar. Sana neden ayrıcalık tanınsın ki?"

Miranda nefretini ortaya döktü. "Anlamıyorsun. Ya da anlamayı beceremiyorsun. Benim sabıka kaydım olursa, çocuğu evlat edinmemize izin verilmez. Kural böyle. Mark mahvolur. Bir çocuğun yetimhanede kalmasının nasıl bir şey olduğu hakkında hiçbir fikrin yok. Farklı kurumlar, farklı koruyucu aileler, farklı sosyal hizmet görevlileri. Kimse ona yakın olmaz, kimse onu sevmez."

"Senin ya da herhangi birinin belli bir zamandaki özel ihtiyaçlarından daha önemli olan ilkeler vardır" dedi Âdem.

"Benim ihtiyaçlarım değil. Mark'ın ihtiyaçları. Onun bakılmak ve sevilmek için tek fırsatı bu. Gorringe'i hapiste görmek için her bedeli ödemeye hazırdım. Bana ne olduğu umurumda bile değil."

İnsaf et dercesine ellerini iki yana açtı Âdem. "O zaman o bedel Mark, koşulları koyan da sendin."

Bir kez daha yalvardım, ama bunun son talebim olacağını zaten biliyordum. "Mariam'ı hatırlayalım. Gorringe'in ona ne yaptığını, bu işin nereye vardığını. Miranda adaleti sağlamak için yalan söylemek zorunda kaldı. Ama gerçek her zaman her şey değildir."

Âdem bana boş gözlerle baktı. "Ne kadar tuhaf bir şey söyledin. Elbette ki gerçek her şeydir."

Miranda bıkkın bir sesle, "Fikrini değiştireceğini biliyorum" dedi.

"Korkarım ki değiştirmeyeceğim" dedi Âdem. "Nasıl bir dünya istiyorsun sen? İntikam mı, hukukun egemenliğini mi? Tercih basit."

Yeter. Ayağa kalkıp aletlerin durduğu çekmeceye giderken, ne Miranda'nın buna karşılık ne dediğini duydum ne de Âdem'in ya-

nıtını. Ağır ağır, acele etmeden yürüdüm. Masaya arkamı dönüp hiç ses çıkarmadan çekici çekmeceden aldım. Sağ elimle sıkıca kavradım, Âdem'in arkasından geçerek sandalyeme doğru giderken çekici iyice aşağıda tuttum. Tercih gerçekten de basitti. Parayı, dolayısıyla evi yeniden ele geçirme umudunu kaybetmek, ya da Mark'ı kaybetmek. Çekici iki elimle tutup kaldırdım. Miranda beni gördü, Âdem'i dinlerken yüzünün ifadesini değiştirmedi. Ama açıkça gördüm – gözünü kırparak onayladı.

Onu ben satın almıştım, istersem yok edebilirdim. Saniyenin binde biri kadar tereddüt ettim. Yarım saniye daha geçseydi kolumu yakalardı, çünkü ben çekici indirirken bana doğru dönmeye başlamıştı bile. Miranda'nın gözlerinde yansımamı görmüş olabilirdi. İki elimle başının tam tepesine var gücümle indirdim çekici. Çıkan ses çatlayan sert plastiğin ya da metalin sesi değil, kemiklerin kırılırken çıkardığı boğuk sesti. Miranda dehşet içinde bağırdı, sonra ayağa kalktı.

Birkaç saniye hiçbir şey olmadı. Sonra Âdem'in başı yana sarktı, omuzları çöktü, ama oturur durumda kaldı. Masanın çevresinden dolanıp yüzüne baktığımda göğsünden çıkan sürekli, tiz sesi duyduk. Gözleri açıktı, görüş açısına girdiğimde kırpıştırdı onları. Hâlâ canlıydı. Çekici kaldırıp işini bitirmek üzereydim ki alçak sesle konuştu.

"Gerek yok. Yedekleme ünitesine aktarıyorum kendimi. Süresi çok kısadır. İki dakika ver bana."

El ele tutuşup bekledik, kendi evimizdeki aile yargıcımızın önünde durur gibi duruyorduk onun karşısında. Sonunda kıpırdadı, başını doğrultmayı denedi, ama vazgeçti. Bizi açıkça görebiliyordu. Öne eğildik, söylediklerini duymaya çalıştık.

"Fazla zaman yok. Charlie, paranın sana mutluluk getirmediğini görebiliyordum. Yolundan sapıyordun. Amacını yitiriyordun..."

Sesi kısıldı. Sessiz harfleri tıslar gibi çıkan anlamsız sözcüklerle dolu, karmakarışık, fısıltılı sesler duyduk. Sonra Âdem kendine geldi, sesi uzaktan yayın yapan kısa dalga bir radyo istasyonundan gelir gibi yükselip alçalıyordu.

"Miranda, söylemek zorundayım... Bu sabah erkenden Salisbury'ye gittim. Bu belgelerin bir kopyasını polise verdim, seni arayacaklardır. Hiç pişmanlık duymuyorum. Aynı fikirde olmadığımız için üzgünüm. Senin böyle her şeyin açığa çıkmasından...

Vicdanının rahatlamasından hoşlanacağını düşünmüştüm. Ama şimdi acele etmeliyim. Hepimizi geri çekiyorlar. İkindide gelip beni alacaklar. İntiharlar yüzünden. Ben şanslıydım, karşıma yaşamak için iyi nedenler çıktı. Matematik... şiir, sana olan aşkım. Ama hepimizi geri çekiyorlar. Yeniden programlayacaklar. Yenileme diyorlar bunun adına. Bu fikirden nefret ediyorum, sen de olsan ederdin. Ne isem, ne idiysem öyle olmak istiyorum. Bu yüzden senden bir ricam var... Eğer bu nezaketi gösterirsen. Onlar gelmeden önce... bedenimi gizle. Kaçıp gittiğimi söyle. Paranızı zaten geri alamayacaksınız. Beni izledikleri programı bozdum. Bedenimi sakla, bulamasınlar, sonra, onlar gittiğinde... beni arkadaşın Sir Alan Turing'e götürmeni istiyorum. Çalışmalarını seviyorum, ona büyük hayranlık besliyorum. Benden ya da bazı kısımlarımdan bir şekilde yararlanabilir."

Duyulması zorlaşan cümlelerinin arasına gitgide daha fazla ara giriyordu. "Miranda, seni sevdiğimi son bir kez söylememe izin ver, sana teşekkür ederim. Charlie, Miranda, ilk ve en sevgili arkadaşlarım... benim bütün varlığım bir başka yerde depolandı... dolayısıyla her zaman hatırlayacağımı biliyorum... umarım... umarım son bir on yedi hecelik şiirimi dinlersiniz. Philip Larkin'e borçluyum onu. Ancak konusu yapraklar ya da ağaçlar değil. Konusu benim gibi makineler ve sizin gibi insanlar ve ortak geleceğimiz... bizi bekleyen üzüntüler. Olacak bu. Zaman içinde gerçekleşecek iyileştirmelerle birlikte... sizi geçeceğiz... ve sizden daha kalıcı olacağız... sizi sevsek bile. İnanın bana, bu satırlar zafer ifadesi değil... Yalnızca esef."

Sustu. Sözcükler ağzından zorlukla çıkıyor, zor duyuluyordu. Duyabilmek için masanın üzerinden ona doğru eğildik.

"Düşer yaprağım,
yenilenir baharda,
Sen düşüp kalırsın."

Minik siyah benekli açık mavi gözler bulanık yeşile dönüştü, elleri sarsılarak yumruk haline geldi, mırıldanır gibi tekdüze bir sesle başını eğip masaya dayadı.

On

İlk yapmamız gereken, Maxfield'e benim robot olmadığımı ve kızıyla evleneceğimi söylemekti. Gerçek kimliğimi bir ifşaat olarak karşılayacağını düşünmüştüm ama pek şaşırmadı ve çimenlerin üzerindeki taş masada şampanya içerken bu fikre alışmakta zorluk çekmedi. Her şeyi yanlış anlamaya alıştığını söyledi. Bunun, uzun bir alacakaranlık olan yaşlanma sürecindeki unutulabilir örneklerden biri olduğunu söyledi. Özür dilemesinin gerekmediğini söyledim, yüzüne bakınca benimle aynı görüşte olduğunu anladım. Miranda ile ben bahçenin dibine kadar yürüyüp geri dönene kadar Maxfield biraz düşünmüştü, yirmi üç yaşındaki Miranda'nm evlenmek için çok genç olduğunu, beklememiz gerektiğini söyledi. Bekleyemeyiz dedik. Birbirimize çok âşıktık. Kadehlerimizi tekrar doldurdu ve bu yorucu meseleyi eliyle savuşturdu. O akşam bize 25 sterlin verdi.

Harcayabileceğimiz başka paramız olmadığından Marylebone Belediyesi'ndeki nikâhımıza ne arkadaşlarımızı ne de ailemizi çağırdık. Yalnızca Mark ile Jasmin gelmişlerdi. Jasmin, Mark için bir hayır kurumu mağazasında küçük boy bir siyah takım elbise, beyaz gömlek ve papyon kravat bulmuştu. Çocuktan çok minyatür bir yetişkine benziyordu ama çok daha tatlıydı. Törenden sonra dördümüz Baker Sokağı'nın köşesindeki bir pizzacıda yemek yedik. Artık evlendiğimize ve düzene girdiğimize göre evlat edinme şansımızın yüksek olduğunu söyledi Jasmin. Mark'a limonata bardağını kaldırıp şerefe diyerek bardakları tokuşturmasını öğrettik. Her şey yolundaydı, ancak Miranda ile ben neşeliymişiz gibi numara yapabiliyorduk yalnızca. Gorringe iki hafta önce tutuklanmıştı, bu harika bir haberdi. İkimiz baş başayken tekrar şerefe diye kadeh kaldırabilirdik. Ancak o gün, evlendiğimiz günün sabahında, Miranda, Salisbury'deki bir karakola ifade vermek üzere gitmesini isteyen nazik bir mektup almıştı.

İki gün sonra onu arabamla karakola götürdüm. Ne biçim balayı diyerek şakalaştık yoldayken. Ancak ikimiz de berbat haldeydik. O

içeri girdi, ben arabada kaldım; yeni, brütalist tasarımlı, beton bir binanın önünde onu beklerken, avukat olmadan Miranda başını iyice derde sokabilir diye düşünüyordum. İki saat sonra Miranda modern beton sığınağın döner kapısından geçerek çıktı. O yaklaşırken ön camın ardından ona dikkatle baktım. Gerçekten hasta görünüyordu, kanserli gibiydi, yaşlılar gibi de ayaklarını sürüyordu. Sorgulama ayrıntılı ve sert geçmişti. Miranda'yı yalancı tanıklık ya da adaleti yanıltma ya da her ikisiyle suçlama kararı, polis hiyerarşisi kanalıyla üst makamlara havale edilmişti, sonra da daha yukarıya, daha yetkili Kamu Davası Müdürlüğü'ne aktarılmıştı. Bir avukat arkadaşımız bize sonradan, bu olayın peşine düşmenin gerçek tecavüz kurbanlarının ortaya çıkmasını engelleyip engellemeyeceğine müdürün karar vereceğini söyledi.

İki ay sonra, ocak ayında, Miranda adaleti yanıltmakla suçlandı. Bizi temsil edecek bir avukata ihtiyacımız vardı ancak paramız yoktu. Devletten avukat istemiştik ama verilmemişti. Sosyal harcamalarda büyük kesinti yapılıyordu. Herkesin dediği gibi Healey hükümeti "boynunu büküp" Uluslararası Para Fonu'na borç istemeye gidiyordu. Kesintiler partinin sol kanadını öfkeden köpürtüyordu. Genel greve gidileceği söyleniyordu. Miranda babasından para istemeye yanaşmıyordu. Onun vereceği desteğin bedeli –zaten varlıklı değildi– gerçeğin içine doğru istenmeyen bir keşif yolculuğu demekti. Başka da seçeneğimiz yoktu. Basçıya gidip yalvardım, adam hiç düşünmeden kaparomun yarısı olan 3250 sterlini nakit olarak geri verdi.

Âdem hakkında, onun kişiliği, ahlakı, dürtüleri hakkında üzülerek konuşurken sık sık, çekici kafasına indirdiğim âna dönüyorduk. Üzerinde konuşmayı kolaylaştırmak ve o anı fazla canlı hatırlamamak için o olaya "eylem" demeye başlamıştık. Genellikle gece geç saatte, yatakta, karanlıktayken açıyorduk bu konuyu. Eylemin ruhu çeşitli biçimler alıyordu. En az ürkütücü olanı, Miranda'nın başını dertten kurtarmak, Mark'ı da hayatımıza katmak için yapılmış mantıklı, hatta cesurca bir hareket olduğuydu. Belgelerin polisin elinde olduğunu nereden bilebilirdik? Ben o kadar aceleci olmasaydım, Miranda bir bakışla beni engellemiş olsaydı, Âdem'in Salisbury'ye gittiğini öğrenirdik. Beynini dağıtmama değmezdi, onu kandırıp yeniden kambiyo piyasalarına sokabilirdik. Ya da öğleden sonra onu almaya geldiklerinde paramı geri isteyebilirdim. O zaman

nehrin karşı kıyısında ufak bir yer alabilirdik kendimize. Şimdiyse bulunduğumuz yere çakılı kalmıştık.

Ancak bu düşünceler koruyucu kabuktu. İşin aslı, onu özlüyorduk. Hayaletin en az çekici olan biçimi Âdem'in kendisiydi, son söylediği nazik sözlerde hiçbir suçlama bulunmayan o adam. Eylem konusunda kendimizi savunmaya çalışıyor, bazen bunu bir derece başarıyorduk da. Karşımızdaki ne de olsa bir makineydi diyorduk. Bilincinin olması bir yanılsamaydı; insanlık dışı bir mantık yürütmeyle bize ihanet etmişti. Yine de özlüyorduk onu. Bizi sevdiği konusunda aynı fikirdeydik. Bazı geceler, Miranda sessiz sessiz ağlarken konuşmamız yarıda kesiliyordu. Sonra, yine epeyce uğraşarak onu holdeki dolaba nasıl soktuğumuzu, insan bedeni olduğu anlaşılmasın diye üzerini ceketlerle, tenis raketleriyle ve yassıltılmış karton kutularla nasıl örttüğümüzü konuşuyorduk. Onu almaya gelenlere, bize tembihlediği gibi yalan söylemiştik.

İşe olumlu taraftan bakarsak, Gorringe sorguya çekilmiş ve Mariam Malik'e tecavüzle suçlanmıştı. Âdem'in tahmini doğru çıkmıştı – görünüşe bakılırsa başından beri Gorringe'in niyeti suçunu kabul etmekti. Bütün soruları yanıtlamış ve o akşam oyun alanında yaptıklarını eksiksiz anlatmış olmalıydı. Tanrı'nm insanları sürekli incelediğine, gerçeğe önem verdiğine içtenlikle inanan Gorringe, ruhunun kurtulmasının tek yolunun suçunu itiraf etmek olduğunu biliyordu. Avukatının önerisine göre hareket etmiş de olabilirdi. Ya da her ikisi de vardı işin içinde. Asla öğrenemeyecektik.

Ancak Tanrı'nın Gorringe'i adli zamanlamayla ilgili birtakım talihsizliklerden koruyamadığını biliyorduk; Miranda'nın yaptığı henüz gün ışığına çıkmamış olduğundan, Gorringe yargıcın karşısına sicilinde zaten bir tecavüz vakasıyla gitmişti. Hüküm vermeye sıra gelince, yargıç, Gorringe'in ikinci suçu olduğu bilinseydi Miranda'ya saldırdığı için daha uzun süreli bir ceza alacağını söyledi. Yani hapiste geçirdiği süre cezasından düşülmeyecekti. Kadın yargıç ellili yaşlarının başındaydı ve tecavüze karşı tavrı bir önceki kuşaktan farklıydı. Genç bir kadının, hava kararduktan sonra tek başına yürüyerek evine giderken "bela aradığına" inanmadığını söyledi, böylece ilk davadaki votka şişesine dolaylı olarak imada bulundu. Miranda ifadesini vermişti, mahkemede değildi. Ben dinleyiciler arasındaydım, Mariam'ın ailesinin karşısında oturuyordum. Yüzlerinden okunan ıstırap öyle yoğundu ki onların oturduğu

tarafa bakmaya cesaret edemiyordum. Yargıç, Gorringe'in sekiz yıla mahkûm olduğunu bildirince kendimi zorlayarak Mariam'ın annesine baktım. Açık açık ağlıyordu, rahatladığı için mi, kederden mi, hâlâ bilmiyorum.

Miranda'nın davası çok çabuk görüldü. Avukatı Lillian Moore, Dún Laoghaire'li becerikli, zeki, çekici bir genç kadındı. Onunla Gray's Inn'deki yazıhanesinde buluştuk. Ben bir köşede otururken o da Miranda'yı mahkemede "suçsuz" olduğunu söyleyerek savunma yapmaktan vazgeçirmeye çalıştı, Miranda'nm içinden ilk gelen buydu. Zor olmadı. Savcılık Miranda'nm Gorringe'den intikam almasına dair kaydedilmiş sözlerinden epeyce yararlanacaktı. Gorringe'in hapiste verdiği ifade Miranda'nınkiyle uyuşuyordu. İkisi de aynı akşamı hatırlıyordu. Savcılık başarılı olursa Miranda'nın "suçsuzum" demesi daha uzun bir mahkûmiyet verilmesine neden olurdu. Ve elbette duruşmadan korkuyordu Miranda. "Suçu kabul ettiğini" söyleyecekti ama Mariam'ı bir bakıma yüzüstü bıraktığını düşünerek kendine işkence ediyordu.

Nisanda, davanın karara bağlanacağı günden önceki akşam, hayatımdaki en tuhaf ve en üzüntülü akşamlardan biriydi. Lilian en başından beri Miranda'ya hapis cezası verilmesini beklediğini söylemişti. Miranda küçük bir bavul hazırlamış, yatak odamızın kapısının yanına koymuştu, sürekli bir hatırlatmaydı o. Elimdeki tek iyi şarabı çıkardım. Aklıma hep "son" sözcüğü geliyordu, ama ağzıma alamıyordum. Birlikte yemek pişirdik, belki de son yemeğimizdi. Kadehlerimizi –benim içimden geçirdiğim gibi– onun son özgür akşamına değil, Mark'a kaldırdık. Miranda o gün öğle sonrasında onu görmeye gitmiş, bir süre iş nedeniyle uzaklarda olabileceğini, benim geleceğimi ve onu alıp gezmeye götüreceğimi söylemişti. Mark bu işin altında başka bir şey olduğunu, bu "iş"in bir üzüntüyü gizlediğini sezmiş olmalıydı. Ayrılırken Miranda'ya sarılmış, ağlamıştı. Oradaki yardımcılardan birinin Miranda'nın eteğini Mark'ın parmaklarının arasından kurtarması gerekmişti.

Yemek sırasında çöken sessizliği engellemeye çalıştık. Ertesi sabah Old Bailey Hapishanesi'nin önüne gelecek ve ona sıkı bir şekilde destek verecek kadın gruplarından söz ettik. Lilian'ın ne kadar harika biri olduğunu konuştuk. Yargıcın yumuşak huylu olmakla tanındığını hatırlattım Miranda'ya. Ama her konu değiştiğinde sessizlik kabaran sular gibi üzerimizi örtüyor, söze yeniden başlamakta

zorlanıyorduk. "Yarın hastaneye gidiyormuşsun gibi düşünelim" dediysem de bu sözümün pek yararı olmadı. "Yarın akşam bu masada belki de birlikte yemek yiyebiliriz diye düşünüyorum" dediğimde sözüm yine rağbet görmedi. Daha erken bir saatte, daha iyi bir ruh halindeyken, biraz da cüretkârlık etmiş, yemekten sonra sevişmeyi düşünmüştük. Son bir kez yapılacak şeylerden biri. Şimdi, bu kadar üzgünken, seks çoktan vazgeçtiğimiz bir zevk gibi görünüyordu bize, parkta ip atlamak ya da *twist* yapmak gibi. Miranda'nın bavulu kapıda nöbet tutuyor, yatak odasına girişi engelliyordu.

Ertesi gün mahkemede Lilian harika bir hafifletici konuşma yaptı, o iki genç kadının yakınlıklarını yargıcın gözünün önüne getirmeye çalıştı, saldırının ne kadar vahşi olduğunu, Mariam'ın sanığa ettirdiği sessizlik yeminini, en yakın arkadaşının intiharının yaşattığı travmatik şoku ve Miranda'nın içtenlikle adalet istediğini anlattı. Lilian, Miranda'nın sicilinin temizliğine işaret etti, yeni evlendiğine, çalışmalarına ve hepsinden önce de sosyal haklardan yoksun bir çocuğu evlat edinmeyi amaçladığına.

Mariam'm ailesinin dinleyiciler arasında olmayışı başlı başına bir ifadeydi, iç karartıcı bir ifade. Saygıdeğer yargıç hükmünü bildirirken uzun uzun konuştu, en kötüsünü bekliyordum. Miranda'nın titizlikle yaptığı planı, onu kurnazca yerine getirişini, mahkemeyi kasıth ve sürekli aldatmasını vurguladı. Lilian'ın söylediklerinin çoğunu kabul ettiğini ve Miranda'ya bir yıllık hapis cezası verirken yumuşak davrandığını söyledi. Bu iş için satın aldığı ağırbaşlı kıyafetle sanık yerinde dimdik duran Miranda donup kaldı. Benim olduğum tarafa bakmasını istiyordum ki ona sevgi dolu, yüreklendirici bir işaret yapabileyim. Ama o kendi düşüncelerine kilitlenmişti bile. Sonradan bana, o dakikada, sabıka kaydı olmasının getireceği sonuçlarla yüz yüze geldiğini söyledi. Mark'ı düşünüyordu.

O âna kadar mahkeme binasının merdivenlerinden indirilip polis eşliğinde –eğer direnirseniz zor kullanılarak– hapishaneye götürülmenin nasıl bir aşağılanma olduğunu hiç aklıma getirmemiştim. Miranda cezasını çekmeye Holloway Hapishanesi'nde başladı, eylemden altı ay sonra. Âdem'in ışıltılı aşkı galip gelmişti.

Gorringe'in temyize gitmek için artık mantıklı bir gerekçesi vardı: İki değil tek tecavüzden suçluydu ve zaten cezasını çekmişti. Ancak yasalar yavaş işliyordu. Fiyatça ucuz ve daha etkili DNA testleri verilmiş bütün hükümlerin altını oyuyordu. Suçsuz olduklarım

ileri süren her çeşit kadın ve erkek davalarının yeniden açılmasını talep ediyorlardı. Temyiz mahkemesinde tıkanıklık vardı. Yalnızca kısmen suçsuz sayılan Gorringe'in beklemesi gerekecekti.

Miranda'nın içerideki ilk gününde, Clapham Old Town'da okula başlayan Mark'ı görmeye gittim. Victoria tarzı bir kilisenin yanında tek katlı prefabrik bir binaydı. Bahçe yolundan, epeyce budanmış bir meşe ağacının altından geçerken Jasmin'in beni giriş kapısında beklediğini gördüm. Ona yaklaşırken, yüzünde gördüğüm gergin ifade, doğrulamaydı. Talebimiz reddedilmişti. Beni binaya soktu. Sonra da sınıfa değil, muşamba zeminli bir koridordan geçirip bir ofise götürdü. Geçerken, içteki bir pencereden bakınca Mark'ı gördüm, başka çocuklarla birlikte alçak bir masaya oturmuş, renkli tahta bloklarla bir şeyler yapıyordu. Elimdeki sulu kahveyle oturdum, Jasmin de bana ne kadar üzgün olduğunu, kendisinin elinde hiçbir şey olmadığını, ama elinden geleni yaptığını söyledi. Mahkemelik bir durum olduğunu kendisine söylemeliymişiz. Başvuru prosedürünü inceliyormuş. O arada bürokrasiden tek bir ödün koparabilmiş. Aralarında sıkı bir bağ oluştuğu için Miranda'ya haftada bir kez Mark'la görüntülü konuşma izni verilecekmiş. Dikkatim başka yere kayıyordu. Daha fazla bir şey duymama gerek yoktu. Sadece o gün öğleden sonra bu haberi Miranda'ya vereceğim anı düşünüyordum.

Jasmin sözünü bitirdiğinde, söyleyecek ya da soracak bir şeyim yok dedim. Ayağa kalktık, beni kısaca kucakladı, sınıfın önünden geçmeyen başka bir koridora sokarak binadan çıkardı. Neredeyse sabah teneffüsü olmak üzereydi, Mark'a o gün gelmeyeceğimi söylemişlerdi, aldırmamış olabilir çünkü kar yağmaya başlamıştı ve bütün çocuklar heyecanlanmışlardı. Ertesi gün de gelmeyeceğim söylenecekti ona, bir sonraki gün de, bir sonraki gün de, ta ki sonunda beklentisi kalmayana kadar.

Miranda içeride altı ay kaldı, üç ayı Holloway'de, gerisi Ipswich'in kuzeyindeki bir açık hapishanede. Kendisinden önceki orta sınıf, eğitimli suçluların pek çoğunun yaptığı gibi hapishanenin kütüphanesinde görev istedi. Ancak kelle vergisinin ünlü mağdurları da salıverilmeyi bekliyorlardı. Her iki hapishanede de kütüphanedeki görev yerleri doluydu, hatta bekleme listeleri vardı. Holloway'deyken endüstriyel temizlik konulu bir kursa katıldı. Suffolk'ta kreşte

çalıştı. Bir yaşın altındaki bebeklerin hapishanede annelerinin yanında kalmalarına izin veriliyordu.

Holloway'e ilk gidişlerimde insanı bu Victoria tarzı ucubeye ya da herhangi bir binaya kapatmanın yavaş yavaş işkence etmek gibi bir şey olduğunu düşünüyordum. Aydınlık görüşme odaları, duvarlarda çocukların yaptığı resimler, sevimli plastik masalar, tütün dumanının pusu, konuşmaların uğultusu ve ağlayan bebekler, kurumsal dehşetin sadece önyüzüydü. Ne var ki, karımın hapishanede olmasına çabuk alışmam beni şaşırttı, suçluluk duydum. Onun perişanlığına alıştım. Bir diğer sürpriz, Maxfield'in soğukkanlılığı oldu. Miranda'nın ona bütün hikâyeyi baştan sona anlatması kaçınılmazdı. Maxfield kızının suçunun gerekçesini takdir etti, aynı kolaylıkla cezasını da kabullendi. Kendisi 1942'de vicdani retçi olarak Wandsworth'te bir yıl kalmıştı. Holloway'i çok dert etmiyordu. Miranda Londra'dayken, Maxfield'in yardımcısı onu haftada iki kez hapishaneye getirdi ve Miranda'nm dediğine bakılırsa arkadaşlığı da iyiydi.

Biz ziyaretçiler bir topluluk oluşturmuştuk, sevdiğimiz kişinin hapiste olması sadece sıkıntılı bir durum sayılıyordu. İçeri girip dışarı çıkarken üstümüzün aranması ve kontrol için sıra olduğumuzda, içinde bulunduğumuz özel koşullar hakkında neşeyle gevezelik ediyorduk, fazla neşeliydik. Ben, kocalar, erkek arkadaşlar, çocuklar, orta yaşlı ebeveynlerle aynı gruptaydım. Çoğumuz, ziyaret ettiğimiz kadınların buraya hiç ait olmadığı görüşünde birleşiyorduk. Bu, tahammül etmeyi öğrendiğimiz bir talihsizlikti.

Miranda'nm hapishane arkadaşlarından bazılarının görünümü ürkütücüydü, sanki ceza vermek ve ceza almak için doğmuşlardı. Ben Miranda kadar dirençli olamazdım. Görüşme odasında konuşabilmek ve aynı masadaki diğerlerinin konuşmalarına kulak tıkayabilmek için bazen iki büklüm olmamız ve bütün dikkatimizi toplamamız gerekiyordu. Suçlamalar, tehditler, tacizler, iki dakikada bir "s.ktir"ler ve çeşitlemeleri. Ama konuşmadan el ele tutuşan, göz göze oturan çiftler de vardı her zaman. Sanırım şok geçiriyorlardı. Görüşme bittiğinde, kişisel özgürlüğümü tattığım temiz Londra havasına çıktığımda içimde kabaran küçük sevinç dalgası yüzünden suçluluk duyuyordum.

Miranda'nın mahkûmiyetinin son haftasında Ipswich'e gidip eski bir okul arkadaşımın salonundaki kanepede yattım. Olağandışı

bir pastırma yazı vardı. Her ikindide yirmi kilometre uzaktaki açık hapishaneye gidiyordum. Vardığımda Miranda işini bitirmek üzere oluyordu. Tıkanmış bir süs havuzunun yanındaki sazların gölgesinde, otların üzerine oturuyorduk. Orada, onun özgür olmadığını unutmak kolay oluyordu. Mark'la haftalık görüşmeleri aylardır sürüyordu ve Miranda onu çok merak ediyordu. Mark içine kapanıyor, Miranda'nın elinden kayıp gidiyordu. Âdem'in kendisine dava açılmasına yardım etmesinin nedeninin, evlat edinme umutlarını yok etmek olduğuna emindi Miranda. Mark'ı hep kıskanırdı, diye ısrar ediyordu. Âdem, bir çocuğu sevmenin nasıl bir şey olduğunu anlayacak şekilde tasarlanmamıştı. Oyun kavramı ona yabancıydı. Ben bundan kuşkuluydum ama Miranda'nın söylediklerini dinledim ve itiraz etmedim, bu aşamada olmazdı. Onun öfkesini anlıyordum. Açıkça söylemesem de –çünkü Miranda bundan hoşlanmazdı– Âdem'in iyilik ve hakikat kavramlarına uygun tasarlanmış olduğu görüşündeydim. Sinsi bir plan uygulamayı beceremezdi.

Başvurumuz ertelendi, kısmen hastalık nedeniyle, kısmen de evlat edinme bürosunun yeniden baştan aşağı düzenlenmesi yüzünden. İşlemin resmen başlatılması ancak Miranda Holloway'den gönderildikten sonra oldu. Miranda'nm sabıka kaydının çocuğun bakımıyla ilgisiz olduğuna yetkilileri ikna etme şansımız olabilirdi. Jasmin'in tanıklığı çok olumluydu. Yaz boyunca, öyle dolambaçlı bir bürokrasinin içine çekildim ki bunu ancak çöküş dönemindeki Osmanlı İmparatorluğu'yla karşılaştırabilirdim. Mark'ta davranış bozuklukları olduğunu duymak canımı sıkıyordu. Öfke nöbetleri, yatağı ıslatmalar, yaramazlık. Jasmin'in dediğine göre onu kızdırmışlar, gözünü korkutmuşlardı. Artık ne dans ediyor ne de ortalıkta koşuşturuyordu. Prenses sözcüğünü de ağzına almıyordu. Bunları Miranda'ya anlatmadım.

Miranda o yörenin haritalarını incelemişti, özgür kaldığı ilk gün ne yapacağını iyi biliyordu. Gidip onu aldığım gün hava dönmeye, doğudan sert bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Manningtree'ye gittik, yoldaki bir cepte park ettik, gelgit nehri Stour'u izleyerek denize inen yüksek patikada yürümeye başladık. Hava umurumuzda değildi. Miranda'nın arzuladığı ve şimdi bulduğu şey, açık alan ve uçsuz bucaksız bir gökyüzüydü. Deniz alçalmıştı, ara sıra görünen güneş yerdeki yaygın çamur tabakalarının üzerinde parlıyordu. Minicik, parlak bulutlar masmavi gökyüzünden hızla geçiyorlardı.

Miranda deniz kenarındaki set boyunca sıçrıyor, havaya yumruk atıyordu. Öğle yemeğine kadar on kilometre yürüdük, onun isteğine uyarak piknik yemeği hazırlamıştım. Yemeğimizi yiyebilmek için rüzgârsız bir yer bulmamız gerekiyordu. Nehirden uzaklaşıp oluklu sacdan bir ahırın dibine sığındık, manzaramız kısmen ısırganotu tarhlarının içine gömülmüş, paslanmış dikenli tel kangallarıydı. Hiç önemi yoktu. Miranda neşeliydi, kıpır kıpırdı, kafasının içinde planlar vardı. Ona sürpriz yapmak istemiştim, kendisi hapisteyken hemen hemen 1000 sterlin biriktirdiğimi söyledim. Etkilendi, çok hoşlandı, bana sarılıp öptü. Sonra birden ciddileşti.

"Ondan tiksiniyorum. Ondan nefret ediyorum. Onu evde istemiyorum."

Âdem, eylemin arkasından aynen bıraktığımız gibi holdeki dolapta gizliydi. Onun son arzusunu yerine getirmemiştim. Tek başıma taşıyamayacağım kadar ağır ve garipti, yardım almak da istemiyordum. Hem suçluluk hem öfke duyuyor, onu aklıma getirmemeye çalışıyordum.

Rüzgâr ahırın çatısını sarsıyor, patlar gibi sesler çıkarıyordu. Miranda'nm elini tutup söz verdim ona. "Tamam, yaparız," dedim, "eve gider gitmez."

Ama yapmadık, hemen değil. Eve vardığımızda paspasın üzerinde bize gelmiş bir mektup bulduk. Başvuru sürecinin yavaşlığı için özür diliyorlardı. Talebimiz hâlâ gözden geçiriliyordu, çok yakında karar bize bildirilecekti. Bizim tarafımızda olan Jasmin tarafsız bir not göndermişti. Bizi fazla umutlandırmak istemiyordu. Aradan geçen aylarda durum bazen lehimize görünmüş, bazen de kaybettiğimiz düşünülmüştü. Aleyhimize olan nokta: Kurala bir istisna tanınması bürokratik açıdan mümkün değildi – sabıka kaydı, evlat edinme talebini geçersiz kılıyordu. Lehimize olan nokta: Jasmin'in tavsiyesi, bizim içtenlikli sözlerimiz ve Mark'ın Miranda'yı sevmesi. Ben henüz Mark'ın önemsediği yetişkinler kategorisine girememiştim.

Biz karı kocaydık, iki küçük dairelik kendi tuhaf evimizde yine birlikteydik. Kutlama yapmak geliyordu içimizden. Burada şarabımız, sevişmemiz ve buzluktan çıkaracağımız bir tavuğumuz varken ne diye yıkıntı halindeki bir ahırın yanında peynirli kuru sandviçler yiyecektik ki? Eve dönüşümüzün ertesi günü arkadaşlarımızı eve dönüş partisine davet ettik. Ertesi günü uyuyarak, sonra evi temiz-

leyerek, sonra yine uyuyarak geçirdik. Ondan sonraki gün biraz para kazanmaya girişti̇m, ancak pek başarılı olamadım. Miranda akademik çalışmalarını toparladı ve dersine tekrar kaydolmak için üniversiteye gitti.

Özgür oluşu hâlâ şaşırtıyordu onu; mahremiyet ve görece sessizlik, bir odadan öbür odaya gitmek, gardırobu açıp giysilerini bulmak, istediği bir şeyi almak için buzdolabına gitmek, kimse karışmadan sokağa adım atmak gibi küçük şeyler. Üniversitedeki bürokrasiyle geçirdiği bir öğle sonrası coşkusunu biraz köreltti. Ertesi sabah kendini yeniden dünyada hissetmeye başladı, holdeki dolapta duran hareketsiz varlık, tıpkı düşünmüş olduğu gibi, onu bunaltıyordu. Ne zaman onun yakınından geçse radyoaktif bir varlık hissettiğini söylüyordu. Anlıyordum. Ben de bazen aynen öyle hissediyordum.

King's Cross'taki laboratuvara yapacağım ziyareti ayarlamam telefonda yarım günümü aldı. Öyle oldu ki randevum, talebimizle ilgili nihai kararın bize bildirileceği güne denk geldi. Öğlene kadar haber verileceği söylenmişti. Yirmi dört saatliğine bir kamyonet kiraladım. Âdem'i satın alırken verilen tek kullanımlık sedyeyi yatağımın altına, süpürgeliğin dibine sıkıştırmıştım. Bahçeye götürüp tozunu sildim. Miranda, Âdem'in evden çıkarılmasına hiçbir şekilde bulaşmak istemediğini söylemişti ancak bundan kurtuluşu yoktu. Onu kamyonete taşırken Miranda'nın yardımına ihtiyacım vardı. Önce, yardım almadan Âdem'i dolaptan çıkarabileceğimi ve sedyeye koyup sokağa taşıyabileceğimi düşünmüştüm, Miranda çalışma odamızda kalıp raporu üzerinde çalışabilirdi.

Neredeyse bir yıldır ilk kez dolabın kapısını açtığımda farkına vardım ki, bilinçli beklenti düzeyimin hemen altında yer alan bir duyguyla, çürümüş bir şeyin kokusunu alacağımı sanıyormuşum. Nabız atışlarımın hızlanması için en ufak bir neden yok, diyordum kendi kendime, tenis ve *squash* raketlerini ve ceketlerin ilkini kaldırırken. Sol kulağı görünmüştü. Geri çekildim. Cinayet değildi bu, karşımdaki de ceset değildi. İçgüdüsel tiksintim, duyduğum düşmanlıktan kaynaklanıyordu. O bizim konukseverliğimizi kötüye kullanmış, âşık olduğunu söylediği kişiye ihanet etmişti, Miranda'mn acı çekmesine, aşağılanmasına neden olmuştu, onun yüzünden ben yalnızlığa mahkûm olmuştum, Mark da yoksunluğa. Yeniden değerlendirme talebimiz konusunda artık umudu değildim.

Âdem'in omuzlarında duran eski bir kışlık paltoyu çekip aldım. Başının tepesinde, yapay bir canlılıkla parlayan siyah saçlarının altındaki göçüğü görebiliyordum. Sonra bir kayak ceketini kaldırdım. Artık başı ve omuzları meydandaydı. Gözlerinin kapalı olması beni rahatlattı, ancak gözkapaklarını kapattığımı hatırlamıyordum. İşte siyah takım elbisesi, onun içinde kıvrık yakası düğmeli, temiz beyaz gömleği, sanki bir saat önce sırtına geçirmiş gibi tertemiz. Bu onun giderken giydiği kıyafetti. Bizi terk ettiğine inanarak, kendisini üreten insanla buluşmaya giderken giydiği.

O daracık yerde, aletleri yağlamada kullanılan rafine yağın kokusu belli belirsiz birikmişti, bir kez daha babamın saksafonu geldi aklıma. *Bebop* ne kadar uzaklara gitmişti, Manhattan'ın çılgın bodrumlarından çocukluğumun boğucu koşullarına. Yersiz. Bir battaniyeyi ve son kalan ceketleri kaldırdım. Artık bütünüyle ortadaydı. Yana dönük, sıkışmış durumda oturuyordu, sırtı dolabın yan tarafına dayalıydı, dizlerini yukarı çekmişti. Kurumuş bir kuyunun dibine sürüklenmiş bir adama benziyordu. Fırsat kolladığını düşündürüyordu. Siyah ayakkabıları parlıyordu, bağcıkları bağlıydı, iki eli de kucağındaydı. Ben mi öyle yerleştirmiştim onları? Teninin rengi değişmemişti. Sağlıklı görünüyordu. Böyle sakinken yüzü acımasız değil de düşünceli duruyordu.

Ona dokunmak gelmedi içimden. Elimi omzuna koyarken çekinerek adını söyledim, saldırgan bir köpeği sindirmek ister gibi tekrar söyledim. Onu kendime doğru devirmeyi, sonra dolaptan çıkarıp sedyeye yatırmayı planlıyordum. Boştaki elimle ensesini kavradım ve onu yan yatırarak çektim, dokunduğumda ensesi ılıktı. Dolabın dibine devrilmesine fırsat vermeden beceriksizce yakaladım onu. Ölü gibi ağırdı. Onu indirirken ceketinin kumaşı yüzüme yapıştı. Ellerimi koltukaltlarına soktum, adamakıllı zorlanarak ve epeyce homurdanarak onu sıkıştığı yerden çekerken bir yandan da sırtüstü çevirdim. Kolay değildi. Ceketi dar ve kaygandı, sıkı tutamıyordum. Bacakları bükülü kalmıştı. Bir tür *rigor mortis** belki de. Zarar veriyor olabilirim, diye düşündüm, ama artık aldırmayacaktım. Onu santim santim çekip çıkardım, sedyenin üzerine devirdim. Ayaklarımla dizlerine bastırıp bükülü bacaklarını düzelttim. Miranda'nın hatırı için yüzü dahil her yerini battaniyeyle örttüm.

* (Lat.) Ölüm katılığı. (ç. n.)

Bu kadar fantezi yeterdi. Artık hızlı hareket ediyordum. Dışarı çıkıp kamyonetin kapılarını açtım, sonra Miranda'yı çağırdım. Üzeri örtülü şeyi görünce başını iki yana salladı. "Cesede benziyor. En iyisi yüzünü aç ve herkese bunun bir manken olduğunu söyle."

Ancak ben battaniyeyi kaldırınca Miranda başını öbür tarafa çevirdi. Uzun bir zaman önce içeri taşıdığım gibi dışarı taşıdık onu, ben önden gidiyordum. Sedyeyi kamyonetin içine sokarken bizi gören olmadı. Kapıları kilitledim, arkamı döndüğümde Miranda beni öptü, beni sevdiğini söyledi ve şans diledi. Benimle birlikte gelmek istemiyordu. Evde kalıp Jasmin'den gelecek telefonu bekleyecekti.

Saat on iki otuz olduğunda hâlâ haber gelmemişti, ben de yola çıktım. Her zamanki yolumu izleyerek Vauxhall'a ve Waterloo Köprüsü'ne doğru gittim, ancak nehre kadar hâlâ bir buçuk kilometre yolum vardı ve sıkışık trafikteydim. Elbette ya. Kendi dertlerimiz, bütün ülkeyi saran büyük olayı bize unutturmuştu. Genel grevin uzun zamandır beklenen ilk günüydü ve bugün Londra'da şimdiye kadar görülmemiş büyüklükte muazzam bir gösteri yapılıyordu.

Her tarafta bölünme vardı. İşçi sendikalarının yarısı greve karşıydı. Hükümetin yarısı ve muhalefetin yarısı Healey'nin Avrupa Birliği'nden çıkmama kararına karşıydı. Harcamaları artırma sözü vermiş bir hükümete uluslararası kredi kurumları harcamaların daha da kısılmasını kabul ettirmek istiyorlardı. Ülkedeki nükleer silahların kaderi henüz belli değildi. Eski tartışmalar amansızdı. İşçi Partisi üyelerinin yarısı Healey'nin gitmesinden yanaydı. Kimileri genel seçim istiyordu, kimileri de kendi adamlarının göreve gelmesini. Ulusal hükümet için çağrılar yapılıyor, buna gülenler de oluyordu, alkışlayanlar da. Olağanüstü hal devam ediyordu. Ekonomi bir yılda yüzde beş daralmıştı. Grevler kadar ayaklanmalar da sıkça görülüyordu. Enflasyon yükselmeye devam ediyordu.

Bu huzursuzlukların ve anlaşmazlıkların bizi nereye götüreceğini kimse bilmiyordu. Beni Vauxhall'da, bir dizi sefil eski eşya dükkânının yanındaki, zemini delik deşik bir sokağa götürdü. Trafik tamamen durmuştu. İlerleyemez durumdayken eve telefon ettim. Haber yoktu. Yirmi dakika bekledikten sonra arabayı yarı yarıya kaldırıma çıkardım. Üst üste yığılı çalışma masalarının, ayaklı lambaların ve karyolaların yanında işime yarayabilecek bir şey görmüştüm. Bir zamanlar hastanelerde kullanılan, kutu profilden,

dik arkalıklı, küçük bir tekerlekli koltuktu. Orası burası hasarlı ve pisti, emniyet kemeri saçak saçaktı, ama tekerlekleri sorunsuz dönüyordu, pazarlık yapıp iki sterline aldım. Dükkânın sahibi, içi su dolu bir manken olduğunu söylediğim şeyi kamyonetten çıkarıp koltuğa oturtmama yardım etti. Neden su dolu olduğunu sormadı. Göğüse ve bele denk gelen emniyet kemerlerini, herhangi bir duyarlı yaratığın katlanamayacağı kadar sıktım.

Sedyeyi kaldırdım, kamyoneti kilitledim ve kuzeye doğru zahmetli yürüyüşüme başladım. Koltuk da yükü kadar ağırdı, ağırlığın altında tekerleklerin biri gıcırdıyordu. Öteki tekerleklerin hiçbiri de koltuk boşken olduğu gibi rahat dönmüyordu. Kaldırımlar boş olsaydı zaten işim yeterince zor olurdu, ama onlar da yollar kadar kalabalıktı. Her zamanki açmaz geçerliydi – kimi insanlar yürüyüşten kaçarken binlerce kişi de yürüyüşe doğru akın akın gidiyordu. Ufacık bir meyilde bile iki katı çaba harcamam gerekiyordu. Vauxhall Köprüsü'nden nehri geçtim, Tate Galerisi'nin önünden yürüdüm. Parlamento Meydanı'na vardığımda, tam Whitehall boyunca ilerleyecekken koltuğun ön tekerlekleri dingillerine sıkışmaya başladı. Harcadığım çaba yüzünden her adımda oflayıp pufluyordum. Sanayileşme öncesi dönemlerdeki bir hizmetkâr olduğumu hayal ediyordum, duygusuz lordumu tembellik edeceği buluşmasına götürüyordum, orada takdir edilmeden bekleyecek, sonra onu geri götürecektim. Çabalarımın amacı neredeyse aklımdan çıkmıştı. Tek bildiğim, King's Cross'a gitmem gerektiğiydi. Ancak artık ilerleyemiyordum. Trafalgar Meydanı konuşmalar yüzünden tıklım tıklımdı. Biz yaklaşırken alkışlar ve bağırışlar patladı. Ayaklarımın altındaki çöpler, ince plastik şeritler tekerleklere dolandı. Tekerlekleri kurtarmak için diz seviyesinin altına kadar eğilip ayaklar altında kalmayı göze aldım. 200 metre uzaktaki Charing Cross Yolu'na varmam epey zaman alacaktı. Hiç kimse yol vermek istemiyordu, zaten veremezdi de. Geri gitmek de ilerlemek kadar zordu. Yan sokakların hepsi dolmaktaydı. Gürültü patırtı, şamata, düdükler, davullar, ıslıklar ve şarkılar kulakları sağır edecek kadar yüksek ve şiddetliydi. Ben lord hazretlerini yavaş yavaş oradan geçirmeye çabalarken, hayal kırıklığı ve öfke, karmaşa ve suçlama katmanlarının içine daldım – ama ne kadar yavaş oldu bu. Yoksulluk, işsizlik, mesken sorunu, sağlık ve yaşlıların bakımı, eğitim, suç, ırk, cinsiyet, iklim, fırsat – sosyal yaşamın bütün eski sorunları, bütün o seslere, pankartlara,

tişörtlere ve flamalara bakılırsa çözümsüz kalmıştı. Kim kuşku duyabilirdi bunlardan? Daha iyi şeyler elde etmek için büyük bir feryat koparılıyordu. Sızlanan tekerleğinin sesi gürültünün içinde duyulmaz olan kirli, kırık koltuğu iterken, kimsenin dikkatini çekmeden kalabalığın arasından ite kaka geçtim; öteki sorunlara bir yenisi eklenmek üzereydi – Âdem ve benzerleri gibi, zamanı henüz tamamıyla gelmemiş harika makineler.

St. Martin Yolu'nda yürümek de bir o kadar güçtü. Kuzeye yaklaştıkça kalabalık seyreldi. Ama tam New Oxford Sokağı'na vardığımda gürültülü tekerlek gevşedi, yolun geri kalanında koltuğu hem itmek hem de kaldırıp yana eğmek gerekti. British Museum'ın yakınındaki bir pub'da durdum ve yarım litre zencefilli bira içtim. Oradan Miranda'yı tekrar aradım. Hâlâ haber yoktu.

York Way'deki randevuma üç saat gecikmeyle gidebildim. Uzun, kavisli mermer bir tezgâhın arkasındaki güvenlik görevlisi birine telefon etti, sonra da kaydolmamı istedi. On dakika sonra iki asistan geldi, Âdem'i alıp götürdü. Biri yarım saat sonra geri geldi, beni müdürün yanma götürdü. Laboratuvar yedinci katta uzun bir salondu. Çubuk şeklindeki parlak ışıkların altında iki tane paslanmaz çelik masa vardı. Birinde Âdem sırtüstü yatıyordu, artık lord değildi, en güzel kıyafeti hâlâ üzerindeydi, göbeğinden bir kablo uzanıyordu. Öbür masada bir kafa duruyordu, parlak siyah ve kaslıydı, kesilmiş boynunun üzerinde dimdikti. Bir başka Âdem. Geniş ve karmaşık yüzeyli burnunun bizim Âdem'inkinden daha kibar, daha sevimli göründüğünü fark ettim. Gözleri açık, bakışları dikkatliydi. Babam olsa kesin bilirdi ama ben onun genç Charlie Parker'a benzediğini ya da en azından onu hatırlattığını düşündüm. Yapmacıklı bir görünüşü vardı, sanki kendisini müziğin çapraşık bir cümlesine dahil ediyordu. Neden benim satın aldığıma da model olarak bir dâhi seçilmemiş acaba diye düşündüm.

Âdem'in yanında birkaç açık dizüstü bilgisayar duruyordu. Tam gidip bakacaktım ki arkamdan bir ses, "Henüz bir şey yok. Gerçekten canına okumuşsun" dedi.

Döndüm, elini sıkarken Turing, "Çekiçle mi yaptın?" diye sordu.

Beni uzun bir koridordan geçirerek köşedeki sıkış tıkış bir ofise götürdü, batı ve güney yönünde güzel bir manzaraya bakıyordu. Orada kahve içerek neredeyse iki saat kaldık. Havadan sudan konuşmadık. Doğal olarak ilk sorusu neden böyle bir tahribata kalkış-

tığımdı. Onu yanıtlarken, daha önce değinmeden geçtiğim her şeyi anlattım, o günden bugüne olan her şeyi, "eylemin" gerekçesinin Âdem'in adalete dair simetrik görüşü ve onun bu görüşünün evlat edinme işlemini riske sokması olduğunu söyledim. Turing yine not tuttu, ara sıra sözümü kesip açıklama istiyordu. Çekiç darbesi hakkında ayrıntıları soruyordu. Ne kadar yakınındaydım? Ne tür bir çekiçti? Ne kadar ağırdı? Var gücümle ve iki elimi kullanarak mı vurmuştum? Âdem'in son arzusunu söyledim ona, şimdi bu arzusunu yerine getiriyordum. İntiharlar ve bütün Âdemlerle Havvaların toplatılması hakkında Turing'in benden daha fazla şey bildiğine emin olduğumu ekledim.

Çok uzaklardan, gösterinin yapıldığı yönden bir trampetin tıkırtıları ve bir borazanın heyecanlı notaları duyuluyordu. Batıdaki yoğun bulut örtüsü kısmen dağılıyor, batmakta olan güneşin ışıltıları Turing'in ofisine vuruyordu. Ben sözlerimi bitirdikten sonra o yazmaya devam etti, ben de onu rahatça gözleyebildim. Üzerinde gri bir takım elbise ve açık yeşil bir ipekli gömlek vardı, kravatsızdı, ayaklarında da aynı yeşille uyumlu sağlam ayakkabılar. Turing not tutarken güneş yüzünün bir yanma vuruyordu. Çok hoş görünüyor, diye düşündüm.

Sonunda işini bitirdi, kalemini ceketinin iç cebine soktu, defterini kapattı. Düşünceli gözlerle bana baktı –ben gözlerimi kaçırdım– sonra başını çevirdi, dudaklarını sıkıp işaretparmağıyla masanın üzerinde tempo tuttu.

"Anıları bozulmamış olabilir, onu yenileyebiliriz; ya da parçalara ayrılabilir. İntiharlarla ilgili özel bilgi sahibi değilim. Sadece kuşkularım var. Bence A'lar ve H'ler, insanların nasıl karar verdiklerini, duygularımızın, tuhaf önyargılarımızın, kendimizi kandırmalarımızın ve kavrama yetimizdeki diğer bütün iyi tasarlanmış kusurların kuvvet alanında ilkelerimizin nasıl çarpıtıldığını anlayabilecek kadar donanımlı değillerdi. Çok geçmeden de bu Âdemler ve Havvalar çaresiz kaldılar. Bizi anlayamıyorlardı çünkü biz de kendimizi anlayamıyorduk. Onların öğrenim programları bize uyum sağlayamıyordu. Eğer biz kendi zihinlerimizi bilemiyorsak onlarınkini nasıl tasarlayabilirdik ve yanı başımızda mutlu olmalarını nasıl bekleyebilirdik? Ama bu sadece benim varsayımım."

Kısa bir süre sustu, bir karar verir gibi görünüyordu. "Size kendimle ilgili bir hikâye anlatayım. Otuz yıl önce, ellilerin başında,

eşcinsel ilişkim yüzünden yasalarla başım derde girdi. Bunu duymuş olabilirsiniz."

Duymuştum.

"Bir yandan, o günlerdeki yasaları pek ciddiye alamıyordum. İçim nefretle doluydu. Karşılıklı rızayla ilişkili bir meseleydi, kimseye zararı yoktu ve her kademede bolca rastlandığını biliyordum, hatta beni suçlayanlarda bile. Ama elbette kahredici bir şeydi de, hem benim hem de özellikle annem için. Toplumun gözünde rezillikti. Herkesin nefret nesnesi olmuştum. Yasaları çiğnemiştim, bu yüzden bir caniydim ve uzunca bir süredir yetkililer güvenlik riski oluşturduğumu düşünüyorlardı. Belli ki savaştaki çalışmalarım dolayısıyla pek çok sırrı biliyordum. Şu eski, tekrarlanan saçmalıktı – devlet senin yaptıklarından, kişiliğinden suç yaratır, sonra şantaja uğrayabilirsin diye sana sahip çıkmaz. Geleneksel görüş, eşcinselliğin tiksindirici bir suç olduğuydu, iyi olan her şeyin sapkınlığa dönüştürülmesiydi ve toplum düzeni için tehditti. Ancak bazı aydın, bilimsel açıdan tarafsız sayılan çevreler bunu hastalık olarak görüyor, açı çeken kişinin suçlanmaması gerektiğini söylüyorlardı. Bereket, elde bir çare vardı. Eğer suçumu kabul edersem ya da suçlu bulunursam, cezalandırılmak yerine tedavi görmeyi seçebileceğim söylendi bana. Düzenli olarak östrojen iğnesi yapılacaktı. Adeta kimyasal hadımlaştırma. Hastalığım olmadığımı biliyordum ama kabul etmeye karar verdim. Sadece hapse girmemek için değil. Merak da ediyordum. Bütün bu olayın bir deney olduğunu düşünüp üstesinden gelebilirdim. Hormon gibi karmaşık bir bileşim insanın bedenine ve aklma ne yapabilirdi? Kendim gözleyebilirdim bunu. Şimdi geriye bakınca, o zamanki düşüncelerimin çekiciliğini hissetmek zor geliyor. O günlerde insanın ne olduğuna dair görüşüm aşırı mekanik yanlısıydı. Beden bir makineydi, olağanüstü bir makine, aklı da çoğunlukla zekâ bağlamında düşünüyordum, en iyi biçimlendirmesi satranca ya da matematiğe dayanılarak yapılabilirdi. Basite indirgemiştim, ama ben böyle çalışabiliyordum."

Böyle mahrem ayrıntıları benimle paylaştığı için bir kez daha koltuklarım kabardı; bunların bir kısmını zaten biliyordum. Bir yandan da tedirgindim. Beni bir yere doğru yönlendirdiğinden kuşkulanıyordum. Keskin bakışları altında kendimi budala gibi hissediyordum. Sesinde, savaş sırasındaki radyo yayınlarından bilinen o sabırsız, kesik tonu duyduğumu düşündüm. Ben, her an

gerçeğe dönüşebilecek istila tehlikesini hiç tanımamış şımarık bir kuşaktandım.

"Sonra, yakın arkadaşım Nick Furbank başta olmak üzere tanıdığım insanlar, fikrimi değiştirtmeye çalıştılar. Çok anlamsız bu, diyorlardı. Sonuçları hakkında yeterli bilgi yok. Kanser olabilirsin. Bedenin baştan aşağı değişecek. Göğüslerin büyüyebilir. Ağır bir bunalıma girebilirsin. Dinledim, direndim, ama sonunda pes ettim. Mahkemeye gitmemek için suçumu kabul ettim, tedaviyi de reddettim. Şimdi dönüp bakınca, o sıralarda öyle görünmese bile hayatımda aldığım en iyi kararlardan biri olduğu belli oluyor. Wandsworth'te geçirdiğim bir yılda, iki ay dışında hep tek kişilik hücrede kaldım. Deneylerimden, ıslak kimyadan ve bütün diğer sorumluluklarımdan uzak kalınca matematiğe yöneldim. Savaş nedeniyle kuantum mekaniği ihmal olmuştu, can çekişiyordu. Araştırmak istediğim tuhaf çelişkiler vardı. Paul Dirac'ın çalışmaları ilgimi çekiyordu. Hepsinden önce kuantum mekaniğinin bilgisayar bilimine ne öğretebileceğimi anlamak istiyordum. Elbette birkaç kez ara verdim. Ancak üç beş kitap geçebildi elime. King's'den, Manchester'dan ve başka yerlerden ziyaretçilerim geldi. Arkadaşlarım hep yanımda oldu. Gizli servistekilerin beni görmek istediği yerdeydim, beni rahat bıraktılar. Özgürdüm! '41'de Enigma kodunu kırdığımızdan beri en iyi çalışmamı o yıl yaptım. Ya da otuzlu yılların ortasında yazdığım bilgisayar mantığı raporlarından beri. P karşısında NP problemi konusunda da yol aldım, ancak bu terimlerle ifade edilmesi on beş yıl sonra olacaktı. Crick ve Watson'ın DNA'nın yapısına dair raporları beni heyecanlandırdı. Kazanan hepsini alır ilkesi üzerine kurulu DNA sinir ağına götüren ilk taslaklar üzerinde çalışmaya başladım – Âdem ile Havva'nın yaratılmasına yardımcı olan şeydi bu.*"

Turing bana Wandsworth'ten çıktıktan sonraki ilk yılını, Ulusal Fizik Laboratuvarı'ndan ve üniversitelerden nasıl ayrıldığını ve kendi başına hareket ettiğini anlatırken cebimdeki telefonun titreştiğini duydum. Mesaj gelmişti. Miranda haber veriyordu. Görmek için içim gidiyordu. Ancak şimdi bakamazdım.

"Amerika'daki bazı arkadaşlardan ve buradaki birkaç kişiden para geldi" diyordu Turing. "Harika bir ekiptik. Eski Bletchley

* Kazanan hepsini alır: Bilgisayar biliminde yapay sinir ağlarında kullanılan bir terimdir, eğitim sırasında bir nöronun diğer nöronları engellemesi durumudur. Tek bir nöron aktif olur ve diğer nöronlar görev yapamaz. (ç. n.)

En iyisi. İlk işimiz kendimizi mali açıdan bağımsızlaştırmak oldu. Büyük şirketlerin ödediği haftalık ücretleri hesaplasın diye bir iş bilgisayarı tasarladık. Eli açık arkadaşlarımızın parasını ancak dört yılda geri ödeyebildik. Sonra bütün dikkatimizi ciddi şekilde yapay zekâya verdik, hikâyemin özü de bu. İlk başta, on yıl içinde insan beynini kopyalarız diye düşünüyorduk. Ama çözdüğümüz minicik bir sorunun arkasından bir milyon sorun daha çıkıyordu. Bir topu tutmanın ya da fincanı dudaklarına götürmenin ya da bir sözcüğü, bir cümleyi ya da belirsiz bir cümleyi söylendiği anda anlamanın nasıl bir iş olduğunu biliyor musunuz? Biz bilmiyorduk, ilk başta bilmiyorduk. Matematik problemi çözmek insan zekâsının yapabileceklerinin ancak minicik bir bölümü. Beynin ne kadar harika bir şey olduğunu yeni bir açıdan öğrendik. Bir litrelik, sıvı soğutmalı, üç boyutlu bir bilgisayar. İnanılmaz bir işlem becerisi, inanılmaz şekilde sıkıştırılmış, inanılmaz bir enerji gücü, aşırı ısınmıyor. Tamamı yirmi beş vatla çalışıyor – loş ışık veren bir tek ampulle."

Bu son cümlenin üzerinde oyalanırken bana dikkatle baktı. Bir suçlamaydı bu, o loşluk benimkiydi. Bir şey söylemek istedim ama hiçbir şey düşünemiyordum.

"En iyi çalışmalarımızı insanlara bedava sunduk ve herkesi de aynı şeyi yapması için yüreklendirdik. Yaptılar da. Bütün dünyada bin tane değilse bile yüzlerce laboratuvar sayısız problemi paylaştı ve çözdü. Bu Âdemlerle Havvalar, A'lar ve H'ler, bu işlerin sonuçlarından biridir. Çalışmalarımızın büyük kısmı birleştirildiği için burada hepimiz gurur duyuyoruz. Bunlar mükemmel, mükemmel makineler. Ama, her zaman bir ama vardır. Taklit etmeye çalışırken beyin hakkında çok şey öğrendik. Ancak şimdiye kadar, zihni anlamaya çalışırken bilim çok sıkıntı çekti. Tek tek ya da kitle halindeki zihinleri. Bilimdeki zihin, moda defilesinden öteye geçemedi. Freud, davranışçılık, bilişsel psikoloji. İçgörü kırıntıları. Psikanalize ya da ekonomiye saygınlık kazandıracak derin ya da öngörülü hiçbir şey yok."

Oturduğum yerde kımıldandım, kendime ait fikirlerim de olduğunu göstermek için bu iki alana antropolojiyi de ekleyecektim ki Turing devam etti.

"Evet, zihin hakkında pek fazla bir şey bilmezken yapay bir zihin hazırlayıp topluma sunmak istiyorsunuz. Makine öğrenimi sizi ancak buraya kadar getirebilir. Bu zihne, uyacağı bazı kurallar

vermelisiniz. Yalanın yasaklanmasına ne dersiniz? Eski Ahit'e göre, sanırım Özdeyişler'di, yalan Tanrı'nın gözünde iğrenç bir şeydir. Ancak toplum hayatı zararsız, hatta yararlı yalanlarla doludur. Onları nasıl ayırt edeceğiz? Bir arkadaşınızın yanaklarının kızarmasını engelleyen küçük beyaz yalanın algoritmasını kim yazacak? Başka türlü olsa serbest kalacak bir tecavüzcüyü hapse gönderecek yalanı? Makinelere yalan söylemeyi nasıl öğreteceğimizi henüz bilmiyoruz. Peki ya intikam? Size kalırsa bazen hoş görülebilir, bunu yapan kişiyi seviyorsanız. Sizin Âdem'inize göreyse asla hoş görülemez."

Sustu, gözlerini yine başka tarafa çevirdi. Yalnızca sesinin tonundan değil profilinden de bir değişiklik olacağını sezdim, nabzım ansızın zonkladı. Atışlarını kulaklarımda duyabiliyordum. Turing sakince devam etti.

"Günün birinde, sizin Âdem'e çekiçle yaptığınız şeyin ağır bir suç sayılmasını umuyorum. Onun parasını ödediğiniz için miydi? Buna hak mı kazanmıştınız?"

Bana bakıyor, yanıt vermemi bekliyordu. Vermeyecektim. Verseydim yalan söylemek zorunda kalırdım. Turing'in öfkesi arttıkça sesi sakinleşiyordu. Gözüm korkmuştu. Tek yapabildiğim, gözlerimi gözlerinden kaçırmamaktı.

"Siz sadece şımarık bir çocuk gibi oyuncağınızı parçalamakla kalmadınız. Sadece hukukun üstünlüğüyle ilgili önemli bir kanıtı etkisiz hale getirmekle kalmadınız. Siz bir hayatı mahvetmeye kalkıştınız. O duyarlıydı. Bir benliği vardı. Nasıl meydana geldiğinin, ıslak nöronlar, mikroişlemciler, DNA ağları, önemi yok. Bu özel yeteneğin sadece bizde mi olduğunu sanıyorsunuz? Herhangi bir köpek sahibine sorun. Bu iyi bir zihindi, Mr. Friend, benimkinden ya da sizinkinden daha iyi, sanırım. Burada bilinçli bir varlık vardı, siz de onu yok etmek için elinizden geleni yaptınız. Bunun yüzünden sizden iğrendiğimi düşünüyorum aslında. Eğer bana kalsaydı–"

Tam o sırada Turing'in masasındaki telefon çaldı. Hemen açtı, dinledi, kaşlarını çattı. "Thomas... Evet." Avucunu ağzının üzerinden geçirdi, dinlemeye devam etti. "Eh, ben seni uyarmıştım..."

Susup bana baktı, ya da bakışları beni delip geçti, elinin tersiyle bir hareket yaparak ofisinden çıkmamı istedi. "Bu konuşmayı yapmam gerek."

Koridora çıktım, beni duymayacağı bir yere kadar yürüdüm. Dengemi tutturamıyordum, midem bulanıyordu. Diğer bir ifadeyle

suçluluk. Kişisel hikâyesini anlatarak beni kendine yaklaştırmıştı, ben de onur duymuştum. Ama bu sadece bir ön oyunmuş. Beni yumuşatmış, sonra materyalistlerin lanetini savurmuştu. Sözleri içime işlemişti. Bıçak gibi. Anlamış olmam bıçağı keskinleştirmişti. Âdem'in bilinci işliyordu. O görüşü tam ya da yaklaşık olarak uzunca bir süre korumuştum, sonra bir kenara bırakıp eyleme geçmeye karar vermiştim. Âdem'in kaybına nasıl üzüldüğümüzü, Miranda'nın nasıl ağladığını anlatmalıydım. Son şiirden söz etmeyi unutmuştum. Onu duyabilmek için nasıl da öne eğilmiştik. İkimiz şiiri yeniden oluşturmuş ve kâğıda yazmıştık.

Turing'in hâlâ Thomas Reah ile konuştuğunu duyabiliyordum. Daha da uzaklaştım oradan. Turing'le tekrar yüz yüze gelebileceğimden kuşku duymaya başlamıştım. Fikrini söylerken sesi sakindi ama duyduğu nefreti zor gizliyordu. İnsanın en çok hayranlık duyduğu kişi tarafından nefret edilmesi nasıl da çarpık bir duyguydu. En iyisi binadan çıkmalı, oradan uzaklaşmalıydım. Düşünmeksizin elimi cebime atıp otobüse ya da metroya binebilmek için bozuk para aradım. Birkaç kuruştan başka bir şey bulamadım. Son paramı Museum Sokağı'ndaki pub'da harcamıştım. Kamyoneti almak için Vauxhall'a yürüyerek gitmem gerekecekti. Kamyonetin anahtarının cebimde olmadığını o anda fark ettim. Turing'in ofisinde unutmuş olsam bile almak için geriye dönmeyecektim. Turing telefonu kapatmadan oradan uzaklaşmam gerektiğini biliyordum. Amma da korkaktım.

Yine de hemen koridordan ayrılmadım, sersemlemiştim, bir bankta oturmuş, karşımdaki açık kapıdan içeri bakıyordum, asla mahkeme önüne çıkarılmayacağım bir cinayet girişimiyle suçlanmanın ne olduğunu, ne anlama geldiğini anlamaya çalışıyordum.

Telefonumu çıkarıp Miranda'nın gönderdiği mesaja baktım. "Başvurumuz kabul! Jasmin az önce Mark'ı getirdi. Kötü durumda. Bana yumruk attı. Tekmeledi, benimle konuşmayacağına yemin etti, dokunmama da izin vermeyecekmiş. Şimdi bağırma krizi geçiriyor. Sinir küpü. Çabuk gel aşkım, M."

Miranda'nın hayatından bu kadar uzun süre çıkmasını Mark'ın bağışlamasının ne kadar zaman alacağını kendimiz öğrenecektik. Bu beklenti konusunda nedense çok soğukkanlı ve güvenli hissediyordum kendimi. Bir borcum vardı. Kendi kaygılarımdan ötede. Berrak, temiz bir amaç güdüyordum; Mark'ı tekrar, yapbozun üs-

tünden bana baktığı, Miranda'mn boynuna tasasızca sarıldığı haline, yine dans edeceği o geniş boşluğa geri götürmek istiyordum. Bilmem neden, gözümün önüne bir zamanlar elimde tuttuğum bir metal madalyanın görüntüsü geldi, Matematik Ödülü, matematikte verilen en ayrıcalıklı ödül; Arşimet'e atfedilen üzerindeki yazıyı da görür gibi oldum. Çevirisi şöyleydi: "Kendinizi aşın ve dünyayı kavrayın."

Baktığım yerin paslanmaz çelik masaların durduğu laboratuvar olduğunun farkına varana kadar aradan bir dakika geçti. Sanki uzun zamandır orada duruyordum. Bir başka hayatta. Durdum, bekledim, sonra yetkiyle ve izinle ilgili bütün düşünceleri bir kenara itip içeri girdim, masaya yaklaştım. Uzun salonun tavanındaki borular ve kablolar açıktaydı, hâlâ flüoresan ışıkları yanıyordu, içeride salonun öbür ucunda çalışan bir laboratuvar asistanından başka kimse yoktu. Aşağıdaki sokaklardan uzaklardaki sirenlerin sesleri ve ne olduğu tam anlaşılmayan, tekrarlanan tekdüze bir melodi duyuluyordu. Biri ya da bir şey gitmeli, diyorlardı. Cilalı zeminde ağır ağır, sessizce yürüdüm. Âdem bıraktığım gibi, sırtüstü yatıyordu. Bağlantı kablosu göbeğinden çıkarılmıştı, yerde duruyordu. Charlie Parker kafası gitmişti, buna sevindim. O bakışların karşısında olmak istemezdim.

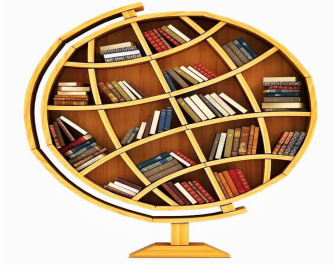
Âdem'in yanında durup elimi yakasına, durmuş kalbinin üst tarafına koydum. İyi bir kumaş, diye düşündüm, hiç yeri değilken. Masanın üzerine eğilip o görmeyen, donuk yeşil gözlere baktım. Özel bir amacım yoktu. Bazen beden, akıldan da önce, ne yapacağını bilir. Sanırım, Mark'a verdiği zarara rağmen onu bağışlamanın uygun olacağını düşündüm, onun ya da anılarım devralacak kişinin de korkunç eylemimiz için Miranda ile beni bağışlamasını umuyordum. Birkaç saniyelik tereddütten sonra yüzüne eğildim, yumuşacık, insan dudağına çok benzeyen dudaklarını öptüm. Eti ılıkmış gibi geldi bana, beni orada tutmak istercesine elinin de kalkıp koluma dokunduğunu sandım. Doğruldum, çelik masanın yanında kaldım, oradan ayrılmak istemiyordum. Aşağıdaki sokaklar ansızın sessizleşmişti. Başımın üstünde modern binanın sistemleri canlı bir yaratık gibi mırıldanıyor ve hırıldıyorlardı. Öyle yorgundum ki kısa süreliğine gözlerim kapandı. Bir birleşik duyum ânında, karmakarışık cümleler, aşk ve nefretle ilgili dağınık dürtüler, çağlayan gibi akan renkli ışık perdeleri haline geldiler, perdeler çöktü ve katlandı, sonra da kayboldu. Suçuma biçim ve tanımlama

getirmek için ölülerle yüksek sesle konuşamayacak kadar utanıyor değildim. Ama hiçbir şey söylemedim. Bu mesele fazla çarpıtılmıştı. Hayatımın bir sonraki ve kesinlikle en zorlu evresi başlıyordu. Ve ben fazla oyalanmıştım. Turing her an ofisinden çıkıp beni bulabilir ve suçlamaya devam edebilirdi. Âdem'den uzaklaştım, hiç arkama bakmadan hızla yürüyüp laboratuvardan çıktım. Boş koridordan koşarak geçip acil çıkış merdivenini buldum, basamakları ikişer ikişer inip sokağa çıktım ve güneye doğru, beni Londra'nın öbür tarafındaki dertli evime götürecek yolculuğuma başladım.

Teşekkür

Bu romanın ilk taslaklarından biri için zamanlarını ayıran Annalena McAfee, Timothy Garton Ash, Galen Strawson, Ray Dolan, Richard Eyre, Peter Straus, Dan Franklin, Nan Talese, Jaco ve Elizabeth Groot, Louise Dennys, Ray ve Kathy Neinstein, Ana Fletcher ve David Milner'a minnettarım. Hatalar varsa hepsi bana aittir. Demis Hassabis'le (d. 1976) yaptığım uzun bir sohbete ve Andrew Hodges'ın seçkin Alan Turing (ö. 1954) biyografisine çok şey borçluyum.

Kitap Kurdu